

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΕΘ' ΤΕΥΧ. Α' ΙΩ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14-115 21 ΑΘΗΝΑΙ ΤΗΛ. 72.18.308 1/15 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1992 ΑΡΙΘ. 18

ΠΟΙΜΑΝΤΟΡΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΩΝ ΤΟΥ ΜΑΚ. ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΘΗΝΩΝ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ Κ. ΣΕΡΑΦΕΙΜ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΑΘΗΝΩΝ

Άρθ. Πρωτ. 3526

Πρὸς τὸ Χριστεπώνυμον πλήρωμα
τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς

Τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά,

«Δόξα ἐν Ὑψίστοις Θεῷ καὶ ΕΠΙ ΓΗΣ ΕΙ-
ΡΗΝΗ, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία».

Καὶ πάλιν ἀκούεται τὸ χαρμόσυνον μήνυμα
τῶν ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΩΝ διὰ στόματος τῶν Ἀγ-
γέλων. Διὰ μίαν ἀκόμη φοράν ὁ Λαὸς τοῦ Θεοῦ,
ἡ Ἀγιωτάτη Ὁρθόδοξη, διατρανώνει εἰς τὸν κό-
σμον τὸ γεγονός τῆς Σαρκώσεως καὶ Γεννήσεως
τοῦ Θεανθρώπου «ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καὶ Μα-
ρίας τῆς Παρθένου» καὶ στηρίζει καὶ συντηρεῖ τὴν
ἐλπίδα τῆς ἀνθρωπότητος. Εἶναι τὸ μήνυμα τῆς
ἐπὶ γῆς γεννήσεως τοῦ Οὐρανίου καὶ τῆς εἰς
οὐρανοὺς ἀναβάσεως τῶν ἐπιγείων. Διότι «Αὐτὸς
—ὁ Θεὸς— ἐνηθρώπησεν, ἵνα ἡμεῖς θεοποιη-
θῶμεν» (Μ. Ἀθανάσιος ΡG 30,119). «Ἄνθρω-
πος γίνεται (ὁ) Θεός, ἵνα Θεὸν τὸν Ἀδὰμ ἀπερ-
γάσῃται» (Ὑμνογραφία Χριστουγέννων). Ἡ «κέ-
νωσις» τῆς Θείας Ἀγάπης πλουτίζει τὸν ἄνθρω-
πον μεθεὶς ζωὴν. Αὐτὴν τὴν διαλεκτικὴν ἐκ-
φράζει ἡ ἀγιοπατερικὴ μας παράδοσις. Ἡ ἐμπει-
ρία τῶν Ἀγίων μας διὰ τὰ Χριστούγεννα καὶ
τὴν δυναμικὴν τους στὴν παγκόσμια ἱστορία ἐκ-
φράζεται μετὰ μίαν ἀνυπέροκλητον δοξολογικὴν λει-
τουργικὴν γλῶσσα, ποὺ διακηρύσσει στὸν κόσμον
τὴν ἀδιάσειστην βεβαιότητα διὰ τὴν νέαν πραγμα-
τικότητα, ποὺ ἐγκαινιάζεται στὴν κτίσις ὁλόκληρη
μετὰ τὴν Σάρκωσιν καὶ Γέννησιν τοῦ Θεοῦ Λόγου.

Ἡ ἐνανθρώπησις τοῦ Θεοῦ εἶναι τὸ ἀποφα-

σιστικότερον γεγονός τῆς ἱστορίας, ἡ ὁποία εὐρί-
σκει εἰς τὸν Χριστὸν τὸ ἀληθινὸ νόημα καὶ τὸν
σκοπὸν τῆς. Διότι ὁ Θεάνθρωπος, ὡς τελεία ἑνω-
σις Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου, γίνεται τὸ θεμέλιον τῆς
ἐνότητος τῶν ἀνθρώπων μετὰ τὸν Θεὸν καὶ μετα-
ξύ των. Ὁ Θεὸς εἰσέρχεται ὡς Θεάνθρωπος στὴν
ἱστορίαν καὶ τὸν κόσμον, διὰ νὰ γίνῃ τὸ θεμέλιον
τῆς εἰρήνης μας. Αὐτὸ διακηρύσσει ὁ λόγος τῶν
Ἀγγέλων «καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη». Ὁ Ἰησοῦς Χρι-
στὸς ἐνεργεῖ εἰρηνοποιητικὰ, διότι κατὰ τὸν Ἀ-
πόστολον Παῦλον «Αὐτὸς εἶναι ἡ εἰρήνη ἡμῶν»
(Ἐφεσ. 2,14). Ὁ Χριστὸς εἶναι ἡ ἐνυπόστατη,
ἡ προσωπικὴ εἰρήνη, ποὺ προεφητεύθη ἀπὸ τὸν
προφῆτην Ἠσαΐαν ὡς «ἄρχων εἰρήνης» (9,5),
δημιουργικὴ δηλαδὴ αἰτία καὶ αὐτοπηγὴ τῆς εἰ-
ρήνης ἀλλὰ καὶ ἀμετακίνητο θεμέλιόν της. Μόνον
ὁ Χριστὸς μπορεῖ νὰ δώσῃ εἰρήνην, διότι Αὐτὸς
εἶναι «ὁ Κύριος τῆς εἰρήνης» (Θεσσαλ. 3,16)
κατὰ τὸν Ἀπόστολον Παῦλον.

Δυστυχῶς ὅμως τὸ Χριστουγεννιάτικον μήνυ-
μα τῆς εἰρήνης καὶ ἐν Χριστῷ παναδελφώσεως
ἀκούεται σήμερον σ' ἓνα κόσμον, ποὺ συνεχίζει νὰ
ζεῖ μετὰ μόνιμην τὴν ἀπειλὴν τοῦ πολέμου καὶ νὰ
αἰμορραγεῖ στὰ πεδία τῶν μαχῶν. Ἰδιαίτερα ἡ
περιοχὴ μας, ἡ Βαλκανικὴ, ἔχει γίνῃ καὶ πάλιν
πυριτιδαποθήκη τῆς Εὐρώπης. Ὁ πόλεμος οὔτε
αὐτὲς τίς ἱερώτατες στιγμὰς σταματᾷ τὸ ὀλέ-
θριον ἔργον τοῦ καὶ οἱ Ὁρθόδοξοι Σέρβοι ἀδελφοί
μας θυσιάζονται στὰ πεδία τῶν μαχῶν, ἀγωνι-
ζόμενοι γιὰ τὴν ὑπαρξὴ καὶ ἐπιβίωσίν τους, ἐνῶ
ψευδοχριστιανοί, καὶ ἀντίχριστοι, συνεργάζονται
γιὰ τὴν συντριβὴ καὶ ἐκμηδένισίν τους. Χριστια-
νοὶ καὶ μὴ Χριστιανοί, Ὁρθόδοξοι καὶ μὴ Ὁρθό-

Ε Ο Ρ Τ Ι Α Γ Ρ Α Μ Μ Α Τ Α *

Ἀριθμ. Πρωτ. 3946

Παναγιώτατε καὶ Θειώτατε Ἀρχιεπίσκοπε Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικῆ Πατριάρχᾳ, ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ ἀγαπητὲ καὶ περιπόθητε ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργγὲ τῆς ἡμῶν Μετριοτήτος, Κύριε Β α ρ θ ο λ ο μ α ῖ ε, τὴν Ὑμετέραν Θειοτάτην Παναγιότητα ἐν Κυρίῳ κατασπαζόμενοι ὑπερήδιστα προσαγορεύομεν.

Τὴν ἐκ Παρθένου ὑπερφυᾶ καὶ ἄφατον γέννησιν τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ αὐθις προσκυνοῦμεν καὶ γηθοσύνως ἐορτάζομεν, καθ' ἣν ὁ ἀχώρητος παντὶ ἐν τῇ παναχράντῳ νηδύϊ τῆς Θεοτόκου χωρηθῆναι ἠδύοκῃσεν, ἵνα τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ ἡμᾶς καταλλάξῃ καὶ τὸ τῇ τοῦ ὄψεως συμβουλῇ ἀνεγερθὲν τῆς ἔχθρας μεσότειχον καταλύσῃ, καὶ τὴν ὑπὲρ πάντα νοῦν ὑπερέχουσαν εἰρήνην εἰρηνοβραβεύτως τῷ κόσμῳ δωρησῇται.

Πλατύναντες οὖν καὶ ἡμεῖς τὸν νοῦν καὶ τὰς καρδίας, ἵνα ἐν ἑαυτοῖς χωρήσωμεν τὸν δι' ἡμᾶς νηπιάσαντα Ἀρχοντα τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἀγάπης

* Ὅμοια Γράμματα ἀπεστάλησαν καὶ πρὸς τοὺς Ἀρχιεπίσκοπους τῶν ἄλλων Ὁμοδόξων Πατριαρχείων καὶ Ἐκκλησιῶν.

δοξοί, σφαγιάζονται ἀνηλεῶς, θύματα συμφερόντων καὶ ἀνομολογήτων ἐπιδιώξεων.

Ἀλλὰ καὶ ἡ Χώρα μας πῶς εἶναι δυνατόν νὰ πορεύεται ἀμέριμνη μέσα σ' αὐτὴ τὴν καθολικὴ παραφροσύνη; Ὁ πόλεμος ἀπειλεῖ τὰ Σύννορά μας. Γείτονες ἐποφθαλμιοῦν τὰ ἐδάφη μας. Σφετερίζονται τὸ ὄνομα καὶ τὰ ἐμβλήματα τῆς Μακεδονίας μας, τὴν ἴδια τὴν ἱστορία μας. Ὁ Ἑλληνισμὸς τῆς Βορείου Ἠπείρου ξεριζώνεται. Ἡ Ὁρθοδοξία του ἀπειλεῖται. Ἡ Κύπρος μας ἐξακολουθεῖ νὰ στενάζῃ διχοτομημένη.

Ἀκριβῶς σ' αὐτὲς τὶς τόσο κρίσιμες στιγμὲς χρειάζομεθα τὸν Χριστὸ καὶ τὴν εἰρήνην Του. Ὁ Ἑλληνισμὸς γνωρίζει ἀπὸ τὴν μακρὰ ἱστορικὴ του πείρα αὐτὴ τὴν ἀλήθεια. Γι' αὐτὸ πάντοτε ὑπῆρξε φιλόχριστος ὁ Λαός μας. Διότι γνωρίζει, ὅτι Κύριος τοῦ κόσμου καὶ τῆς ἱστορίας εἶναι ὁ Χριστός. Εἰς Αὐτὸν ἀνήκει τὸ παρελθόν, τὸ παρόν καὶ τὸ μέλλον, διότι Αὐτὸς εἶναι «τὸ Α καὶ τὸ Ω... ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν καὶ ὁ ἐρχόμενος» (Ἀποκ. 1,8). Στὸν Χριστὸν ὡς Ἑλληνες ἐλπίζουμε, Αὐτὸς εἶναι ἡ δύναμή μας, ὅπως διεκήρυσσαν ὁ Ι. Καποδίστριας καὶ ὁ στρατηγὸς Μακρυγιάννης. Μὲ τὸν Χριστὸ γινόμεθα καὶ μεῖς δυνατοὶ καὶ ἀντιμετωπίζουμε νικηφόρα ὅλους τοὺς ἐχθρούς μας.

Αὐτοῦ ἔμπλεοι γενόμενοι, γονυκλινῶς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ Βρέφους τῆς Βηθλεὲμ δεόμεθα, ὅπως Οὗτος διαφυλάττῃ Ὑμᾶς ἐν ὑγιείᾳ ἀμφιστεφεῖ καὶ εὐκλείᾳ εἰς ἔτη ὅ,τι πλεῖστα, ἵνα ἐν σοφίᾳ καὶ συνέσει πολλῇ διαπομαίνητε τὸν θεία βουλῇ ἐμπειστευμένον Ὑμῖν περιούσιον καὶ Χριστεπώνυμον Αὐτοῦ λαὸν καὶ ὁδηγήσῃτε αὐτὸν εἰς νομὰς σωτηρίους.

Ἐπὶ δ' ἐκτενέστερον τοῦ ἐν φάτνῃ ἀνακλιθέντος δεόμεθα, ἵνα κατὰ τὸν πλοῦτον τῆς Ἐαυτοῦ χάριτος δωρῇται τῷ χειμαζομένῳ ἀκοαῖς πολέμων κόσμῳ τὴν εἰρήνην καὶ ταῖς Ἀγίαις Αὐτοῦ Ἐκκλησίαις τὴν εὐστάθειαν. Δώῃ δ' ἡμῖν Κύριος περιπατεῖν στερεῶς ἐν τῇ ἀμωμῇ τῶν ἡμῶν πίστει καὶ ἐν πᾶσιν ὁμολογεῖν τὴν Αὐτοῦ ὑπὲρ ἡμῶν καὶ τὴν ἐν Αὐτῷ σωτηρίαν.

Ἐπὶ τούτοις καὶ αὐθις φιλήματι ἁγίῳ περιπτυσσόμενοι τὴν Ὑμετέραν Θειοτάτην Παναγιότητα καὶ τὸν ἐπὶ θύραις νέον τοῦ Κυρίου ἐνιαυτὸν μεστὸν πάσης ἀπ' οὐρανοῦ ἀγαθοσύνης εὐχόμενοι, διατελοῦμεν.

Ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς
† Ὁ Ἀθηνῶν ΣΕΡΑΦΕΙΜ, Πρόεδρος

Χριστούγεννα 1992

Μὲ τὸ Χριστὸ στὴν καρδιά μας μποροῦμε νὰ ἔχουμε εἰρήνη καὶ νὰ εἰρηνεύουμε καὶ τοὺς ἄλλους.

Ἡ κατασπαρασσομένη ἀπὸ τὸν πόλεμο καὶ τὶς ὀλέθριες ἀντιθέσεις Βαλκανικὴ ἀναμένει ἐναγωνίως αὐτὸ τὸν ἱστορικὸ ρόλο τῆς Ἑλλάδος. Οἱ Βαλκάνιοι ἀδελφοί μας, συνδεδεμένοι μαζί μας μὲ τὸν ἀκατάλυτο δεσμὸ τῆς πίστεως, στηρίζουν τὶς ἐλπίδες των, μετὰ τὸν Θεό, στοὺς Ἑλληνες ἀδελφούς.

Αὕτῃ τῇ μεγάλῃ ἀποστολῇ καλεῖται νὰ ἐπωμισθεῖ ὁ Ἑλληνισμὸς σήμερα, ἀναδεικνυόμενος καὶ πάλι ἄξιος τῆς ἱστορίας του. Ἐχει ἡ Ἑλλὰς ἱστορικὰ δικαιώματα νὰ ὑπερασπίσει τὰ δίκαια τῶν Ὁρθοδόξων τῆς Βαλκανικῆς, πιστὴ στὸν ἀναμφισβήτητο ρόλο τῆς ὡς ἐλευθερωτοῦ καὶ φωτιστοῦ τοῦ κόσμου. Εἶναι ὅμως μία ἀποστολή, ἡ ὁποία ἀπαιτεῖ καθολικὸ ἀναβαπτισμὸ στὴν ἐλληνορθόδοξον παράδοσή μας. Χωρὶς Ὁρθοδοξία δὲν ἔχουμε Χριστὸν καὶ χωρὶς Χριστὸν δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γεμίσουμε εἰρήνην καὶ φῶς, γιὰ νὰ γίνουμε εἰρηνοποιοὶ καὶ φωτοδόται.

Μετὰ πατρικῶν Εὐχῶν καὶ Εὐλογιῶν

Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ

† Ὁ Ἀθηνῶν ΣΕΡΑΦΕΙΜ

ΚΡΙΤΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΙΣ ΡΩΜΑΙΟΚΑΘΟΛΙΚΩΝ ΙΣΧΥΡΙΣΜΩΝ*

Στις κριτικές παρατηρήσεις μας για τις ρωμαιοκαθολικές αντιδράσεις στις πανορθόδοξες αιτιάσεις έναντι των όρισμένων ενεργειών του Βατικανού είναι δυνατόν να προστεθούν και τὰ ἑξῆς:

10) Οἱ ἐπίσημοι ἰσχυρισμοὶ τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν γιὰ τὸ ὅτι οἱ ἐκ μέρους τοῦ Βατικανοῦ σύντονες ἐνέργειες καὶ ἀποστολὲς στελεχῶν του μέσα στὴν πρώην Σοβιετικὴ Ἑνωσι ἀποβλέπουν ὄχι στὴ δημιουργία «παραλλήλων ἱεραποστολικῶν δομῶν» καὶ σὲ ἐπεκτατικούς σκοπούς, ἀλλ' ἀπλῶς στὴν ἱκανοποίησι ποιμαντικῶν ἀναγκῶν πρὸς χάριν τῶν ὑπαρχόντων ἐκεῖ ρωμαιοκαθολικῶν ποιμνίων, δὲν εἶναι καθόλου πειστικοί. Εἶναι χαρακτηριστικόν, ὅτι Προκαθήμενοι Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν τῶν πρώην κομμουνιστικῶν χωρῶν καὶ ἐξάίρετα ἡγετικά στελέχη των, ποὺ κατευθύνουν τὰ Τμήματα Ἐξωτερικῶν Σχέσεων τῶν Ἐκκλησιῶν τούτων καὶ ποὺ ἕως τώρα εἶχαν ἄριστες καὶ φιλικὲς διμερεῖς σχέσεις μὲ τὸ Βατικανό, ἔνεκα τῶν ὁποίων δέχονταν καὶ πυρὰ ὡς «οἰκουμενιστές», εἶναι ἀκριβῶς ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι, —ἐκτιμῶντες ρεαλιστικῶς ὄχι λόγους, ἀλλὰ πράξεις καὶ δημιουργούμενες συγκεκριμένες καταστάσεις—, ἐξακολουθοῦν ἕως σήμερον νὰ μὴ πείθονται ἀπὸ τὶς ὑστερογενεῖς ἐξηγήσεις τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν γιὰ τὴν ἐφαρμογὴ παλαιῶν ἐπεκτατικῶν τους σχεδίων. Ἐπανειλημμένες καταδίκες τοῦ «προσηλυτισμοῦ» κατὰ τὶς συναντήσεις συμφιλιωτικῶν ἐπιτροπῶν τῶν δύο μερῶν¹¹¹ δὲν ἔπει-

σαν τὶς Ἠγεσίες τῶν Ὁρθοδόξων αὐτῶν Ἐκκλησιῶν γιὰ τὴν εἰλικρίνεια τῶν προθέσεων τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν. Στὴν Ἠγεσία τοῦ Βατικανοῦ καὶ τῶν διπλωματῶν τῆς «Ἀγίας Ἐδρας» θὰ ἔπρεπε νὰ κάμῃ ἐντίπωση τὸ γεγονός, ὅτι, παρὰ τὶς συμφιλιωτικὲς προθέσεις καὶ προσπάθειες τῶν ἐκλεκτῶν μελῶν τοῦ «Ποντιφικοῦ Συμβουλίου γιὰ τὴν προώθησι τῆς χριστιανικῆς ἐνότητος», οἱ Ἠγέτες τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ποὺ γνωρίζουν καὶ ζοῦν ἐκ τοῦ σύνεργου τὴν πραγματικότητα, ἐξακολουθοῦν νὰ ἐκδηλώνουν τὴν πεποίθησί τους γιὰ τὸ ὅτι ἔχουν ἀναξωπυρηθῇ μεσαιωνικὲς ἐπεκτατικὲς τάσεις τῆς «Ἀγίας Ἐδρας», ποὺ εἶναι ἀντίθετες καὶ ἀσυμβίβαστες πρὸς τὴν Ἐκκλησιολογία τῆς Β' Συνόδου τοῦ Βατικανοῦ.

11) Οἱ σχετικὲς ἀνακοινώσεις τοῦ Γραφείου Τύπου τοῦ Βατικανοῦ καὶ οἱ ἐπίσημες ὁμιλίες (ὡς λ.χ. ἡ μνημονευθεῖσα ὁμιλία τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως τοῦ Παπικοῦ Κράτους καρδινάλιου Angelo Sodano), ποὺ ἔγιναν πρὸς ἀπόκρουσι τῶν πανορθόδοξων αἰτιάσεων¹¹², παρὰ τὴν ἀναμφιβόλως φιλειρηνικὴ καὶ συμφιλιωτικὴ δομὴ καὶ διατύπωσί τους, δὲν εἶναι πειστικὲς, διότι περιέχουν ὀφθαλμοφανῶς μερικὰ ἀντιφατικὰ ἢ ἥκιστα ρεαλιστικὰ καὶ ἀντικειμενικὰ στοιχεῖα. Ὁ καρδινάλιος Sodano λ.χ. εἶπεν, ὅτι «ἡ Ἀγία Ἐδρα στὴν πρώην Σοβιετικὴ Ἑνωσι δὲν ἔχει ἰδρύσει ἐπισκοπὲς καὶ δὲν ἔχει ὀνομάσει μονίμους ἐπισκόπους μὲ τελεσιδικῶς καθωρισμένους ἔδρες»¹¹³. Ἀλλὰ παραλλήλως, χρησιμοποιῶν τοὺς ὅρους, τοὺς ὁποίους ἔχει ἐφεύρει ἡ διπλωματία τῆς «Ἀγίας Ἐδρας»

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 644 τοῦ ὑπ' ἀρ. 17 τεύχους.

111. Πρὸς τὶς σχετικὲς συμφιλιωτικὲς προσπάθειες, ποὺ ὁργανώνονται τὰ δύο τελευταῖα ἔτη λ.χ. ἀπὸ τὸ Ἰδρυμα «Pro Oriente» (Βιέννη). Πληροφορίες γιὰ τὶς προσπάθειες αὐτὲς βλ. στὴν περιοδικὴ ἔκδοσι Pressespiegel zu Ökumenismus, Orthodoxie und Ostkirche, ἐκδ. τοῦ Pro Oriente, ἀρ. 37, 8 Ὀκτωβρίου 1992. Βλ. ἀνωτέρω καὶ τὶς ὑποσημειώσεις ὑπ' ἀρ. 106 καὶ 107.

112. Peter Paul Maurer, In Europa mit einer Stimme sprechen - Die Synode für Europa und die Ökumene, ἐν KNA - Katholische Nachrichten Agentur, Nr. 53/54, 24. Dezember 1991, σσ. 18-23.

113. Ἐνθ' ἀνωτ., σ. 19.

πρὸς ἀπόκρισιν τῶν ἐκάστοτε καὶ ἐκασταχοῦ συγκεκριμένων σκοπῶν της, ὁ καρδινάλιος Sodano λέγει, ὅτι τοποθετήθηκαν στὴν Σοβιετική Ἑνώσι πολλοὶ «Ἀποστολικοὶ Τοποτηρητὲς (Ἑκκλησι. Διοικητές, *Administratores*) μὲ τὸν χαρακτῆρα ἐπισκόπου, ποὺ ἔχουν τὴν ἔδρα τους στὰ κέντρα... Μόσχα, Novosibirsk καὶ Karakanda»¹¹⁴. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο ἀντιφατικῶς ὁμολογεῖται ὅχι μόνον ἡ οὐσιαστικὴ τοποθέτησις ἐπισκόπων σὲ ἔδρες, ἀλλὰ καὶ ἡ δυνατότης αὐξήσεως τοῦ ἀριθμοῦ των μὲ τὸ πρόσχημα, ὅτι οἱ ἐπίσκοποι αὐτοὶ δὲν ἔχουν «τελεσιδικως καθωρισμένες ἔδρες»! Παίζουμε μὲ τίς λέξεις καὶ τοὺς ὅρους; Ἄρα γε ἔχει σημασίαν ἡ ἔλλειψις ὀνομασίας τῆς ἔδρας τῶν ἐπισκόπων ἢ ἡ οὐσιαστικὴ παρουσία καὶ ἐνέργεια ἐπισκόπων σὲ ἔδρες σταθερὲς ἢ ἔστω μετακινούμενες καὶ ἐπομένως, ἔνεκα ἐλλείψεως συγκεκριμένης ὀνομασίας των, εὐκόλως πολλαπλασιαζόμενες; Στὴν περίπτωσι αὐτὴ ἰσχύουν ἄλλην μίαν φορὰν οἱ λόγοι τοῦ Μ. Ἀθανασίου: «Οὐ πρότεροι τῶν οὐσιῶν αἱ λέξεις, ἀλλ' αἱ οὐσίαι πρωταὶ καὶ δευτέραι τούτων αἱ λέξεις»¹¹⁵. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου τὸ οὐσιῶδες εἶναι ἡ ἐγκατάστασις πολλῶν ἐπισκόπων σὲ περιοχὰς τῆς πρώην Σοβιετικῆς Ἑνώσεως καὶ ὅχι ἡ ὀνομασία τῆς ἀκινήτου ἢ κινητῆς ἔδρας των. Ἐπομένως εἶναι ἀπολύτως δικαιολογημένη ἡ ἀντίδρασις τῆς Ἑκκλησίας τῆς Ρωσίας τοσοῦτον μᾶλλον ὅσον ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐπισκόπων αὐτῶν γίνεται οὐσιαστικῶς πολὺ μεγαλύτερος ἐκ τῆς παρουσίας στίς διάφορες Δημοκρατίες τῆς πρώην Σοβιετικῆς Ἑνώσεως πολλῶν ἐπὶ πλεον ἐπισκόπων, οἱ ὁποῖοι ἐστάλησαν καὶ στέλλονται ἀπὸ τὴν «Ἀγίαν Ἐδραν» ὡς «νούντισοι», ὡς πρεσβευτὲς καὶ διπλωματικοὶ ἐκπρόσωποί της.

12) Ἡ ἵδρυσις στὴν πρώην Σοβιετικὴ Ἑνωσι τῶν «Ἀποστολικῶν Ἑκκλησιαστικῶν Διοικήσεων (*Administrationes*)» δὲν ὀφείλεται,

ὡς ἰσχυρίζεται ὁ Γεν. Γραμματεὺς τοῦ Παπικοῦ Κράτους, στὴ μεταβολὴ τῆς «λατινικῆς» θρησκευτικῆς Τοπογραφίας ἐξ αἰτίας μετατοπίσεων πληθυσμοῦ¹¹⁶, ἀλλὰ, ὡς πάλιν ἀντιφατικῶς ἀποκαλύπτει ὁ ἴδιος, σὲ μακροχρόνιες προθέσεις καὶ βλέψεις τοῦ Βατικανοῦ. Χαρακτηριστικῶς ὁμολογεῖ, ὅτι ἡ νέα αὐτὴ ὀργανωτικὴ δομὴ «ἐγινε κατὰ τὸ εἶδος ἐκείνης, ἢ ὅποια ἦδη τὸ 1926 δημιουργήθηκε ἀπὸ τὸν Πάπα Πῖο ΙΑ'» μὲ τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἵδρυσι μέσα στὴν Σοβιετικὴ Ἑνωσι «πέντε Ἀποστολικῶν *Administrationes*»¹¹⁷. Δηλαδή ὁ ὑπατος ἀξιωματοῦχος τοῦ ἐδρεύοντος στὸ Βατικανὸ κράτους ὑπενθυμίζει, ὅτι πολὺ πρὸ τῶν σοβιετικῶν μετατοπίσεων πληθυσμοῦ, τίς ὁποῖες ἐπικαλεῖται σήμερον ὡς δικαιολογίαν, ἦδη τὸ 1926, «ἐν μέσῳ —ὅπως λέγει— τοῦ σταλινικοῦ διωγμοῦ»¹¹⁸, δηλαδή σὲ ἡμέρες, κατὰ τίς ὁποῖες ἐπεδιώκετο ἡ ἐξόντωσις τῆς Ὁρθοδόξου Ἑκκλησίας μὲ ἀπηνή διωγμόν, ὁ Πάπας Πῖος ΙΑ' ἔκρινε κατάλληλῃ τὴν εὐκαιρία νὰ πραγματοποιήσῃ ἐπεκτατικὰ σχέδια. Ἔτσι δὲν περιορίσθηκε στὴν προστασία τῶν λατινορρέθμων Ρωμαιοκαθολικῶν μέσα στὴν παλαιὰ Ἀρχιεπισκοπὴ Mohilev καὶ μέσα στὴν ἀπὸ τὸ 1923 —ἐπὶ κομμουνιστικοῦ ἐπίσης καθεστῶτος— ἰδρυθεῖσα Ἐπισκοπὴ Wladiwostok, ἀλλὰ ἐπεδίωξε τὴν αὐξήσι τοῦ ἀριθμοῦ τῶν λατινορρέθμων ἐπισκόπων μέσα στὴν Σοβιετικὴ Ἑνωσι μὲ τὴ χρῆσι τῆς ιδίας, ὅπως καὶ σήμερον, μεθόδου τῆς ἱδρύσεως —ἄρα γε κατόπιν διπλωματικῆς συνεννοήσεως μὲ τὴν Σοβιετικὴ ἐξουσία καὶ κατόπιν συγκαταθέσεως καὶ ἀδείας αὐτῆς;— ὅχι μᾶς ἢ δύο, ἀλλὰ πέντε ὁλοκλήρων Ρωμαιοκαθολικῶν «Ἀποστολικῶν *Administrationes*», ἀνεξαρτήτως τοῦ ἂν καὶ αὐτὲς στὴ συνέχεια ἀδρανοποιήθηκαν ἔνεκα γενικεύσεως τοῦ ἀντιθρησκευτικοῦ διωγμοῦ. (Ὁ γράφων νομίζει, ὅτι οἱ ἱστορικοὶ θὰ ἔπρεπε νὰ φέ-

114. Ἀδτόθι.

115. Migne Ἑ.Π. 26, 152.

116. Peter Paul Maurer, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 19.

117. Ἀδτόθι, σσ. 19-20.

118. ἐνθ' ἄνωτ., σ. 19.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἀριθ. { Πρωτ. 3945
Διεκ. 1594

Ἀθήνησι τῇ 20ῇ Νοεμβρίου 1992

Ε Γ Κ Υ Κ Λ Ι Ο Σ 2543

Π ρ ό ς

Τοὺς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτας
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Οὐδὲν τῶν παρανόμως καὶ ἀτάκτως παρυφισταμένων τὴν στάσιν τῶν κανονικῶς συνισταμένων, ἀποφύγεσθαι δύναται· τὰ μὲν, ὡς ἀρετῆς ἔργα καὶ ἀποτελέσματα τὴν στάσιν ἀληθῆ καὶ βεβαίαν ἀναλαμβάνουσι καὶ διαμονὴν ἀδιάλειπτον ἔχουσι· τὰ δέ, ὡς κακίας ραδιουργήματα, παρὰ φύσιν ἐν τοῖς οὖσιν εἰσφύσαντα κενὰ καὶ μάταια τυγχάνουσι οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἀνυπόστατα. Κατὰ τὸν αὐτὸν τοῖνον καὶ ὅμοιον ἔξεστι νοεῖν καὶ πάντα τὰ παρὰ τῇ Ἐκκλησίᾳ, ὅπως ἡνίκα κανονικῶς καὶ νομίμως, καὶ κατὰ τοὺς κεμένους ὅρους καὶ θεσμούς τῆς Ἐκκλησίας γίνονται, τότε καὶ σεβάσιμα καὶ ἰσχυρὰ καὶ μόνιμα διαμένουσι· ἐπὶ δὲ καὶ παρανόμως καὶ παρὰ τοὺς Ἱεροὺς Κανόνας, ἀσύστατα καὶ ἀνυπόστατα καὶ καταδικάζονται παρὰ τῶν προστατεύειν λαχόντων τῆς Ἐκκλησίας καὶ διεκδικεῖν τὰ ἀποπεσόντα τῆς οἰκείας τάξεως.

Ἐπειδήπερ καὶ ἐπ' ἐσχάτων ἐν τῇ δικαιοδοσίᾳ τῆς καθ' ἡμᾶς Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀντι-

κανονικῶς καὶ παρανόμως ὑπὸ ἀλλοτρίων ἐκκλησιαστικῶν δικαιοδοσιῶν ἄτοπὰ τινα διαπράττονται ἢ τολμῶνται διὰ τῆς ἰδρύσεως καὶ λειτουργίας, δίχα τηρήσεως τῶν ὑπὸ τῶν Ἱερῶν Κανόνων καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας νενομισμένων, Μετοχιῶν, Σταυροπηγίων, Ἑσχαστηρίων καὶ ἐτέρων ἐκκλησιαστικῶν Ἱδρυμάτων, ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, κατὰ τὴν Συνεδρίαν Αὐτῆς τῆς 3ης λήγοντος μηνὸς Νοεμβρίου ἐ.ε., ἐπιλαμβάνομένη καὶ αὐθις τοῦ ἐν τοῖς ὑπερθεῖν διαλαμβανομένου θέματος, ὁμοφώνῳ ἀποφάσει, ἀπευθύνει τὴν μετὰ χειρὸς Συνοδικὴν Ἐγκύκλιον, τὸ μὲν ἵνα καταστήσῃ Ὑμᾶς κοινωνοὺς τῆς θαθείας Αὐτῆς ἀνησυχίας καὶ θλίψεως, ὥς προξενεῖ ἡμῖν ἡ ὑπὸ ἐνίων ἀδελφῶν Ἐκκλησιῶν περιφρόνησις τῶν Ἱερῶν Κανόνων καὶ τῆς ἐν γένει ἐκκλησιαστικῆς τῶν Ὁρθοδόξων τάξεως, διὰ περιέργων πως ἀντικανονικῶν προσπαθειῶν τῶν ἐν τοῖς ὅροις τῆς καθ' ἡμᾶς ἐκκλησιαστικῆς δικαιοδοσίας, τὸ δὲ ἵνα παρακαλέσωμεν ὅπως τοῦ λοιποῦ ἀποφεύγῃται παρόμοιαι ἐνέργειαι αἰρομένων δ' ἅμα πάραντα τῶν τυχόν ἡμαρτημένων, ἅτινα ὡς μὴ ὠφελε, προβλήματα μόνον διοικητικῆς καὶ πνευματικῆς φύσεως προξένησαν ἐπὶ πνευματικῇ ζημίᾳ

ρουν σὺ φῶς ὅλα τὰ περιστατικά, πὺν συνδέονται μὲ τὴν ἰδρῶσι καὶ μετέπειτα ἀδρανοποιήσι τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν αὐτῶν Ἐκκλησιαστικῶν Διοικήσεων).

Ἐπομένως τὸ Βατικανὸν καὶ ἡ «Ἀγία Ἔδρα» δὲν ἀντιμετώπισαν σήμερον νέες οὐσιαστικὲς ποιμαντικὲς ἀνάγκες, ὡς ἰσχυρίζεται ἡ Ἡγεσία τοῦ Βατικανοῦ, ἀλλ' ἀπλῶς ἐπανῆλθον στὴν ἐπεκτατικὴ πολιτικὴ τοῦ Πάπα Πίου ΙΑ', πάλιν σὲ ἡμέρες, κατὰ τὶς ὁποῖες καθημαγμένη ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς Ρωσίας, ὡς τόνισε ὁ ρωμαιοκαθολικὸς πατὴρ Dr. Nikolaus Wyrwoll, εἶχεν ἀνάγκην ἀδελφικῆς συμπαράστασεως καὶ ἀλληλεγγύης¹¹⁹.

Στὸ ἐπόμενο ἄρθρο μας θὰ ὁλοκληρώσωμε

τὶς κριτικὲς παρατηρήσεις μας γιὰ τὸ ζήτημα τῆς ἐπιδεινώσεως τῶν σχέσεων μεταξὺ Ὁρθοδόξων καὶ Ρωμαιοκαθολικῶν, γιὰ νὰ ἀκολουθήσῃ στὴν περαιτέρω συνέχεια ὑποβολὴ δεοντολογικῶν σκέψεων περὶ τῆς τελεσφόρου ἀντιμετωπίσεως καὶ λύσεως τοῦ προβλήματος τῆς Οὐνίας καὶ περὶ τῆς ἄρσεως τῶν ἐμποδίων, πὺν καθιστοῦν δυσχερῆ τὴν διεξαγωγὴ ἐλπιδοφόρου ἀδελφικοῦ διαλόγου μεταξὺ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ
Ὁμότ. Καθηγητὴς τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν

¹¹⁹. Περιοδικὸν «Ἐκκλησία», 15 Μαρτίου 1992, σσ. 169-170.

καὶ σκανδαλισμῷ ἐνίοτε τοῦ ποιμανίου, τῆς κατὰ τὴν Ἑλλάδα Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας.

Ἐφ' ὧ εἰς διαλεύκανσιν τῶν προειρημένων ἤγοντες ὑπομνησκόμεθα ὑμῖν ὅτι ἡ Ἱερὴ καὶ λειτουργία Μετοχίου διέπεται ὑπὸ τῶν Διατάξεων τῶν Ἱερῶν Κανόνων καὶ μάλιστα ὑπὸ τοῦ δ' τῆς ἐν Χαλκηδόνι Δ' Οἰκουμένης Συνόδου, διάκελεύοντος μεταξὺ τῶν ἄλλων ὅτι «ἐδοξε μὴ δένα μὲν μηδαμοῦ οἰκοδομεῖν, μὴ δὲ συνιστᾶν μοναστήριον, ἢ εὐκτήριον οἶκον παρὰ γνώμην τοῦ τῆς πόλεως Ἐπισκόπου». Τὸ Μετόχιον ὅθεν, τῷ λόγῳ ὅτι ἐν αὐτῷ προέχει ὁ περιουσιακὸς τοῦτου χαρακτήρ, τυγχάνει διαδεδομένη μορφή εἰς τὸν χώρον τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, διὸ καὶ αἱ Αὐτοκέφαλοι Ἐκκλησίαι ἐδημιούργησαν κατὰ τὸ παρελθὸν ἐν τοῖς ὁρίοις τῆς δικαιοδοσίας ἐτέρων ἀδελφῶν Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν Μετόχια, ὡς τὰ ὑπὸ τῶν πρεσβυγενῶν Πατριαρχείων, πάντοτε ἅμως τῇ ἀδείᾳ καὶ ἐγκρίσει τοῦ ἐπιχωρίου καὶ κυριάρχου Ἐπισκόπου. Τὸ γεγονός τοῦτο ἀκριδῶς, ἡ Ἱερὴς ἡγούσα Μετοχίων τῇ ἀδείᾳ τοῦ κυριάρχου Ἐπισκόπου, διαφυλάσσει τὴν εἰρήνην καὶ ἀδελφικὴν ἀγάπην ἐν ταῖς σχέσεσι τῶν ἀδελφῶν Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν διὰ τοῦ σεβασμοῦ τῆς κανονικῆς δικαιοδοσίας ἐκάστης.

Συνελόντι εἰπεῖν ἡ Ἐκκλησία, ἡ ἐπιθυμοῦσα ἵνα ἰδρῦσθαι Μετόχιον, ὑποχρεοῦται ὅπως στοιχοῦσα τοῖς Ἱεροῖς Κανόσι καὶ τῇ κανονικῇ τάξει, λαμβάνη τὴν ὑπὸ τοῦ κυριάρχου Ἐπισκόπου σχετικὴν ἄδειαν. Ἡ Ἱερὴς τοῦ Μετοχίου ἡ ἐτέρου Μοναστικοῦ Καθιδρύματος κατ' οὐδένα ὅθεν λόγον διασπᾷ τὴν ἐνότητα τῆς ὑπὸ τὸν κυριάρχον Ἐπίσκοπον Τοπικῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἡ διοίκησις τοῦ Μετοχίου περιορίζεται αὐστηρῶς εἰς τὰ τῆς διαχειρίσεως τῆς περιουσίας αὐτοῦ καὶ μόνον καὶ οὐδεμίαν κέκτηται ποιμαντικὴν δικαιοδοσίαν, πλὴν ἐπὶ τῶν ἐγκαταβιούντων μοναχῶν ἐντὸς τοῦ περιόλου τοῦ Μετοχίου. Ἡ δὲ τέλεισι ἀγιαστικῶν πράξεων, ἱερῶν Μυστηρίων κ.λπ., μὴ ἀφορώντων τοὺς ἐκεῖσε ἐγκαταβιούντας μοναχοὺς, ἀπαγορεύεται, εἰ μὴ τῇ ἀδείᾳ καὶ ἐγκρίσει τοῦ κυριάρχου Ἐπισκόπου.

Οἶκοθεν νοεῖται, ὅτι ἡ ἐπ' ἀνδρωσις τοῦ κανονικῶς ἰδρυθέντος Μετοχίου ὡσαύτως δέον ὅπως διέπεται ὑπὸ τῶν Ἱερῶν Κανόνων καὶ τῆς Κανονικῆς τάξεως, ἀπαιτούμενου ὅπως οἱ ἐν τῷ Μετοχίῳ ἐγκαταβιούντες Κληρικοί, τυγχάνωσι ἐφωδιασμένοι διὰ Κανονικῶν Γραμμάτων διαβεβαιούντων τὸ ἀχώλυτον τῆς Ἱερῶς αὐτῶν καὶ ἀπευθυνόμενων πρὸς τὸν κυριάρχον Ἐπίσκοπόν, ὅστις κανονικῶς πλέον γνωρίζει καὶ ἐπιτρέπει τὴν ἐγκαταβίωσιν αὐτῶν ἐν τῷ Μετοχίῳ.

Διὰ τὴν Ἱερὴν οὖν καὶ ἐπ' ἀνδρωσιν καὶ λειτουργίαν Μετοχίου τινὸς ἐπάναγκες τυγχάνει ἡ ἄδεια καὶ συγκατάθεσις τοῦ κυριάρχου Ἐπισκόπου τῆς Τοπικῆς Ἐκκλησίας, γεγονός δηλοποιοῦν, ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι μία καὶ μόνη, παρὰ τὴν ὑπαρξίν Μετοχίων ἐτέρων Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν.

Ἐπὶ τῶν προκειμένων καὶ ἡ ἐντομὸς Ἑλληνικὴ Πολιτεία, μεριμνῶσα διὰ τὴν τήρησιν τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ κανονικῆς τάξεως διὰ τοῦ ἰσχύοντος Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (Νόμος 590/77) καὶ δὴ διὰ τῶν διατάξεων τοῦ ἀρθροῦ 39 ἰδίᾳ τῆς παραγράφου 7, στοιχοῦσα ἀπολύτως τοῖς κανονικῶς κρατούσι προδίδει εἰδικῶς τὴν διαδικασίαν ἰδρύσεως καὶ λειτουργίας τῶν Μετοχίων, ὀρίζοντος ἐπακριδῶς ὅτι «Μετόχια Μονῶν τῆς Ἀνατολικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἐὰν μὲν ἀνήκουν εἰς τὸ κλίμα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἰδρύονται τῇ ἀδείᾳ τοῦ ἐπιχωρίου Ἀρχιερέως καὶ λειτουργοῦν ὑπὸ τὴν πνευματικὴν ἐποπτεῖαν τοῦ οἰκείου Μητροπολίτου, ἐὰν δὲ ἀνήκουν εἰς ἕτερον κλίμα, ἰδρύονται τῇ ἀδείᾳ τοῦ Κράτους, παρεχομένην διὰ κοινῆς ἀποφάσεως τῶν Ὑπουργῶν Ἑσωτερικῶν καὶ Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων, ἐκδιδομένης μετὰ συγκατάθεσιν τοῦ ἐπιχωρίου Ἀρχιερέως, ἐφαρμοζομένων ἐπ' αὐτῶν τῶν ἰσχυουσῶν διὰ τὰς ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος Μονὰς διατάξεις».

Ἡ διατύπωσις τοῦ προμνημονευομένου ἀρθροῦ τυγχάνει κρυσταλλίνης διαυγείας, διαφυλάσσει δὲ τὸ ἀδιατάρακτον τῶν σχέσεων τῶν Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, ἀναγνωρίζει τὴν ἀπόλυτον δικαιοδοσίαν τοῦ κυριάρχου Ἐπισκόπου καὶ τὸν ὑπ' αὐτοῦ ἐπὶ τῶν Μετοχίων ἐλεγχον διὰ τὴν κανονικὴν ἐφαρμογὴν τῶν ἰσχυουσῶν διατάξεων διὰ τὰς ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος Μονὰς.

Συγκεκριμένως: Διὰ τὴν Ἱερὴν Μετοχίου Ἐκκλησίας ἀνηκούσης εἰς ἕτερον κλίμα, κατὰ τὴν διατύπωσιν τοῦ Νόμου ἀπαιτοῦνται: α) Συγκατάθεσις τοῦ ἐπιχωρίου Ἐπισκόπου, β) Ἐγκρίσις τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ γ) Κοινὴ ἀπόφασις τῶν Ὑπουργῶν Ἑσωτερικῶν καὶ Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων, δι' ἧς καὶ τελειοῦται ἡ ὑπὸ τοῦ Κράτους ἄδεια ἰδρύσεως.

Ἀκολούθως δὲ ἡ λειτουργία τοῦ οὕτως ἰδρυμένου Μετοχίου τελεῖ ὑπὸ τὴν ἐποπτεῖαν τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου, ἀσκουμένης ὑπὸ τοῦ ἐπιχωρίου Ἀρχιερέως. Κατὰ δὲ τὸ ἀρθρον 39, παράγραφος 8, ἐξαιροῦνται ἐκ τοῦ ἀνωτέρου γενικοῦ κανόνος τῆς ἐποπτείας

τῆς παραγράφου 7 τοῦ ἐπιχωρίου Ἀρχιερέως αἱ Πατριαρχικαὶ καὶ Σταυροπηγιακαὶ Μοναὶ Βλατάδων ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ Ἀγίας Ἀναστασίας Φαρμακολοτρίας ἐν Χαλκιδικῇ, τῆς ἐποπτείας αὐτῶν ἀνηκούσης εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ὡς καὶ τὰ Μετόχια τοῦ Παναγίου Τάφου καὶ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Σινᾶ.

Οἰκοθεν βεβαίως νοεῖται, ὅτι ἐξαιροῦνται τῆς ἐποπτείας τοῦ ἐπιχωρίου Ἀρχιερέως αἱ ἀναφερόμεναι Μοναὶ Βλατάδων καὶ Ἀγίας Ἀναστασίας Φαρμακολοτρίας καὶ τὰ Μετόχια τοῦ Παναγίου Τάφου καὶ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Σινᾶ τὰ νομίμως ὑφιστάμενα καὶ ἰδρυθέντα μέχρι τῆς δημοσιεύσεως τοῦ Νόμου 590/1977, οὐχὶ ὁμως καὶ τὰ μετὰ τὸ ἔτος 1977 ἰδρυθέντα τοιαῦτα.

Κατὰ συνέπειαν οἰονδήποτε Μοναστικὸν Καθίδρυμα ἢ Μετόχιον ἐτέρας Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας ἰδρυθὲν μετὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ Ν. 590/1977 ἐν τοῖς κανονικοῖς ὁρίοις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος δέον ὅπως διέπῃται ὑπὸ τῶν διατάξεων τῆς παραγράφου 7 τοῦ ἄρθρου 39 διὰ τε τὴν ἰδρυσίν του καὶ λειτουργίαν αὐτοῦ τελούσαν ὡπωσδήποτε ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου, ἀσκουμένης διὰ τοῦ ἐπιχωρίου Ἀρχιερέως, ἐφαρμοζομένην ἐπ' αὐτῶν τῶν ἰσχυουσῶν διὰ τὰς ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος Μονὰς διατάξεις.

Διὰ τῆς παραγράφου 9 τοῦ ὡς αὐτοῦ ἄρθρου καθορίζεται ὅτι «Ἱεροὶ Ναοί, μετὰ ἢ ἄνευ Μοναστικῶν Ἀδελφοτήτων, εὐρισκόμενοι ἐν τῇ χώρῃ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ μὴ ὑπαγόμενοι ὑπὸ τὴν πνευματικὴν δικαιοδοσίαν αὐτῆς δύναται νὰ καταστούν, διὰ χαριστικῆς δικαιοπραξίας τῶν κυρίων αὐτῶν, Μετόχια Ἱερῶν Μονῶν τῶν Πρεσβυγενῶν Πατριαρχικῶν Θρόνων καὶ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Σινᾶ, μετὰ συγκατάθεσιν τῆς δωρεοδόχου Μονῆς καὶ ἔγκρισιν τοῦ ἐπιχωρίου Ἀρχιερέως καὶ τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου, ἀπὸ κλειόμενης τῆς καθ' οἷον δὴ ποτε τρόπον ἐγκαταθίσσεως εἰς ταῦτα Ἐπισκόπου. Διὰ τῆς ὡς ἄνω χαριστικῆς δικαιοπραξίας καθορίζονται αἱ προϋποθέσεις καὶ οἱ ὅροι, ὡς καὶ ὁ τρόπος διοικήσεως καὶ λειτουργίας τῶν ἐν λόγῳ Μετοχίων». Ἀπλὸν ὅτι, καὶ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, ὑφισταμένων Ἱερῶν Ναῶν ἐν τῇ χώρῃ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ μὴ ὑπαγομένων ὑπὸ τὴν πνευματικὴν δικαιοδοσίαν αὐτῆς μέχρι τῆς δημοσιεύσεως τοῦ Νόμου, προκειμένου ὅπως καταστῶσι Μετόχια Ἱερῶν Μονῶν τῶν Πρεσβυγενῶν Πατριαρχικῶν Θρόνων καὶ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Σινᾶ, ἀπαιτεῖται ἔγκρισις τοῦ ἐπιχωρίου Ἀρχιερέως καὶ τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου.

Πάντα τ' ἀνωτέρω, σαφῶς ὀρίζουσι κατὰ τρόπον ἀδιαμφισβήτητον καὶ λυσιτελεῖ τὸ ἀδιάσπαστον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τὴν ἐν παντὶ ἐμπέδωσιν τῆς κανονικῆς τάξεως.

Ἐνταῦθα κρίνομεν σκόπιμον παρατηροῦντες, ὅτι ὡσαύτως οἰονδήποτε προνόμιον κυριάρχου Μονῆς, κατ' οὐδὲν κατισχύει τῆς ἐξουσίας τοῦ ἐπιχωρίου Ἐπισκόπου, ὡς πρὸς τὴν κανονικὴν ἐποπτείαν ἐπὶ τοῦ Μετοχίου αὐτῆς. Οἰαδήποτε μεταβολὴ τῶν προσώπων τῶν ἐγκαταδιούντων ἐν τοῖς Μετοχίοις ἐτέρας Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας, δέον ὅπως γνωστοποιῇται διὰ Κανονικοῦ Γράμματος εἰς τὸν κυριάρχον ἐπιχώριον Ἐπίσκοπον, ὡς ἐπίσης καὶ ἢ ἐν γένει διακονία τοῦ ἐγκαταδιούντος τελεῖ ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν αὐτοῦ, γεγονὸς ὅπερ προϋποθέτει ἀναμφιδόλως τὴν κανονικὴν μνημόνευσιν αὐτοῦ (τοῦ ἐπιχωρίου Ἀρχιερέως, ὅστις κέκτηται τὴν ἐπὶ τοῦ Μετοχίου ἐποπτείαν), ἐν ταῖς Ἱεραῖς Ἀκολουθίαις καὶ λοιπαῖς ἀγιαστικαῖς πράξεσι καὶ μυστηρίοις, ὡς ἄλλωστε καὶ ὁ σεπτὸς Οἰκουμενικὸς Θρόνος ἐπανέλαβεν πρὸ τριῶν μόλις δεκαετιῶν ἐκφράζων οὕτω τὴν ἐκπαλαὶ καθεστηκυῖαν ἐπὶ τοῦ προκειμένου πράξιν.

Πρὸς πληρεστέραν δ' ἐνημέρωσιν, ὑπομνησάμενοι ὑμῖν τὴν ἐπὶ τοῦ προκειμένου θέματος ὑπ' ἀριθμ. 2404/26.2.1985 προηγηθεῖσαν Συνοδικὴν Ἐγκύκλιον πρὸς τοὺς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Ὅθεν, ἐν ὁδύνῃ πολλῇ καταδικάζουσα καὶ αἰθὺς ἢ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τὰς ἐφ' ὕδρει τῶν Ἱερῶν Κανόνων καὶ ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ ἐν τοῖς ὑπερθεῖν διαλαμβανόμενα γενομένας ἐν τῇ κανονικῇ δικαιοδοσίᾳ αὐτῆς ἀντικανονικὰς ἐνεργείας ἐνίων ἄλλοτριων δικαιοδοσιῶν, ἐν συνοχῇ καρδίας ἀπευθύνει τὴν παροῦσαν διὰ τὰ καθ' ὑμᾶς, προσεπιδηλοῦσα ἅμα ὅτι ἐν ἡ περιπτώσει δὲν ἤθελον ἀρθῇ ἐντὸς εὐλόγου χρόνου τὰ παρὰ πᾶσαν ἔννοιαν κανονικῆς τάξεως παρ' ἡμῖν γεγόμενα, θέλομεν προέλθει εἰς ἐπίσημον καταγγελίαν αὐτῶν καὶ λήψιν τῶν ἀπαραιτήτων κανονικῶν μέτρων ἐπὶ περιφρουρήσει τῆς γενικωτέρας εὐσταθείας καὶ ἐνότητος μεταξύ τῶν ἀδελφῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ὑπὲρ ποτὲ καὶ ἄλλοτε ἀπαραιτήτου πρὸς λυσιτελεῖ ἀντιμετώπισιν τῶν παντοίων πειρασμῶν τῶν τελευταίων ἰδίως καιρῶν, ἐντέλλεται δ' ὑμῖν, ὅπως μεριμνῶντες διὰ τὴν πιστὴν τήρησιν τῶν κανονικῶν δικαιωμάτων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, προέλθῃτε εἰς λήψιν τῶν ἀναγκαίων κανονικῶν μέτρων

ΠΕΡΙ ΑΝΑΚΗΡΥΞΕΩΣ ΤΟΥ ΕΘΝΟΜΑΡΤΥΡΟΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΣΜΥΡΝΗΣ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ (ΚΑΛΑΦΑΤΗ) ΩΣ ΙΕΡΟΜΑΡΤΥΡΟΣ († 1922)*

Τὸ Πανελλήνιον τιμᾷ, ὡς γνωστόν, τὸν ἀοίδιμον Μητροπολίτην Σμύρνης Χρυσόστομον (Καλαφάτην) ὡς γενναῖον καὶ ἥρωικόν ἐθνομάρτυρα, ἀνασκολοπισθέντα ὑπὸ τοῦ τουρκικοῦ ὄχλου τὴν 27ην Αὐγούστου τοῦ ἔτους 1922, ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς Μικρασιατικῆς καταστροφῆς.

Τὴν θυσίαν του ἐσχολίασε μετὰ θαυμασμοῦ καὶ ὁ διεθνὴς Τύπος. Καὶ τὸ ὄνομά του προφέρεται εὐλαδῶς ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος.

Ἐνωρίτατα, ἤδη ἀπὸ τοῦ ἐπομένου ἔτους τοῦ μαρτυρίου του, κατὰ Μάρτιον τοῦ 1923, μὲ πρωτοβουλίαν τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας, ἐπροτάθη καὶ εἰς τὰς ἄλλας Ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας ἡ κατάταξις αὐτοῦ εἰς τὴν χορείαν τῶν μαρτύρων. Ὁ δὲ καθηγητὴς τῆς Θεολογίας Λεωνίδας Φιλίππιδης, γνωρίζων ἐκ τοῦ πλησίον τὸν Ἱεράρχην Χρυσόστομον, ὡς χρηματίσας ἰδιαιτέρως γραμματεὺς του, ὅτε ἦτο οὗτος καθηγητὴς τοῦ Διδασκαλείου κ.ἄ. Σχολῶν τῆς Σμύρνης (1919 - 21) καὶ διετέλει παρὰ τοὺς πόδας τοῦ ἐθνομάρτυρος, διηρμήνευσε «τὸν πατριωτικὸν παλμὸν καὶ τὴν χριστιανικὴν ἑξάρσιν» αὐτοῦ (Θ.Η.Ε. τ. 11, στ. 1093) καὶ δὲν ὤκνησε γὰρ συνθέσθαι δι' αὐτὸν τὸ τροπάριον τοῦτο εἰς ἐξόμνησίν του: (αὐτόθι τ. 12, στ. 417).

* Εἰσαγγεῖς τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Πατρῶν κ. Νικοδήμου, Προέδρου τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῶν Νομοκανονικῶν Ζητημάτων, γενομένη δεκτὴ ὑπὸ τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου, ἐν τῇ Συνεδρίᾳ αὐτῆς τῆς 4ης Νοεμβρίου 1992.

πρὸς ἄρσιν τῶν ἐν τῇ καθ' ὑμᾶς Θεοσώστῃ ἐπαρχίᾳ τυχόν ὑφισταμένων ἀντικατονομιῶν ἀτόπων καὶ πρόληψιν τυχόν ἐπιχειρήσεως νέων τοιούτων.

† Ὁ Ἀθηνῶν ΣΕΡΑΦΕΙΜ, Πρόεδρος
† Ὁ Μεγάρων καὶ Σαλαμῖνος ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ
† Ὁ Δημητριάδος καὶ Ἀλμυροῦ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ
† Ὁ Χαλκίδος ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ
† Ὁ Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφερσάλων ΚΛΕΟΠΑΣ
† Ὁ Παροναξίας ΑΜΒΡΟΣΙΟΣ

Μέγαν μάρτυρα ἡ Ἐκκλησία,
μέγαν ἥρωα τὸ ἔθνος σύμπαν
τὸν τῆς Σμύρνης ὑμνοῦμεν Χρυσόστομον.
Καὶ γὰρ γενναίως ἀθλήσας ὑπέμεινε
ὑπὲρ πατρίδος καὶ πίστεως θάνατον.
Ἱεράρχου τε ὑπόδειγμα ἑαυτὸν ἀνέδειξε
τὸν στέφανον λαβὼν τὸν ἀμαράντινον.

Ἐκτοτε ἀνδριάντες τοῦ Χρυσοστόμου ἔχουν στηθῇ καὶ κοσμοῦν τὰς πόλεις τῆς Δράμας, τῶν Ἀθηνῶν (ὀπισθεν τοῦ μητροπολιτικοῦ ναοῦ) καὶ τῆς Νέας Σμύρνης καὶ ὅπου ἀλλαχοῦ προτομαὶ αὐτοῦ.

Ἡμεῖς δὲ προσωπικῶς ἐπιμαρτυροῦμεν ὅτι, προδιατελοῦντες Μητροπολίτης Ζιχνῶν — τμήματος ἄλλοτε τῆς εὐρείας Μητροπόλεως Δράμας, Φιλίππων καὶ Ζιχνῶν, τὴν ὁποῖαν ἐποίμανεν ὁ ἀοίδιμος πρὸ τῆς εἰς Σμύρνην μεταθέσεώς του, εὗρομεν σχολεῖον ἰδρυθὲν ὑπ' αὐτοῦ, λειτουργοῦν εἰσέτι, καὶ ἐπεγράψαμεν ἐπὶ μαρμαρίνης ἐντοιχισθείσης πλακὸς τὰ εὐφημα περὶ αὐτοῦ, κατὰ τὰς ἐορτὰς τῆς 150ετηρίδος τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν παλιγγενεσίας (1971), εἰς μνημόσυνον αἰώνιον.

* * *

Κατὰ καιροὺς ἐπανήρχετο εἰς συζήτησιν, ὑπὸ ἀρμοδίῳ καὶ μὴ, τὸ ζήτημα τῆς ἀνακηρύξεως τῆς ἀγιότητος αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον ἐν τούτοις δὲν ἐτελεσφόρησε μέχρι σήμερον, ἀναβαλλόμενον ἐκάστοτε, ἵνα ὠριμάσῃ, καὶ ὅπως ἐπέλθῃ τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου.

† Ὁ Νέας Σμύρνης ΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΣ
† Ὁ Ἐδέσσης, Πέλλης καὶ Ἀλμωπίας ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ
† Ὁ Καστορίας ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ
† Ὁ Κίτρους καὶ Κατερίνης ΑΓΑΘΟΝΙΚΟΣ
† Ὁ Διδυμοτείχου καὶ Ὁρεστιάδος ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ
† Ὁ Μυτιλήνης, Ἑρεσσῶ καὶ Πλωμαρίου ΙΑΚΩΒΟΣ
† Ὁ Λήμνου ΙΕΡΟΘΕΟΣ

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος
Ἀρχιμ. Δαμασκηνὸς Καρπαθάκης

Ἡδη ἐνετάθησαν κινήσεις τινές, προωθούμεναι καὶ ὑπὸ τῶν οἰκείων Μητροπολιτῶν, ἐν Ν. Σμύρνῃ, Κορίνθῳ καὶ Βόλῳ, καθ' ὅσον γνωρίζομεν, ἵνα εὐδοιωθῇ ἡ «ἀγιοποίησις», ὡς κοινῶς λέγεται. Φαίνεται δὲ ὅτι τὴν εὐθύνην τῆς σχετικῆς ἀποφάσεως (θετικῆς ἢ ἀρνητικῆς) θὰ ἀπαιτηθῇ νὰ ἀγαθὰ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, ὡς ἐγένετο καὶ ἄλλοτε διὰ τὴν συναρίθμησην μετὰ τῶν ἁγίων τοῦ ἄλλου ἐθνομάρτυρος Γρηγορίου τοῦ Ε' Πατριάρχου ΚΠόλεως, διότι τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον δὲν δύναται νὰ πράξῃ τοῦτο, εὐρισκόμενον ἐντὸς τῆς Τουρκικῆς Ἐπικρατείας, ἵνα μὴ ὑπάρξουν ἐκεῖθεν δυσμενῆ δι' αὐτὸ ἐπακόλουθα. Ὅσακις δ' ἐτέθη τὸ ζήτημα τοῦτο ἐνώπιον τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς ἡμῶν Συνόδου —καὶ τῆς καθ' ἡμᾶς Ἐπιτροπῆς Νομοκανονικῶν ζητημάτων— διεφάνησαν τρεῖς ἀπόψεις διαφέρουσαι ἀλλήλων.

α) Ἡ δεχομένη τὸ μαρτύριον τοῦ Ἱεράρχου ὡς ἀποφασιστικὸν τεκμήριον τῆς ἀγιότητος αὐτοῦ, δεδομένου μάλιστα ὅτι ἐκούσιως παρεδόθη «ὡς πρόδοτον ἐπὶ σφαγὴν», μὴ στέρξας νὰ ἐγκαταλείψῃ, ὡς θὰ ἠδύνατο, τὴν Σμύρνην ἐν ὅψει τῆς βεβαίας θανατώσεώς του, ἀλλὰ «μᾶλλον ἐλόμενος συγκακουμεῖσθαι τῷ λαῷ τοῦ Θεοῦ», ὡς ὀφείλει νὰ πράττῃ ὁ καλὸς ποιμὴν.

«Παράδοσις τοῦ ἐλληνικοῦ κλήρου, ἀλλὰ καὶ καθήκον τοῦ καλοῦ ποιμένος, εἶναι νὰ παραμείνῃ μετὰ τὸ ποίμνιόν του». Αὕτη ἦτο ἡ ἀπάντησίς του εἰς τὴν προταθεῖσαν «διευκόλυνσιν» τῆς ἀσφαλοῦς ἀποχωρήσεώς του. Ἀπάντησις ὄντως ἁγίου, κατὰ τὴν α' ἀποψιν.

β) Ἡ δευτέρα ἀποψις, ἐνῶ συνομολογεῖ ὅτι τὸ αἷμα τοῦ μαρτυρίου ἐξαγνίζει τὸν ἐκούσιον μάρτυρα καὶ πολλὰ ἰσχύει ἐνώπιον Κυρίου, ἵνα ἐφελκύσῃ τὴν χάριν καὶ τὸ ἔλεός Του εἰς δικαίωσιν τοῦ ἀδίκῳ θανάτῳ τελειωθέντος, διατηρεῖ ἐν τούτοις καὶ ἐπιφυλάξεις. Θεωρεῖ ὅτι «ἐπιφυλάσσονται», καὶ θαρρύνουσι αὐτὸν καὶ περαιτέρω, ἐνδεχόμεναι ὑποχωρήσεις εἰς τὰ τῆς πίστεως «εἰς τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεὸν καὶ ὃν ἀπέστειλεν Ἰησοῦν Χριστὸν» ὡς τὸν μόνον Σωτῆρα καὶ Λυτρωτὴν τοῦ κόσμου, ὅπερ ἀρνοῦνται παραθηρησκειᾶς τινες ὁργανώσεις (ὡς ὁ τεκτονισμός, τὸν ὅποιον ἐν τούτοις δὲν θὰ ἠδύνατό τις νὰ προσάψῃ μετὰ βεβαίων τεκμηρίων εἰς τὸν ἀοιδιμον, τοσούτῳ μᾶλλον καθ' ὅσον μετὰ θάνατον εὐκόλως προσάπτονται τοιαῦτα φῆμαι, χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ καὶ δυνατότης διαψεύσεως ὑπὸ τοῦ ἀναιτίως πολλάκις δυσφημουμένου νεκροῦ).

γ) Τρίτη ἀποψις ἐκδέχεται ὅτι ὁ φωτοστέφανος τοῦ ἐθνομάρτυρος, τὸν ὅποιον ἀδιαμφισβητήτως φέρει ὁ Ἱεράρχης τῆς Σμύρνης, εἶναι περίλκιμπος. Καὶ δὲν

εἶναι ἀπαραίτητον νὰ περιβληθῇ καὶ ὄνομα ἀγιότητος, ἐὰν καὶ ἐπ' ἐλάχιστον πρόκειται νὰ διαμφισβητηθῇ αὐτή, ὁπότε θὰ ἀποβῇ εἰς μείωσιν τῆς αἰγλῆς καὶ τοῦ ἐθνομάρτυρος. Διὰ τοῦτο ὑποστηρίζεται ὅτι εἶναι προτιμότερον νὰ μὴ τεθῇ, ἐπὶ τοῦ παρόντος τοῦλάχιστον, τὸ θέμα τῆς ἀγιότητος τοῦ ἀοιδίμου Χρυσοστόμου Σμύρνης. Ἐὰν δέ, προστίθεται, τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ καταξίωσις τοῦ ἐθνικοῦ ἐκείνου ἀνδρὸς καὶ ὡς ἀγίου, εἰς τὸ στερέωμα τῆς Ἐκκλησίας, ἀσφαλῶς θὰ ὑπάρξουν ἐμφανῆ σημεῖα δι' αὐτήν. Καὶ δεόν νὰ ἀναμείνωμεν νὰ ὠριμάσῃ, «τοῦ Κυρίου συνεργοῦντος», ἡ συνείδησις τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας, εἰς ἀποδοχὴν καὶ ἐπίκλησιν καὶ ἀναγνώρισιν τοῦ νέου ἁγίου.

Αὐτὴν τὴν πρότασιν τῆς ἀναβολῆς καὶ ἀναμονῆς ὑποβάλλει καὶ ὁ Καθηγητὴς τῆς Πατρολογίας κ. Στυλ. Παπαδόπουλος.

* * *

Καὶ ταῦτα μὲν διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ ζητήματος.

Πῶς ἔχει ὁμως ἡ ἐκκλησιολογικὴ καὶ γενικώτερον ἡ θεολογικὴ ὄψις αὐτοῦ;

Ἡ Ἐκκλησία, ὡς σῶμα Χριστοῦ, εἶναι γεγονός ὅτι ἀκολουθεῖ πορείαν «ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὃς ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων οὐχ ἀρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ, ἀλλ' ἐκεῖνος ἐκένωσεν ἑαυτὸν μορφὴν δούλου λαβὼν, ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος» (Φιλιπ. 6' 6-7). Καὶ ἔφθασε μέχρι τοῦ Σταυροῦ, «γενόμενος ὑπὸ ἡμέρᾳ θανάτου» (αὐτόθι 8). Καὶ εἰς τὴν κατὰ σάρκα γέννησιν αὐτοῦ καὶ εἰς τὸν ἐπὶ σταυροῦ θάνατόν Του ἡ ἀμετρος «ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία» τοῦ Κυρίου ἔχει ἔντονον τὸ στοιχεῖον τῆς «κρυψέως». Συγκατέβη δηλ. τόσον πολὺ ἀπὸ τοῦ ὕψους τῆς θεότητός του ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ ἔγινε προσεὶς ἄνθρωπος καὶ ἐξιλαστήριον θῦμα διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν.

Κατὰ μίμησιν Αὐτοῦ καὶ ἡ Ὁρθόδοξος ἡμῶν Ἐκκλησία, «μᾶλλον ἐλόμενη συγκακουμεῖσθαι τῷ λαῷ τοῦ Θεοῦ» (Ἑβρ. ια' 25), δὲν ἀπηξίωσε νὰ προσλάβῃ καὶ ἐθνικὴν μορφὴν κατὰ τόπους, ἵνα «καὶ σχήματι εὐρεθεῖσιν» ὡς ἐθνικὴ Ἐκκλησία —Μήτηρ καὶ Κιβωτὸς τοῦ ἔθνους— θάλψῃ «τὰ νοσσία ἐαυτῆς ὑπὸ τὰς πτέρυγας», καλύπτουσα ἐθναρχικῶς εἰς τὰς κρίσιμους περιστάσεις καὶ συντρέχουσα παντοιοτρόπως τοὺς ἐθνικοὺς ἀγωνιστὰς καὶ τοὺς ἱεροὺς αὐτῶν ἀγῶνας.

Δὲν εἶναι αὐτὸ βεβαίως ἡ κυρία ἀποστολὴ τῆς Ἐκκλησίας. Τὸ κατ' ἐξοχὴν ἔργον τῆς εἶναι ἡ ἐν Χριστῷ σωτηρία τοῦ λαοῦ τῆς. Δὲν ἡγήνησεν ὁμως ποτὲ καὶ τὴν ἐθνικὴν αὐτοῦ περιφρούρησιν καὶ προστασίαν.

Καὶ χάριν αὐτῆς «ἐκένωσεν ἑαυτήν». «Συνεκακουχήθη» μετὰ τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ ὡς νέος ἀπὸ Θεοῦ ὠρισμένος Μωϋσῆς. Καὶ οἱ θεοπρόβλητοι, ὡς φημίζονται, Ἰεράρχαι καὶ ποιμένες αὐτῆς πλειστάκις «ἐλιθάσθησαν, ἐπίσθησαν, ἐπειράθησαν, ἐν φόνῳ μαχαίρας ἀπέθανον... ὑστερούμενοι, θλιβόμενοι, κακουχούμενοι... ἐν ἐρημίαις πλανώμενοι καὶ ὄρεσι καὶ σπηλαίοις καὶ ταῖς ὁπαῖς τῆς γῆς», εἰς τοὺς ἐθνικοὺς ἀγῶνας καὶ πίπτοντες ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων ὡς ὁ πολὺς Χρυσόστομος Σμύρνης (πρὸς λ. ἡμετέραν μελέτην· «Ἐκκλησία κρατική καὶ ἐθνική», Ἀνάτυπον ΙΣΤ' Τόμου «Πελοποννησιακῶν»).

Εἰς τὴν ἀποφιν αὐτὴν εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ σταθοῦν καὶ νὰ προβληματισθοῦν καὶ οἱ ἔχοντες ἄλλας τινας ἐπιφυλάξεις περὶ τοῦ χαρακτηρισμοῦ τοῦ Χρυσοστόμου καὶ ὡς ἱερομάρτυρος παραλλήλως πρὸς τὴν γενικὴν ἀναγνώρισιν αὐτοῦ ὡς ἐθνομάρτυρος. Οὕτως ὁ Καθηγητὴς κ. Στυλ. Παπαδόπουλος γράφει ὅτι· «Ἡ Ἐκκλησία... τὸν τιμᾷ καὶ καυχᾶται γιὰ τὸ μεγάλο της τέκνον... Τὸν θεωρεῖ περγαμινὴ τῆς πρώτου μεγέθους, μὲ τὴν ὁποία δείχνει πὼς κενώσεται, πὼς τήκεται ἢ Ἐκκλησία γιὰ τὸ ἔθνος, τὸν ἑλληνισμό· πὼς φθάνει γι' αὐτὸν μέχρι τὸ μαρτύριο» (βλ. τὸ ὑποβληθὲν ὑπόμνημα πρὸς τὴν Δ.Ι.Σ.).

Ἡ Ἐκκλησία λοιπὸν —τὴν «κένωσιν» τῆς ὁποίας αὐτολεξεῖ ὁμολογεῖ ὁ κ. Καθηγητὴς— ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ ἐθνομάρτυρος λειτουργοῦ της— «κενώσεται... τήκεται... φθάνει μέχρι τὸ μαρτύριο» χάριν τοῦ Ἐθνους. Καὶ θὰ εἴπη εἰς τὴν συνέχειαν διὰ τὸν Χρυσόστομον·

α) ὅσο καὶ ἂν συγκέντρωσε τὴ δρᾶσιν του στὰ ἐθνικὰ θέματα, δὲν ἔπαυε νὰ εἶναι θεαθὶς συνειδητοποιοῦν μένος ὁρθόδοξος ἀρχιερέας.

β) Κατὰ παράδοση στοὺς ὁρθοδόξους κληρικούς, καὶ μάλιστα στοὺς Ἕλληνες, ἡ χριστιανικὴ συνείδησή τους εἶναι στενὰ συνδεδεμένη μὲ τὴν ἐθνικὴ τους συνείδηση» (ὑπογραμμίσεις ἡμέτεραι).

γ) Στὶς ὥρες τοῦ μαρτυρίου τοῦ ἀοιδίμου Χρυσοστόμου δὲν ἔχουμε ὁρθοδόξους αὐτήκοους νὰ διασώσουν κάποιους διαλόγους μὲ τοὺς θασανιστὲς [ἐκ τῶν ὁποίων], προσθέτομεν ἡμεῖς, θὰ ἦτο δυνατόν νὰ προκύπτει καταφανὴς μαρτυρία Χριστοῦ, πιθανωτάτη διὰ τοιοῦτου ἡθικοῦ ἀναστήματος ἀρχιερέα].

Ἄλλωστε εἰς τοιαύτας ὥρας ὁ προπηλακισζόμενος καὶ κατακρεουργούμενος ἀρχιερεὺς γνωρίζει ὅτι πᾶ-

σχει διὰ τὸ συναμφότερον· «γιὰ τοῦ Χριστοῦ τὴν πίστη τὴν ἁγία καὶ τῆς Πατρίδος τὴν ἐλευθερία». Καὶ πίνει τὸ ποτήριον «πληρὲς κέρασματος» (Ψαλ. οδ' 9), κράματος δηλ. συγκαμιμένου ἐξ ἀναμεικτων ἐκκλησιαστικῶν καὶ ἐθνικῶν εὐθυνῶν καὶ συνεπειῶν.

* * *

Ἐλάχιστά τινα θὰ προσθέσωμεν περὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ φρονήματος τοῦ ἀνδρός.

Ὁ ἴδιος βεβαιώνει ὅτι εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τῆς Χάλκης «ἐποτίσθη τὸ ἄδολον γάλα τῆς θεοσεβείας καὶ τὸν γλυκὺν χυμὸν τῆς γνώσεως». Ἀριστεύσας δ' ἐν τῇ Σχολῇ ταύτῃ ἀνεκηρύχθη «διδάσκαλος τῆς ὁρθοδόξου χριστιανικῆς Θεολογίας».

Ἡ ἐναίσιμος διατριβὴ του εἶχεν ὡς θέμα τὸν «Προτεσταντῶν ἔλεγχον». Εἰς αὐτὴν βεβαίως ὑποστηρίξει σθεναρῶς τὴν ὁρθόδοξον πίστιν καὶ ὁμολογίαν. Μετὰ τὴν χειροτονίαν του ὡς Μητροπολίτου Δράμας ὁμολόγησε προφητικῶς ἐνώπιον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἰωακείμ Γ' ὅτι· «Ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ καὶ ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ θὰ ὑπηρετήσω τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ Γένος, καὶ ἡμίτρα τὴν ὁποίαν αἱ ἅγιοι χεῖρές σου ἐναπέθεσαν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μου, ἔαν πέπωται νὰ ἀπολέσῃ ποτὲ τὴν λαμπρότητα τῶν λίθων της, θὰ μεταβληθῇ εἰς ἀκάνθινον στέφανον μάρτυρος ἱεράρχου». Ὡς καὶ ἐγένετο.

Καὶ ὅταν ἄκοντα τὸν ἀπεμάρτυραν ἐκ Δράμας, ἔγραψε πρὸς τὸν Ἕλληνα πρόξενον τῆς ΚΠόλεως· «Ἐν περιπτώσει μεταθέσεώς μου ἐκ Δράμας ἐνεργήσατε νὰ μετατεθῶ εἰς Ἀδριανούπολιν, ὅπως δυνηθῶ ν' ἀγωνισθῶ ἐκ νέου εἰς τὴν πρώτῃν γραμμὴν τοῦ πυρός· καὶ ἐν ἡ περιπτώσει ἤθελον πέσει, νὰ πέσω ὡς ἀετός, καὶ οὐχὶ νὰ ἀποθάνω ἀδρανῶν εἰς τινὰ ὀρθιῶνα τῆς Ἀνατολῆς. Ζητῶ Σταυρόν, μεγάλον Σταυρόν, ἐπὶ τοῦ ὁποίου θὰ δοκιμάσω τὴν εὐχρηστήσιν καθηλούμενος καὶ μὴ ἔχων τι νὰ δώσω πρὸς σωτηρίαν τῆς ἡμετέρας λατρευτῆς πατρίδος νὰ δώσω τὸ αἷμά μου. Οὕτως ἐννοῶ τὸ ἐπ' ἐμοὶ τὴν ζωὴν καὶ τὴν ἀρχιερωσύνην».

Τινὲς ὑπογραμμίζουν τὸ «λατρευτῆς πατρίδος» ὡς μονομερές δῆθεν κίνητρον τῆς θυσίας του. Ἄλλ' ὁ ζητῶν νὰ καθηλωθῇ ἐπὶ «Σταυροῦ μεγάλου Σταυροῦ» ἐμιλεῖ τὴν γλῶσσαν τῆς πίστεως.

Διερωτάμεθα· τί θὰ ἔλεγον, οἱ οὕτω σταθμίζοντες τὰ πράγματα, ἐν ὅφει τῶν λόγων τοῦ Ἀπ. Παύλου· «ἡσχόμην γὰρ αὐτὸς ἀνάθεμα εἶναι ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου, τῶν συγγενῶν μου κατὰ σάρ-

κα, οἵτινές εἰσιν Ἰσραηλῖται...»; (Ρωμ. θ' 3-4). Θὰ διέβλεπον μήπως καὶ ἐδῶ μονομέρειαν; καὶ θὰ κατελόγιζον εἰς τὸν Παῦλον ὅτι τὸ ἐνδιαφέρον διὰ τὴν πατρίδα καὶ τοὺς ὁμοεθνεῖς τοῦ ἐδάρινεν εἰς τὴν συνείδησίν του περισσότερο ἀπὸ τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ, ὥστε νὰ θυσιάσῃ τὸν ἑαυτὸν του —τὴν ἐν Χριστῷ σωτηρίαν του— χάριν ἐκείνων καὶ μόνον;

Αἱ δύο ἀγάπαι, τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Πατρίδος, οὐδὲν ἀποκλείει εἰς τὰς τοιαύτας περιπτώσεις νὰ ἰσχύωσι παραλλήλως. Καὶ θὰ εἶναι ἐξεζητημένη ἡ ὁξεῖα μεταξὺ αὐτῶν διάκρισις ἢ ἡ ἀπαίτησις τῆς ρητῆς καὶ δεδηλωμένης συζεύξεως αὐτῶν. Τὸ ἀντίθετον θὰ προέδιδεν ἀσυνέπειαν· «ὁ γὰρ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν ὃν ἐώρακε, τὸν Θεὸν ὃν οὐχ ἐώρακε πῶς δύναται ἀγαπᾶν; Καὶ ταύτην τὴν ἐντολὴν ἔχομεν ἀπ' αὐτοῦ, ἵνα ὁ ἀγαπῶν τὸν Θεὸν ἀγαπᾷ καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ» (Α' Ἰω. δ' 20-21).

Κατὰ τὸν ἀποχαιρετιστήριον λόγον του ἔλεγε πρὸς τὸν λαὸν τῆς Δράμας εἰς τὸν μητροπολιτικὸν ναὸν τῆς πόλεως τὰ ἑξῆς χαρακτηριστικὰ λόγια·

«...Ἡ ψυχὴ μου θὰ μείνῃ ἐντειχισμένη εἰς τὸ ἱερὸν τοῦτο τέμενος, ἀπὸ τὸ ὅποιον, ὡς ἀπὸ ἀείρροον πηγὴν, θὰ ἀντλήται τὸ θάρρος, τὴν καρτερίαν καὶ τὴν πίστιν. Ἀγάλλομαι αἰσθανόμενος τὴν ὥραν αὐτὴν ὅτι ποιμὴν καὶ ποιμνιον ἀποτελοῦμεν μίαν ἀκατάβλητον, ἀδιαίρετον καὶ ἀδιαχωρίστον χριστιανικὴν ψυχὴν δεομένην τῷ Ὑψίστῳ».

Καὶ εἰς ἐπιστολὴν του πρὸς τὸ ποιμνιον γράφει μεταξὺ ἄλλων· «Θὰ βαδίσωμεν, ὁποῦ ᾗ ὁ δάκτυλος τῆς θείας Προνοίας μᾶς ὁδηγήσῃ. Ἡμεῖς εἴμεθα οἱ σπειρόντες καὶ εἰς ἡμᾶς ἔλαχεν ὁ κλῆρος νὰ καθορίσωμεν τὸ ἔδαφος τῶν ἀκανθῶν καὶ νὰ ὑποφέρωμεν τοὺς κόπους τῆς σπορᾶς καὶ διὰ τῶν δακρύων νὰ ποτίσωμεν τὰ σπέρματα...».

Πρὸς δὲ τὸν συμυρναϊκὸν λαόν, ἀναγγέλων τὴν ἐκλογὴν του ὡς Μητροπολίτου Σμύρνης, ἐτηλεγράφησε· «Περιπτυσσόμενοι πάγκαλον μαρτυρικὴν Συμυρναίων

Ἐκκλησίαν, φαεινὸν ἀστέρα Ἀποκαλύψεως, εὐαγγελιζόμεθα πᾶσαν ὑμῶν χαράν, πέμποντες ἀρχιερατικὴν εὐλογία... Πληρώσατε μέτρον ἡμετέραν χαράν εἰρηνεύοντες μετ' ἀλλήλων, τὰ τὸ Ὑ Χ ρ ι σ τ ο Ὑ φ ρ ο ν ο Ὑ ν τ ε ς».

Ἴδου ὅμως καὶ τὸ κύκνειον ἄσμα του, χριστιανικώτατον. Γονυπετὴς πρὸ τοῦ Ἐσταυρωμένου, εἰς τὸ ἱερὸν Βῆμα τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Φωτεινῆς Σμύρνης, αἰσθάνεται ρῆγος ἐνῶ προσεύχεται ὑπὲρ τῶν ἰδίων ἀμαρτημάτων καὶ τῶν τοῦ λαοῦ. Καὶ ἐγειρόμενος λέγει πρὸς τοὺς ἐκκλησιαζομένους — εἶναι ἡ τελευταία λειτουργία του· τὸ θράδῳ θὰ τὸν συλλάβουν· «Ἡ Θεία Πρόνοια δοκιμάζει τὴν πίστιν μας καὶ τὸ θάρρος μας καὶ τὴν ὑπομονὴν μας τὴν ὥραν αὐτὴν. Εἰς τὰς τρικυμίας ἀναφαίνεται ὁ καλὸς ναυτικὸς καὶ εἰς τὰς δοκιμασίας ὁ καλὸς χριστιανός. Προσεύχεσθε καὶ θὰ παρέλθῃ τὸ ποτήριον τοῦτο... Θαρρεῖτε ὡς ἐμπρέπει εἰς καλοὺς χριστιανούς» (τὰ ὡς ἄνω ἀποσπάσματα ἑμιλιῶν καὶ ρήσεων του βλ. εἰς Θ.Η. Ἐγκυκλοπαιδείαν, τ. 11, στ. 411 - 417).

Τὰ ρήματα ταῦτα δὲν προσιάζουν εἰς κοινούς φιλοπάτριδας, ἀλλ' ἐκπορεύονται ἐκ χειλέων πιστῶν, ἡγνισμένων καὶ ἁγίων. Καὶ μαρτυροῦν φρόνημα, ὕφος καὶ ἥθος ἐκκλησιαστικόν.

* * *

Τέλος, εἶναι ἀπαραίτητον νὰ εἰπῶμεν τὰ δέοντα ἐν σχέσει πρὸς τὴν περὶ αὐτοῦ συνείδησιν τῆς Ἐκκλησίας.

Κατὰ μίαν ἀποψιν αὕτη τεκμαίρεται ἀπὸ τῆς ὑπάρξεως ἢ μὴ ἐκδηλώσεων εὐλαβείας τῶν πιστῶν πρὸς αὐτὸν ὡς εἰς ἅγιον. Προσευχαί, εἰκόνες, ναοί, Ἀκολουθίαι, Λειτουργίαι, ἐπίκλησις πρεσβειῶν, ἐν ὧν μέτρῳ ὑπάρχουν, μαρτυροῦν κυκλοφοροῦμένην φήμην ἢ καὶ πεποίθησιν ἀγιότητος περὶ τοῦ εἰς ὃ ἀναφέρονται προσώπου. Ἐὰν δ' ἐλλείπωσι τοιαῦτα δείγματα θεωρεῖται ὅτι δὲν ὑπάρχει ἐνθαρρυντικὸν περὶ αὐτῆς τεκμήριον. Ἀλλὰ δὲ ἰσχυρότερα τεκμήρια, ὡς ἡ τιμὴ καὶ προσκύνησις σωζομένων λειψάνων, ἢ θετικαὶ μαρτυρίαι περὶ θαυμάτων συνδεομένων μετὰ τοῦ προσώπου τοῦ «ἁγίου», εἶναι εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν ἐκτὸς συζητήσεως, ὡς μὴ ὑπάρχοντα.

Ἀλλ' ἐρωτᾶται ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος «συνείδησις τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας» λειτουργεῖ ἄρα γε μόνον πρὸς τὴν μίαν κατεύθυνσιν, ἐκ τῆς βάσεως πρὸς τὴν κορυφὴν, οὐχὶ δὲ καὶ κατὰ τὴν ἀντίθετον φοράν, ἐκ τῶν ὡς ἄνω πρὸς τὰ κάτω;

Ἀλλὰς λέξεσιν, ἢ «ἐκκλησιαστικὴ συνείδησις» εἰ-

Νέες ἐκδόσεις Ἀποστολικῆς Διακονίας
(στὴ σειρὰ «θεωρία καὶ πράξις»):

- ★ Η ΝΗΣΤΕΙΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ (ἀρχιμ. Συμ. Κούτσα). Δ' ἐκδοσις!
- ★ ΜΙΚΡΑ ΕΙΣΟΔΟΣ ΣΤΗΝ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ (ἀρχιμ. Ἱερ. Βλάχου).
- ★ Η ΠΑΝΟΠΛΙΑ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΥ (ἀρχιμ. Γερβ. Ραπτοπούλου).
- ★ ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ ΕΙΣ ΧΡΙΣΤΟΝ (Εἰσαγωγὴ στὴν Π. Διαθήκην, Γ. Π. Σωτηρίου).

ναι ἀπολύτως αὐτόνομος; «Δὲν καλλιεργεῖται καὶ δὲν διαφωτίζεται ἄνωθεν, ὑπὸ τῆς ποιμαινούσης Ἐκκλησίας; Καὶ δὲν ἀνήκει εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τῆς τελευταίας, τὸ μὲν νὰ ἐλέγχει καὶ νὰ ἀποφαίνεται ἐπὶ τῶν προτάσεων τῆς θάσεως, ἐὰν καλῶς ἔχουσιν ἢ οὐ, τὸ δὲ νὰ ὑπαγορεύῃ εἰς τὴν θάσιν τὰς ἰδίας αὐτῆς ἀποφάνσεις, πρὸς καθολικὴν παραδοχὴν καὶ ἀναγνώρισιν;

Ἡ ἀπάντησις εἰς τὰ ἐρωτήματα προκύπτει ἐκ τῆς θέσεως (τῆς κανονικῆς ἐξουσίας, καὶ πρωτίστως τῆς ἀποστολικότητος) τοῦ ἐπισκοπάτου ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ.

Ἀναντιρρήτως τὸ πολίτευμα τῆς Ὁρθόδοξου ἡμῶν Ἐκκλησίας δέχεται τὴν κοινὴν ἐκκλησιαστικὴν συνείδησιν ὡς ἔσχατον κριτήριον, ὡς τὴν συνισταμένην τῆς ἀληθείας καὶ τῆς πίστεως τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πληρώματος διὰ τῶν αἰώνων, διαμορφουμένων διὰ τῆς ὑπὸ τὴν ἐπενέργειαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος κατανοήσεως καὶ διώσεως τῆς ὑπερφυσικῆς Ἀποκαλύψεως ὑπὸ τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ ἱστορικῇ πορείᾳ τῆς Ἐκκλησίας» (Ἱ. Καρμίρη, Ὁρθόδοξος Ἐκκλησιολογία, σ. 349). «Τῆς ἀναγνώρισεως ὅμως ταύτης νοουμένης μόνον ὡς ἀπλοῦ ἐξωτερικοῦ γνωρίσματος καὶ τεκμηρίου καὶ ἐπιμαρτυρίας καὶ «θεβαιώσεως» περὶ τοῦ ὅτι δογματίζοντες οἱ συνοδικοὶ ἐπίσκοποι ἐφωτίζοντο καὶ καθοδηγοῦντο ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ ὅτι διετύπωσαν πιστῶς καὶ ἀκριβῶς τὴν καθολικὴν πίστιν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν ποιμνίων αὐτῶν, ὧν εἶναι οἱ κανονικοὶ ἐκπρόσωποι» (αὐτόθι, σ. 348). Οὕτω δέ, κατὰ τὸν Μ. Βασίλειον «αἱ περὶ τῆς Ἐκκλησίας οἰκονομίαι (ἀποφάσεις) γίνονται μὲν παρὰ τῶν πεπιστευμένων τὴν προστασίαν αὐτῶν (ἐπισκόπων), θεβαιοῦνται δὲ παρὰ τῶν λαῶν» (Ἐπιστ. 230, PG 32, 860). Καὶ «εἶναι ἀνάγκη νὰ διευκρινισθῇ ὅτι οἱ... ἐπίσκοποι εἶναι οἱ κανονικοὶ ἀντιπρόσωποι τῶν ἰδίων παροικιῶν καὶ ποιμνίων, ἐκφράζοντες τὴν κοινὴν πίστιν αὐτῶν, ἐν τούτοις ὅμως ἀποφαίνονται ipso jure, δυνάμει τῆς μυστηριακῆς ἱερωσύνης αὐτῶν καὶ τοῦ διδακτικοῦ χαρίσματος, τοῦ κατερχομένου ἀπ' αὐτῶν τῶν Ἀποστόλων διὰ τῆς ἀδιακόπου ἐπισκοπικῆς διαδοχῆς, φωτιζόμενοι ἐν ταῖς Συνόδοις ὑπὸ τοῦ ἐπιστατοῦντος Ἁγίου Πνεύματος» (Ἱω. Καρμίρη, ἔνθ' ἄνωτ., σ. 350). Ἡ αὐθεντία αὕτη τοῦ ἐπισκοπάτου... ἀποτελεῖ οὐσιαστικὸν στοιχεῖον τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησιαστικῆς συνειδήσεως» (αὐτόθι, σ. 351).

Κατὰ ταῦτα, ἡ συνεπίνεσις τῆς ἐκκλησιαστικῆς συνειδήσεως, διὰ τὴν ἀνακήρυξιν τῆς ἀγιότητος τοῦ μάρτυρος Ἱεράρχου Χρυσοστόμου Σμύρνης, τυγχάνει μὲν ἀπαραίτητος, δύναται ὅμως νὰ συντρέξῃ αὕτη ἐκ-

δηλότερον οὐχὶ πρωθυστερῶς, ἀλλ' ἐπὶ τῇ ἀναμενόμενῃ ὑπὸ πολλῶν σχετικῇ Πράξει τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Συνόδου.

Δεδομένου δ' ὅτι τὸ ζήτημα τοῦτο πολλάκις ἔχει ἀνακινηθῇ καὶ κατὰ καιροὺς ἀναφαίνεται εἰς τὸ προσκήνιον, σήμερον δὲ προβάλλεται πολλαχόθεν ὡς αἵτημα, καὶ δὴ καὶ καλλιεργεῖται ὑπὸ Ἱεραρχῶν κατὰ τόπους, ἡ Ἱερὰ Σύνοδος, ἀξιολογοῦσα τὴν ἀνακίνησιν ὡς ἐνδείξιν συναινέσεως ἱκανοῦ μέρους τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας καὶ σταθμίζουσα τὰ πράγματα ὑπὸ τὴν προοπτικὴν τῆς ἀνεπιφυλάκτου ἀποδοχῆς τοῦ αἵτηματος ἐκ μέρους τοῦ πιστοῦ λαοῦ (αἱ ἐξαίρεσις δὲν προβλέπονται ἀξιόλογοι), θὰ ἠδύνατο νὰ τὸ περιβάλῃ διὰ τῆς ἐγκρίσεως καὶ εὐλογίας αὐτῆς, ἐκδίδουσα τὴν σχετικὴν Πράξιν καὶ ἀπευθύνουσα πρὸς τὸν λαὸν καὶ πρὸς τὰς λοιπὰς ὁμοδόξους Ἐκκλησίας συναφῇ δικήρουξιν.

Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡμερομηνία ἑορτασμοῦ τῆς μνήμης αὐτοῦ ἐνδείκνυται ἡ 27ῃ Αὐγούστου, ἡμέρα τῆς μαρτυρικῆς αὐτοῦ τελειώσεως.

† Ὁ Πατρῶν ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

- ★ Ἐπισκόπου Ἀχελώου Εὐθυμίου, ΕΙΚΟΝΙΖΟΝΤΑΣ ΤΟΝ ΘΕΟ. Κατήχησις γιὰ νήπια. Σχήμα 21X28 ἐκατ. δίχρωμη ἐκτύπωση, ἐξώφυλλο σὲ τετραχρωμία. Σελ. 88.
- ★ Μητροπολίτου Δημητριάδος Χριστοδούλου, «ΝΑ ΣΑΣ ΖΗΣΕΙ»!! Μία προσέγγισις στοῦ Μυστήριου τοῦ Βαπτίσματος. Ἐξ ὁλοκλήρου σὲ τετραχρωμία. Σελ. 24.
- ★ Καθηγ. Ἀθαν. Ι. Δεληκωστόπουλου, Η ΠΙΣΤΗ ΤΩΝ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ. Ὁρθόδοξη Δογματικὴ γιὰ τὸ σύγχρονο ἄνθρωπο. Σελ. 204.
- Στὴ σειρά, Φυλλάδια ἐπικαιρότητας:
- ★ Μητροπ. Σισανίου Ἀντωνίου, ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΑΜΑΡΤΙΑΣ. Σελ. 32. Δρχ. 75.
- ★ Μητροπ. Ἀλεξανδρουπόλεως Ἀνθίμου, ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΕΥΣΕΒΕΙΑ (ἐκκλησιασμός - ἐξομολόγηση - θεία Κοινωνία). Σελ. 48. Δρχ. 75.
- ★ Καθηγ. Ἀθαν. Ι. Δεληκωστόπουλου, Η ΔΥΝΑΜΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ (ἀνάλυση τοῦ «Πάτερ ἡμῶν»). Σελ. 48. Δρχ. 75.
- ★ Τοῦ ἰδίου, Η ΔΥΝΑΜΗ ΤΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ (Ἀνάλυση τοῦ «Πιστεύω»). Σελ. 32. Δρχ. 75.

Καὶ μία ἀκόμα ἐνδιαφέρουσα καὶ ἐπικαιρὴ ἐκδόσις:

- ★ π. Γ. Δ. Μεταλληνοῦ, ΟΥΝΙΑ, πρόσωπο καὶ προσωπεῖο. Σελ. 88. Δρχ. 350.

Η ΦΥΣΙΣ ΤΗΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ

Δ) Η ΕΝΩΠΙΟΝ ΤΟΥ ΠΙΛΑΤΟΥ ΔΙΚΗ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ ΩΣ ΔΙΚΟΦΑΝΗΣ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΠΑΡΟΔΙΑ:

- 1) Αἱ προτάσεις καὶ ἀπόπειραι περὶ τῆς ἀπολύσεως τοῦ Ἰησοῦ.
- 2) Ἡ ἐτυμηγορία τῆς εἰς θάνατον καταδίκης τοῦ Ἰησοῦ, κατηγορουμένου (δῆθεν) ἐπὶ παραβάσει Majestas.

Ἡ Δίκη τοῦ Ἰησοῦ διεξήχθη ἐν τῷ Πραιτωρίῳ⁵⁹ — πιθανῶς ἐν τῷ ἀνακτόρῳ τοῦ Μεγάλου Ἡρώδου (37-4 π.Χ.)⁶⁰ — ὁδηγηθέντος τοῦ Ἰησοῦ ἐντὸς αὐτοῦ ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν τῆς φρουρᾶς.

Ὁ Πιλάτος ἐρωτᾷ τοὺς Ἑβραίους: «Τίνα κατηγορίαν φέρετε κατὰ τοῦ ἀνθρώπου τούτου;»⁶¹. Εἰς τὴν ἐρώτησιν τοῦ ἡγεμόνος τὴν κατὰ πάντα ἐπιβεβλημένην, διότι κατὰ τὸ Ρωμαϊκὸν Δίκαιον ὁ ἡγεμὼν ἠδυνάτει νὰ χωρήσῃ εἰς ἀνακριτικὴν ἐνέργειαν ἢ διαδικασίαν κατὰ τινος προσώπου, ἂν μὴ ἀπηγγέλλετο κατ' αὐτοῦ συγκεκριμένη κατηγορία⁶², οἱ Ἑβραῖοι «ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπαν αὐτῷ: Εἰ μὴ ᾔην οὗτος κακοποιός, οὐκ ἂν σοι παραδεδώκαμεν αὐτόν»⁶³.

Μὴ ικανοποιήσασα ἡ ἀπάντησις αὐτὴ τὸν Πιλάτον, διότι «κακοποιός» ἦτο γενικὴ καὶ ἀόριστος κατηγορία, μὴ ἐκφράζουσα συγκεκριμένον ἀδίκημα: «εἶπεν οὖν αὐτοῖς: λάβετε αὐτόν ὑμεῖς καὶ κατὰ τὸν νόμον ὑμῶν κρίνατε αὐτόν»⁶⁴. Οἱ Ἰουδαῖοι «εἶπον αὐτῷ: Ἡμεῖς οὐκ ἔξεστιν ἀποκτεῖναι οὐδένα»⁶⁵, ἔχοντες προφανῶς ἐπίγνωσιν, ὅτι εἶχον «ἐξουσίαν μέχρι τοῦ κτείνειν»⁶⁶, «ἤδη γὰρ ἦσαν τῆς τοιαύτης ἐξουσίας, παρὰ Ρωμαίων ἀφηρημένοι»⁶⁷ τὸ δικαίωμα τοῦ κτείνειν ἢ ρωμαϊκὴ ἀρχὴ εἶχεν ἐπιφυλάξει ἐαυτῇ ὡς ἀποκλειστικὸν αὐτῆς δικαίωμα «δικαίῳ ξίφους» (jure gladii).

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 651 τοῦ ὑπ' ἀρ. 17 τεύχους.

59) Ἰωάννου, 18,33.

60) Edersheim ii 565. Hasting's Dictionary of the Bible (Edinburgh 1898; 5 vols. H. B. Workman, ἐνθ' ἂν., σελ. 19, ὑποσημ. 4.

61) Ἰωάννου, 18,29. Βλ. καὶ Μητροπολίτου Ζιχνῶν καὶ Νευροκοπίου Νικοδήμου, Ὁ Ἰησοῦς πρὸ τοῦ Ποντίου Πιλάτου (Ἀνάπτυον ἐκ τοῦ Περιοδικοῦ «Γρηγόριος Παλαμάς» ἔτους 1967), σελ. 3 ἐξ. Θεσσαλονίκη, 1967.

62) Cicero, Pro Rose. Am. 20: «Nocens nisi accusatus fuerit condemnari non potest». Πρβλ. Πράξεις, 24,1 ἐξ. 25,14 ἐξ. Κατὰ τοῦ Ἰησοῦ κατηγορία διὰ συγκεκριμένον ἀδίκημα δὲν διευτυπώθη, πρὸ τῆς συλλήψεως, οὐδὲ μετὰ ταύτην. Βλ. Ἰωάννου Ἀγαπίδῃ, ἐνθ' ἂν., σελ. 120.

63) Ἰωάννου, 18,30.

64) Ἰωάννου, 18,31α.

65) Ἰωάννου, 18,31β.

66) Ἰωσήπου, Ἰουδ. Πόλ. 2,8,1.

67) Ἰωάννου Χρυσόστομου, MPG., 50,814.

Ἐκ τῆς ἐρωτήσεως τοῦ ἡγεμόνος πρὸς τὸν Ἰησοῦν: «Σὺ εἰ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων;»⁶⁸, ἀποκαλύπτεται, ὅτι οἱ Ἑβραῖοι ἐγκαταλείποντες τὴν τακτικὴν τῆς ἀόριστου κατηγορίας τοῦ Ἰησοῦ ὡς «κακοποιῶν», ἥτις ἐκινδύνευσε νὰ ματαιώσῃ τὴν συνέχειαν τῆς πρὸς τὸν Πιλάτον ἐπαφῆς των, διεμήνυσαν πρὸς αὐτόν ἢ ὑπέβαλον εἰς τὸν ὄχλον νὰ φωνάξῃ, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἀντιποιεῖται τοῦ βασιλικοῦ ἀξιώματος, ἥτοι ὑποπίπτει εἰς συγκεκριμένον ἐγκλημα ἐμπύπτον εἰς τὰ πλαίσια τοῦ Ρωμαϊκοῦ Δικαίου, καὶ τιμωρούμενον διὰ τοῦ summum supplicium, τῆς σταυρώσεως. Ὁ Κύριος ἀντὶ νὰ ἀπαντήσῃ ἂν εἶναι «βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων» ἢ ὄχι, ἐπέξηγεῖ εἰς τὸν ἡγεμόνα τίνος εἶδους εἶναι ἡ βασιλεία του: «Ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου»⁶⁹. Ὁ Κύριος ὑποστηρίζει ὅτι ἡ Βασιλεία Αὐτοῦ μὴ οὕσα ἐκ τοῦ κόσμου τούτου, ἐνδιαφέρεται μόνον διὰ τὰ πνευματικὰ π.χ. διὰ τὴν ἀλήθειαν. Ἐὰν ἡ Βασιλεία τοῦ Ἰησοῦ ἦτο ἐπίγειος, οἱ ὁπαδοὶ αὐτοῦ θὰ κατέβαλλον πᾶσαν προσπάθειαν ματαιώσεως τῆς συλλήψεώς Του ὑπὸ τῶν Ἑβραίων. Ἀλλὰ ἡ Βασιλεία Του δὲν εἶναι ἐπίγειος· ἀνὺν δὲ ἡ Βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐντεῦθεν»⁷⁰.

Ἡ μετὰ τοῦ Κυρίου συνομιλία τοῦ Ρωμαίου ἐπιτρόπου μὴ ἀπηλλαγμένη χλεύης καὶ εἰρωνείας κατὰ τοῦ Κυρίου, ὠδήγησε τελικῶς τὸν ἡγεμόνα εἰς παραδοχὴν τῶν ἀπόψεων τοῦ Ἰησοῦ. Ὁ Πιλάτος ἐπέισθη ὅτι ὁ ἐνώπιον αὐτοῦ ἄχθεις κατηγορούμενος, προφανῶς βάσει ἀόριστων καὶ ἀσαφῶν κατηγοριῶν, ἦτο θρησκευτικὸς ἀρχηγὸς ἢ περιπλανώμενος φιλόσοφος, διὸ καὶ ἠθέλησε νὰ ἀποφύγῃ τὴν ἐπιβολὴν τῆς ἐσχάτης τῶν ποινῶν, ὡς ἀνενδότης καὶ λίαν πεισμώνως ἠξίου οἱ κατήγοροί Του.

Ἐπειδὴ αἱ παραβάσεις τοῦ Ἰησοῦ δὲν ἐνέπιπτον εἰς τὰ ἀδίκηματα τῆς Majestas, ὁ Πιλάτος ἀπήγγειλεν ἀθωωτικὴν ἐτυμηγορίαν: «ἐγὼ γὰρ οὐχ εὐρίσκω ἐν αὐτῷ αἰτίαν»⁷¹. Ὁ ἡγεμὼν ἐμόρφωσε δηλαδὴ δικαστικὴν συνείδησιν περὶ τῆς ἀπολύτου ἀθωότητος τοῦ Ἰησοῦ, ἣν συνείδησιν διεκράτησε καθ' ὅλην τὴν ἐφεξῆς διαδικασίαν. Ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου, ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Ρώμης διεφύλαξε τὴν ἀλήθειαν εἰς τὰς ἀθανάτους παραδόσεις τῆς ρωμαϊκῆς δικαιοσύνης, ἥτις ὡς γνωστὸν συνίστα περισσότερον παντὸς ἄλλου, τὸ μυστικὸν τῆς δυνάμεως τῆς αὐτοκρατορίας.

Ἀλλ' ἡ κατὰ πάντα δικαία ἐτυμηγορία τῆς ἀθωώσεως τοῦ Ἰησοῦ ὑπὸ τοῦ Πιλάτου προεκάλεσεν ἄνευ προηγουμένου ἀναταραχὴν εἰς τὸν ὄχλον, ἀληθὲς πανδαιμόνιον. Ἐκτοξεύεται σωρεία κατηγοριῶν,

68) Ἰωάννου, 18,33.

69) Ἰωάννου, 18,36.

70) Ἰωάννου, 18,37α.

71) Ἰωάννου, 19,6. Πρβλ. Ματθαίου, 27,24. Ὁ Ρωμαῖος ἡγεμὼν, ἐξάκεις ἐξέδωκεν ἀθωωτικὴν ἀπόφασιν διὰ τὸν Ἰησοῦν. Βλ. καὶ Ἰωάννου Ἀγαπίδῃ, ἐνθ' ἂν., σελ. 82 κ. ἐξ.

ἐνῶ ὁ Ἰησοῦς σιωπᾷ: «Καὶ κατηγοροῦν αὐτοῦ οἱ ἀρχιερεῖς πολλὰ»⁷². «Καὶ ἐν τῷ κατηγορεῖσθαι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ πρεσβυτέρων οὐδὲν ἀπεκρίνατο»⁷³. Ἀσφαλῶς, ὁ Ρωμαῖος ἡγεμὼν δὲν ὑπελόγησεν, ὅτι τοσοῦτον θὰ ἀντέδρων ἄρχοντες καὶ λαὸς εἰς τὴν ἀθωωτικὴν ἐτυμηγορίαν τοῦ διὰ τὸν Ἰησοῦν.

Διὰ κραυγῶν οἱ Ἰουδαῖοι, παρὰ τὴν ἀπαλλακτικὴν περὶ τοῦ Ἰησοῦ κρίσιν τοῦ Πιλάτου, προσπαθοῦσι νὰ στηρίξωσι τὴν πολιτικὴν κατηγορίαν καὶ ἐνοχὴν τοῦ Ἰησοῦ: «ἐπίσχυον λέγοντες, ὅτι ἀνασεύει τὸν λαὸν διδάσκων καθ' ὅλης τῆς Ἰουδαίας καὶ ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, ἕως ὧδε»⁷⁴. Οἱ κατηγοροὶ τοῦ Ἰησοῦ δὲν ἀποσαφηνίζουσι τὸ περιεχόμενον τῆς διδασκαλίας Του: «σεσιγήκασι τῆς διδασκαλίας τὸν τρόπον», σημειοῦ εὐστόχως ὁ ἅγιος Κύριλλος Ἀλεξανδρείας (370-444)⁷⁵ ὑπογραμμίζουσι τὴν ἀναταραχὴν τοῦ λαοῦ, ἵνα προσδώσωσιν εἰς τὸ ἀδίκημα τὸν χαρακτῆρα διασαλεύσεως τῆς δημοσίας τάξεως, ἀποσκοποῦντες προφανῶς εἰς τὸ νὰ δημιουργήσωσι τὴν ἐντύπωσιν παρὰ τῷ Πιλάτῳ, ὅτι ἡ διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ ἦτο πολιτικὸν περιεχόμενον, ἥτοι ἐπαναστατικὴ κατὰ τῆς κυριάρχου ρωμαϊκῆς ἀρχῆς, διότι καλῶς γνωρίζουν, ὅτι διδασκαλία θρησκευτικοῦ περιεχομένου δὲν θὰ ἐνδιέφερε τὸν Πιλάτον καὶ δὲν θὰ ἐξυπηρετεῖ τοὺς σκοποὺς των.

Ὁ ἡγεμὼν ἀκούσας παρὰ τῶν κατηγορῶν τοῦ Ἰησοῦ Γαλιλαῖα⁷⁶ ἐνόμισεν ὅτι εὗρε διέξοδον ἐκ τῆς δυσχεροῦς θέσεως, εἰς ἣν εἶχε περιαχθῇ· διαπιστώσας ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶναι Γαλιλαῖος καὶ ὅτι τὸ καταγγελλόμενον ἀδίκημα διεπράχθη τὸ πρῶτον ἐκεῖ, ἀποστέλλει πάραυτα τὸν Κύριον συνοδεῖν στρατιωτῶν, ἀκολουθοῦντων καὶ τῶν κατηγορῶν μετὰ τοῦ ὅχλου, πρὸς τὸν τετράρχην τῆς Γαλιλαίας καὶ Περαιας Ἡρώδην τὸν Ἀντίπαν (4 π.Χ.-39 μ.Χ.)⁷⁷ διαμένοντα τὰς ἡμέρας ἐκεῖνας τῶν ἑορτῶν εἰς μικρὸν ἀνάκτορον πλησίον τοῦ Πραιτωρίου⁷⁸.

Ὁ Πιλάτος ἐξῆλθε προσκαίρως ἐκ τοῦ ἀδιεξόδου, ἀποστέλλας τὸν Κύριον πρὸς τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις τὰς ἡμέρας ἐκεῖνας τοῦ Πάσχα εὐρισκόμενον Ἡρώδη⁷⁹, ὅστις λίαν συνετῶς ἀπέφυγε πᾶσαν

ἀνάμειξιν εἰς κατηγορίαν διὰ παράβασιν τῆς *Majestas*. Ὁ Ἰουδαῖος οὗτος ἡγέτης μὴ διαθέτων διαθέσιν καὶ ψυχραιμίαν νὰ ἀνακρίνη καὶ νὰ δικάσῃ τὸν Ἰησοῦν, ἐξαλλος ἐξετράπη μετὰ τῶν στρατιωτῶν τῆς φρουρᾶς τοῦ εἰς ἐξευτελιστικὰς πράξεις καὶ ἐξουθενώσιν τοῦ Χριστοῦ, ἀσφαλῶς καὶ τοῦτο ὑποσυνείδητος ἀντίδρασις τοῦ ἐν ἑαυτῷ ἀγγχώδους πλέγματος συναισθημάτων φόβου καὶ μίσους κατὰ τοῦ δυναμικοῦ Κατηγορουμένου καὶ κατὰ τοῦ ἐφελαιτικοῦ φάσματος τοῦ Προδρόμου:⁸⁰ «ἐξουθενήσας δὲ αὐτὸν ὁ Ἡρώδης σὺν τοῖς στρατεύμασιν αὐτοῦ καὶ ἐμπαίξας, περιβαλὼν αὐτὸν ἐσθῆτα λαμπράν, ἀνέπεμψεν αὐτὸν τῷ Πιλάτῳ»⁸¹.

Ἡ ἐπιστροφή τοῦ Ἰησοῦ ὑπὸ τὴν συνοδείαν τῶν κατηγορῶν Του εἰς τὸν Πιλάτον, ἀποτελεῖ τὴν δευτέραν φάσιν τῆς ἐνώπιον τοῦ Ρωμαίου ἡγεμόνος διαδικασίας, ὅστις ἐν τούτῳ τῷ μεταξὺ ἐνισχυθεὶς καὶ παρὰ τοῦ Ἡρώδου εἰς τὴν πεποίθησίν του περὶ τῆς ἀπολύτου ἀθωότητος τοῦ Ἰησοῦ, ἀναζητεῖ διέξοδον νέαν: προσπαθεῖ νὰ ἀπολύσῃ τὸν Ἰησοῦν ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἐπικειμένης ἑορτῆς⁸².

Πάντως καὶ ἡ δεύτερα αὕτη διαδικασία τῆς Δίκης ἐνώπιον τοῦ Πιλάτου ἀποτελεῖ περαιτέρω χλεύην τῆς ρωμαϊκῆς δικαιοσύνης. «Ἡ διαδικασία ἐκεῖνη ἦτο, ὄντως, ἀληθὴς φαντασμαγορία τῆς ἀδικίας καὶ τῆς κτηνωδίας πρὸς τὸν κατηγορούμενον..., ἥτις ἐτερματίσθη διὰ τῆς ἡττης τοῦ δικαστοῦ»⁸³.

Ὁ Ρωμαῖος διοικητὴς κατ' ἐπανάληψιν προσεπάθησε νὰ γεφυρώσῃ τὸ μέγα χάσμα, ὅπερ ὕφίστατο μεταξὺ Κατηγορουμένου καὶ κατηγορῶν, πρὸς δὲ ἐπεχείρησε νὰ ἐπιτύχῃ τὴν συνδιαλλαχὴν τῆς ἀθώωσης καὶ τῆς καταδίκης, τῆς δημοτικότητος καὶ τοῦ καθήκοντος, τοῦ Ρωμαϊκοῦ Νόμου καὶ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ φανατισμοῦ.

Καίτοι ἀκραδάντως πεπεισμένος ὁ Πιλάτος περὶ τῆς ἀθωότητος τοῦ Ἰησοῦ, ἐν τούτοις προβαίνει

ὄχι διότι τὸν ἐνδιέφερεν ἡ δίκη, αὕτη καθ' ἑαυτήν, ἀλλὰ διότι εἶχεν ἀκούσει πολλὰ περὶ τοῦ Χριστοῦ (Ματθαίου, 14,1) καὶ ἐπεθύμει νὰ τὸν γνωρίσῃ προσωπικῶς, ἐλπίζων, βεβαίως, νὰ ἴδῃ θαύματα καὶ ἐκδηλώσεις τῆς ὑπερφυσικῆς δυνάμεώς του (Λουκᾶ, 23,8).

80) Ὁ Ἡρώδης ἤκουσε τὴν φήμην ὅτι ὁ Χριστὸς ἦτο ὁ Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής — τὸν ὁποῖον εἶχεν ἀποκεφαλίσαι — καὶ ὅτι ἤδη ἡγέρθη ἐκ νεκρῶν καὶ ἐνήργει θαύματα (Λουκᾶ, 9,7-9).

81) Λουκᾶ, 23,11. Ὁ Ἡρώδης ὑπέβαλεν εἰς τὸν Χριστὸν ἐρωτήσεις πολλὰς· «ἐπηρώτα δὲ αὐτὸν ἐν λόγοις ἱκανοῖς» (Λουκᾶ, 23,9), ἀγνωστον ἐπὶ τίνων θεμάτων, πλὴν ὁ κατηγορούμενος οὐδεμίαν ἀπάντησιν ἔδιδεν εἰς τὰς ἐρωτήσεις. Ὁ κενόδοξος Ἡρώδης θεωρήσας ὡς προσβολὴν καὶ περιφρόνησιν πρὸς τὸ πρόσωπόν του τὴν σιωπὴν τοῦ Χριστοῦ ἤρχισε νὰ ἐξουθενώῃ καὶ νὰ ἐμπαίξῃ τοῦτον παρουσίᾳ τῶν ἀρχιερέων καὶ Γραμματέων. Καὶ ἀφοῦ ἐνέδυσεν τὸν Χριστὸν «ἐσθῆτα λαμπράν» — πρὸς ἐξευτελισμὸν του — ἀνέπεμψεν αὐτὸν πρὸς τὸν Πιλάτον.

82) Ματθαίου, 27,15. Μάρκου, 15,6. Ἰωάννου, 18,39.

83) Βλ. H. B. Workman, ἐνθ' ἀν., σελ. 18, ὑπόσημ. 2. Ἐκ τῆς ἀφηγήσεως τοῦ εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ (23,13) δύνανται νὰ συναχθῇ ὅτι μετὰ τὴν ἀναπομπὴν τοῦ Ἰησοῦ ὑπὸ τοῦ Ἡρώδου, ὁ Πιλάτος ἐκάλεσε τὰ μέλη τοῦ Συμβουλίου ἀπὸ τὸν Ναὸν, ὁ ὁποῖος ἔκειτο πλησίον τοῦ πραιτωρίου.

72) Μάρκου, 15,3.

73) Ματθαίου, 27,12.

74) Λουκᾶ, 23,5.

75) Κύριλλος Ἀλεξανδρείας, MPG., 72,933.

76) Λουκᾶ, 23,6-7.

77) Ὁ Ἡρώδης ὁ Ἀντίπας, υἱὸς τοῦ Ἡρώδου τοῦ Μεγάλου (37-4 π.Χ.) διετέλεσε τετράρχης τῆς Γαλιλαίας καὶ Περαιας (4 π.Χ.-39 μ.Χ.). Οὗτος ἐκτὸς τῶν ἄλλων προέβη καὶ εἰς ἀποτομὴν τῆς τιμίας Κεφαλῆς τοῦ Τιμίου Προδρόμου, ἀξιώσει τῆς θυγατρὸς Φιλίππου καὶ Ἡρωδιάδος Σαλώμης, τῇ εἰσηγήσει τῆς μαινομένης μητρὸς τῆς διὰ τὸν σφοδρὸν εἰς βάρους τῆς ἐλεγχον ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου (Ματθαίου, 14,3 ἐξ. Μάρκου, 6,17 ἐξ. Λουκᾶ, 3,19 ἐξ.). Τὸν δυναμικὸν τοῦτον Ἰουδαῖον ἡγέτην ὁ Κύριος ἐχαρακτήρισεν ὡς ἀλώπεκα, παρήγγειλε δὲ, ὅτι ἀδεῶς συνεχίζει τὴν δυναμικὴν του φάσιν. (Λουκᾶ, 13,31 ἐξ.).

78) Ἰωσήπου, Ἰουδ. Πόλ. 2,16,3. 2,17. 6. Ἰουδ. Ἀρχ. 20,8,11.

79) Ὁ Ἡρώδης εὐχαρίστως ἐδέχθη τὴν φιλόφρονα ταύτην χειρονομίαν τοῦ Πιλάτου — ἡ ὁποία, μάλιστα, ἐγένετο ἀφορμὴ νὰ ἀποκατασταθοῦν αἱ μεταξὺ των φιλικαὶ σχέσεις —,

εἰς πρότασιν ἄκρως καταπληκτικὴν εἰς βάρος τοῦ Ἰησοῦ, ἥτις εἰς πλήρη ἀντίθεσιν ἔρχεται πρὸς τὴν δικαστικὴν του συνείδησιν καὶ ἐμφαίνει αὖθις τὴν ἀντινομίαν τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Πιλάτου, μεταξὺ ὁρθῆς κρίσεως καὶ ἀνεπιτρέπτου ἀβουλίας, μεταξὺ δικαιοσύνης καὶ ἀδικίας. Ἡ καταπληκτικὴ πρότασις τοῦ Πιλάτου εἰς τοὺς Ἑβραίους διὰ τὸν Ἰησοῦν, εὐθὺς μετὰ τὴν ἐκ δευτέρου κατηγορηματικὴν ὁμολογίαν περὶ τῆς πλήρους ἀναιτιότητος Αὐτοῦ, ἔχει οὕτω: «παιδεύσας οὖν αὐτόν, ἀπολύσω»⁸⁴. Ἡ πρότασις αὕτη ἐμπερικλείει δύο ἐνεργείας, αἵτινες ἀποκλείουν ἀλλήλας καὶ ἐμφαίνουν τὴν ἀντινομίαν: ἐὰν μὲν ὁ Ἰησοῦς εἶναι ἀπολυτέος λόγῳ ἀναιτιότητος διατὶ νὰ «παιδευθῇ»; ἐὰν δὲ εἶναι ἐνοχος διατὶ νὰ «ἀπολυθῇ»; Βεβαίως ἐν τῇ δικαστικῇ συνειδήσει τοῦ Πιλάτου εἶναι ἀπολύτως ἡδραιωμένη ἡ περὶ πλήρους ἀθωότητος τοῦ Ἰησοῦ ἀνεπιφύλακτος κρίσις καὶ πεποίθησις καὶ ἡ συνεπεία ταύτης τροπὴ τούτου (τοῦ Πιλάτου) πρὸς τὴν ἀπόλυσιν τοῦ Ἰησοῦ.

Ὁ Πιλάτος εἶναι τελείως ἀμετακίνητος εἰς τὴν ἄποψιν του περὶ ἀναιτιότητος τοῦ Ἰησοῦ, βεβαίως ἐνισχυθεῖσα καὶ ἐκ τῆς διαπιστώσεως τοῦ πραγματικοῦ ἐλαττηρίου τῶν ἐνεργειῶν τῶν Ἰουδαίων, τὸ ὅποσον κατὰ τοὺς δύο πρώτους συνοπτικοὺς Εὐαγγελιστὰς ἦτο ὁ φθόνος: «ἦδει γάρ, ὅτι διὰ φθόνον παρέδωκεν αὐτόν»⁸⁵ «ἐγίνωσκε γάρ, ὅτι διὰ φθόνον παραδεδώκεισαν αὐτόν οἱ ἀρχιερεῖς»⁸⁶. Περαιτέρω ὁ Πιλάτος κάμνων χρῆσιν τοῦ προνομίου, τὸ ὅποσον εἶχον οἱ Ἰουδαῖοι νὰ ἀπολύῃ ἐκ τῶν φυλακῶν ὁ διοικητής, κατὰ τὴν ἐορτὴν τοῦ Πάσχα, κατάδικον εἰς εἰρκτὴν — ὅντινα ἤθελεν ὁ Ἀαὸς —, καὶ μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ ἐξήτουν οὕτω τὴν ἀπόλυσιν τοῦ Χριστοῦ, ἐρωτᾷ τὴν ἐκ τῶν δύο δεσμίαν ἐπιθυμοῦν νὰ ἀπολύσῃ, Ἰησοῦν ἢ Βαρραβᾶν⁸⁷. Ἐκ τῆς ἐρωτήσεως ταύτης τοῦ ἡγεμόνος προεκλήθη μεγίστη ἀναταραχὴ, ἥτις δὲν ἀναφέρεται μὲν ἐν ταῖς πηγαῖς, αἵτινες εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο παρουσιάζουσι κενόν, συνάγεται ὅμως μετὰ βεβαιότητος ἀπὸ τῆς συνεχείας τῆς διηγήσεως. Ἡ ἀναταραχὴ αὕτη συνίστατο εἰς τοῦτο, ὅτι ἡ μὲν ἡγεσία καὶ μέρος τοῦ ὄχλου ἠξίουσαν νὰ ἀπολυθῇ ὁ

«ληστής» Βαρραβᾶς⁸⁸, ὁ δὲ πλεῖστος λαὸς ἠξίου ἀπόλυσιν τοῦ Ἰησοῦ, διὸ καὶ προσπάθεια πολλὴ κατεβλήθη ἐκ μέρους τῶν ἡγετῶν τῶν Ἑβραίων ἵνα μεταστραφῇ τὸ ὑπὲρ τοῦ Ἰησοῦ λαϊκὸν ρεῦμα καὶ μεταπεισθοῦν οἱ ὄχλοι νὰ ζητήσουν ἀπόλυσιν τοῦ Βαρραβᾶ.

Ὁ Πιλάτος πρὸ τοιαύτης τραγικῆς καταστάσεως εὐρεθεὶς λέγει πρὸς τοὺς συνηγμένους πρὸ τοῦ Πραιτωρίου ὄχλους: «Τίνα θέλετε ἀπολύσω ὑμῖν Βαρραβᾶν ἢ Ἰησοῦν τὸν λεγόμενον Χριστόν»;⁸⁹. Ἀλλὰ πρὶν λάβῃ τὴν ἀπάντησιν τοῦ ἐξεστῆκότος ὄχλου ὁ ἡγεμὼν, προστρέχει, διακόπτουσα τὴν συνέχειαν τῆς σκηνῆς, εἰς βοήθειαν τῆς συνειδήσεως τοῦ συζύγου τῆς ἡ γυνὴ τοῦ Πιλάτου⁹⁰ λέγουσα: «Μὴδὲν σοὶ καὶ τῷ δικαίῳ ἐκείνῳ· πολλὰ γὰρ ἔπαθον σήμερον κατ' ὄναρ δι' αὐτόν»⁹¹. «Ὅμως οὔτε ἡ δικαστικὴ συνείδησις τοῦ Πιλάτου περὶ πλήρους ἀθωότητος τοῦ Κυρίου οὔτε τὸ θαυμαστὸν ἐνύπνιον τῆς ἡγεμονίδος, εἰς ὃ ἀπεκαλύφθη αὐτῇ, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶναι ἀπολύτως ἀδίκαιος»⁹² καὶ ἀθῶος, ἴσχυσαν διὰ νὰ ἐνώσωσι τὰ διεστῶτα, ὑπαιτιότητι ἀσφαλῶς τοῦ ἡγεμόνος, ὅστις καὶ ὅτε ὑπερεφалаγγίσθη ὑπὸ τοῦ πλήθους, αὖθις «ἀδίκαιον»⁹³ τὸν Ἰησοῦν ὁμολογεῖ. Πλὴν ὅμως τελικῶς ἀποστομωθεὶς καὶ αὐταπογυμνωθεὶς πάσης

88) Τὸ ὄνομα Βαρραβᾶς ἔφερε, κατὰ μαρτυρίαν ἀπάντων τῶν ἱερῶν Εὐαγγελιστῶν (Ματθαίου, 27,16-26. Μάρκου, 15,7-15. Λουκᾶ, 23,18-25. Ἰωάννου, 18,40. Πράξεων, 3,14), διαβόητος Ἰουδαῖος ληστής, ὁ ὅποιος κατὰ τὸν χρόνον τῆς δίκης τοῦ Χριστοῦ εὐρίσκειτο ἐν τῇ φυλακῇ, κατηγορούμενος διὰ στάσιν καὶ φόνον μετ' ἄλλων Ἰουδαίων.

89) Ματθαίου, 27,17.

90) Ἡ σύζυγος τοῦ Πιλάτου ὀνόματι Κλαυδία Πρόκλα ἢ Πρόκλουκα (Acta (ἢ Gesta) Pilati (=Εὐαγγέλιον Νικοδήμου) Α,2,4, ἐν: Edgar Hennecke, Neutestamentliche Apokryphen² (Tübingen 1924), σελ. 79 καὶ L. Fillion, Pilate (Femme de), ἐν: F. Vigouroux, Dictionnaire de la Bible², Tome V (Paris 1912), σελ. 434 καὶ Acta Pilati (ed. Tischendorf) 2,1,223. Gesta Pilati 2,243. Prβλ. Resch, Ausserkanonische Paralleltexte II, 340 ἐξ. καὶ Ἰουστίνου, Ἀπολογία 1,35,9 καὶ 1,48,3, ἐν: BEPES, τόμος Γ', Ἀθήναι, 1955, σελ. 179 καὶ 186) εἰδωλολάτριν κατ' ἀρχάς, ἐγένετο προσήλυτος εἰς τὸν Ἰουδαϊσμόν, ἀνῆκουσα εἰς τὰς «σεβομένας γυναῖκας τὰς εὐσχήμονας» (Πράξεων, 13,50. Prβλ. Ἰωσήπου, Ἰουδ. Ἀρχ., 18,3,5. Ἰουδ. Πόλ. 20,2. Juvenal, Sat. 6,543) ἥτοι εἰς τὴν κατηγορίαν ἐκείνην τῶν προσηλύτων, οἵτινες ἐκαλοῦντο «οἱ φοβούμενοι τὸν Θεόν» (Πράξεων, 10,2, 22. 13,16,26) ἢ «σεβόμενοι τὸν Θεόν» (Πράξεων, 13,43. 16,14. 18,7. Ἰωσήπου, Ἰουδ. Ἀρχ. 14,7,2. 18,3,5) ἢ «σεβόμενοι προσήλυτοι» (Πράξεων, 13,43) ἢ ἀπλῶς «οἱ σεβόμενοι» (Πράξεων, 13,50. 17,4), ὅθεν ὁ Πιλάτος φέρεται εἰπὼν περὶ αὐτῆς, ὅτι «θεοσεβής ἐστὶ καὶ μᾶλλον Ἰουδαίζει». (Εὐαγγέλιον Νικοδήμου, 2 παρὰ L. Fillion, ἐνθ' ἂν. — Prβλ. καὶ Thilo, Codex apocryph. Novi Testam. (1932), t. I, σελ. 523 — Tischendorf, Evangelia apokrypha (Leipzig 1851), σελ. 332. — Νικηφόρου, Ἰστορ. I, 30, ἐν: Corpus scriptorum historiae Byzantinae, τόμος 145, σελ. 720. Βλ. καὶ Λεωνίδου Φιλίππιδου, ἐνθ' ἂν. σελ. 561 ἐξ.). Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία ἔχει κατατάξει τὴν σύζυγον τοῦ Πιλάτου μετὰ τῶν ἁγίων.

91) Ματθαίου, 27,19. Οἱ Ρωμαῖοι, δεισιδαίμονες ὄντες, ὅπως ὅλοι οἱ ἀρχαῖοι λαοί, ἀπέδιδον μεγίστην σημασίαν εἰς τὰ ὄνειρα.

92) Ματθαίου, 27,19.

93) Ματθαίου, 27,24.

84) Λουκᾶ, 23,16.

85) Ματθαίου, 27,18.

86) Μάρκου, 15,10. — Prβλ. M. Mieses, Der Ursprung des Judenhasses (Berlin - Wien 1923).

87) Ἰωάννου, 18,40.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

Παρακαλοῦνται οἱ συνδρομητὲς τῶν περιοδικῶν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», «ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ» καὶ «ΘΕΟΛΟΓΙΑ», κάθε ἀλλαγὴ τῆς διευθύνσεώς τους νὰ τὴ γνωρίζουν ἀμέσως στὰ Γραφεῖα τῶν Περιοδικῶν, Ἰωάννου Γενναδίου 14, 115 21 Ἀθήνα, ἀναφέροντας ἀπαραίτητα καὶ τὴν παλαιὰ τους διεύθυνση, γιὰ νὰ γίνετα κανονικὰ ἡ ἀποστολὴ τῶν Περιοδικῶν. Τηλ. 7218.308, 7251.149.

ἐπὶ τοῦ ὄχλου ἐπιβολῆς, ἐπειδὴ ἀνεδέχθη ἀνεπιφυλάκτως ὁ ὄχλος τὴν ἐπιρριφθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Πιλάτου⁹⁴ εἰς αὐτὸν εὐθύνην «καὶ ἀποκριθεὶς πᾶς ὁ λαὸς εἶπε· τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν»⁹⁵, γίνεται ἔρμαιον καὶ ἄβουλον ὄργανον αὐτοῦ καὶ τελικῶς ὑποχωρεῖ.

Οἱ Ρωμαῖοι δικασταὶ ἀπαγγέλλοντες τὴν ἐτυμηγορίαν τοῦ θανάτου ἐκάλουν τὸν Ἥλιον νὰ ἐπιβεβαιώσῃ τὴν δικαιοσύνην τῶν πράξεων των. Ὁ Πιλάτος ἐν προκειμένῳ, ἐξέτισεν εὐλάβειάν τινα ἔναντι τῆς ἑαυτοῦ συνειδήσεως καὶ τοῦ μεγαλείου τοῦ Ρωμαϊκοῦ Νόμου, καταφυγών, ὡς δυναμένην δῆθεν νὰ ἀπαλλάξῃ ἑαυτὸν τῆς εὐθύνης διὰ τὸν ἐπικείμενον φόνον τοῦ Ἰησοῦ, εἰς ἀπλὴν χειρονομίαν — ἥτις παρ' «Ἑλλήσι, Ρωμαίοις καὶ Ἰουδαίοις συνειθίζετο εἰς παρομοίας περιστάσεις αὐτοαθρώσεως ἢ αὐτοκαθαρμοῦ ἀπὸ ἐγκλήματος ἢ μιαιφάνειας τινος πράξεως»⁹⁶ — μετατοπιζών οὕτω κατὰ τὴν γνώμην του τὴν εὐθύνην, διὰ τὴν αὐτόχρημα ἄδικον θανατικὴν ἀπόφασίν του, ἐπὶ τῶν ἱερέων καὶ τῶν πρεσβυτέρων: «...λαβὼν ὕδωρ ἀπενίψατο τὰς χεῖρας ἀπέναντι τοῦ ὄχλου λέγων· ἀθῶός εἰμι ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ δικαίου τούτου· ὑμεῖς ὤψεσθε. καὶ ἀποκριθεὶς πᾶς ὁ λαὸς εἶπε· τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν»⁹⁷. Καὶ τότε

94) Αὐτόθι.

95) Ματθαίου, 27,25.

96) Πρβλ. ἰδίᾳ Δευτερονομίου, 21,6 ἐξ.: ἀνίσχονται τὰς χεῖρας... καὶ ἀποκριθέντες ἐροῦσιν. αἱ χεῖρες ἡμῶν οὐκ ἐξέχεαν τὸ αἷμα τούτου» καὶ Ἰωσήπου, Ἰουδ. Ἀρχ., 4,8,16 (222): «...χέρνιβας ἐλόμενοι... καθαρὰς ἀναβοησάτωσαν τὰς χεῖρας ἔχειν ἀπὸ τοῦ φόνου...». Πρβλ. καὶ Ὁμήρου Ἰλιάδα Ζ, 266 ἐξ.: «χερσὶ δ' ἀνίπτοισι Διὶ λείβειν αἶθερα οἶνον ἄζομαι· οὐδὲ πη ἐστὶ κελαινεφέϊ Κρονίωνι αἵματι καὶ λύθρῳ πεπαλαγμένον εὐχετάσθαι». — Σοφοκλέους Αἴαντα, 654 ἐξ.:

«ἀλλ' εἰμι πρὸς τε λουτρὰ καὶ παρακτίους
λειμῶνας, ὡς ἂν λύμαθ' ἀγνίσας ἐμὰ
μῆνιν βαρεῖαν ἐξαλύζωμαι θεᾶς».

Ovidius, Fast, 2, 45 ἐξ. Virgilius, Aen. 2,716 ἐξ. — Cic., De Leg. 2 (ἐκδοσις Klotz, pars IV, vol. II, 371) — Πρβλ. καὶ Πράξεων, 20,26.

97) Ματθαίου, 27,24,25. Δὲν ἀποκλείεται ὁ Πιλάτος νὰ ἐγνώριζε τὴν συμβολικὴν αὐτὴν πράξιν, ἣν ὥριζεν ὁ Μωσαϊκὸς Νόμος, ὡς μέσον ἀποδείξεως τῆς ἀθωότητός τινος (Δευτερονόμιον, 21,6-7). Ἡ φράσις «ἀθῶος ἀπὸ αἵματος»

ὁ Πιλάτος τὸν μὲν Βαρραβᾶν ἀπέλυσε, τὸν δὲ Χριστὸν μαστιγώσας⁹⁸ παρέδωκε διὰ νὰ σταυρωθῇ, παρὰ τὴν ἐπανεπιλημμένως διὰ ρητῶν καὶ ἀπεριφράστων βεβαιώσεων ἐκδηλωθεῖσαν πεποίθησίν του περὶ τῆς ἀθωότητος τοῦ κατηγορουμένου.

Ὁ τῇδε κακεῖσε ἀγόμενος καὶ φερόμενος ἰουδαϊκὸς ὄχλος καὶ τὸ θανάσιμον μῖσος τῶν ἀρχόντων τοῦ Ἰσραὴλ εἶχε κυριαρχήσει.

Αἱ Utilitarian (= ὠφελιστικαὶ) θεωρίαι⁹⁹ τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς πολιτικῆς κατήγαγον νίκην περιφανῇ καὶ ἐκέρδησαν τὸν μέγιστον θρίαμβον.

Ἡ λεγομένη «δίκη τοῦ Ἰησοῦ» ἐνώπιον τοῦ Πιλάτου ἀποτελοῦσα πραγματικὴν δικοφανῇ δικαστικὴν παρωδίαν, ἔληξε διὰ τῆς εἰς θάνατον καταδίκης τοῦ Ἰησοῦ κατηγορουμένου ἐπὶ παραβάσει τῆς Majestas, καίτοι προγενεστέρως ὁ Ρωμαῖος ἐντεταλμένος κηρύσσει Αὐτὸν ἐξάκις ἀναίτιον¹⁰⁰, ἐπτάκις προτείνας καὶ πειραθεὶς νὰ ἀπολύσῃ Αὐτόν¹⁰¹. Τέλος δὲ παρὰ πᾶσαν ἔννοιαν δικαίου καὶ ἠθικῆς τάξεως καὶ παρὰ τὴν δικαστικὴν του συνείδησιν, ἐκφοβηθεὶς ὑπὸ τῶν Ἑβραίων, ὑποκύπτει καὶ «οὐδεμίαν... ποιησάμενος ἐξέτασιν παραδίδωσιν Αὐτὸν νομίζων δυσωπήσειν αὐτοῦς»¹⁰² ἄνευ δίκης καὶ ἄνευ δικαστικῆς ἀποφάσεως¹⁰³.

Τὴν πράξιν ταύτην ὡς ἐξῆς χαρακτηρίζουσιν αἱ «Διαταγαὶ τῶν ἀγίων Ἀποστόλων διὰ Κλήμεντος»: «Ὁ οὖν Πιλάτος, ἀνανδρὶα καταισχύνας τὴν ἀρχήν, αὐτὸς ἑαυτὸν ἐξελέγχει κακίας, πρὸ τοῦ δικαίου τὰ πλήθη θεραπεύσας, καὶ μαρτυρῶν μὲν αὐτῷ ὡς ἀναιτίῳ, ὡς αἴτιον δὲ κολάσει τοῦτον παραδιδούς σταυρῷ, καίτοι Ρωμαίων νόμους τιθεμένων μηδὲν ἀνεξέλεγκτον θνήσκειν»¹⁰⁴.

Κατὰ τὴν δευτέραν μ.Χ. ἑκατονταετηρίδα οἱ

ἀποτελεῖ ἑβραϊσμόν. Βλ. Ψαλμόν, 26,6 ἀνίσταμαι ἐν ἀθῶοις τὰς χεῖράς μου καὶ κυκλώσω τὸ θυσιαστήριόν σου, Κύριε» καὶ 73,13. Βασιλειῶν Β', 3,28. Ἐκ τῆς Μισνᾶ μαρτυρεῖται ὅτι ἡ ἱεροτελεστία αὕτη ἦτο ἐν χρήσει παρ' Ἑβραίοις καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Χριστοῦ (Μισνᾶ, Σοτά 9,6). Ὁ Πιλάτος ἐπίστευσεν ὅτι ἡ συμβολικὴ αὕτη πράξις, τὴν ὁποῖαν ἐξετέλεσεν, θὰ εἶχεν ἀπήχησιν εἰς τοὺς Ἰουδαίους, ἀλλὰ διεψεύσθη.

98) Ματθαίου, 27,26. Ἡ μαστίγωσις ἀπετέλει μέρος τῆς σταυρικῆς ποινῆς.

99) Βλ. H. B. Workman, ἐνθ' ἀν., σελ. 16, ὑπόσημ. 4.

100) Ἰωάννου, 18,38. Λουκᾶ, 23,15. Λουκᾶ, 23,22αβ. Ματθαίου, 27,23α. Μάρκου, 15,14α. Ματθαίου, 27,24. Ἰωάννου, 19,4. Ἰωάννου, 19,6.

101) α) Ἰωάννου, 18,31α. β) Λουκᾶ, 23,16. γ) Μάρκου, 15,9. Ἰωάννου, 18,39. δ) Ματθαίου, 27,17. ε) Λουκᾶ, 23,20. Ματθαίου, 27,22α. Μάρκου, 15,12. στ) Λουκᾶ, 23,22γ. ζ) Ἰωάννου, 19,12α.

102) Ἰωάννου Χρυσόστομου, MPG, 59,457.

103) Πρβλ. Georg. Aicher, Der Prozess Jesu (Bonn 1929), σελ. 45 ἐξ. Βλ. καὶ Λεωνίδου Φιλίππιδου, ἐνθ' ἀν., σελ. 584.

104) Διαταγαὶ τῶν ἀγίων Ἀποστόλων διὰ Κλήμεντος, 5,14,13, ἐν: ΒΕΠΠΕΣ, σελ. 86 (στίχ. 31-35), τόμος Β', Ἀθήναι, 1955. — Πρβλ. ὁμοίαν κρίσιν περὶ τῆς πράξεως ταύτης τοῦ Πιλάτου παρὰ Th. Quoidbach, Le Christ, Cet Inconnu, Tome II (Bruxelles-Paris 1947) σελ. 215 εἰς τὸ Ἰωάννου, Ἀγαπίδου, ἐνθ' ἀν., σελ. 132 ἐξ.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Στὴ σειρὰ «Φυλλάδια ἐπικαιρότητας»
κυκλοφοροῦν καὶ τὰ τεύχη:

★ ΤΟ ΜΥΣΤΗΡΙΟ ΤΗΣ Ι. ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΕΩΣ ὅπως βιώνεται στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία (τοῦ Βασ. Μουστάκη, †).

★ ΠΩΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΕΤΑΙ ΤΟ ΠΕΝΘΟΣ.

★ ΤΟ ΑΛΑΘΗΤΟ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ (κρίτήριο καὶ βάση ἐνότητος), τοῦ Καθηγ. Παν. Ι. Μπούμη.

Χριστιανοὶ μάρτυρες, ἀντιμετωπίζοντες τὸν μαινόμενον εἰδωλολατρικὸν καὶ ἰουδαϊκὸν ὄχλον ἐν Λουγδούνῳ ἢ ἐν Σμύρνῃ ἢ ἐν Ἀντιοχείᾳ, ἐπὶ τῇ αὐτῇ κατηγορίᾳ ἀλλὰ καὶ τῇ αὐτῇ ἐκβάσει τῆς ὅλης διαδικασίας, ὡς ἀκριβῶς συνέβη καὶ ἐν τῷ Ἰησοῦ, παραμυθοῦνται ἐνδυναμούμενοι καὶ ἐμψυχούμενοι εἰς τὸν πτόνιον ἐκεῖνον ἀγῶνα διὰ τῆς ἀπλῆς σκέψεως, ὅτι στοιχοῦσι ἐπὶ τὰ ἴχνη τοῦ Πρώτου Μάρτυρος τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ καθήκοντος Ἰησοῦ Χριστοῦ: «εἰς τοῦτο γὰρ ἐκλήθητε, ὅτι καὶ Χριστὸς ἔπαθεν ὑπὲρ ἡμῶν, ὑμῖν ὑπολιμπάνων ὑπογραμμὸν ἵνα ἐπακολουθήσητε τοῖς ἴχνεσιν αὐτοῦ»¹⁰⁵. Οὕτως ὁ Κύριος διὰ τῆς θυσίας Του ἐκείνης ἀπέβη ὁ Πρόδρομος ἐκατομμυρίων μαρτύρων καὶ τὸ πρότυπον πρὸς μίμησιν ὅλων τῶν ἐπιθυμούντων μίαν ἀνωτέραν πνευματικὴν βίωσιν. Ὁ Κύριος τιμωρούμενος καὶ βασανιζόμενος ὑπὸ τῶν δημίων Του ἐπεδείξατο ὄντως ἀπαράμιλλον ὑπομονὴν καὶ μακροθυμίαν, ἀφοῦ ἔλλωστε καὶ τοὺς σταυρωτάς Του συνεχώρησεν ἀπὸ τοῦ Σταυροῦ λέγων: «Πάτερ ἄφεες αὐτοῖς· οὐ γὰρ οἶδασιν τί ποιοῦσιν»¹⁰⁶. Ἀλλὰ καὶ οἱ διὰ μέσου τῶν αἰώνων ἀδελφοὶ τοῦ Κυρίου ἀγογγύστως ὑπέμειναν πᾶσαν θλίψιν καὶ θυσίαν, τόσῳ μᾶλλον ὅσῳ ἀκραδάντως ἠλπίζον εἰς τὴν αἰώνιον ἀμοιβὴν καὶ τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς των. Πάντες οὗτοι ἔλεγον μετὰ τοῦ Μεγάλου Ἀποστόλου τῶν Ἑθνῶν: «ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός»¹⁰⁷.

Ἡ ἐτυμολογία διὰ τὴν εἰς θάνατον καταδίκην τοῦ Ἰησοῦ ἀνεγνώσθη. Ἡ ἐπιγραφή ἢ τεθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ σαφῶς δείκνυσιν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς καταδικάσθη διὰ παράβασιν τῆς Majestas. Ὅθεν ἡ ἐπιβολὴ τῆς θανατικῆς ποινῆς ἦτο ἀναπόφευκτος. Οἱ ὀφειλόμενοι τύποι θὰ τηρηθῶσιν ἀπαρεγκλίτως. «*Pluadduci ad crucem placet*»¹⁰⁸, εἶπεν ὁ δικαστὴς εἰς τὸν ὑπόδικον Ἰησοῦν. «*I, miles expedi crucem*», θὰ διατάξῃ τὰ ὄργανα αὐτοῦ νὰ ἐκτελέσωσιν τὴν ἀπόφασιν ἄνευ ἀναβολῆς. Ὁ ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ τιθέμενος τίτλος ἐγνωστοποιεῖτο εἰς τὸν κατάδικον¹⁰⁹, ἐν συνεχείᾳ δὲ ὁ διοικητὴς ἀπέστειλε

περίληψιν τῆς ὑποθέσεως εἰς τὴν Ρώμην¹¹⁰ ἢ τοῦλάχιστον κατεχώριζε ταύτην ἐν τοῖς ἀρχείοις τῶν Ἱεροσολύμων ἢ τῆς Καισαρείας. Οὕτω τὸ ἔργον τοῦ Πιλάτου, ἐν τῇ περιπτώσει τοῦ Κυρίου, ἐτελείωνε.

Ὁ Ἄνθρωπος Ὅστις «διήλθεν εὐεργετῶν»¹¹¹ τοὺς πάσχοντας καὶ δυστυχεῖς, ὁ πληρώσας ἰδιαιτέρως ὁλόκληρον τὴν Ἰουδαίαν τῶν εὐεργεσιῶν Του, ὁ Ἄνθρωπος «τῷ μῶλωπι οὐτινος ἡμεῖς ἰάθημεν»¹¹², καὶ Ὅστις καθ' ἅπασαν τὴν ἐπὶ γῆς Αὐτοῦ ζωὴν θλίψεις καὶ πικρίας ἀπείρους ἐδοκίμασεν, ἤχθη εἰς τὸ μαρτύριον μεταφέρων ἐπὶ τῶν ὤμων τὸν Σταυρὸν Αὐτοῦ¹¹³.

Ἐν κεφαλαίῳ εἰπεῖν, ἡ κατηγορία τῆς Majestas, ἥτις ἐτέθη ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ, ἦτο ἀληθής. Ὁ Βασιλεὺς ἦλθεν ἐπὶ τέλους εἰς τὸν Βασιλέα Αὐτοῦ. Ὑψώθη ἐκουσίως ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ ὑποστὰς θάνατον ἀτιμωτικὸν καὶ φρικτότατον, ἵνα «πάντας ἐλύσῃ πρὸς ἑμαυτόν»¹¹⁴.

(Τέλος)

† Ὁ Σισανίου καὶ Σιατίστης ΑΝΤΩΝΙΟΣ

ὑποσημ. 2. Παρὰ Ρωμαίους ὑπῆρχε τὸ ἔθιμον νὰ τίθεται ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐσταυρωμένου πίναξ μετὰ ἐπιγραφῆς (titulus), ἐμφανίσεως τὴν αἰτίαν τῆς καταδίκης, ἵνα τὸ κοινὸν γνωρίζῃ διὰ ποῖον ἔγκλημα καταδικάσθη οὗτος. Διὰ πλείονα βλ. Ἰωάννου Ἀγαπίδου, ἐνθ' ἄν., σελ. 98 ἐξ.

110) βλ. H. B. Workman, ἐνθ' ἄν., σελ. 285, ὑποσημ. 1. Ἰουστίνου Μάρτυρος, Ἀπολογία Α', 35, ΒΕΠΕΣ, σελ. 179-180 καὶ 48, σελ. 186-187, τόμος 3, Ἀθήναι, 1955. Tertul., Apol. 21, MPL, Εὐσεβίου, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, βιβλίον Β', 2, ΒΕΠΕΣ, σελ. 227-228, τόμος 19, Ἀθήναι, 1959.

111) Πράξεις, 10,38.

112) Ἠσαΐου, 53,5.

113) βλ. H. B. Workman, ἐνθ' ἄν., σελ. 21.

114) Ἰωάννου, 12,32. Οἱ ἄρχοντες τοῦ Ἰσραὴλ εἰρωνευόμενοι τὸν ἐσταυρωμένον Χριστὸν ἐξεστόμισαν: «Ἄλλους ἔσωσεν, ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι» (Ματθαίου, 27,42). Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν Ἰουδαίων ἐφαίνετο ὡς ἀδυναμία, ἀπεδείχθη μετὰ ταῦτα δύναμις — ἡ μεγαλύτερα μεταμορφωτικὴ δύναμις εἰς τὴν ζωὴν ἐκατομμυρίων ἀνθρώπων. Ὁ ἡθελημένος θάνατος τοῦ Ἑνός, ἐγένετο αἰτία ζωῆς διὰ τοὺς πολλούς. βλ. καὶ Ἰωάννου Ἀγαπίδου, ἐνθ' ἄν., σελ. 100.

105) Α' Πέτρου, 2,21.

106) Λουκᾶ, 23,34. Συγκινητικὴ ἡ σκηνὴ αὐτῇ, παρέχει ἀνάγλυφον τὴν εἰκόνα τῆς ἀντιθέσεως μεταξὺ τοῦ μίσους καὶ τῆς ἀγάπης, μεταξὺ τῆς κακίας καὶ τῆς καλωσύνης. Ὅσον ταπεινά τὰ ἐλατήρια τῶν Ἰουδαίων, τόσον εὐγενὲς καὶ ὑψηλὸν τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ.

107) Γαλάτας, 2,20.

108) E. Le Blant, Supplément aux Acta Martyrum Sincera, ἐν Mémoires de Littérature (1881, vol. 30), σελ. 224.

109) Ὁ τίτλος ἐγνωστοποιεῖτο ὡσαύτως καὶ πρὸς τοὺς Χριστιανούς μάρτυρας. Πρβλ. H. B. Workman, ἐνθ' ἄν., σελ. 91 καὶ Εὐσεβίου, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, ΒΕΠΕΣ, βιβλίον Ε', 1,44, τόμος 19, σελ. 318, Ἀθήναι, 1959: «καὶ περιχθεὶς κύκλῳ τοῦ ἀμφιθεάτρου, πίνακος αὐτὸν προάγοντες ἐν ᾧ ἐγγράφητο Ῥωμαῖστί «Οὗτός ἐστιν Ἀττάλος ὁ Χριστιανός», καὶ τοῦ δήμου σφόδρα σφριγῶντος ἐπ' αὐτῷ, μαθὼν ὁ ἡγεμὼν ὅτι Ῥωμαῖός ἐστιν, ἐκέλευσεν αὐτὸν ἀναληφθῆναι μετὰ καὶ τῶν λοιπῶν τῶν ἐν τῇ εἰρκτῇ ὄντων, περὶ ὧν ἀπέστειλεν τῷ Καίσαρι καὶ περιέμενεν τὴν ἀπόφασιν τὴν ἀπ' ἐκείνου». Περὶ Ἀττάλου βλ. καὶ H. B. Workman, ἐνθ' ἄν., σελ. 104,

Μνημειώδης ἔκδοση τῆς Ἀπ. Διακονίας

ΘΗΣΑΥΡΟΣ ΒΙΒΛΙΚΩΝ ΕΙΚΟΝΩΝ

Τοποθεσίες, εὐρήματα, γεγονότα

Ἐνα βιβλίο 200 σελίδων, 24Χ29 ἐκατ., βιβλιοδετημένο, τυπωμένο σὲ χαρτὶ ἱλλουστρασιόν, σὲ τετραχρωμία, ἀληθινὸς πανδέκτης πληροφοριῶν, θρησκευτικοῦ καὶ ἀρχαιολογικοῦ ἐνδιαφέροντος. Ὅ,τι ἔχει σχέση μὲ πρόσωπα, τόπους καὶ γεγονότα τὰ ὁποῖα συνδέονται μὲ τὴν Παλαιὰ Διαθήκη καὶ τοὺς χρόνους ἐποχῆς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Κατάλληλο γιὰ παιδιὰ, μαθητὲς, καθηγητὲς, ἱστορικούς καὶ κάθε φιλομαθὴ ἀναγνώστη. Τὸ καλύτερο δῶρο ἀξιώσεων. Δρχ. 5.000.

Η ΠΟΙΜΑΝΤΟΡΙΚΗ ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΤΗΣ Α. Θ. Π. ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ (9-23 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1992)

Ἡ Α.Θ.Π. ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ. Βαρθολομαῖος ἐν μέσῳ τῶν ἡγουμενοσυμβουλίων τῶν ἱ. γυναικείων μονῶν τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Κρήτης. Δίπλα του διακρίνονται ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Κρήτης κ. Τιμόθεος, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Γέρον Χαλκηδόνος κ. Ἰωακείμ καὶ ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Φιλαδελφείας κ. Μελίτων.

Ἀπὸ τὴν «ἡγαπημένη θυγατέρα», ὅπως τὴν ἀποκάλεσε ἐπανειλημμένα στοὺς λόγους, ποὺ ἐξεφώνησε, —ὀγδόντα τὸν ἀριθμὸ—, τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τὴν Ἐκκλησία τῆς Κρήτης, ἄρχισε ὁ Πατριάρχης Βαρθολομαῖος τὴ δική του «ἱερά πορεία εἰρήνης, ἀγάπης καὶ ἐνότητας» στὸν ὀρθόδοξο καὶ τὸν χριστιανικὸ κόσμο, συνεχίζοντας τὸ ἔργο τοῦ προκατόχου του Δημητρίου, ἀφοῦ προηγουμένως μετέβη στὸ Ἅγιο Ὄρος, γιὰ νὰ ἐκζητήσει, ὅπως εἶπε, τὴν εὐλογία τῆς

Κυρίας Θεοτόκου, καὶ ἐπισκέφθηκε τὴν Ἱ. Κοινότητα καὶ ὀρισμένες μονές. Ὅπως δήλωσε ὁ ἴδιος κατὰ τὴν ἀφιξή του στὸ λιμάνι τοῦ Ἡρακλείου, ἀμέσως μόλις ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ τὸν ἀξίωσε νὰ ἀναλάβει τὰ ἡγία τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἔθεσε καὶ ἐξάγγειλε ὡς σκοπὸ του νὰ ἀναλώσει ἐαυτὸν στὴ διακονία τοῦ λαοῦ - πληρώματός της». «Ἐπισύστασις ἡμῶν, τόνισε χαρακτηριστικά, ἡ καθ' ἡμέραν, ἡ μέριμνα πασῶν τῶν Ἐκκλησιῶν, ὑπὲρ ὧν καὶ λόγον ἀποδώσωμεν ἐν

Ἡ Α.Θ.Π. ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ. Βαρθολομαῖος εὐλογεῖ τὸν εὐσεβῆ κρητικὸ λαό, ποὺ προσήλθε ἀθρόος σὲ ὑποδοχή καὶ προϋπάντησή του.

τῇ φοβερᾷ ἡμέρᾳ τῆς Κρίσεως».

Τὸ πόσο ἐπιτυχῆς ὑπῆρξε ἡ ἐκλογή αὐτὴ φάνηκε ἀπὸ τὸν ἐνθουσιώδη τρόπο, μὲ τὸν ὁποῖο Ἱεραρχία, Κλήρος καὶ Λαὸς τὸν ὑποδέχθηκαν καὶ τίς τιμὲς ποὺ τοῦ ἐπεφύλαξε ἡ ἡμιαυτόνομη Ἐκκλησία τῆς Κρήτης (οἱ μὲν Ἱεράρχες τῆς ἐκλέγονται ἀπὸ τὴν τοπικὴ Ἱερὰ Ἐπαρχιακὴ Σύνοδο, τὸν δὲ Πρόεδρό τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Κρήτης ἐκλέγει ἀπὸ Τριπρόσωπο ποὺ αὐτὴ καταρτίζει ἡ Ἁγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου). Κατὰ παράδοσι φιλόξενος καὶ θερμὸς σὲ ἐκδηλώσεις ὁ κρητικὸς λαός, εἶδε στὸ πρόσωπο τοῦ Πατριάρχῃ Βαρθολομαίου ὄχι μόνον τὸν Ἐκκλησιαστικὸ Ἠγέτη, τὴν «ὑψηλὴ κορυφὴ τῆς Ὁρθοδοξίας», ἀλλὰ τὴ ζωντανὴ συνέχεια τοῦ Βυζαντίου, μὲ τὸ ὁποῖο ἡ Κρήτη εἶχε τόσους δεσμούς καὶ ἀπὸ τὸ ὁποῖο παρέλαβε καὶ συντήρησε τὴν παρακαταθήκη τῆς ἑλληνορθόδοξης παράδοσης.

Στὸ «Ἀνακάλυμμα τῆς Κωνσταντινούπολης», γνωστὸ θρήνο τῆς Ἀλώσης, ποὺ σήμερα ἡ φιλολογικὴ ἐπιστήμη δέχεται ὡς κυπριακό, ὁ Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος, ὁ τελευταῖος ἥρωικὸς καὶ μαρτυρικὸς Αὐτοκράτορας τοῦ Βυζαντίου, ἀπευθύνεται στοὺς Κρητικούς ὑπερασπιστὰς τῆς Πόλης καὶ τοὺς ζητᾷ νὰ τοῦ πάρουν τὸ κεφάλι καὶ νὰ τὸ κρατήσουν στὴν Κρήτη. Αὐτὴ εἶναι ἡ παρακαταθήκη ποὺ κράτησε ἐπάξια ἡ Κρήτη στὶς Τέχνες, στὰ Γράμματα, στὴν ἐθνικὴ συνείδηση καὶ τὴν ἑλληνορθόδοξη παράδοση, στὴν ὁποία ἀναφέρθηκε ἐπανειλημμένα στοὺς λόγους του. Ἀναχωρῶντας μάλιστα γιὰ τὸ Φανάρι, μετὰ τὴ δεκαπενθήμερη περιοδεία του σὲ ὅλες τὶς Μητροπόλεις τῆς Κρήτης, εἶπε στὰ Χανιά (23 Νοεμβρίου), «δανειζόμενος τὴν φωνὴν τοῦ Παύλου καὶ πνευματικοῦ πατρὸς τοῦ πρώτου ἐν Κρήτῃ Ἐπισκόπου Τίτου» πρὸς ὅλους τοὺς Κρητικούς «πατρικῶς καὶ ἀδελφοποθῆτως»: «Ἀδελφοί, στή-

Τιμές ἀρχηγού κράτους ἐπεφύλαξε ἡ Ἑλληνικὴ Πολιτεία στὴν Α.Θ.Π. τὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη κ. Βαρθολομαῖο κατὰ τὴν ἀφίξή του στὸ λιμάνι τοῦ Ἑρακλείου. Στὴ φωτογραφία συνοδευόμενος ἀπὸ τὸν Πρωθυπουργὸ κ. Κων. Μητσοτάκη βάζει γιὰ νὰ ἐπιθεωρήσει τὰ στρατιωτικὰ ἀγῆμματα, ποὺ εἶχαν παραταχθεῖ πρὸς τιμὴν του.

κετε, καὶ κρατεῖτε τὰς παραδόσεις, ἃς ἐδιδάχθητε εἴτε διὰ λόγου εἴτε δι' ἐπιστολῆς ἡμῶν». Μιλώντας ὡς «Πατριάρχης τοῦ Γένους» ὑπογράμμισε τὴν εὐθύνη τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ καὶ τὸν ρόλο ποὺ πρέπει νὰ διαδραματίσει σὲ ὁλόκληρη τὴν Ὁρθοδοξία καὶ τὸν ὑπόλοιπο χριστιανικὸ κόσμο:

«Ὁ εὐλογημένος Ἑλληνικὸς λαὸς εἶναι κατ' ἐξοχὴν λαὸς Παραδόσεως καὶ οὐχὶ ἀνευθύνων πειραματισμῶν. Εἶναι Λαὸς Διαθήκης καὶ Κληρονομίας, διὰ τοῦτο δὲν δικαιούται νὰ ματαιώσῃ τὴν δι' αὐτῶν ἀνωθεν κλησίν του».

Σὲ κρίσιμες γιὰ τὸν τόπο ὥρες, ἀλλὰ καὶ σὲ μιὰ δύσκολη φάση οἰκονομικῶν καὶ κοινωνικῶν μεταλλαγῶν, ὁ Πατριάρχης Βαρθολομαῖος ἔφερε στὴν Κρήτη τὸ μήνυμα τῆς κατὰ Χριστὸν εἰρήνης καὶ ἐνότητας καὶ τῆς ἀγάπης, στὴν ὁποία θὰ στηριχθοῦν. Ἀπευθυνόμενος στὶς 9 Νοεμβρίου πρὸς ὁλόκληρο «τὸν εὐσεβῆ ἐλληνικὸν λαόν» εἶπε ἐμφαντικὰ «ὅτι τὸ μέγα κεφάλαιον, ἡ μοναδικὴ δυνατότης, ἡ ἀνεξάντλητος πηγὴ δυνάμεως, ἡ ὁποία τὴν Ἑλλάδα, τὸν Ἑλληνικὸν λαόν δύναν-

ται νὰ κρατήσῃ εἰς τὴν ζωὴν καὶ νὰ ἀποτελῇ μόνιμον πηγὴν φωτός, παρακλήσεως καὶ ἐνισχύσεως ὅλων τῶν ὁμόρων αὐτῆς λαῶν καὶ τῆς οἰκουμένης ὁλοκλήρου, εἶναι ἡ ὀρθόδοξος ἰδιότης ἡμῶν». Ὅπως διευκρίνισε, «εἶναι τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ καρδιά τοῦ ἐλληνικοῦ ὀρθόδοξου λαοῦ εἶναι τὸ κάλλος, ἡ ἀγάπη, τὸ κλίμα τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος, ἡ ὁποία δὲν ὑποθάλπει μικρότητας διαπληκτισμῶν ἢ μίσους πρὸς οὐδένα, ἀλλὰ φανερῶνει τὴν ἐκούσιον θυσίαν τοῦ Ἐνός, τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς πίστεως ἡμῶν, διὰ νὰ ζήσῃ ὁ κόσμος».

Τελώντας στὸ Ἀκρωτήρι μνημόσυνο στὸν τάφο τοῦ Ἐλευθερίου Βενιζέλου, τὸν ὁποῖο ἀποκάλεσε «μέγιστο τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος», ὁ Πατριάρχης Βαρθολομαῖος ἀναφέρθηκε στὴν ἑλληνο-τουρκικὴ φιλία ποὺ εἶχε συνομολογήσει μὲ τὸν Κεμάλ Ἀτατούρκ καὶ τὴ χαρακτήρισε «ὡς τὴν μόνην ἐπιβεβλημένην καὶ δημιουργικὴν ὁδὸν σχέσεων μεταξὺ τῶν δύο γειτόνων χωρῶν, τῶν ὁποίων ἡ εἰρηνικὴ συνύπαρξις καὶ συνεργασία βέβαιον εἶναι ὅτι δὲν θὰ ὠφελήσῃ μεγάλως μόνον τὰς δύο χώρας, ἀλλὰ καὶ τὴν εὐρυτέραν

Ἡ Α.Θ.Π. ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ. Βαρθολομαῖος ἐν μέσω νέων καὶ νεανίδων με τοπικὰς ἐνδυμασίες στὴν Ἱμπρο τῶν Σφακιῶν.

περιοχὴν τῶν Βαλκανίων, τὴν τόσον οἰκτρῶς σπαρασσομένην ἐσχάτως ἀπὸ πάθη καὶ λάθη τοῦ παρελθόντος, τὰ ὅποια ὅμως ἀναδιώκουν κατὰ τρόπον ἀνησυχητικὸν σήμερον ἀπὸ τοὺς συνεχιζομένους τυφλοὺς ἐθνικισμοὺς ἢ καὶ ἔξωθεν, δυστυχῶς, προσερχομένους ἱμπεριαλισμοὺς». Πρὸς τὴν κατεύθυνση τῆς ἑλληνο-τουρκικῆς φιλίας «δὲν θὰ παύσῃ ἐργαζόμενος ὅση αὐτῷ δύναμις ὁ Οἰκουμενικὸς θρόνος».

Ἀλλὰ καὶ θέματα ἐσωτερικῶν κινδύνων, ὅπως αἱ ἀρνητικὲς ἐπιπτώσεις τοῦ τουρισμοῦ ἢ ἀκανθῶδων προβλημάτων, ὅπως ἡ μόλυνση καὶ καταστροφή τοῦ περιβάλλοντος, τῆς Δημιουργίας, ἀκόμη καὶ τῶν συγχρόνων ἰδεολογιῶν, ποὺ ἀποβλέπουν στὴ μαζοποίηση καὶ ἀγeloποίηση τῶν ἀνθρώπων, «ἐξαλείφουν τὸ ἀνθρώπινον πρόσωπον καὶ ἄρα ὑποβαθμίζουν τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῦ καὶ τὴν κοινωνίαν μέσα εἰς τὴν ὁποίαν διαβίωσιν», ἔθιξε ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης στὴν Κρήτη, γιὰ νὰ

καταλήξει κατηγορηματικά: «Ἡ διατήρησις, ἐπομένως, τῆς Ἑλληνορθοδόξου παραδόσεως τοῦ εὐσεβοῦς ἡμῶν Γένους ἀποτελεῖ βασικὸν παράγοντα ἀνορθώσεως καὶ προόδου σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ τῆς κοινωνικῆς ζωῆς».

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι καὶ ὁ ἴδιος ἔφυγε ἐνισχυμένος ἀπὸ τίς τόσες λαϊκὲς ἐκδηλώσεις ἀγάπης καὶ τιμῆς πρὸς τὸ πρόσωπό του. Κέρδισε τοὺς Κρητικούς με τὴν προσήγεια, τὴν εὐγένεια, τὸ καλωσυνάτο βλέμμα του, πρὸ πάντων ὅταν ἐκαῖνος τοὺς μίλησε με μαντινάδες κι ἔδειξε νὰ γνωρίζει καλὰ τὴν ἱστορία καὶ τὰ ἐπιτεύγματά τους καὶ νὰ θαυμάζει τὰ μεγάλα τέκνα τοῦ τόπου τους. Καὶ τοῦ ἔδωσαν τὴν ψυχὴ τους. Ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ Κρητικοῦ Πρωθυπουργοῦ τῆς χώρας Κωνσταντίνου Μητσοτάκη, ποὺ ἦταν παρὼν τόσο κατὰ τὴν ἀφίξη ὅσο καὶ κατὰ τὴν τελευταία μέρα τῆς παραμονῆς του στὴν Κρήτη, στὸ γεῦμα ποὺ παρέθεσε πρὸς

τιμήν του στο σπίτι του στα Χανιά, άκουσε σαν επίστεγασμα τὰ λόγια:

«Θέλω νὰ μὴν ξεχνᾶτε ποτέ ὅτι ἔχετε δίπλα σας δόλοκληρο τὸν Ἑλληνισμό καὶ πρῶτα ἀπ' ὅλους τὰ 10

Ὁ Πρόεδρος τοῦ Πανεπιστημίου Κρήτης κ. Γραμματικάκης ἐπιδίδει στὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη κ. Βαρθολομαῖο τὸ δίπλωμα ἀνακηρύξεώς του ὡς Ἐπίτιμο Διδάκτορα τοῦ Τμήματος Φιλολογίας.

ἐκατομμύρια τῶν Ἑλλήνων πού ζοῦν σὰ ὅρια τῆς σημερινῆς πατρίδος μας. Ὁ ρόλος τοῦ Πατριαρχείου ὁ οἰκουμενικός σήμερα εἶναι ιδιαίτερα σημαντικός καὶ χαίρομαι ἀπὸ καρδίας, διότι σ' αὐτὴ τὴν ἱστορικὴ ἀνάγκη ἀνταποκρίνεσθε καὶ Ἑσείς καὶ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο πλήρως».

Παντοῦ, ἀπὸ ὅπου πέρασε ὁ Πατριάρχης, εἶχαν ἀναρτηθεῖ ἑλληνικὲς καὶ βυζαντινὲς σημαῖες, εἶχαν στρωθεῖ κόκκινα ταπέτα, εἶχαν σκορπιστεῖ στὸ δρόμο μυρσίνες, δάφνες, κι ἄλλα μυριστικά, εἶχαν τοιχοκολληθεῖ καλαίσθητες ἀφίσσες. Κι ἐκεῖ πού δὲν ἦταν προγραμματισμένο, οἱ Κρητικοὶ εἶχαν τὸν τρόπο νὰ τὸν βγάλουν ἔξω ἀπὸ τὴ θωρακισμένη «μερσεντές», πού τοῦ διέθεσε τὸ Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν, προσφέροντάς του ρακὴ, ξηροτήγανα καὶ ξηροὺς καρπούς, ραίνοντάς τον μὲ ροδοπέταλα καὶ ζητώντας τὴν εὐλογία του.

Ἰδιαίτερα συγκινητικὸ ἦταν τὸ θέαμα στὴν Ἐπισκοπή, λίγο πρὶν τὴ μονὴ Ἀγκαράθου, ὅπου εἶχε στηθεῖ μεγάλη ἐξέδρα, εἶχε σηματοδοτηθεῖ σὲ μεγάλο μέγεθος ὁ δρόμος πού θὰ περνοῦσε καὶ οἱ πιστοὶ τὸν ὑπο-

δέχθηκαν, καθὼς εἶχε βραδιάσει, μὲ ἀναμμένες λαμπάδες. Τὸ θέαμα ἐπαναλήφθηκε τὶς ἐπόμενες μέρες καὶ σὲ ἄλλες περιοχές. Ὁ Πατριάρχης, στὸν ὅποιο οἱ κάτοικοι πρόσφεραν θαρύτιμα ἐκκλησιαστικὰ εἶδη συνδύασε τὶς λαμπάδες μὲ τὴν Κυριακή, —ἦταν ἡ μέρα πού πέρασε—, πού εἶναι ἡμέρα Κυρίου, ἡ ἡμέρα τῆς Ἀναστάσεως. Κι ἐδῶ, ὅπως καὶ σὲ ἄλλους σταθμούς νέοι καὶ νέες παράστεκαν μὲ τοπικὲς ἐνδυμασίες.

Στὴν περιοδεία του ὁ Πατριάρχης Βαρθολομαῖος ἔκανε τὰ ἀποκαλυπτήρια ἀναμνηστικῶν πλακῶν, ἀγαλμάτων (Κρήτης Εὐγενίου), φύτεψε δέντρα, ὅπως τὴν ἐλιά στὸ Εὐρωμεσογειακὸ Κέντρο Νεότητος τῆς Μητροπόλεως Κισάμου καὶ Σελίνου ἢ τὸ κυπαρίσσι στὴ μονὴ Χρυσοπηγῆς Χανίων, τέλεσε τὰ ἐγκαίνια νέων ἱδρυμάτων, ὅπως τῆς Ἀνωτέρας Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς Κρήτης στὸ Ἡράκλειο, τοῦ Πατριαρχικοῦ Πνευματικοῦ Κέντρου «Ὁ Ἅγιος Ραφαὴλ» στὸ Σπήλι, τοῦ Πνευματικοῦ Κέντρου τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Κρήτης, τοῦ Ραδιοφωνικοῦ Σταθμοῦ στὸ Πολιτιστικὸ Κέντρο τῆς Μητροπόλεως Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου στὰ Χανιά, τέλεσε τὰ «θυρανοίξια» νὰ ὦν στὴ Μητρόπολη Ἱεραπύτνης, στὴ μονὴ Ἐπανωσήφη, τὰ ἐγκαίνια τῆς Ἐκθεσῆς χαρακτηριστικῶν, —βαρυσήμαντη δωρεὰ τοῦ κ. Θεοχ. Προδατάκη—, στὴ Μονὴ Τοπλοῦ κ.λπ. Παντοῦ ὁ λόγος του ἀκούγόταν εὐκρινῆς, σταθερὸς μὲ μιὰ σεμνὴ ἱεροπρέπεια.

Δὲν ἔλειψαν οἱ πρωτοτυπίες στὶς ἐπισκέψεις του στὶς πόλεις, κωμοπόλεις καὶ τὰ χωριά τῆς Κρήτης. Οἱ Σφακιανοί, ἂν καὶ ἔπεφτε χαλάζι, κατὰ τὴν ἐπισκεψή του στ' Ἀσχύφου καὶ στὴν Ἱμπρο, πού ἀποικίστηκε ἀπὸ κατοίκους τῆς Ἱμδρου, γενέταιρα τοῦ Πατριάρχου, ἔρριξαν στὸν ἀέρα «μπαλωτιές» πρὸς τιμὴν του. Στὴ Σητεία ἄφησαν λευκὰ περιστέρια νὰ πετάξουν στὸν οὐρανό. Στὰ Χανιά τὸν ὀδήγησαν ἀπὸ τὸν Καθεδρικὸ Ναὸ στὸ Πολιτιστικὸ Κέντρο μὲ ἄμαξα, πού συνόδευαν 4 ἔφιπποι. Ἐκεῖ κάθε θάδῳ, ὅταν ἐπέστρεφε, οἱ νέοι τὸν ὑποδέχονταν μὲ ἀναμμένες λευκὲς λαμπάδες καὶ τὸν ἔρριναν μὲ ἄνθη.

Τὰ δῶρα πού πρόσφεραν στὸν Πατριάρχη Μητροπόλεις, Μοναστήρια, Ἰδρύματα, ἐνορίες καὶ φορεῖς τῆς Κρήτης ἦταν τόσα πολλὰ, ὥστε χρειάστηκε καὶ δεύτερο λεωφορεῖο, γιὰ νὰ τὰ μεταφέρει. Ἀλλὰ καὶ ὁ Πατριάρχης εἶχε φέρει ἀπὸ τὴ «βασίλειδα τῶν πόλεων», ὅπως διαρκῶς τόνιζε, κι ἓνα θυμητάρι γιὰ τὴν ἐπισκεψή του. Στοὺς Καθεδρικοὺς καὶ μοναστηριακοὺς Ναοὺς πρόσφερε θαυμάσια ἐπεξεργασμένα δισκοπότηρα, στοὺς Ἐπισκόπους ἀργυρὰ δικηροτρίκηρα, στοὺς ἡγουμένους καὶ ἀρχιμανδρίτες πατριαρχικοὺς Σταυροὺς (μὲ πρότυπο ἐκεῖνον τῆς Ἀγίας Σοφίας), στὸν Περιφερειάρχη,

Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ. Βαρθολομαῖος στὸ Καστέλλι Κισάμου μεταξὺ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτη Κισάμου καὶ Σελίνου κ. Εἰρηναίου καὶ τοῦ Νομάρχη Χανίων.

τοὺς Νομάρχες κ.ἀ. ἐκπροσώπους φορέων στρογγυλοὺς ἀσημένιους δίσκους μὲ τὴν ὑπογραφή του. Οἱ Κρητικοὶ τοῦ χάρισαν πολλὰ εἶδη λαϊκῆς τέχνης (ταγάρια, κεντήματα, μπατανίες κ.λπ.), τὰ μοναστήρια ἀσημένιες πατερίτσες, ἐγκόλπια κ.λπ. Πολλοὶ Δῆμοι τὸν ἀναρῶσαν Ἐπίτιμο Δημότη, τοῦ ἔδωσαν χρυσὰ μετάρια, ἢ τὸ κλειδί τῆς πόλης, ἢ Φιλοσοφικὴ Σχολή (Ρέθυμνο) τὸν ἀνακήρυξε Ἐπίτιμο Διδάκτορά της, τὸ ὄνομά του δόθηκε σὲ δρόμους διαφόρων πόλεων.

Γιὰ τὴν ἐπίσκεψή ἡ Ἐκκλησία Κρήτης ἔκοψε ἀναμνηστικὸ μετάλλιο, καθιέρωσε εἰδικὸ παράσημο (τὸν Σταυρὸ τῶν Ἀποστόλων Παύλου καὶ Τίτου), ὁ Δῆμος Σητείας καὶ ἡ Ἀνωτέρα Ἐκκλησιαστικὴ Σχολὴ Κρήτης ἔφτιαξαν ἀναμνηστικὲς πλακέτες, ἡ Μονὴ Τοπλοῦ ἀσημένια μετάρια καὶ ἀντίγραφα χειροποίητα τῶν εἰκόνων τῆς Παναγίας, ὅπως καὶ ἡ Μητρόπολις Ἱερα-

πύτης καὶ Σητείας τῆς Ἁγίας Φωτεινῆς, ἡ Μητρόπολις Πέτρας ἀναμνηστικὰ πιάτα, μπλοῦζες γιὰ τὰ παιδιὰ μὲ τὴ μορφή τοῦ Πατριάρχου κ.λπ. Τὸ πιὸ εὐγλωττο ὅμως δῶρο, ποὺ σὲ ἔλη τὴν Κρήτη δόθηκε στὸν Πατριάρχη Βαρθολομαῖο ἦταν οἱ μαντινάδες, ποὺ γράφτηκαν καὶ ἀπαγγέλλθηκαν ἢ τραγουδήθηκαν γιὰ τὸν ἐρχομὸ του, οἱ χοροὶ καὶ τὰ τραγούδια, ποὺ ἐξετέλεσαν ὅμοιοι νέων, χορωδιακὰ συγκροτήματα κ.λπ.

Ἡ ἐπίσκεψή τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου στὴν Κρήτη εἶχε εὐεργετικὰ ἀποτελέσματα γιὰ τὴν ὁλοκλήρωση ἔργων ἐξωραϊσμοῦ ἱστορικῶν μονῶν, ἀσφαλτοστρώσεων δρόμων, ὅπως αὐτοῦ ποὺ ὁδηγεῖ στὸ Εὐρωμεσογειακὸ Κέντρο Νεότητος, ἀνακαίνιση τοῦ παλιοῦ οἰκοτροφείου, ὅπου στεγάσθηκε καὶ ἤδη λειτουργεῖ ἡ Ἀνωτέρα Ἐκκλησιαστικὴ Σχολὴ Κρήτης κ.λπ. Πάντως σὲ πολλὰ μοναστήρια, ὅπως στὴ Μονὴ Τοπλοῦ,

Ο Πατριάρχης Βαρθολομαῖος στο Ρέθυμνο μεταξύ Ἱεραρχῶν, ἐπισκόπων καὶ νέων τῆς Ἱ. Μητρ. Ρεθύμνου καὶ Αἰλοποταμίου.

Ἀγίας Εἰρήνης Ρεθύμνης, Χρυσοπηγῆς Χανίων, Ἀρετίου, Ἀγκαράθου κ.λπ. φάνηκε ἡ πολὺ σοβαρὴ καὶ ἀξιόλογη δουλειὰ ποὺ γίνεται ἀπὸ τὴν Ἐφορεία Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων τῆς Κρήτης ὑπὸ τὴν ἐμπνευσμένη ἐποπτεία καὶ καθοδήγηση τοῦ Ἐφόρου κ. Μπορμπουδάκη. Ἐνῶ εἶναι γεγονός ὅτι στὴν κρητικὴ καταγωγή τοῦ Πρωθυπουργοῦ Κων. Μητσοτάκη πολλὰ ἱδρύματα, ὅπως ἡ Ὁρθόδοξη Ἀκαδημία στὸ Κολυμπάρι, ἡ Ἀνωτέρα Ἐκκλησιαστικὴ Σχολὴ Κρήτης, ἡ Ἱερατικὴ Σχολὴ Χανίων, τὸ Πατριαρχικὸ Ἰδρυμα «Ἅγιος Ραφαὴλ» στὸ Σπήλι κ.λπ. ὀφείλουν γενναῖες οἰκονομικὲς ἐνισχύσεις, ποὺ ἐπέτρεψαν τὴν ἀνέγερση, ἐπέκταση ἢ ἀνασυγκρότησή τους. Ὁ ἴδιος ὁ Πρωθυπουργὸς ὑποδέχθηκε τὸν Πατριάρχη στὸ λιμάνι τοῦ Ἡρακλείου, ὅπου τοῦ ἐπιφυλάχθηκαν τιμὲς ἀρχηγοῦ κράτους μὲ τὴν παρουσία τῶν περισσοτέρων μελῶν τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, τοῦ Ἀρχηγοῦ ΓΕΕΘΑ, τοῦ Προέδρου τοῦ Ἀρείου Πάγου, τοῦ Προέδρου τῆς Ἀκαδημίας

Ἀθηνῶν, τοῦ Πρύτανη τοῦ Πανεπιστημίου Κρήτης κ.π.ἄ. ἐπισκόπων ἀπὸ τὴν Ἀθήνα καὶ τὴν Κρήτη. Ἀγήματα τῶν τριῶν ὅπλων καὶ τοῦ λιμενικοῦ βρισκόνταν ἐκεῖ καὶ ἀπὸ «θαλάσσης καὶ ἀέρος» εἶχαν ληφθεῖ αὐστηρὰ μέτρα ἀσφαλείας.

Βεβαίως τὸν Πατριάρχη ὑποδέχθηκε ἐνδεδυμένο χρυσοποικίλτα ἄμφια τὸ ἱερατεῖο μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν Ἀρχιεπίσκοπο Κρήτης Τιμόθεο καὶ τὰ μέλη τῆς τοπικῆς Ἱερᾶς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου, νέοι μὲ λάδα, Σταυροὺς, ἐξαπτέρυγα, πρόσκοποι, ἀδελφὲς τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ καὶ πλῆθος κόσμου καὶ μάλιστα πολλὴ νεολαία, ποὺ ἐπιφύλαξε στὸν Πατριάρχη ἀποθεωτικὴ ὑποδοχὴ μὲ συνεχεῖς ἐπευφημίες καὶ χειροκροτήματα. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἐκπροσωπήθηκε μὲ τριμελὴ ἀντιπροσωπεία, ποὺ στάλθηκε ἀπὸ τὴν Διαρκὴ Ἱερὰ Σύνοδο μετὰ ἀπὸ πρόσκληση τῆς Ἱερᾶς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου. Τὴν ἀποτελοῦσαν οἱ Μητροπολίτες Δημητριάδος Χριστόδουλος, Νέας Σμύρνης Ἀγαθάγγελος

Ἡ Α.Θ.Π. ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ. Βαρθολομαῖος δείχνει ἓνα ἀπὸ τὰ καλλιτεχνικὰ δῶρα ποὺ τοῦ προσφέρθηκαν στὴν Κρήτη, ξυλόγλυπτο μὲ τὸν Ἀπόστολο Βαρθολομαῖο (Καστέλλι Κισάμου).

καὶ Μυτιλήνης Ἰάκωβος. Στὰ Χανιά προσήλθε καὶ ὁ Μητροπολίτης Πειραιῶς Καλλίνικος. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Κύπρου ἐκπροσωπήθηκε ἀπὸ τὸν Μητροπολίτη Κιτίου Χρυσόστομο καὶ τὸν Μητροπολίτη Πάφου Χρυσόστομο. Προσκήληθηκαν, ἐξ ἄλλου, καὶ ἦλθαν στὴν Κρήτη οἱ Κρήτες ἱεράρχες ἄλλων Ἐκκλησιῶν, ὅπως ὁ Σεβαστείας τοῦ Πατριαρχείου Ἱερασολύμων, ὁ Λέρου καὶ Καλύμνου, ὁ Ὀλύμπου τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀμερικής.

Προσωπικὸ δῶρο τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος Σεραφεῖμ, ποὺ ἤδη κάλεσε τὸν Πατριάρχη Βαρθολομαῖο γὰ ἐπισκεφθεῖ ἐπίσημα τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὴ Θεσσαλονίκη μιλώντας κατὰ τὴν ἑναρξὴ τοῦ ἑορτασμοῦ τῶν 50 χρόνων τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς, —κι ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης δήλωσε ὅτι θὰ ἐπισκεφθεῖ τὴν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, ὅταν ἔλθει «τὸ

πλήρωμα τοῦ χρόνου», ἀφοῦ προηγουμένως πρέπει νὰ μεταβεῖ στὰ πρεσβυγενῆ καὶ ἄλλα Πατριαρχεῖα ποὺ προηγούνται κατὰ τὴν τάξη—, ἓνα ἐπισημαστικὸ Σταυρὸ εὐλογίας πρόσφερε στὸν Πατριάρχη ὁ Μητροπολίτης Μυτιλήνης. Κι ὁ Πατριάρχης ζήτησε ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία τῆς Κρήτης νὰ τοῦ σταλεῖ ὁ Σταυρὸς τῶν Ἀποστόλων Παύλου καὶ Τίτου, ποὺ παραδόθηκε στὸν Μητροπολίτη Δημητριάδος, γιὰ νὰ τὸν ἐπιδώσῃ στὸν Ἀρχιεπίσκοπο. Τόσο ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ὅσο καὶ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν μὲ παρόμοιες φράσεις τόνισαν τοὺς «ἄρρηκτους δεσμοὺς» ποὺ ἐνώνουν τίς δύο Ἐκκλησίες καὶ τίς «ἀδελφικὲς σχέσεις» τους.

Ι. Μ. ΧΑΤΖΗΦΩΤΗΣ

Δ/ντὴς Κέντρου Τύπου τῆς Ἐκκλησίας
Κρήτης γιὰ τὴν ἐπίσκεψή

Γ Ν Ω Μ Ο Δ Ο Τ Η Σ Η

(Ἀρμοδιότητα ὑπογραφῆς μισθοδοτικῶν καταστάσεων Κληρικῶν τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Λαρίσης καὶ Τυρνάβου)

Ἐπὶ τῆς ζητηθείσης ὑπὸ τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. κ. Σεραφεῖμ ὡς Προέδρου τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, γνώμης ἐπὶ τῆς ὑπ' ἀριθμ. 698 τῆς 29.10.92 γνωμοδότησεως τοῦ Νομικοῦ Συμβουλίου τοῦ Κράτους, τὴν ὁποίαν ἀπεδέχθη ἡ Διοίκησις διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. 2079420)6178)0022)13.11.92 διαταγῆς τοῦ Γενικοῦ Λογιστηρίου τοῦ Κράτους πρὸς τὴν Δ.Ο.Τ. Λαρίσης σχετικῶς μὲ τὴν ἀρμοδιότητα ὑπογραφῆς τῶν μισθοδοτικῶν Καταστάσεων τῶν κληρικῶν τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Λαρίσης καὶ Τυρνάβου, ἀναφέρονται τὰ κατωτέρω:

Α: Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἡ προηγούμενη ὑπ' ἀρ. 21)92 γνωμοδότησις τοῦ Ν.Σ.Κ., πού δέχθηκε τὴν νομιμοποίηση τοῦ Τοποτηρητῆ Μητροπολίτη γιὰ τὴν ὑπογραφή τῶν μισθοδοτικῶν καταστάσεων τῶν κληρικῶν τῆς Ἱ. Μ. Λαρίσης καὶ Τυρνάβου, στηρίχθηκε στὴν Πράξι τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου (Δ.Ι.Σ.) περὶ θέσεως τοῦ Σεβ. Θεολόγου Πασχαλίδου εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος διὰ τοὺς εἰς τὴν ἀπὸ 8.1.1992 Πρᾶξιν ἀναφερομένους λόγους. Διὰ τῆς αὐτῆς ἀποφάσεως ἡ Δ.Ι.Σ. προέβλεψε τὸν διορισμὸν Τοποτηρητοῦ εἰς τὴν Ἱ. Μητρόπολιν Λαρίσης καὶ Τυρνάβου, ὁ ὁποῖος, κατὰ τὸν χρόνον τῆς διαθεσιμότητος τοῦ Σεβ. Θεολόγου, θὰ ἤσκει, ἐκτὸς τῶν Ποιμαντικῶν δικαιοδοσιῶν του καὶ τὰς διοικητικὰς ἀρμοδιότητας εἰς τὴν Μητρόπολιν.

Κατὰ τῆς προαναφερομένης ἀπὸ 8.1.92 ἀποφάσεως τῆς Δ.Ι.Σ. ὁ Σεβ. Θεολόγος ἤσκησεν ἐνώπιον τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας τὴν ἀπὸ 29.1.92 αἴτησιν περὶ ἀκυρώσεως τῆς.

Συγχρόνως μὲ τὴν ἀπὸ 29.1.92 αἴτησίν του πρὸς τὴν Ἐπιτροπὴ ἀναστολῶν τοῦ Σ.τ.Ε. ἐζήτησε τὴν ἀναστολὴν ἐκτελέσεως τῆς προσβληθείσης ἀπὸ 8.1.92 πράξεως τῆς Δ.Ι.Σ.

Στὴν συνέχεια μὲ τὴν ἀπὸ 19.5.1992 αἴτησιν ἐζήτησε ἀπὸ τὸ Σ.τ.Ε. τὴν ἀκύρωση τῆς ἀπὸ 24.3.92 πράξεως διορισμοῦ εἰς τὴν Μητρόπολιν Λαρίσης καὶ Τυρνάβου Τοποτηρητοῦ.

Ἡ Ἐπιτροπὴ ἀναστολῶν, τοῦ Σ.τ.Ε. διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. 134)31.3.92 ἀποφάσεώς της ἀπεφάνθη ὅτι: «τὸ δυσμενὲς διὰ τὸν αἰτοῦντα μέτρον δὲν εἶναι κατ' ἀρχὴν δεκτικὸν ἀναστολῆς ὡς ἐκ τοῦ σκοποῦ εἰς τὸν ὁποῖον ἀποβλέπει. Ἡ Ἐπιτροπὴ ὅμως, λαμβάνοντας ὑπόψη τὴν ἐκ τῆς ἐγκαταστάσεως τοῦ αἰτοῦντος εἰς τὸ Ἐπισκοπεῖο δημιουργηθεῖσα κατάστασις, ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὰ στοιχεῖα πού ἔχουν προσκομίσει οἱ διάδικοι... καὶ τὰ ἐν γένει στοιχεῖα τοῦ φακέλλου, ἐκτιμώντας δὲ τὴν ἠθικὴ βλάβη, τὴν ὁποία θὰ ὑποστῇ ὁ αἰτῶν ἀπὸ τὴν ἄμεση ἐκτέλεσις τῆς προσβαλλομένης πράξεως, ἡ ὁποία θὰ ἔχει ὡς συνέπεια τὴν ἀπομάκρυνσίν του ἀπὸ τὸ Ἐπισκοπεῖο, κρίνει ὅτι ἡ ἐκτέλεσις τῆς πράξεως αὐτῆς, κατὰ τὸ μέχρι τῆς ἐκδόσεως ἀποφάσεως ἐπὶ τῆς αἰτήσεως ἀκυρώσεως, ἀπομένον βραχὺ χρονικὸν διάστημα, δὲν θὰ ἐπιφέρει τὸ ἐπιδιωκόμενον ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν ἀποτελεσματικὸν ἀμβλύνσεως τῆς ὑφισταμένης εἰς τὴν Μητρόπολιν Λαρίσης ὀξύτητος, ἐνῶ ἐξάλλου σὲ περίπτωσιν ἀποδοχῆς τυχόν τῆς αἰτήσεως ἀκυρώσεως, θὰ ἐπέλθῃ νέα ἀνατροπὴ πραγματικῆς καταστάσεως ἐκείνης δηλαδὴ πού θὰ δημιουργηθεῖ ἀπὸ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἐν λόγω πράξεως. Πρέπει λοιπὸν νὰ γίνῃ δεκτὴ ἡ ὑπὸ κρίσιν αἴτησις καὶ νὰ ἀνασταλεῖ ἡ ἐκτέλεσις τῆς προσβαλλομένης πράξεως, κατὰ τὸ μέρος πού συνεπάγεται τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ αἰτοῦντος ἀπὸ τὸ Ἐπισκοπεῖο (ἰδὲ σκεπτικὸν 134/92 ἀποφ. Ἐπιτρ. ἀναστολῶν Σ.τ.Ε. σελ. 6-7). Καὶ στὸ διατακτικὸν ἡ ἄνω ἀπόφασις διέταξε τὴν ἀναστολὴν τῆς προσβληθείσης (ἀπὸ 8.1.92) πράξεως «κατὰ τὸ μέρος πού συνεπάγεται τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ αἰτοῦντος ἀπὸ τὸ Ἐπισκοπεῖο, μέχρι τὴν ἔκδοσιν ἀποφάσεως ἐπὶ τῆς ἐκκρεμούσης (ἀπὸ 29.1.92) αἰτήσεως ἀκυρώσεως» (ἰδ. διατακτικὸν 134)92 ἀποφάσεως Ἐπιτροπῆς ἀναστολῶν Σ.τ.Ε.). Στὴ συνέχεια τὸ Γ' Τμῆμα τοῦ Σ.τ.Ε. ἐπὶ τῆς ἀπὸ 29.1.92 αἰτήσεως ἀκυρώσεως τῆς ἀπὸ 8.1.92 πράξεως τῆς Δ.Ι.Σ., ἐξέδωσε τὴν ὑπ' ἀριθμ. 2596)10.7.92 ἀπόφασιν, μὲ τὴν ὁποίαν, ἔκρινε ὅτι «λόγῳ τῆς μείζονος σπουδαιότητος τοῦ ἀνακύψαντος ζητήματος πρέπει, τόσο αὐτὸ ὅσο καὶ ἡ ὑπόθεσις στὸ σύνολό της νὰ παραπεμφθοῦν στὴν Ὀλομέλεια τοῦ Δικαστηρίου» (ἴδετε διατακτικὸν τῆς ὑπ' ἀριθμ. 2596/92 ἀποφάσεως Σ.τ.Ε.).

Με τὴν ἀνωτέρω ἀπόφαση τὸ Σ.τ.Ε. ἀντιμετώπισε μόνον τὸ ζήτημα τῆς νομίμου συγκροτήσεως τῆς Δ.Ι.Σ., ἡ ὁποία ἔλαβε τὴν ἀπόφαση τῆς θέσεως τοῦ αἰτοῦντος εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Ἐκκλησίας, χωρὶς νὰ ἀσχοληθεῖ μὲ τὴν ἀπόφαση αὐτὴ καὶ συνεπῶς τὸ ζήτημα ἔκκρεμει μέχρις ἐκδόσεως ἀποφάσεως τῆς Ὁλομελείας τοῦ Σ.τ.Ε., ἐνώπιον τῆς ὁποίας θὰ συζητηθεῖ στὴν δικάσιμον τῆς 29 Ἰανουαρίου 1993.

Κατὰ τὰ ἀποφασισθέντα ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας, τὰ ὁποία εἶναι σαφῆ καὶ δὲν παρίσταται ἀνάγκη ἐρμηνείας, μέχρις ἐκδόσεως ἀποφάσεως ὑπὸ τῆς Ὁλομελείας ἡ προσβληθεῖσα ἀπὸ 8.1.92 πράξη τῆς Δ.Ι.Σ. διατηρεῖ ὅλας τὰς ἐννόμους συνεπείας της, ἐκτὸς μόνον τοῦ ληφθέντος μέτρου ἀναστολῆς ἐκτελέσεως τῆς πράξεως, μόνον «Κατὰ τὸ μέρος ποὺ συνεπάγεται τὴν ἀπομάκρυνση τοῦ αἰτοῦντος ἀπὸ τὸ Ἐπισκοπεῖο» (ἴδετε ὑπ' ἀριθ. 134/92 ἀπόφ. Ἐπιτρ. ἀναστολῶν).

Κατὰ ταῦτα ὑφίσταται ἀπὸ τὴν δημοσίευση (31.3.92) ἀποφάσεως Ἐπιτροπῆς ἀναστολῶν τοῦ Σ.τ.Ε. προσωρινὸ δεδικασμένο, περιορισμένης ἀναστολῆς ὑπὸ τὴν προεκτεθεῖσα ἔννοια.

Συνεπεία τῆς παραπομπῆς τῆς ὑποθέσεως εἰς τὴν Ὁλομέλειαν τὸ Γ' Τμήμα τοῦ Σ.τ.Ε. ἀνέβαλε τὴν ἐκδίκαση τῆς ἀπὸ 19.5.1992 αἰτήσεως τοῦ Σεβ. Θεολόγου Πασχαλίδου περὶ ἀκυρώσεως τῆς ἀπὸ 24.3.92 πράξεως διορισμοῦ Τοποτηρητοῦ εἰς τὴν Μητρόπολιν Λαρίσης καὶ Τυρνάβου διὰ τὴν δικάσιμον τῆς 18.2.1993, προκειμένου νὰ ἐκδοθεῖ προηγουμένως ἡ ἀπόφαση τῆς Ὁλομελείας ἐπὶ τῆς ἀπὸ 29.1.92 αἰτήσεως ἀκυρώσεως τῆς ἀπὸ 8.1.92 πράξεως τῆς Δ.Ι.Σ., μὲ τὴν ὁποίαν ὁ αἰτῶν ἐτέθη στὴ διάθεση τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Σημειωτέον ὅτι διὰ τὸν διορισμὸν Τοποτηρητοῦ δὲν ἠσκήθη αἴτηση ἀναστολῆς καὶ συνεπῶς, μέχρις ἐκδόσεως ἀποφάσεως τοῦ Σ.τ.Ε. ἐπὶ τῆς ἀπὸ 19.5.92 αἰτήσεως ἀκυρώσεως τῆς πράξεως διορισμοῦ Τοποτηρητοῦ καὶ ἡ πράξη αὐτή, ἔχουσα τεκμήριο νομιμότητος, εἶναι ἐκτελεστὴ ὡς πρὸς ὅλας τὰς συνεπείας, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ἡ ἀρμοδιότητα διὰ τὴν ὑπογραφὴν τῶν μισθοδοτικῶν Καταστάσεων τῶν κληρικῶν τῆς Μητροπόλεως Λαρίσης καὶ Τυρνάβου, ὅπως ἄλλωστε ἔχει γίνεαι δεκτὸν ἀπὸ τὴν ὑπ' ἀριθ. 21)92 γνωμοδότηση τοῦ Ν.Σ.Κ., τὴν ὁποίαν καὶ ἀποδέχθηκε ἡ Διοίκησις.

Β: Τὸ Ν.Σ.Κ. μὲ τὴν ὑπ' ἀριθμ. 698)29.10.92 νεώτερη γνωμοδότησή του, ἐπικαλούμενο ὡς νεώτερο κρίσιμο στοιχεῖο στὴν ὑπ' ἀριθμ. 134)92 ἀπόφαση

τῆς Ἐπιτροπῆς Ἀναστολῶν τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας καὶ ὑπολαμβάνον ὅτι δῆθεν μὲ τὴν ἀπόφαση αὐτὴ διετάχθη γενικὴ ἀναστολὴ τῆς προσβληθείσης ἀπὸ 8.1.92 πράξεως διαθεσιμότητος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Θεολόγου, ἐπιχειρεῖ τὴν ἀναίρεση τῆς ὑπ' ἀριθμ. 21)1992 προηγουμένης γνωμοδοτήσεώς του, διότι θεωρεῖ πρόδηλον ὅτι ἡ ἀπόφαση δὲν ἀναφέρεται μόνον εἰς τὴν «στέγασιν» τοῦ Σεβ. Θεολόγου εἰς τὸ Ἐπισκοπεῖον ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἄσκησιν τῶν διοικητικῶν ἀρμοδιοτήτων του συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς ὑπογραφῆς τῶν μισθοδοτικῶν καταστάσεων τῶν Κληρικῶν τῆς Μητροπόλεως.

Ἡ ἀνωτέρω μοναδικὴ παραδοχὴ τῆς γνωματεύσεως αὐτῆς καταφανῶς ἐρείδεται ἐπὶ ἀναληθοῦς προϋποθέσεως, ἡ ὁποία οἰκοδομεῖται μὲ τὴν ἐσφαλμένην *δ ι α σ τ α λ τ ι κ ῆ* ἐρμηνεία τῆς ὑπ' ἀριθμ. 134)92 ἀποφάσεως Ἐπιτροπῆς ἀναστολῶν Σ.τ.Ε., δεδομένου ὅτι:

α) Κατὰ τὸν κανόνα «οὐ δύναται τις μεταποιεῖν τὰ πρόδηλον ἐρμηνεῖαν ἔχοντα» πρέπει νὰ ἀντιπαρηγηθεῖ ὅτι προειρημένη ἀπόφαση τῆς Ἐπιτροπῆς Ἀναστολῶν Σ.τ.Ε. εἶναι *BREVIS, GLARA ET SUFFICIENS*, μὲ σαφέστατο διατακτικὸ, ποὺ στηρίζεται σὲ πλήρως αἰτιολογημένο σκεπτικὸ, εἰς τρόπον ὥστε νὰ μὴ καταλείπεται ἀμφιβολία γιὰ τὴν ἀληθὴ ἔννοια τοῦ περιεχομένου της καὶ βεβαίως νὰ μὴ ὑπάρχει ἀνάγκη ἐρμηνείας καὶ μάλιστα διασταλτικῆς. Ἄλλωστε δὲν τέθηκε ποτὲ ζήτημα ἐρμηνείας τῆς ἀποφάσεως ἐκ μέρους τῶν διαδίκων καὶ δὲν ὑπῆρξε αὐθεντικὴ ἐρμηνεία ἢ διόρθωση ἢ συμπλήρωση τῆς ἀποφάσεως αὐτῆς ἀπὸ τὸ ἴδιο τὸ Δικαστήριον, (Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας), τὸ ὁποῖον ἐξέδωκε τὴν ἀπόφαση).

β) Ἀντιθέτως πρὸς τὰ εἰς τὴν νεωτέρα γνωμοδότηση τοῦ Ν.Σ.Κ. ὑποστηριζόμενα, ἡ ἀπόφαση δὲν δέχθηκε τὸ αἶτημα γιὰ γενικὴ καὶ χωρὶς περιορισμὸ ἀναστολὴ τῆς προσβαλλόμενης Πράξης, ἀλλὰ διέταξε τὴν ΜΕΡΙΚΗ ἀναστολή, ἥτοι τὴν ἀναστολὴ τῶν συνεπειῶν τῆς διαθεσιμότητος, μόνον «κατὰ τὸ μέρος τῆς ἀπομάκρυνσης τοῦ αἰτοῦντος ἀπὸ τὸ Ἐπισκοπεῖο», ἐνῶ κατὰ τὶς λοιπὰς συνέπειες ἄφηκεν ἄθικτη τὴν προσβαλλόμενη Πράξη εἰς διαθεσιμότητα μὲ τὴν συνακόλουθον Πράξιν τοῦ διορισμοῦ Τοποτηρητοῦ Μητροπολίτη.

Ἡ ἀπόφαση στηρίζει τὸ διατακτικὸν της μὲ πλήρη καὶ λυσιτελὴ αἰτιολογία. Συγκεκριμένα, ἀφοῦ τοποθετεῖ χρονικὰ τὴν «ἐγκατάσταση» ποὺ ἔγινε «διὰ καταλήψεως τοῦ Ἐπισκοπεῖου» ὀλίγον πρὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς προσβαλλόμενης Πράξεως καὶ κρίνει παρα-

δεκτή τὴν αἴτηση ἀναστολῆς «ἐφόσον ἀποβλέπει στὴν διατήρηση ὑφισταμένης πραγματικῆς καταστάσεως» κρίνει ὅτι τὸ ληφθὲν δυσμενὲς (διαθεσιμότητος) «δὲν εἶναι κατ' ἀρχὴν δεκτικὸ ἀναστολῆς ὡς ἐκ τοῦ σκοποῦ στὸν ὁποῖο ἀποβλέπει». (Τὰ ἐντὸς εἰσαγωγικῶν ἀπὸ τὴν ὑπ' ἀριθμ. 134/92 ἀπόφασιν).

Παρὰ ταῦτα ἡ Ἐπιτροπὴ, λαμβάνουσα ὑπόψη τὴν δημιουργηθεῖσα πραγματικὴ κατάσταση ἐκ τῆς «ἐγκαταστάσεως» τοῦ αἰτοῦντος στὸ Ἐπισκοπεῖο, «ἐκτιμῶντας δὲ τὴν ἠθικὴ βλάβη τοῦ αἰτοῦντος ἀπὸ τὴν ἀπομάκρυνσή» του ἐκ τοῦ Ἐπισκοπείου, κρίνει ὅτι ἡ ἐκτέλεση τῆς Πράξεως στὸ ἀναμενόμενο «βραχὺ χρονικὸ διάστημα» μέχρι τῆς ἐκδόσεως τῆς ἀποφάσεως ἐκ τῆς αἰτήσεως ἀκυρώσεως, δὲν θὰ εἶχε τὸ ἐπιδικώμενο ἀποτέλεσμα ἀμβλύνσεως τῆς δξύτητας, καὶ μὲ τὸ σκεπτικὸ αὐτὸ ἡ Ἐπιτροπὴ Ἀναστολῶν Σ.τ.Ε. ἄγεται στὴν κρίση ΜΕΡΙΚΗΣ ἀναστολῆς, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ διατάξει τὴν ἀναστολὴ τῆς Πράξεως ἀλλὰ μόνον «κατὰ τὸ μέρος πού συνεπάγεται τὴν ἀπομάκρυνση τοῦ αἰτοῦντος ἀπὸ τὸ Ἐπισκοπεῖο». Ἐπομένως:

αα) Ἡ 134)92 ἀπόφαση ἔκρινε ὅτι ἡ πράξη τῆς διαθεσιμότητος κ.λπ. δὲν εἶναι καταρχὴν δεκτικὴ ἀναστολῆς καὶ συνεπῶς ἀπέρριψε τὴν αἰτηθεῖσα γενικὴ ἀναστολὴ τῶν συνεπειῶν τῆς προσβαλλομένης Πράξεως.

ββ) Ἡ ἀπόφαση ἀναφέρεται στὴν δημιουργηθεῖσα πραγματικὴ κατάσταση ἀπὸ τὴν πρόσφατη «ἐγκατάσταση» τοῦ αἰτοῦντος στὸ Ἐπισκοπεῖο καὶ κρίνει ὅτι ἡ «ἀπομάκρυνσή» του ἐκτελέσθη κατ' ἐκτέλεση τῆς Πράξεως δὲν θὰ ἐξυπηρετοῦσε τὸν ἐπιδικώμενο ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίᾳ σκοπὸ τῆς «ἀμβλύνσεως τῆς δξύτητας» (ιδ. 134/92 ἀπόφαση σελ. 6). Συνεπῶς, κατὰ τὰ δεκτὰ γενόμενα ἀπὸ τὴν Ἐπιτροπὴ Ἀναστολῶν, ἡ ἀπόφαση ἀναφέρεται σὲ πραγματικὰ δεδομένα ἀποκλειστικὰ καὶ μόνον, καὶ δὲν ἀναφέρεται, οὔτε ἀφίνει νὰ ἐννοηθεῖ ὅτι ἀναφέρεται στὴν ἄσκηση διοικητικῶν καθηκόντων. Δηλαδή ἡ ἀπόφαση ἀποβλέπει στὴν περαιτέρω «διαμονή» καὶ ὄχι στὴν διοικητικὴ δραστηριότητα τοῦ αἰτοῦντος, τοῦ ὁποίου ἀφίνει ἠθικὴ τὴν διαθεσιμότητα.

γγ) Ἡ ἀπόφαση, σταθμίζουσα τὰ δεδομένα τῆς ὑποθέσεως ἐκτιμᾷ τὴν «ἠθικὴ βλάβη» τοῦ αἰτοῦντος στὴν περίπτωση τῆς ἀπομακρύνσεώς του καὶ δὲν ἀναφέρεται, οὔτε ὑπαινίσσεται τὴν ἀνάγκη ἀκόλυπτης ἄσκησής τῆς διοικητικῆς δραστηριότητος τοῦ αἰτοῦντος Ἐπισκόπου ἢ τῆς ῥύθμιση ἄλλης ἐκκρεμότητος, πού προϋποθέτει τὴν διατήρηση τῆς παραμονῆς του στὸ Ἐπισκοπεῖο. Εὐλόγο δὲ τοῦτο, διότι ἡ Ἐπιτροπὴ ἀναστολῶν ἠθέλησε, χωρὶς νὰ διατάξει τὴν (γενικὴ) ἀναστολὴ τῆς Πράξεως, νὰ διατηρήσει —κατ' ἐξαίρεση—

τὴν «ἐγκατάσταση» τοῦ αἰτοῦντος στὸ Ἐπισκοπεῖο καὶ ὄχι τὴν «ἀποκατάσταση» τοῦτου ὡς Μητροπολίτη στὰ καθήκοντά του καὶ δὴ στὰ διοικητικὰ τοιαῦτα.

Τέτοια ἀποκατάσταση τοῦ αἰτοῦντος δὲν θέλησε τὸ Δικαστήριον, διότι θὰ ἦτο τοῦτο VENIRE CONTRA FACTUM PROPRIUM, ἀφοῦ προλαβόντως ἀπέρριψε τὴν γενικὴ ἀναστολὴ, μὲ τὴν παραδοχὴ ὅτι τὸ μέτρο τῆς διαθεσιμότητος «δὲν εἶναι καταρχὴν δεκτικὸ ἀναστολῆς» (ιδ. 134/92 ἀπόφαση). Ἐπομένως ἡ ἀπόφαση A PRINCIPIO δὲν δέχεται τὴν γενικὴ ἀναστολὴ μὲ ἀποτέλεσμα νὰ διατηρηθεῖ ἠθικὴ ἢ πράξη τῆς διαθεσιμότητος ὡς πρὸς ΟΛΕΣ τίς συνέπειές της ΕΚΤΟΣ, ἐξαιρετικὰ τῆς «μὴ ἀπομάκρυνσης», τοῦ αἰτοῦντος ἀπὸ τὸ Ἐπισκοπεῖο, καὶ τοῦτο —σύμφωνα μὲ τὸ σκεπτικὸ —διὰ νὰ μὴ ὑποστῇ ὁ αἰτῶν ἠθικὴ βλάβη, πρᾶγμα πού δὲν θὰ ἐπέφερε τὴν σκοπούμενη ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίᾳ ἀμβλύνση τῆς δξύτητας.

γ) Ἄλλο δεδομένο δὲν ὑπάρχει, οὔτε ἐντὸς οὔτε ἐκτὸς τῆς ἀποφάσεως 134)92, πού νὰ δημιουργεῖ ἀμφιβολία ὡς πρὸς τὴν ἀληθὴ ἐννοίᾳ της, ἄρα καὶ τὴν ἀνάγκη ἐρμηνείας καὶ μάλιστα διασταλτικῆς, τὴν ὁποία ἐπιχειρεῖ ἡ πρόσφατη γνωμοδότηση τοῦ Ν.Σ.Κ., ὑπερακοντίζουσα ὄχι μόνον τὸ γράμμα ἀλλὰ καὶ τὸ πνεῦμα τῆς ὑπ' ἀριθμ. 134)92 ἀποφάσεως Ἐπιτροπῆς Ἀναστολῶν.

Σημειωτέον ὅτι καί, ἡ μετὰ ταῦτα ἐκδοθεῖσα ὑπ' ἀριθμ. 2596)92 ἀπόφαση τοῦ Γ' Τμήματος Σ.τ.Ε., πού διέταξε τὴν παραπομπὴν εἰς τὴν Ὀλομέλεια τῆς ὑποθέσεως, ἔκρινε ἀποκλειστικὰ καὶ μόνον ζητήματα συγκροτήσεως τῆς Δ.Ι.Σ. καὶ δὲν ὑπεισήλθε στὴν κρίση τῆς Πράξεως τῆς διαθεσιμότητος, εἰς τρόπον ὥστε καὶ μετὰ τὴν ὑπ' ἀριθμ. 2596)92 ἀπόφαση παρέμεινε ἠθικὸς ὁ πυρήνας τῆς προσβαλλομένης Πράξεως τῆς διαθεσιμότητος.

REBUS SIC STANTIBUS, ἀπομένει κατὰ συνέπεια ΕΝΕΡΓΟΣ ἡ προσβαλλομένη διοικητικὴ πράξη τῆς διαθεσιμότητος καὶ ἡ συναφὴς τοῦ διορισμοῦ Τοποτηρητοῦ Μητροπολίτου, ἔχουσα τὸ τεκμήριον τῆς νομιμότητος καὶ εἶναι ἐκτελεστὴ ὡς πρὸς ὅλες τίς συνέπειές της, ἐκτὸς —καὶ κατ' ἐξαίρεση— τοῦ μέτρου τῆς «ἀπομάκρυνσης» τοῦ αἰτοῦντος ἀπὸ τὸ Ἐπισκοπεῖο (ἴδετε ἀνωτέρω καὶ 134/92 καὶ 2596/92 ἀποφάσεις Σ.τ.Ε.).

Ἐπομένως κάθε ἄλλη ἐρμηνεία τῆς ἀποφάσεως καὶ κάθε ἄλλη ἄποψη, πολὺ δὲ περισσότερον ἡ παραδοχὴ τῆς νέας γνωματεύσεως τοῦ Ν.Σ.Κ. στηρίζεται σὲ ἀναληθὴ προϋπόθεση, πού οἰκοδομεῖται μὲ ἀνεπίτρεπτη διασταλτικὴ ἐρμηνεία τῆς ἀποφάσεως, ἀφοῦ ἐκτείνει τὴν ἀναστολὴν πέραν τῶν αποφασισθέντων μὲ

τὴν ὑπ' ἀριθμ. 134)92 ἀπόφαση, ὑπερακοντίζουσα, καὶ τὸ γράμμα καὶ τὸ πνεῦμα τῆς ἀποφάσεως, ὁδηγοῦσα οὕτω στὴν κατάργηση τῆς πράξεως τῆς διαθεσιμότη-
τας καὶ τῶν συνεπειῶν της, ὁδηγοῦσα στὴν ΓΕΝΙΚΗ ἀναστολή τῆς Πράξεως αὐτῆς ὡς περ ἄτοπον, ἀφοῦ τέ-
τοια γενικὴ ἢ εὐρύτερη ἀναστολή δὲν δέχθηκε, ρητὰ καὶ κατηγορηματικά, τὸ Συμβούλιο τῆς Ἐπικρατείας, τὸ ὁποῖο ἀντίθετα δέχθηκε ὅτι τὸ ληφθὲν μέτρο τῆς διαθεσιμότητος «δὲν εἶναι κατ' ἀρχὴν δεκτικὸ ἀνα-
στολῆς» καὶ ἐχώρησε, μὲ αὐτὸ τὸ σκεπτικὸ, στὴν ἐξαί-
ρεση καὶ πρὸς ἀποφυγὴν προσωπικῆς ἡθικῆς βλάβης τοῦ αἰτοῦντος στὴν προσωρινὴ μὴ ἀπομάκρυνσή του ἀπὸ τὸ Ἐπισκοπεῖο καὶ μόνον. Συνεπῶς διετήρησε μόνον τὴν προσωρινὴ «ἐγκατάσταση» τοῦτου στὸ Ἐ-
πισκοπεῖο χωρὶς νὰ προβεῖ καὶ στὴν ἀποκατάστασή του αἰτοῦντος στὰ Ἐπισκοπικά του καθήκοντα.

Συμπερασματικῶς ἐκ τῶν ἀνωτέρω προκύπτει ὅτι τὸ Ν.Σ.Κ., διὰ τῆς προσφάτου γνωμοδότησεώς του, ἐπεχείρησε πράγματι τὴν ἀνατροπὴν τῶν ὧσιν εἶχε δεχθῆ μὲ τὴν προεξηρημένη καὶ προαναφερομένη ὑπ' ἀριθμ. 21)1992 γνωμοδότησή του ἐπὶ τοῦ ἴδιου θέ-
ματος, μὲ τὴν παρερμηνείαν τῶν ἀναμφισβητήτως δεκτῶν γενομένων ἀπὸ τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρα-
τείας, τὴν ἀπόφασιν μάλιστα τοῦ ὁποίου καὶ μέμφεται διὰ ἀ ν ε π ι τ υ χ ῆ (δῆθεν) διατύπωσιν, ἥτοι «διὰ δῆθεν ἐπικέντρωσιν εἰς τὸ στοιχεῖον τῆς ἐγκατα-
στάσεως εἰς τὸ Ἐπισκοπεῖον» (ιδ. γνωμοδότησιν Ν. Σ.Κ. σελ. 4).

Γ: Τέλος προκύπτει ἐκ τῆς νεωτέρας γνωμοδο-
τήσεως τοῦ Ν.Σ.Κ. ὅτι, μὲ τὴν ἐπιχειρηθεῖσα παρερ-
μηνεία τῆς 134)92 ἀποφάσεως Ἐπιτροπῆς ἀναστολῶν Σ.τ.Ε., παραβιάζεται τὸ προσωρινὸν δεδικασμένον ἐκ τῆς διαταχθείσης ΜΕΡΙΚΗΣ καὶ μόνον ἀναστολῆς, δεδομένου ὅτι ἀνεπιτρέπτως ἐπεκτείνεται ἡ διαταχθεῖ-
σα ἀπὸ τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας μερικὴ ἀνα-
στολή, εἰς τρόπον ὥστε νὰ καταργεῖται ἡ πράξις τῆς διαθεσιμότητος τοῦ Σεβ. Θεολόγου ἀλλὰ καὶ τοῦ διο-
ρισμοῦ Τοποτηρητοῦ, πρὸ τῆς ἐκδόσεως ἀποφάσεων τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας ἐπὶ τῶν προαναφε-
ρομένων ἀπὸ 29.1.92 καὶ 19.5.92 αἰτήσεων ἀκυρώ-
σεως.

Δικαιολογημένον παρίσταται τέλος καὶ τὸ λογικὸν ἐρώτημα, πῶς εἶναι δυνατόν, ἐφ' ὅσον τόσον ἡ πράξις διαθεσιμότητος ὅσον καὶ ἡ πράξις διορισμοῦ Τοποτη-
ρητοῦ ἐξακολουθοῦν ἰσχύουσai, μέχρις ἐκδόσεως ἀπο-
φάσεων τοῦ μόνου ἀρμοδίου Συμβουλίου τῆς Ἐπικρα-
τείας, νὰ νομιμοποιεῖται εἰς ὑπογραφὴν τῶν μισθοδο-
τικῶν καταστάσεων τῶν κληρικῶν, μέχρις ἐκδόσεως ἀποφάσεως τῆς ὀλομελείας τοῦ Σ.τ.Ε. (δικάσιμος

29.1.93). Ὁ εἰς διαθεσιμότητα τελῶν Μητροπολίτης, ἀνακύπτοντος προσθέτως καὶ θέματος ἐλέγχου τοῦ Ἐ-
λεγκτικοῦ Συνεδρίου;

Εἶναι αὐτὸ σύμφωνον μὲ τὰ κρατοῦντα εἰς τὸ τυ-
πικώτατον Δημόσιον Λογιστικόν, κατὰ τὰ ὁποῖα ὁ ἐν διαθεσιμότητι τελῶν ὑπάλληλος (ὁ Μητροπολίτης κατὰ τὸν νόμον καὶ τὴν νομολογίαν τοῦ Σ.τ.Ε. εἶναι Ὁργανον διοικήσεως τοῦ Ν.Π.Δ.Δ. τῆς Μητροπό-
λεως) καί, ὑπὸ τὴν ιδιότητα αὐτήν, ὑπογράφων μι-
σθοδοτικὰς καταστάσεις, διὰ τῶν ὁποίων πραγματώ-
νεται ἐκταμίευση δημοσίου χρήματος εἶναι, κατὰ τὸν νόμον, καὶ ὑπόλογος ἔναντι τοῦ Δημοσίου, ὑποκείμε-
νος εἰς τὸν ἐλεγχον τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου;

Ἐκ τῶν προαναφερομένων σαφέστατα προκύπτει ὅτι, ἐφ' ὅσον ὁ Μητροπολίτης τελεῖ εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Ἐκκλησίας μέχρις ἐκδόσεως ἀποφάσεως ὑπὸ τῆς Ὁλομελείας τοῦ Σ.τ.Ε., τὸ ὁποῖον ἀρμοδίως θ' ἀπο-
φανθεῖ ἐπὶ τῆς ἀπὸ 29.1.92 αἰτήσεως περὶ ἀκυρώ-
σεως τῆς ἀπὸ 8.1.92 πράξεως τῆς Δ.Ι.Σ. (δικάσιμος 29.1.93), μόνος νομίμως δικαιούμενος νὰ ὑπογράφη-
τὰς μισθοδοτικὰς καταστάσεις εἶναι ὁ διορισμένος Το-
ποτηρητής, ἀφοῦ καὶ ἡ διὰ τῆς ἀπὸ 19.5.92 αἰτήσεως ἀκυρώσεως προσβληθεῖσα ἀπὸ 24.3.92 πρᾶξις διορι-
σμοῦ δὲν ἔχει κριθεῖ ὑπὸ τοῦ Σ.τ.Ε., ἀναβληθεῖσα διὰ τὴν δικάσιμον τοῦ Γ' τμήματος τῆς 18.2.93 προ-
κειμένου —ὡς εἶναι λογικόν— νὰ ἀποφανθεῖ προη-
γουμένως ἡ Ὁλομέλεια τοῦ Σ.τ.Ε., εἰς τὴν ὁποίαν, ὅπως προαναφέρεται, ἔχει παραπεμφθεῖ, διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. 2596)10.7.92 ἀποφάσεως τοῦ Γ' Τμήματος «ἡ ὑπόθεσις στὸ σύνολό της» καί, μέχρις ἐκδόσεως ἀ-
ποφάσεως τῆς Ὁλομελείας τοῦ Σ.τ.Ε., ἡ ἀπὸ 8.1.92 πράξις τῆς Δ.Ι.Σ. (μὲ τὴν ὁποία ὁ αἰτῶν ἔχει τεθεῖ στὴ διάθεσιν τῆς Ἐκκλησίας) διατηρεῖ ὅλας τὰς ἐννό-
μους συνεπείας της, ἐκτὸς μόνον τοῦ ληφθέντος μέτρου ἀναστολῆς διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. 134)92 ἀποφάσεως Ἐ-
πιτροπῆς ἀναστολῶν Σ.τ.Ε. «κατὰ τὸ μέρος πού συν-
επάγεται τὴν ἀπομάκρυνση τοῦ αἰτοῦντος ἀπὸ τὸ Ἐ-
πισκοπεῖο» (ἴδετε ἀνωτέρω καὶ 134/92 ἀπόφαση Ἐ-
πιτρ. ἀναστολῶν Σ.τ.Ε.).

Ἄς ἐπιτραπεῖ νὰ ἀναφέρωμεν, μετὰ πολλῆς δια-
κριτικότητος, ὅτι τὸ Νομικὸν Συμβούλιον τοῦ Κρά-
τους, μὲ τὴν πρόσφατον γνωμοδότησίν του, ὑπεκα-
τέστησεν ἀνεπιτρέπτως τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρα-
τείας (ἴδετε ἄρθρον 95 Συντάγματος καὶ Π. Δ. 18
τῆς 30.12.1988/9.1.89) «κωδικοποίησις διατάξεων νό-
μων γὰρ τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας».

16 Νοεμβρίου 1992 ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ν. ΛΙΑΛΙΟΣ
Εἰδικὸς Νομικὸς Σύμβουλος
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Η ΕΠΙΣΗΜΗ ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΤΗΣ Α. Μ. ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΜΟΣΧΑΣ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΡΩΣΙΑΣ κ. ΑΛΕΞΙΟΥ Β' ΣΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ (17-26 Ἰουνίου 1992)*

Στὴν Ἱ. Μητρόπολη Χαλκίδος

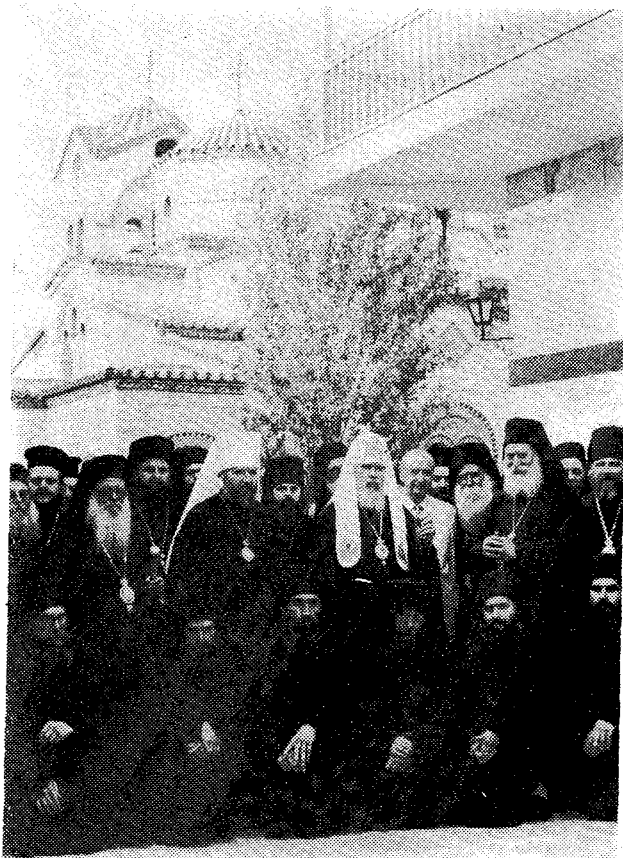
Τὸ ἑσπέρας ὁ Μακ. Πατριάρχης Μόσχας ἐπισκέφθηκε τὴν Ἱ. Μητρόπολη Χαλκίδος, στὰ ὅρια τῆς ὁποίας τὸν ὑποδέχθηκαν ὁ Σεβ. Ποιμενάρχης κ. Χρυσόστομος καὶ ὁ Νομάρχης Χαλκίδος κ. Λάζαρος Κυρίζογλου. Ἡ ἐπίσημη ὑποδοχὴ τοῦ ἔγινε στὴν πλατεία Ἡρώου Χαλκίδος, ὅπου ἀνέμεναν ὁ ἱερός κλῆρος, οἱ βουλευτὲς τοῦ Νομοῦ, ὁ Δήμαρχος Χαλκιδέων κ. Στυλιανὸς Μαργαρίτης, τὸ Δημοτικὸ Συμβούλιο, οἱ λοιπὲς πολιτικὲς, δικαστικὲς, στρατιωτικὲς ἀρχὲς καὶ ὁ λαὸς τῆς πόλεως. Ἀγῆμα στρατοῦ καὶ ἡ φιλαρμονικὴ τοῦ Δήμου ἀπέδωσαν τιμὲς, ἐνῶ κρούονταν χαρμόσυνα οἱ κώδωνες τῶν Ἱ. Ναῶν. Μετὰ τὴν ἀνάκρουση τῶν ἐθνικῶν ὕμνων Ρωσίας καὶ Ἑλλάδος, ἔγινε ἄνοδος σὲ εἰδικὴ ἐξέδρα, ἀπὸ τὴν ὁποία ὁ Πατριάρχης εὐλόγησε κλῆρο καὶ λαό, ἐνῶ χορὸς Ἱεροφαιτῶν ἔψαλε τὸ «εἰς Πολλὰ ἔτη, Δέσποτα!».

Τὸν Πατριάρχη Ἀλέξιο προσφώνησε ὁ Σεβ. Μητροπολίτης κ. Χρυσόστομος, ὁ Νομάρχης Εὐβοίας, πού τοῦ πρόσφερε ἀσημένια ἀναμνηστικὴ πλακέτα κι ὁ Δήμαρχος Χαλκιδέων, πού τοῦ πρόσφερε εἰδικὸ ἀσημένιο μετάλλιο. Ὁ Μακαριώτατος εὐχαρίστησε τὸν Σεβασμιώτατο καὶ τίς ἀρχὲς γιὰ τὴ θερμὴ ὑποδοχὴ, πού τοῦ ἐπιφύλαξαν, καὶ ὑπογράμμισε τίς στενὲς σχέσεις πού συνδέουν τὸν ρωσικὸ λαὸ καὶ τὸν ἐλληνικὸ, καθὼς καὶ τὸν λαὸ τῆς Εὐβοίας. Ὁ Πατριάρχης Ἀλέξιος χαρακτήρισε τὸ Προσκύνημα τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Ρώσου πόλο ἐλξέως γιὰ ὁλόκληρη τὴ Χριστιανοσύνη καὶ ἐξέφρασε τὴ συγκίνησή του γιὰ τὸ ἕνα Ρώσος Ἄγιος τιμᾶται σὲ τόσο μεγάλη ἔκταση στὴν Ἑλλάδα.

Ὁ Χορὸς Ἱεροφαιτῶν ἔψαλε τὴ φήμη τοῦ Πατριάρχου καὶ στὴ συνέχεια πραγματοποιήθηκε μετάβαση στὸ Προσκύνημα τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Ρώσου στὸ Νέο Προκόπιο Εὐβοίας.

Τὴ Δευτέρα 22 Ἰουνίου τὸ πρωὶ τελέσθηκε Πατριαρχικὴ Θεία Λειτουργία στὸν Ἱερὸ Ναὸ τοῦ Προσκυνηματος ἱεουργούντων τοῦ Μακ. Πατριάρχου Ἀλεξίου, τῶν συνοδῶν τοῦ Ἀρχιερέων καὶ Κληρικῶν, τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης κ. Με-

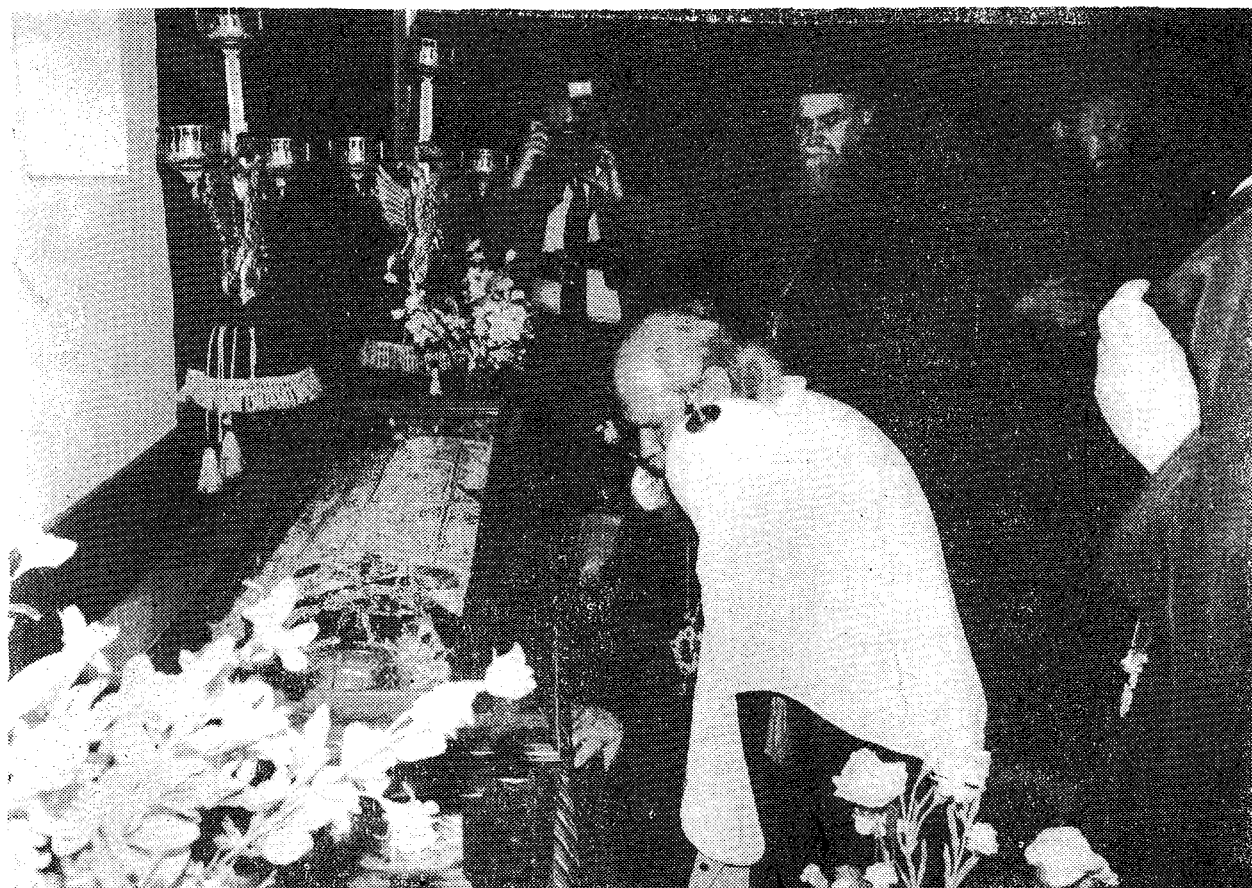
λετίου καὶ Χαλκίδος κ. Χρυσόστομου, καὶ κληρικῶν τῆς Ἱ. Μητροπόλεως, τὴν ὁποία παρακολούθησαν πολλοὶ πιστοί. Στὶς προσφωνήσεις πού ἀντάλλαξαν ὁ Μακαριώτατος μὲ τὸν Σεβ. Χαλκίδος ὑπογράμμιστηκε ὅτι

Ὁ Μακ. Πατριάρχης Μόσχας κ. Ἀλέξιος στὴν Ἱ. Μονὴ Παρακλήτου. Τὸν περιβάλλουν οἱ Σεβ. Μητροπολίτες Σμολένσκ κ. Κύριλλος καὶ Ἀττικῆς κ. Δωρόθεος, ὁ Παν. Καθηγούμενος Ἀρχιμ. Τιμόθεος, ὁ Ὁμ. Καθηγητὴς τοῦ Πανεπ. Ἀθηνῶν κ. Εὐ. Θεοδώρου, Δ/ντῆς τοῦ περ. «Ἐκκλησία» μὲ τοὺς πατέρες τῆς Ἱ. Μονῆς.

τὸ ἱερὸ λείψανο τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Ρώσου ἀποτελεῖ σταθμὸ πνευματικοῦ ἀνεφοδιασμοῦ καὶ σύνδεσμο τῶν δύο λαῶν. Ὁ Μακ. μίλησε ἀκόμη γιὰ τὴν Οὐνία καὶ τὰ προβλήματα, πού ἀντιμετωπίζει ἡ Ρωσικὴ Ἐκκλησία σήμερα. Ἐγινε ἀνταλλαγὴ ἀναμνηστικῶν δώ-

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 670 τοῦ ὑπ' ἀρ. 17 τεύχους.

Ὁ Μακ. Πατριάρχης Μόσχας κ. Ἀλέξιος προσκυνάει τὰ ἱερὰ λείψανα τοῦ Ἀγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ στὸν Ἱ. Μητροπολιτικό Ναὸ Θεσσαλονίκης.

ρων καὶ στὶς 11 παρατέθηκε στὸν ξενώνα τοῦ Προσκυνημάτων δεξίωση πρὸς τιμὴν τοῦ Πατριάρχου.

Ὁ Προκαθήμενος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας παραχώρησε συνέντευξη Τύπου πρὸς τοὺς ἐκπροσώπους τοῦ τοπικοῦ Τύπου, Ραδιοφωνίας καὶ Τηλεόρασης. Τὸ μεσημέρι παρατέθηκε γεῦμα στὴν Τραπεζαρία τοῦ ξενώνα. Ὁ Μακ. εὐχαρίστησε καὶ πάλι γιὰ τὴ θερμὴ φιλοξενία καὶ συνεχάρη γιὰ τὴν ἄρτια ὀργάνωση καὶ μίλησε πάλι γιὰ τοὺς ἱστορικοὺς δεσμοὺς τῶν δύο λαῶν χαρακτηρίζοντας ὡς σταθμὸ τὴν ἐπίσκεψή. Ὁ Νομάρχης Χαλκίδος πρόσφερε στὸν Μακαριώτατο ἓνα ἀναμνηστικὸ μὲ τὸ ἔμβλημα τῆς Βεργίνας μιλώντας καταλλήλως.

Στὸ Ἅγιον Ὄρος

Τὴν Τρίτη ὁ Μακ. Πατριάρχης Μόσχας κ. Ἀλέξιος μὲ τὴ συνοδεία του καὶ τὸν Σεβ. Μητροπολίτη Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης κ. Μελέτιο μετέβη ἀεροπορικῶς στὴ Θεσσαλονίκη. Τὸν συνόδευε ἐπίσης ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἱ. Συνόδου Ἀρχιμ. Σεραφεὶμ Παπακώ-

στας. Στὸ ἀεροδρόμιο «Μακεδονία» τὸν ὑποδέχθηκαν οἱ Σεβ. Μητροπολίτες Τυρολόης καὶ Σερεντίου κ. Παντελεήμων, Λαγκαδᾶ κ. Σπυρίδων, Νεαπόλεως καὶ Σταυρουπόλεως κ. Διονύσιος, Νέας Κρήνης καὶ Καλαμαριᾶς κ. Προκόπιος, ὁ Θεοφ. Ἐπίσκοπος Θεουπόλεως κ. Παντελεήμων κ.ἄ. ἐπίσημοι. Ἀπὸ τὸ ἀεροδρόμιο ὁ Μακ. μετέβη στὴν Οὐρανούπολη καὶ ἀπὸ ἐκεῖ μὲ πλοίαριο διαπεραιώθηκε στὴ Δάφνη, ἀπὸ ὅπου ἀνῆλθε στὶς Καρυές.

Στὴν ἀθωνικὴ πρωτεύουσα ἡ Ἱερὰ Κοινότητα μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν Πρῶτο Παγὸς κ. Καλλίνικο τοῦ ἐπιφύλαξε ἐπισημότατη ὑποδοχὴ μὲ Δοξολογία στὸ Πρωτάτο, ὅπου τὸν προσφώνησε ὁ Πρωτεπιστάτης καὶ ὁ Σεβ. Νικοπόλεως ἐκ μέρους τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου. Συγκινημένος ἀπάντησε ὁ Μακ. τονίζοντας τοὺς πνευματικοὺς δεσμοὺς μεταξὺ τοῦ Ὁρθόδοξου ρωσικοῦ λαοῦ καὶ τοῦ Ἁθῶ. Ἀκολούθησε ἀνταλλαγὴ δώρων. Τὸ δράδυ παρατέθηκε πρὸς τιμὴν τοῦ δεῖπνον στὸν ἀνακαινισθέντα ξενώνα (ἄλλοτε ἱατρεῖο) καὶ στὴ συνέχεια ὁ Πατριάρχης προέστη τῆς ἀγρυπνίας στὸ

Ἀπὸ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Μακ. Πατριάρχου Μόσχας κ. Ἀλεξίου στὴν Ἱ. Μητρόπολιν Θεσσαλονίκης. Ἡ φωτογραφία ἔχει ληφθεῖ στὴν αἴθουσα τοῦ Θρόνου τῆς Ἱ. Μητροπόλεως μετὰ τὸν Παναγ. Μητροπολίτη Θεσσαλονίκης κ. Παντελεήμονα καὶ τοὺς συνοδοὺς τοῦ Ρώσου Πατριάρχου Ἀρχιερεῖς.

«Ἀξιὸν ἔστιν», πού μεταφέρθηκε ἀπὸ τὸ ἰ. δῆμα στὸν κυρίως ναὸ τοῦ Πρωτάτου.

Τὴν ἐπομένη Τετάρτη ὁ Μακ. Πατριάρχης παρακάθησε σὲ ἐπίσημη τράπεζα, πού τοῦ παρέθεσε ἡ Ἱ. Κοινότητα καὶ στὴ συνέχεια ἐπισκέφθηκε τὸ Σεράι καὶ τίς Ἱ. Μονὲς Ἰδίων, Μ. Λαύρας καὶ Ἀγίου Παντελεήμονα, ὅπου ἐπίσης τοῦ ἔγιναν ἐπίσημες ὑποδοχές. Στὸ τελευταῖο αὐτὸ μοναστήρι διανυκτέρευσε καὶ τέλεσε τὴ Θεία Λειτουργία στὸν Ἱ. Ναὸ τῆς Ἀγίας Σκέπης.

Τὴν Πέμπτη παρακάθησε στὴν Τράπεζα τῆς μονῆς καὶ κατόπιν ἐπισκέφθηκε τὴν Ἱ. Μονὴ Δοχειαρίου, ὅπου προσκύνησε τὴν Παναγία Γοργοεπήκοο.

Στὴν Ἱ. Μητρόπολιν Θεσσαλονίκης

Στις 5 τὸ ἀπόγευμα ὁ Πατριάρχης μετέβη μαζὶ μετὰ τὴ συνοδεία του στὴν Ἱ. Μητρόπολιν Θεσσαλονίκης. Στὴν αἴθουσα τοῦ Θρόνου τοῦ Ἐπισκοπείου ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Βογατσικοῦ τὸν προσφώνησε μετὰ θερμότητα ὁ

Παναγ. Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης κ. Παντελεήμων καὶ ἀντιφώνησε κατάλληλα ὁ Πατριάρχης Μόσχας ἐκφράζοντας τὰ ἔντονα συναισθήματα πού τὸν κατεῖχαν. Ὁ Παναγ. ἀπένευσε καὶ ἐπέδωσε στὸν Μακ. τὸ ἀνώτερο παράσημο τῆς Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας Θεσσαλονίκης, τὸν Σταυρὸ τοῦ Ἀγίου Δημητρίου καὶ τοῦ δώρισε πατερίτσα σὲ ἀνάμνησιν τῆς ἐπισκέψεώς του καὶ ὁ Πατριάρχης τοῦ πρόσφερε ἀναμνηστικὸ δῶρο. Τὸ πρόγραμμα τῆς παραμονῆς τοῦ Προκαθημένου τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας στὴν Ἱ. Μητρόπολιν Θεσσαλονίκης περιλάμβανε ἐπισκέψεις του στὸν Ἱ. Μητροπολιτικὸ Ναὸ τοῦ Ἀγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, στὸν Ἱ. Προσκυνηματικὸ Ναὸ τοῦ Ἀγίου Δημητρίου καὶ τὸν Ἱ. Ναὸ τῶν Ἀγίων Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου.

Τὴν ἐπομένη τὸ πρωὶ ὁ Πατριάρχης Μόσχας ἀναχώρησε ἀεροπορικῶς γιὰ τὴν ἔδρα του προπεμφθεὶς στὸ ἀεροδρόμιο τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀπὸ τὸν Μακ. Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ, μέλη τῆς Ἱ. Συνόδου, τὸν Πανσο. Ἀρχιεραρχία.

ΤΟ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟ ΣΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ*

2. Ἐν συνεχείᾳ ἡ Διεύθυνση τῶν Θρησκευμάτων μὲ ἀφοριστικό τρόπο ἀποφαίνεται ὅτι «οἱ ἴδιες παραβάσεις ὡς πρὸς τὴν ἐκλογή καὶ τὸ διορισμὸ ὑφίστανται καὶ ἐν σχέσει πρὸς τὸ κυριαρχοῦν (μεγαλύτερο) μέρος τοῦ σώματος τῶν ἀρχιερέων τῆς Βουλγαρικῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας». Κατ' ἀρχὰς πρέπει νὰ λεχθεῖ ὅτι ὡς πρὸς τὴν ἐκλογή τῶν μητροπολιτῶν ποὺ ἐξελέγησαν ἀπὸ τὸ 1958 καὶ ἐξῆς ἰσχύει αὐτὸ ποὺ υποστηρίζεται ἀπὸ τὴ Διεύθυνση τῶν Θρησκευμάτων. Καμμιά ἐκλογή δὲν ἔγινε κατὰ πάντα σύμφωνα μὲ τὸν Καταστατικό Χάρτη τῆς Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας. Ἡ παρατυπία συνδέεται μὲ τὴν πρώτη φάση τῆς ἐκλογῆς τοῦ μητροπολίτη, κατὰ τὴν ὁποία οἱ ἐπαρχιακοὶ ἐκλογεῖς τῆς χηρεύουσας μητροπόλεως ἐκλέγουν τοὺς δύο ἐπικρατέστερους ὑποψηφίους. Στὴ φάση αὕτη δὲν ἐλάμβαναν μέρος οἱ ἐκλεγόμενοι κάθε τέσσερα χρόνια ἐπαρχιακοὶ ἐκλογεῖς (6 ἀπὸ κάθε ἐπαρχία τῆς ὁποίας προΐστατο ἀρχιερατικὸς ἐπίτροπος, 3 κληρικοὶ καὶ 3 λαϊκοί), ἀλλὰ διορισμένοι³⁹. Στὴ δεύτερη φάση ἡ ἐκλογή προχωροῦσε κανονικά. Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τὴν πρώτη Κυριακὴ μετὰ ἀπὸ τὴν ἔγκριση τῆς ἐπαρχιακῆς ἐκλογῆς μετέβαινε στὸ Ναό, ὅπου μετὰ ἀπὸ προσευχὴ ἐξέλεγε κανονικά καὶ ὀριστικά τὸν ἕνα ἀπὸ τοὺς δύο ὑποψηφίους ὡς μητροπολίτη τῆς χηρεύουσας ἐπαρχίας⁴⁰. Φυσικά ἡ Διεύθυνση τῶν Θρησκευμάτων ἔχει δίκαιο νὰ ὀμιλεῖ γιὰ ἀντικανονικὴ διαδικασία ὡς πρὸς τὸ πρῶτο μέρος

τῆς ἐκλογῆς, ὡς πρὸς τὴν ἐπιλογή τῶν δύο ἐπικρατεστερέων ὑποψηφίων ἀπὸ τὸν κατάλογο τῶν ἐκλογίμων. Δὲν λείπει ὅμως ποιὸς εὐθύνεται οὐσιαστικά γιὰ τὴν ἀδρανοποίηση τῶν ἐκλογικῶν διαδικασιῶν στὴν ἐκλογικὴ πυραμίδα τῆς Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας, μὲ ἀποτέλεσμα οἱ κανονικὰ ἐκλεγόμενοι κάθε τέσσερα χρόνια ἐπαρχιακοὶ ἐκλογεῖς νὰ ἀντικατασταθοῦν ἀπὸ διορισμένους ἐκλέκτορες. Τὸ σύστημα αὐτὸ εὐνοοῦσε τὸ Κομμουνιστικὸ Κόμμα, γιὰ νὰ μπορεῖ νὰ ἐλέγχει τὴν ἐπιλογή τῶν προσώπων σὲ οἰαδήποτε ἐκλογή ἀρχιερέων. Καὶ μόνον τὸ γεγονὸς ὅτι οἱ κομμουνιστικὲς Κυβερνήσεις ποτὲ δὲν διαμαρτυρήθηκαν γιὰ τὴν ἀδρανοποίηση τῶν ἐκλογικῶν διαδικασιῶν στὴν Ἐκκλησία δείχνει ποιὸς κρυβόταν πίσω ἀπὸ αὕτη τὴν παρατυπία. Γι' αὐτὸ καὶ τὸ ἴδιο τὸ Κόμμα δὲν διαμαρτυρήθηκε γιὰ τὴ θέσπιση τῆς «Προσωρινῆς Διατάξεως» καὶ γιὰ τὴν ἐφαρμογὴ τῆς στὴν πράξη ἀπὸ τὸ 1968 καὶ ἐξῆς παρὰ τὸν προσωρινὸ τῆς χαρακτήρα⁴¹. Ὡς γνωστόν, μὲ τὴν «Προσωρινὴ Διάταξη» ἡ Ἱερὰ Σύνοδος εἶχε τὴν εὐχέρεια νὰ διορίζει στίς κενὲς θέσεις ἐπαρχιακῶν ἐκλογέων κληρικούς καὶ λαϊκοὺς ποὺ πρότεινε τὸ Ἐπαρχιακὸ Συμβούλιο. Μπορεῖ μάλιστα κανεὶς νὰ υποστηρίξει ὅτι μὲ τὴ συνεχὴ καὶ ἀστασίαστη ἀπὸ τὴν πλευρὰ τοῦ Κράτους ἐφαρμογὴ τῆς ἡ «Προσωρινῆς Διατάξεως» τῆς 19.11.1968 κατέστη κανόνας δικαίου γιὰ τὴ Βουλγαρικὴ Ἐκκλησία.

Ὡς πρὸς τὴ νομιμότητα τοῦ διορισμοῦ τῶν μη-

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 665 τοῦ ὑπ' ἀρ. 17 τεύχους.

39. Καταστατικὸς Χάρτης, ἀρθρα 56-66, 45-49, σσ. 339-340, 341-342.

40. Καταστατικὸς Χάρτης, ἀρθρα 49-50, σ. 340.

Ἀρχιμ. Δαμασκηνὸ Καρπαθάκη κ.ἀ. ὑπηρεσιακοὺς παράγοντες.

Ὁλοκληρώθηκε ἔτσι ἡ ἐπίσημη ἐπίσκεψη τοῦ Πατριάρχου Μόσχας καὶ πάσης Ρωσίας κ. Ἀλεξίου στὴν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, ποὺ ἔγινε μέσα σὲ θερμὴ ἀδελφικὴ ἀτμόσφαιρα, συνέβαλε στὴ σύσφιξη τῶν δεσμῶν μεταξὺ τῶν δύο Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καὶ ἀπέδωκε χρήσιμη γιὰ τὰ ἐθνικά μας θέματα.

(Τέλος)

I. Μ. ΧΑΤΖΗΦΩΤΗΣ

Διευθυντὴς τοῦ Γραφείου Τύπου
τῆς Ἱερᾶς Συνόδου

41. Βλ. τὸ ἀποκαλυπτικὸ ἔγγραφο τοῦ Mihail Kjucekov, Προέδρου τῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῶν Ζητημάτων τῆς Βουλγαρικῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας καὶ τῶν ἄλλων θρησκευμάτων, ἀπὸ 18.6.1971. Ὁ Μ. Kjucekov σχολιάζει τὴ «Διαφορετικὴ ἄποψη» τῶν τριῶν μητροπολιτῶν, Βράτσης Παΐσιου, Βάρνας καὶ Πρεσλάβας Ἰωσήφ καὶ Νευροκοπίου Ποιμένος, ὡς πρὸς τὸν τρόπο ἐκλογῆς τοῦ πατριάρχη κατὰ τὸ ἔτος 1971. Τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ συντάκτης τοῦ ἐγγράφου δικαιολογεῖ ὅλες τὶς ἀντικαταστατικὲς παρατυπίες τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ὡς πρὸς τὶς ἐκλογὲς γιὰ ἐκκλησιαστικούς ἐπιτρόπους, ἐπαρχιακοὺς ἐκλογεῖς καὶ πατριαρχικούς ἐκλέκτορες δείχνει ποιὸς ἦταν ὁ ἐμπνευστὴς τῶν παρανομιῶν. Καὶ οἱ ἐντολὲς γιὰ τὴν κατάργηση τῶν ἐκλογῶν αὐτῶν δόθηκαν προφορικὰ στὴν Ἱερὰ Σύνοδο. Ἀποκαλυπτικὴ εἶναι ἡ τελευταία παράγραφος τοῦ ἐγγράφου τοῦ Μ. Kjucekov, διότι μᾶς πληροφορεῖ ὅτι οἱ κρατικὲς ὑπηρεσίες πολλὰς φορὲς ἔδιναν ἐντολὲς καὶ ἀπαντήσεις μόνον προφορικὰ. Γνωρίζουν πολὺ καλὰ ὅτι τὰ γραπτὰ εἶναι ἐπικίνδυνα, ἀφοῦ κατὰ τὴ λατινικὴ φράση «verba volant, scripta manent»: «Ἐπειδὴ ἡ Σύνοδος ἀρνήθηκε νὰ ἀποστείλει ἐπίσημα ὁπουδήποτε τὴν ἐκθεση καὶ ἐπειδὴ αὕτη ἐλήφθη ἰδιωτικῶς, προτείνω νὰ μὴ δοθεῖ ἐπίσημη γραπτὴ ἀπάντηση. Θὰ ἦταν δυνατόν οἱ συντάκτες τῆς ἐκθέσεως νὰ κληθοῦν στὴν ἐπιτροπὴ τῶν Θρησκευμάτων, ὅπου νὰ τοὺς δοθοῦν προφορικὲς ἐξηγήσεις» («... I sramati», περ. Pravoslaven pastir, τευχ. 2, Μάιος 1992, σ. 5).

τροπολιτῶν ἡ ἀποψη τῆς Διευθύνσεως τῶν Θρησκευμάτων εἶναι τοῦλάχιστον ἀνακριβής. Κάθε μητροπολίτης ἀμέσως μετὰ ἀπὸ τὴν ἐκλογή του ἔπρεπε νὰ ἐγγραφεῖ στὰ μητρώα τῆς Διευθύνσεως τῶν Θρησκευμάτων. Ὡς πρὸς τὸν τρόπο πραγματώσεως τῆς υποχρέωσώς αὐτῆς κάμνει λόγο τὸ ἄρθρο 50 τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτη: «Ἀμέσως μετὰ ἀπὸ αὐτὸ (=τὴν ἐκλογή) στὸ βιβλίο Πρακτικῶν καταχωρεῖται γιὰ τὴν κανονικὴ αὐτὴ ἐκλογή ἔκθεση, ἡ ὁποία υπογράφεται ἀπὸ τὴν Ἱερά Σύνοδο, καὶ γνωστοποιεῖται (ἡ ἐκλογή) στὴ Διεύθυνση τῶν Θρησκευμάτων»⁴². Συνεπῶς γιὰ τὴν ἐγγραφή στὰ μητρώα τῆς Διευθύνσεως τῶν Θρησκευμάτων ἀρκοῦσε μιὰ ἀπλὴ γνωστοποίηση τῆς ἐκλογῆς τοῦ συγκεκριμένου μητροπολίτη. Κανείς, λοιπόν, δὲν μπορεῖ νὰ ἰσχυρισθεῖ ὅτι ὑπάρχουν σήμερα μητροπολίτες τῆς Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας, τῶν ὁποίων ἡ Ἱερά Σύνοδος δὲν ἀνακοίνωσε τὴν ἐκλογή στὴ Διεύθυνση τῶν Θρησκευμάτων ἀμέσως μετὰ τὴν υπογραφή τῆς σχετικῆς ἐκθέσεως.

Περιέργως στὸ ἔγγραφο τῆς Διευθύνσεως Θρησκευμάτων γίνεται ἐπίκληση τοῦ ἁρθροῦ 16 τοῦ Νόμου περὶ τῶν Θρησκευμάτων γιὰ τὴν ἀκυρότητα τῆς ἐκλογῆς καὶ τοῦ διορισμοῦ τοῦ πατριάρχῃ Μαξίμου καὶ τῶν μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων τῆς Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας, ἐνῶ ἀποσιωπᾶται τὸ ἐξῆς σχετικὸ ἔγγραφο, πού εἶδε πρόσφατα τὸ φῶς τῆς δημοσιότητας:

«Ἐπὶ τὸν Συμβούλιον

Ἀριθμ.

1.4.1992

Σόφια

Πρὸς

Τμήμα Τοπικῆς Διοικήσεως καὶ Κοινωνικῆ Τάξεως
τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Συμβουλίου

Στὴ Διεύθυνση τῶν Θρησκευμάτων ὑποβάλλονται ἐρωτήσεις, ἀλλὰ ὁμοίως καὶ διαμαρτυρίες σχετικὲς μετὰ τὴν ἐφαρμογὴ τοῦ ἁρθροῦ 16 τοῦ Νόμου περὶ τῶν Θρησκευμάτων.

Νομίζουμε ὅτι εἶναι ἐπείγον καὶ σὰς παρακαλοῦμε νὰ ἀποστείλετε ἐγκύκλιο σ' ὅλους τοὺς δήμους τῆς χώρας μετὰ τὴν ἐξῆς ὁδηγίαν:

Οἱ τοπικὲς μονάδες τῶν ἐπισήμων θρησκευμάτων στὴ χώρα εἶναι ὑποχρεωμένες σύμφωνα μετὰ τὸ ἄρθρο 16 τοῦ Νόμου περὶ τῶν Θρησκευμάτων νὰ ἐγγραφοῦν στὰ μητρώα τοῦ δήμου (ἢ κοινότητος) τοῦ τόπου τῆς ἐδρας τους.

Ἡ ἐγγραφή πρέπει νὰ περιλαμβάνει τὶς ἐξῆς πληροφορίες:

1. Ὄνομα τοῦ θρησκευματοῦ.

2. Ἐδρα τοῦ κυρίου ἡγετικοῦ ὁργάνου.

3. Τὰ ὀνόματα τῶν μελῶν τοῦ ἡγετικοῦ ὁργάνου τῆς τοπικῆς μονάδας.

Στὴν αἴτηση γιὰ ἐγγραφή πρέπει νὰ ἐπισυναφθοῦν τὰ ἐξῆς ἔγγραφα:

1. Γράμμα τῆς Διευθύνσεως τῶν Θρησκευμάτων παρὰ τῷ Ἐκκλησιαστικῷ Συμβουλίῳ, ἀπὸ τὸ ὁποῖο εἶναι σαφές ὅτι τὸ θρήσκευμα εἶναι ἀναγνωρισμένο καὶ καταγεγραμμένο.

2. Γράμμα ἀπὸ τὸ κεντρικὸ ἡγετικὸ ὄργανο τοῦ θρησκευματοῦ, μετὰ τὸ ὁποῖο ἐπικυρώνεται ἡ ἐκλογή τῶν ἀναφερομένων μελῶν τοῦ τοπικοῦ ἡγετικοῦ ὁργάνου.

Οἱ δῆμοι ὀφείλουν νὰ ἀνοίξουν εἰδικὸ μητρώο γιὰ καταγραφή τῶν ἀνωτέρω πληροφοριῶν καὶ συρτάρι γιὰ διαφύλαξη τῶν ἐγγράφων.

Διευθυντής:

(Metodi Spasov)».

Τὸ ἀνωτέρω ἔγγραφο δὲν ἀποβλέπει μόνον στὴν κάλυψη ἑνὸς νομοθετικοῦ κενοῦ, πού δημιουργεῖ τὸ ἄρθρο 16 τοῦ Νόμου περὶ τῶν Θρησκευμάτων, ἀλλὰ καὶ στὴν ὑλοποίηση τῆς «ἀπολύσεως» τοῦ πατριάρχῃ Μαξίμου καὶ ἄλλων μητροπολιτῶν τῆς Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας. Ὁ προσεκτικὸς ἀναγνώστης μπορεῖ νὰ πεισθεῖ γιὰ τὴν ἀποψη αὐτὴ ἀπὸ τὶς ἐξῆς διαπιστώσεις: α) Διότι ἡ Διεύθυνση τῶν Θρησκευμάτων ζητᾷ ἀπλὰ στοιχεῖα πού ἀναμφίβολα εἶχε στὴ διάθεσή της. β) Διότι τοποθετεῖ στὸ ἴδιο ἐπίπεδο τὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία τῆς Βουλγαρίας καὶ τὶς ἄλλες ὁμολογίες καὶ αἱρέσεις. γ) Διότι θέτει προθεσμία γιὰ τὴν παράδοση τῶν στοιχείων, ἀλλὰ δὲν προσδιορίζει τὶς συνέπειες πού θὰ ἔχουν οἱ φορεῖς τοῦ θρησκευματοῦ σὲ περίπτωση πού δὲν θὰ παραδώσουν τὰ ἀπαραίτητα στοιχεῖα σὲ τὶς Ἀρχές. δ) Διότι ὑποχρεώνει τὶς ἐκκλησιαστικὲς Ἀρχές νὰ προσκομίζουν καὶ γράμμα τῆς Διευθύνσεως τῶν Θρησκευμάτων, ἀπὸ τὸ ὁποῖο καθίσταται σαφές ὅτι τὸ θρήσκευμα εἶναι ἀναγνωρισμένο καὶ καταγεγραμμένο. Ἐποῖ, ἂν ὁ πατριάρχῃς Μαξίμος καὶ οἱ μητροπολίτες Φιλιππουπόλεως Ἀρσένιος καὶ Ἀμερικῆς καὶ Αὐστραλίας Ἰωσήφ τολμοῦσαν νὰ ὑποβάλουν αἴτηση γιὰ ἐγγραφή στὰ μητρώα τῶν Ἀρχῶν, ἡ αἴτησή τους θὰ ἀπορριπτόταν. Ἄν πάλιν δὲν ὑπέβαλαν αἴτηση, τότε αὐτομάτως θὰ κηρύσσονταν ἄκυρες καὶ ἡ ἐκλογή καὶ ὁ διορισμός τους. Ἄν καὶ ἄλλοι παράγοντες τῆς Βουλγαρικῆς Ἐκκλη-

42. Καταστατικὸς Χάρτης, σ. 340.

σίας αντιλαμβάνονταν την παγίδα αυτή της Διευθύνσεως των Θρησκευμάτων και για λόγους αλληλεγγύης προς τον Πατριάρχη και τους δύο μητροπολίτες δὲν ἐγγράφονταν στὰ μητρώα τῶν πολιτικῶν Ἀρχῶν, τότε κινδύνευαν καὶ αὐτοὶ μὲ «ἀπόλυση» (ἐκπτώση), ἀφοῦ γιὰ τὸ Κράτος ἡ ἐκλογή καὶ ὁ διορισμός του θὰ ἔχαναν τὴν ἐγκυρότητά τους. Ἡ ἀσάφεια μάλιστα τοῦ ἐγγράφου τῆς Διευθύνσεως τῶν Θρησκευμάτων ὡς πρὸς τὸ ποιά θρησκευτάματα ἦταν ὑποχρεωμένα νὰ ἐγγραφοῦν στὰ μητρώα τῶν πολιτικῶν Ἀρχῶν παρεῖχε ἄλλοθι στὰ διοικητικὰ ὄργανα τῆς Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας νὰ μὴ σπεύσουν πρὸς ἐγγραφή. Ἐκτὸς τούτου ὡς ἐπίσημη θρησκεία τοῦ βουλγαρικοῦ λαοῦ συνυπῆρχε πάντοτε μὲ αὐτὸν καὶ ἦταν συνεπὲς στὶς ὑποχρεώσεις της ἔναντι τοῦ Κράτους.

Στὸ σημεῖο ὅμως αὐτὸ ἀνακύπτει πρόβλημα ἠθικῆς εὐθύνης γιὰ τὸ συντάκτη τῶν ἐγγράφων τῆς Διευθύνσεως τῶν Θρησκευμάτων, ὅταν τὸ περιεχόμενό τους συνδυασθεῖ μὲ τὶς ἐνέργειες τῶν πέντε μητροπολιτῶν στὶς 19 Μαΐου 1992. Στὸ ἐγγράφο τους πρὸς τὴ Διεύθυνση τῶν Θρησκευμάτων γράφουν: «Ἐν σχέσει πρὸς αὐτὸ καὶ μὲ ἀφορμὴ τὸ ἐγκύκλιο γράμμα τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου γιὰ ἐγγραφή στὰ μητρώα τῶν τοπικῶν μονάδων τῶν θρησκευμάτων, ἐπιθυμοῦμε νὰ ἀρχίσει διαδικασία γιὰ ἐπικύρωση (ἀναγνώριση) τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἐκ μέρους τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου». Μὲ ἄλλα λόγια ὑπάρχει μιὰ μεθόδευση τῆς ὅλης ἐπιχειρήσεως γιὰ τὴν «ἀπόλυση» τοῦ Πατριάρχη καὶ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. Ὁ Διευθυντὴς τῶν Θρησκευμάτων Metodî Spason καὶ ὁ ἱερομόναχος Χριστοφόρος Σάμπεβ, πὺν παρίσταντο στὴ συνεδρία τῆς ψευδοσυνόδου τῶν πέντε μητροπολιτῶν στὶς 19 Μαΐου, ἀποκάλυψαν στὰ μέλη τῆς ψευδοσυνόδου ὅτι ἐπεσήμαναν τὴν παρατυπία τῆς διήθεν μὴ ἐγγραφῆς τοῦ Πατριάρχη Μαξιμου καὶ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου στὰ μητρώα τῆς Διευθύνσεως τῶν Θρησκευμάτων καὶ τὰ συνεβούλευσαν νὰ ὑποβάλουν αἴτηση στὴ Διεύθυνση τῶν Θρησκευμάτων ὡς Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Βουλγαρικῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο θὰ πετύχαιναν τὴν ἀναγνώρισή τους καὶ θὰ παραμέριζαν τὴν κανονικὴ Σύνοδο ὑπὸ τὸν πατριάρχη Μαξιμο.

Τὸ ὅτι ἔχουν ἔτσι τὰ πράγματα ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὸ ἀπαντητικὸ γράμμα τῆς Διευθύνσεως τῶν Θρησκευμάτων ὑπ' ἀριθμ. 84/19.5.1992. «Ἀν καὶ ἀπευθύνεται πρὸς τοὺς πέντε μητροπολίτες, ἐπιγράφεται «Πρὸς τὴν Ἱερὰ Σύνοδο τῆς Βουλγαρικῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας». Ὁ συντάκτης του ἐκφράζει τὴν ἱκανοποίησή του γιὰ τὴν ἐκλογή τοῦ Νευροκοπίου Ποιμέ-

νος ὡς Ἀναπληρωτὴ Προέδρου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, γιὰ τὴν ἴδρυσή τριῶν νέων μητροπόλεων καὶ γιὰ τὸ διορισμὸ ὡς τοποτηρητῆ στὴ μητρόπολη Φιλιππουπόλεως τοῦ βοηθοῦ ἐπισκόπου Γαλακτίωνος στὴ θέση τοῦ «ἀπολυθέντος» Ἀρσενίου καὶ ἀνακοινώνει ὅτι «στὴ Διεύθυνση τῶν Θρησκευμάτων ἀνοίγεται διαδικασία γιὰ ἐπικύρωση τῶν ἀποφάσεών σας, ἡ ὁποία θὰ γίνῃ ἐν ἀρμονίᾳ πρὸς τὶς ἀπαιτήσεις τοῦ Νόμου περὶ τῶν Θρησκευμάτων καὶ τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτη τῆς Βουλγαρικῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας». Ἡ ομάδα δηλαδὴ τῶν πέντε μητροπολιτῶν γιὰ τὴ Διεύθυνση τῶν Θρησκευμάτων ἦταν ἤδη ἀπὸ τὶς 19 Μαΐου 1992 ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Βουλγαρικῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας. Ἀπλῶς ἔλειπε ἡ ἐπίσημη κρατικὴ ἀναγνώριση καὶ ἡ μεθόδευση καταργήσεως τῆς κανονικῆς Ἱερᾶς Συνόδου.

3. Ἡ ἐνέργεια τῆς Διευθύνσεως τῶν Θρησκευμάτων νὰ κηρύξει τὴν ὑφιστάμενη σύνθεση τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Βουλγαρικῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας ὡς μὴ νόμιμη εἶναι ἀτυχής, παράνομη, ἀντισυνταγματικὴ καὶ ἀντικανονικὴ.

Ὡς γνωστόν, στὴ Βουλγαρία ὡς πρὸς τὶς σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας ἀπὸ τὴν ἐπικράτηση τοῦ κομμουνιστικοῦ καθεστώτος μέχρι σήμερα ἰσχύει τὸ σύστημα τοῦ πλήρους χωρισμοῦ τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τὴν Πολιτεία. Αὐτὸ προβλέπεται ἀπὸ τὸ Σύνταγμα τῆς Βουλγαρίας. Στὸ ἄρθρο 53, ἐδάφιο 2, τονίζεται ὅτι: «Ἡ Ἐκκλησία εἶναι χωρισμένη ἀπὸ τὸ Κράτος»⁴³. Ἡ θέση αὐτὴ ἐπιβεβαιώνεται καὶ ἀπὸ τὸ Νόμο περὶ τῶν Θρησκευμάτων καὶ μάλιστα ἀπὸ τὸ ἄρθρο 2, τὸ ὁποῖο ἀναφέρεται σὲ ὅλες τὶς θρησκευτικὲς ὁμάδες τοῦ βουλγαρικοῦ χώρου: «Τὰ θρησκευτάματα, ὡς θρησκευτικὲς κοινότητες, εἶναι χωρισμένα ἀπὸ τὸ Κράτος». Ἡ Βουλγαρικὴ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία μάλιστα κατὰ τὸ ἄρθρο 3 τοῦ ἴδιου Νόμου, θεωρητικά, κατέχει προνομιακὴ θέση μέσα στὴ βουλγαρικὴ κοινωνία: «Ἡ Βουλγαρικὴ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία εἶναι παραδοσιακὸ θρησκεῦμα τοῦ βουλγαρικοῦ λαοῦ, συνδέεται μὲ τὴν ἱστορία του καὶ ὡς τέτοια ὡς πρὸς τὴ μορφή, τὸ περιεχόμενον καὶ τὸ πνεῦμα μπορεῖ νὰ εἶναι ἡ λαϊκὴ δημοκρατικὴ Ἐκκλησία»⁴⁴.

Καὶ τὸ εὐλόγο ἐρώτημα τὸ ὁποῖο ἀνακύπτει μετὰ ἀπὸ τὶς ἀνωτέρω διαπιστώσεις εἶναι: πῶς ἐκφράζεται στὴν πράξη ὁ χωρισμὸς αὐτός; Ἡ Ἐκκλησία, ὅπως ἀναφέρεται στὸ ἄρθρο 1 τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτη της, εἶναι «αὐτοδιοίκητη»⁴⁵. Τὶς βασικὲς γραμμὲς γιὰ τὴν ἐξασφάλιση τοῦ αὐτοδιοίκητου τῆς Ἐκκλησίας

43. Sbornik ot normativni dokumenti, σ. 5.

44. Sbornik ot normativni dokumenti, σ. 7.

παρέχουν μεταξύ τῶν ἄλλων καὶ τὰ κατωτέρω ἄρθρα τοῦ Νόμου περὶ τῶν Θρησκευμάτων:

«Άρθρο 5. Τὰ θρησκευάματα στὴν ὁργανωτικὴ τους δομὴ καὶ στὶς ἱεροτελεστίες καὶ ὑπηρεσίες τους μποροῦν νὰ διευθύνονται ἀπὸ τοὺς κανόνες, τὸ δόγμα καὶ τὶς καταστατικές τους θέσεις, ἂν τὰ ἴδια δὲν συγκρούονται μὲ τοὺς νόμους, τὴν κοινωνικὴ τάξη καὶ τὰ χρηστὰ ἦθη».

«Άρθρο 6. Ἀπὸ τὴ στιγμὴ τῆς ἐπικυρώσεως τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτη τοῦ θρησκευάματος ἀπὸ τὸ Ὑπουργικὸ Συμβούλιο ἢ ἀπὸ τὸν ἐξουσιοδοτημένο ἀπὸ αὐτὸ Ἀντιπρόεδρο τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου τὸ ἴδιο θεωρεῖται ὡς ἀναγνωρισμένο καὶ προσλαμβάνει ιδιότητα Νομικοῦ Προσώπου. Ἀπὸ τὴ στιγμὴ αὐτὴ ιδιότητα Νομικοῦ Προσώπου προσλαμβάνουν καὶ οἱ τοπικὲς μονάδες τοῦ θρησκευάματος.

Τὸ Ὑπουργικὸ Συμβούλιο ἢ ὁ ἐξουσιοδοτημένος ἀπὸ αὐτὸ Ἀντιπρόεδρος τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου αἰτιολογημένα ἀφαιρεῖ τὴν παραχωρηθεῖσα ἀναγνώριση, ὅταν ἡ δραστηριότητα κάποιου θρησκευάματος παραβιάζει τοὺς νόμους, τὴν κοινωνικὴ τάξη ἢ τὰ χρηστὰ ἦθη».

«Άρθρο 9. Κάθε θρήσκειμα ἔχει ὑπεύθυνη ἔναντι τοῦ Κράτους ἡγεσία.

Στὸν Καταστατικὸ Χάρτη κάθε θρησκευάματος καθορίζονται τὰ διοικητικὰ καὶ τὰ ἀντιπροσωπευτικὰ του ὄργανα καὶ ὁ τρόπος τῆς ἐκλογῆς ἢ τοῦ διορισμοῦ τους».

«Άρθρο 11. Τὰ θρησκευάματα μποροῦν νὰ ὁργανώνουν σύμφωνα μὲ τοὺς κανόνες καὶ τὰ δόγματά τους πειθαρχικὰ συμβούλια γιὰ τοὺς ἐκκλησιαστικούς λειτουργοὺς τους καὶ γιὰ τοὺς ἄλλους ἐκκλησιαστικούς ὑπαλλήλους. Ἡ ὁργάνωση καὶ ἡ δικονομικὴ τάξη ὁρίζονται στὸν Καταστατικὸ Χάρτη τῶν θρησκευμάτων.

Οἱ ἐπιβαλλόμενες πειθαρχικὲς ποινὲς εἶναι ἄκυρες, ἂν συγκρούονται μὲ τοὺς νόμους, τὴν κοινωνικὴ τάξη καὶ τὰ χρηστὰ ἦθη».

«Άρθρο 30. Ὅλα τὰ προβλήματα, τὰ ὁποῖα συνδέονται μὲ τὴν ὀλικὴ συντήρηση, ἄλλα ὁμοίως καὶ μὲ τὴν ἐσωτερικὴ αὐτοοργάνωση καὶ αὐτοδιοίκηση τῶν διαφόρων θρησκευμάτων, ἐφόσον δὲν ρυθμίζονται στὸν παρόντα νόμο, ὁρίζονται λεπτομερῶς μὲ εἰδικούς Καταστατικούς Χάρτες (Κανονισμούς) γιὰ κάθε θρήσκειμα. Οἱ Καταστατικοὶ αὐτοὶ Χάρτες καταρτίζονται ἀπὸ τοὺς ἡγέτες τῶν ἐπὶ μέρους θρησκευμάτων ἐν συμφωνίᾳ πρὸς τοὺς νόμους τῆς Δημοκρατίας καὶ ἐμφανίζονται γιὰ ἐπικύρωση ἀπὸ τὸ Ὑπουργικὸ Συμ-

βούλιο ἢ ἀπὸ τὸν ἐξουσιοδοτημένο ἀπὸ αὐτὸ Ἀντιπρόεδρο τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου σὲ προθεσμία τριῶν μηνῶν, ἢ ὁποῖα ὑπολογίζεται ἀπὸ τὴν ἡμέρα ποὺ θὰ τεθεῖ ἐν ἰσχύι ὁ παρὼν Νόμος.

Ἄν οἱ ἐμφανιζόμενοι γιὰ ἐπικύρωση Καταστατικοὶ Χάρτες περιέχουν διατάξεις ἀντίθετες στοὺς νόμους, τὴν κοινωνικὴ τάξη καὶ τὰ χρηστὰ ἦθη στὴ χώρα, τὸ Ὑπουργικὸ Συμβούλιο μπορεῖ νὰ ζητήσει τὴν κατάργησή τους. Σὲ περίπτωσι κατὰ τὴν ὁποῖα τὸ θρήσκειμα δὲν συμμορφωθεῖ μὲ τέτοιο αἶτημα, τὸ Ὑπουργικὸ Συμβούλιο ἢ ὁ ἐξουσιοδοτημένος ἀπὸ αὐτὸ Ἀντιπρόεδρος τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου μπορεῖ νὰ ἀρνηθεῖ τὴν ἐπικύρωση τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτη»⁴⁶.

Ἡ Βουλγαρικὴ Ἐκκλησία, ἀφοῦ ἔλαβε ὑπ' ὄψη τὶς προδιαγραφὲς τοῦ Νόμου περὶ τῶν Θρησκευμάτων καὶ ἄλλων κειμένων, συνέταξε τὸν Καταστατικὸ τῆς Χάρτη, μὲ τὸν ὁποῖο ἐξασφαλίζεται ἡ αὐτοοργάνωση καὶ ἡ αὐτοδιοίκησή της. Ἄν διαβάσει κανεῖς μὲ προσοχὴ τὸν Καταστατικὸ Χάρτη τῆς Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας, θὰ διαπιστώσει ὅτι ἡ Διεύθυνση τῶν Θρησκευμάτων δὲν ἔχει δικαίωμα νὰ ἐπεμβαίνει στὰ ἐσωτερικὰ ζητήματα τῆς Ἐκκλησίας καὶ νὰ ἀπολύει τὸν Πατριάρχη, τοὺς Μητροπολίτες καὶ τὴν Ἱερὰ Σύνοδο.

Κατ' ἀρχὰς αὐτὸ ἀποκλείεται ἀπὸ τὸ ἄρθρο 2, στὸ ὁποῖο περιγράφονται οἱ πηγὲς ποὺ ἀποτελοῦν τὴ βάση γιὰ τὴν ὁργάνωση καὶ τὴ διοίκηση τῆς Ἐκκλησίας: «Βάσις τῆς ὁργάνωσης καὶ τῆς διοικήσεως τῆς Βουλγαρικῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας εἶναι: ἡ Ἁγία Γραφή, ἡ διδασκαλία καὶ οἱ Κανόνες τῆς Οἰκουμενικῆς Ἐκκλησίας καὶ ὁ παρὼν Καταστατικὸς Χάρτης»⁴⁷. Καμμιὰ ὅμως ἀπὸ τὶς πηγὲς αὐτὲς δὲν ἐπιτρέπει στὰ ὄργανα τῆς Πολιτείας νὰ ἀπολύουν ἀρχιερεῖς τῆς Ἐκκλησίας. Κατὰ τὴν ἐπιστολὴ τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ποὺ ἐπέχει θέσι κανόνα, ἡ ποινὴ τῆς ἐκπτώσεως σὲ ἐπίσκοπο ἐπιβάλλεται ἀπὸ τὴν Ἱερὰ Σύνοδο τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας⁴⁸.

Ἐν συνεχείᾳ τέτοια ἐπέμβασις τῆς Διευθύνσεως τῶν Θρησκευμάτων ἀποκλείει καὶ τὸ ἄρθρο 9 τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτη, ἀφοῦ «ἡ ἀνωτάτη δικαστικὴ καὶ διοικητικὴ ἐξουσία τῆς Βουλγαρικῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας ἀσκεῖται ἀπὸ τὴν Ἱερὰ Σύνοδο»⁴⁹ καὶ ὄχι ἀπὸ τὴ Διεύθυνση τῶν Θρησκευμάτων. Οἱ ἀρχιερεῖς τῆς Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας σὲ περίπτωσι πα-

46. Sbornik ot normativni dokumenti, σσ. 7, 8, 10.

47. Καταστατικὸς Χάρτης, σ. 329.

48. Ἀ. Σ. Ἀλβιζάτου, Οἱ ἱεροὶ Κανόνες, σσ. 45-46.

49. Καταστατικὸς Χάρτης, σ. 331.

45. Καταστατικὸς Χάρτης, σ. 329.

ραβάσεως τῶν ἱερῶν Κανόνων καὶ τοῦ Καταστατικοῦ τῆς Χάρτη εἶναι ὑπόδικοι μόνον ἐνώπιον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. Στὸ σημεῖο αὐτὸ τὸ ἄρθρο 113 τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτη δὲν καταλείπει κάποια ἀμφιβολία: «Γιὰ παράβαση τῶν ὑπηρεσιακῶν δικαιωμάτων καὶ καθηκόντων, ὁ πατριάρχης, ὅπως κάθε ἀρχιερέας, ὑπόκειται σὲ κρίση ἐνώπιον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἐν πλήρει συνθέσει (= Σύνοδος Ἱεραρχίας)»⁵⁰. Τώρα ἀπὸ ποῦ ἀντλεῖ ἡ Διεύθυνση τῶν Θρησκευμάτων τὰ ἐπιχειρήματά της γιὰ νὰ παραμερίσει μιὰ Σύνοδο καὶ νὰ διορίσει στὴ θέση της μία ἄλλη, θὰ παραμείνει ἓνα ἀνοικτὸ ἐρώτημα.

Βεβαίως στὸ Νόμο περὶ τῶν Θρησκευμάτων ὑπάρχουν ἀρκετὲς διατάξεις, τὶς ὁποῖες ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία μπορεῖ νὰ τὶς ἐπικαλεσθεῖ, γιὰ νὰ ἀναμειχθεῖ στὰ ἐσωτερικὰ ζητήματα τῆς Ἐκκλησίας καὶ νὰ φθάσει στὸ σημεῖο νὰ ἀπολύει ἀρχιερεῖς καὶ νὰ ἀντικαθιστᾷ καὶ Σύνοδο ὁλόκληρη. Αὐτὸ ἰσχύει κατεξοχήν γιὰ τὸ ἄρθρο 12, μὲ τὸ ὁποῖο παρέχεται τὸ δικαίωμα στὸν ἐκάστοτε Διευθυντὴ τῶν Θρησκευμάτων νὰ «ἀπολύει» ἀκόμη καὶ κληρικούς, μὲ τὸ αἰτιολογικὸ ὅτι «παραβιάζουν τοὺς νόμους, τὴν κοινωνικὴ τάξη καὶ τὰ χρηστὰ ἥθη, ἢ ἐργάζονται κατὰ τῶν δημοκρατικῶν θεσμῶν τοῦ Κράτους». Καὶ ἡ ἀπόλυση γίνεται μετὰ ἀπὸ μιὰ ἀπλή πρόταση τοῦ Διευθυντῆ τῶν Θρησκευμάτων⁵¹. Αὐτὲς ὅμως οἱ διατάξεις ἴσχυαν, ὅταν ὑφίστατο τὸ κομμουνιστικὸ καθεστῶς. Σήμερα πού ἐπικρατεῖ ἡ δημοκρατία στὴ Βουλγαρία οἱ διατάξεις αὐτὲς δὲν πρέπει νὰ χρησιμοποιοῦνται, διότι εἶναι ἀντισυνταγματικές, ἀφοῦ ἔρχονται σὲ σύγκρουση μὲ τὸ ἄρθρο 53, ἐδάφιο 2, τοῦ Συντάγματος πού ὁρίζει ὅτι «Ἡ Ἐκκλησία εἶναι χωρισμένη ἀπὸ τὸ Κράτος»⁵². Σήμερα οἱ νομικοὶ κύκλοι στὴ Βουλγαρία ἐπισημαίνουν τὶς ἀντιθέσεις αὐτὲς τῶν διατάξεων τοῦ Νόμου περὶ τῶν Θρησκευμάτων πρὸς ἄρθρα τοῦ Συντάγματος. Π.χ. 59 βούλγαροι βουλευτὲς μὲ αἴτησή τους ἀπὸ 16 Ἀπριλίου 1992 ζήτησαν ἀπὸ τὸ Συνταγματικὸ Δικαστήριό τῆς χώρας νὰ κηρύξει ὡς ἀντισυνταγματικὰ τὰ ἄρθρα ὑπ' ἀριθμ. 12, 14, 15, 22 καὶ 31 τοῦ Νόμου περὶ τῶν Θρησκευμάτων πού εἶναι ἀσυμβίβαστα μὲ τὶς συνταγματικὲς διατάξεις. Ἀκόμη καὶ ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας τῆς Βουλγαρίας Zeljū Zelev, ἐπειδὴ παρατήρησε τὴν αὐθαίρετη χρῆση διατάξεων τοῦ Νόμου περὶ τῶν Θρησκευμάτων πού εἶναι σαφῶς ἀντισυνταγματικά, προσέφυγε μὲ αἴτησή του (ἀριθμ. ἐξερχ. 11-00-92/6.5.1992) στὸ Συνταγματι-

κὸ Δικαστήριό καὶ ζήτησε ὑποχρεωτικὴ ἐρμηνεία τοῦ ἄρθρου 13, ἐδάφια 1 καὶ 2, ἐν σχέσει πρὸς τὸ ἄρθρο 37 τοῦ Συντάγματος τῆς Δημοκρατίας τῆς Βουλγαρίας, καθὼς καὶ τὴν ἀποψη τῶν δικαστῶν σχετικὰ μὲ τὴ συνταγματικότητα τῶν ἐνεργειῶν, οἱ ὁποῖες ἔχουν ὡς βάση τους τὶς διατάξεις τοῦ Νόμου περὶ τῶν Θρησκευμάτων καὶ πραγματοποιοῦνται μετὰ τὴ θέση ἐν ἰσχύϊ τοῦ νέου Συντάγματος τῆς 13.7.1991. Ἡ προσφυγὴ αὐτὴ τοῦ Προέδρου ὀφείλεται κυρίως στὶς ἐξῆς διαπιστώσεις τοῦ Ἀνωτάτου Ἀρχοντος στὴ Βουλγαρία: 1) «Ὅτι οἱ ἀρχεῖς τοῦ Συντάγματος ἔχουν ἰδιαίτερη σημασία γιὰ τὴν ἀναγνώριση καὶ τὴν ἐγγύηση τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου πού ἔχουν ὡς βάση τὸ ἄρθρο 18 τῆς Διεθνούς Συμβάσεως γιὰ τὰ ἀστικά καὶ πολιτικά δικαιώματα. 2) «Ὅτι τὸ δικαίωμα ἐλευθερίας τῆς σκέψεως, τῆς συνειδήσεως καὶ τῆς θρησκείας σύμφωνα μὲ τὸ ἄρθρο 37, ἐδάφιο 2, τοῦ Συντάγματος δὲν ὑπόκειται σὲ οἰουομένην περιορισμούς. 3) «Ὅτι τὰ ἄρθρα 10, 12, 18, 20, 21, 22, 23 «θεσπίζουν ἀδικαιολόγητες ἀπαγορεύσεις καὶ περιορισμούς τοῦ δικαιώματος ἐλευθερίας τῆς σκέψεως, τῆς συνειδήσεως καὶ τῆς θρησκείας. Ὁ νόμος αὐτὸς ἔχει καθ' ὁλοκληρίαν δημιουργηθεῖ ἐπὶ (τῆς ἀρχῆς τῆς) ἀπειριόριστης καὶ ἀναιτιολόγητης ἀναμείξεως τῆς Πολιτείας στὴ δραστηριότητα τῶν θρησκευτικῶν κοινοτήτων. Οἱ διατάξεις του εἶναι ἐνεργὸ δίκαιο ἀκόμη καὶ σήμερα καὶ χρησιμεύουν ὡς αἰτία γιὰ ἀνάμειξη τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας στὴ ζωὴ τῶν θρησκευτικῶν θεσμῶν». Φαίνεται ὅτι ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας στὶς 5 Μαΐου (ὅταν συνέταξε τὴν προσφυγὴ) ἔβλεπε πολὺ καλὰ πού θὰ ὀδηγοῦσαν τὰ πράγματα οἱ αὐθαίρεσες τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας. Στὴ συνάφεια αὐτὴ θὰ πρέπει νὰ σημειώσουμε ὅτι καὶ στὸ βουλγαρικὸ Σύνταγμα ὑπάρχει ἡ βασικὴ καὶ θεμελιώδης διάταξη τῶν περισσοτέρων Συνταγμάτων ὅλων τῶν Κρατῶν, κατὰ τὴν ὁποία οἱ ὑφιστάμενοι «νόμοι ἐφαρμόζονται, ἂν δὲν ἔρχονται σὲ ἀντίθεση μὲ τὸ Σύνταγμα»⁵³. Ἄν λοιπὸν ἡ Διεύθυνση τῶν Θρησκευμάτων ἀπολύει μιὰ ὁλόκληρη Σύνοδο ἰσχυριζόμενη ὅτι ἐφαρμόζει κάποιο νόμο, αὐτομάτως ἡ ἴδια ἔρχεται σὲ σύγκρουση καὶ μὲ τὴν Ἀγία Γραφή, καὶ μὲ τοὺς ἱεροὺς Κανόνες, καὶ μὲ τὸν Καταστατικὸ Χάρτη, καὶ μὲ τὸ πνεῦμα τοῦ Νόμου περὶ τῶν Θρησκευμάτων καὶ μὲ τὸ Σύνταγμα τῆς χώρας.

(Συνεχίζεται)

ΔΗΜ. Β. ΓΟΝΗΣ

Ἀναπλ. Καθηγ. Παν/μίου Ἀθηνῶν

50. Καταστατικὸς Χάρτης, σ. 355.

51. Sbornik ot normativni dokumenti, σ. 8.

52. Sbornik ot normativni dokumenti, σ. 5.

53. Βλ. R. Georgieva, Pravoslavieto e razpnato mezdu dva sinoda, ἐφ. 168 casa τῆς 26.5.1992.

Διορθόδοξο Συνέδριο γιὰ τὸ οἰκολογικὸ πρόβλημα

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΤΑΛΥΤΗΣ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΦΥΣΕΩΣ

β) Θεολογικὲς προσεγγίσεις τῆς σχέσεως τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸ φυσικὸ περιβάλλον.

1. Ἡλίας Οἰκονόμου, Καθηγητὴς Βιβλικῆς Θεολογίας - Κοσμητὼρ Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν (Βιβλική Θεολογία).

2. Αἰδεσιμολογ. Πρωτοπρ. π. Θεόδωρος Ζήσης, Καθηγητὴς Πατρολογίας στῇ Θεολογικῇ Σχολῇ Θεσσαλονίκης (Πατερική Θεολογία).

3. Ἱερολογ. Διάκονος π. Ἰγνάτιος Μίντις, Καθηγητὴς Θεολογικῆς Σχολῆς Βελιγραδίου (Πατερική Θεολογία).

4. Θεοφ. Ἐπίσκοπος Εἰρηναῖος Πόπ (Λειτουργική ἔμπειρία).

5. Αἰδεσιμολ. Πρωτοπρ. π. Σταμάτιος Σκλήρης (Εἰκονογραφία).

6. Κωνσταντῖνος Σταματόπουλος (Ἀρχιτεκτονική).

γ) Ὁρθόδοξη μοναχικὴ παράδοση καὶ ἡ σχέση τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸ φυσικὸ περιβάλλον.

1. Πανσιολ. Ἀρχιμανδρίτης π. Βασίλειος Γοντικάκης, Καθηγούμενος Ἱερᾶς Μονῆς Ἰδίων Ἀγίου Ὁρους.

2. Πανσ. Ἱερομόναχος π. Σεραπίων, τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Σίμωνος Πέτρας Ἀγίου Ὁρους.

3. Πανσ. Ἱερομόναχος π. Μακάριος, τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Σίμωνος Πέτρας Ἀγίου Ὁρους.

4. Μοναχὴ Θεοξένη, τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Χρυσοπηγῆς Χανίων τῆς Κρήτης.

Ἀπὸ τοὺς πρὸ πάνω εἰσηγητές:

α) Ἐπισημάνθηκαν καίριες οἰκολογικὲς καταστροφές τοπικοῦ καὶ εὐρύτερου χαρακτήρα, ὅπως λ.χ. οἰκολογικὲς πολιτιστικὲς ἀλλοιώσεις στὴν Κρήτη, στὴν κατεχόμενη ἀπὸ τοὺς Τούρκους θόρεια περιοχὴ τῆς Κύπρου, στὴ Μεσόγειο, στὴ Ρουμανία, στὴ Βουλγαρία καὶ ἄλλες χώρες, ἀλλὰ καὶ γενικότερα φαινόμενα,

ὅπως ἐκεῖνα τοῦ «θερμοκηπίου», τῶν ποικίλων μορφῶν ρυπάνσεων, καὶ

β) Ἀναδείχθηκαν ἐκεῖνα τὰ στοιχεῖα ἀπὸ τὴν Ὁρθόδοξη Θεολογία καὶ πνευματικὴ ἔμπειρία — Ὁρθόδοξη ἐρμηνεία τῆς Ἀγίας Γραφῆς, Πατερικὴ καὶ Λειτουργικὴ παράδοση, Ἐκκλησιαστικὴ ἀγιογραφία καὶ ἀρχιτεκτονικὴ κ.λπ. — ποὺ μποροῦν νὰ προσφέρουν ἕνα πρότυπο σωστῆς σχέσεως τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸν ὕλικό κόσμο, πράγμα τὸ ὁποῖο θὰ συμβάλλει ἀποτελεσματικὰ στὴν ἀποσόβηση μεγαλυτέρων καταστροφῶν καὶ βαθμιαῖα θὰ ὁδηγήσει στὴν ἀποκατάσταση ἀρμονικῆς ἐπικοινωνίας τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸ ἅμεσο καὶ τὸ εὐρύτερο περιβάλλον του σύμφωνα μὲ τὴ θέληση τοῦ Δημιουργοῦ. Πρὸς τοῦτο ἀπαιτεῖται ριζικὴ μετάνοια, κατάλληλη ἐκπαίδευση τοῦ Κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ καὶ συντονισμένη δράση τῶν Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν.

Κατὰ τὴ δευτέρη ἡμέρα τοῦ Συνεδρίου χρέη Προέδρου ἄσκησε ὁ Μάρτιν Πάλμερ, Δ) ντὴς τοῦ ICOREC καὶ Σύμβουλος τοῦ Πρίγκηπα Φιλίππου καθὼς καὶ τοῦ «Παγκοσμίου Ταμείου γιὰ τὴ Φύση» (W.W.F.) πάνω σὲ θρησκευτικὰ θέματα. Ὁ Μάρτιν Πάλμερ ἐπέφερε ὅτι τὰ πορίσματα τοῦ Συνεδρίου θὰ ὑποβληθοῦν στὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη πρὸς ἐγκρίση καὶ γιὰ νὰ τύχουν τῆς εὐλογίας του.

Πρῶτος εἰσηγητὴς ἦταν ὁ Λούκ Χόφμαν, Ἀντιπρόεδρος τοῦ «Παγκοσμίου Ταμείου γιὰ τὴ Φύση» (W.W.F.), ὁ ὁποῖος τόνισε ὅτι ἡ καταστροφὴ τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος εἶναι κρίση καὶ τοῦ ἀνθρώπου. Εἶναι ἐπείγουσα ἀνάγκη νὰ δοθεῖ ἡ δέουσα σημασία σ' αὐτὸ τὸ ἀνησυχητικὸ φαινόμενο τῆς ἐποχῆς μας, δηλαδὴ τῆς μολύνσεως τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος. Θὰ πρέπει νὰ διεξαχθεῖ μιὰ ἐπιστημονικὴ οἰκολογικὴ ἔρευνα σὲ παγκόσμια κλίμακα. Εἶναι παρήγορο τὸ γεγονὸς ὅτι αὐξάνονται οἱ ὁργανωμένες ὁμάδες ἀνθρώπων ποὺ προσπαθοῦν νὰ πιέσουν τὸ κοινὸ νὰ προσέξει τὸ πρόβλημα καὶ νὰ συνεργαστεῖ στὴν ἀπάμβλυσή τῶν φοβερῶν συνεπειῶν του.

Στὴ συνέχεια μίλησε ὁ Ὀλιβερ Ράκχαμ, βιολόγος ἀπὸ τὸ Καίμπριτζ, ὁ ὁποῖος ἔχει ἀσχοληθεῖ εἰδικὰ μὲ τὸ οἰκολογικὸ πρόβλημα καὶ κυρίως μὲ τὴ

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 676 τοῦ ὑπ' ἀρ. 17 τεύχους.

μορφολογία του εδάφους της Κρήτης και το φυσικό της περιβάλλον. Ἡ Κρήτη, εἶπε, εἶναι γνωστή γιὰ τὰ μέγιστα φαράγγια της, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὰ σπάνια φυτὰ καὶ ζῶα της. Χαρακτήρισε τὴν ἐλληνικὴ μεγαλόνησο ὡς γῆ τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ, ἰδιαίτερα τοῦ πρωτοχριστιανικοῦ, καὶ τὰ δάση της ὡς πολιτισμικά της στοιχεία.

Ὁ Φίλιπ Ὁσβαλντ, ὁ ὁποῖος γιὰ 30 καὶ πλέον χρόνια εἶναι μέλος τοῦ Συμβουλίου γιὰ τὴ Διατήρηση τῆς Φύσεως (Nature Conservancy Council), πρόσφατα δὲ Σύμβουλος τοῦ «Παγκοσμίου Ταμείου γιὰ τὴ Φύση» (W.W.F.) γιὰ τὴν περιβαλλοντικὴ ἀνάπτυξη τοῦ Ἀγίου Ὄρους, ἀναφέρθηκε εἰδικὰ στὴ σημασία τῶν δασῶν καὶ τὶς καταστροφές ποὺ προκαλοῦνται σ' αὐτὰ ἀπὸ τὴν ἀνεξέλεγκτη κοπή τῶν δέντρων καὶ τὶς κακόβουλες πυρκαϊές. Κατὰ τὰ τελευταῖα χρόνια, παρατήρησε, ἔχουν αὐξηθεῖ οἱ δενδροφυτεύσεις, οἱ ὁποῖες ὅμως θὰ πρέπει νὰ διενεργοῦνται σύμφωνα μὲ μελέτες καὶ ἐπιστημονικὰ προγράμματα. Τελειώνοντας εἶπε ὅτι ἡ καλύτερη μορφή διατηρήσεως ἐνδὸς δάσους εἶναι ἡ παραδοσιακὴ πρακτικὴ, ἀνεξάρτητα ἂν αὐτὴ ἔχει ἐγκαταληφθεῖ ἀπὸ μερικὲς χώρες. Θὰ πρέπει νὰ καταβληθεῖ προσπάθεια γιὰ νὰ ἐπαναφερθεῖ παντοῦ.

Ὁ Καθηγητὴς Κρίτων Τζούρης, μηχανικὸς περιβάλλοντος ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολη, πῆρε τὸ λόγο στὴ συνέχεια. Στὴν ἀρχὴ τῆς εἰσηγήσεώς του ἔδωσε ἓνα σύντομο ὀρισμὸ τῆς ρυπάνσεως - μολύνσεως ἐνδὸς μέρους. Κατὰ τὸν Καθηγητὴ Τζούρη, ρύπανση - μόλυνση ἐνδὸς μέρους εἶναι ἡ συγκέντρωση σ' αὐτὸ χρησίμων καὶ πολυτίμων οὐσιῶν, ποὺ δὲν εἶναι ὅμως ἐπιθυμητὲς στὸν ἄνθρωπο. Ἀναλύοντας τὰ διάφορα εἶδη ρυπάνσεως ἐνδιέτριψε στὴν ὀργανικὴ ρύπανση, γιὰ τὴν ὁποία ἐξήγησε πῶς προκαλεῖται. Εἶπε ὅτι αὐτὸ ὀφείλεται στὴν ἀπορρόφηση τοῦ ὀξυγόνου ἀπὸ ὀργανικὲς οὐσίες ποὺ ρίχνονται ἢ διοχετεύονται στὴ θάλασσα, τὶς λίμνες, τοὺς ποταμοὺς καὶ γενικὰ ὅπου ὑπάρχει νερό.

Ἡ φύση, βέβαια, προσπαθεῖ, κατὰ τὸν Καθηγητὴ Τζούρη, νὰ ἐξουδετερώσει καὶ ἐξοντώσει τὰ ὀργανικὰ στοιχεία τῶν οὐσιῶν τούτων. Κατὰ τὴ διεργασία αὐτὴ δαπανᾷται τὸ ὀξυγόνο, γεγονός ποὺ ἐπιφέρει τὸ θάνατο στοὺς ζωντανοὺς ὀργανισμοὺς ποὺ περιέχονται στὸ νερό ἢ ἐπιπολάζουν σ' αὐτό. Σ' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸ λόγο ὀφείλεται καὶ ἡ δυσοσμία στοὺς χώρους, ὅπου παρατηρεῖται τὸ φαινόμενο αὐτό. Ἔτσι ἡ φύση ἐκδικεῖται τὸν ἄνθρωπο, ὁ ὁποῖος ἀναγκάζεται νὰ ἀπομακρυνθεῖ ἀπὸ τὶς περιοχές αὐτές, στίς ὁποῖες ἀναπτύσσονται διάφορα βακτήρια (μονοκύτταροι μικροοργανισμοί), ποὺ προκαλοῦν καὶ τὴ δυσωδία.

Ἀκολούθως μίλησε ὁ Καθηγητὴς Λούσιαν Γαβριήλ, περιβαλλοντολόγος ἀπὸ τὸ Βουκουρέστι, ὁ ὁποῖος ἀναφέρθηκε κυρίως στίς συνθήκες ποὺ ἐπικρατοῦν σήμερα στὴ Ρουμανία σὲ σχέση μὲ τὸ φυσικὸ περιβάλλον καὶ παρακάλεσε ὅσους εἶναι σὲ θέση νὰ βοηθήσουν, νὰ ἀνταποκριθοῦν χωρὶς καθυστέρηση στὴν ἐπείγουσα αὐτὴ ἀνάγκη γιὰ προστασία τῆς φύσεως τῆς χώρας του.

Τέλος, ὁ κ. Σπήλιος Παπασπηλιόπουλος, ἀθηναῖος οἰκονομολόγος, ἐνδιέτριψε στὸ πρόβλημα τοῦ «θερμκηπίου» καὶ τῆς ζημιᾶς ποὺ προκλήθηκε στὸ ἔξον ἐξαιτίας τῆς χρήσεως ψυκτικῶν μηχανῶν καὶ τῆς διαχύσεως στὴν ἀτμόσφαιρα διαφόρων χημικῶν ἀερίων. Ἡ Δύση, εἶπε, παράγει ὄγκους ἀπορριμμάτων, τὰ ὁποῖα μαζί μὲ τὰ χημικὰ ἀπόβλητα, προκαλοῦν μεγάλες καταστροφές στὸ φυσικὸ περιβάλλον. Τὸ καταναλωτικὸ πρότυπο τοῦ βορᾶ, ἂν μεταφερθεῖ —γενικευθεῖ στὸν κόσμον, παρατήρησε—, θὰ σημάνει τὴν καταστροφὴ τοῦ κόσμου. Οἱ οἰκολόγοι, προσέθεσε, μᾶς καλοῦν σὲ μετάνοια, γιὰτὶ ἁμαρτήσαμε ἀπέναντι στὸν κόσμον. Κατέληξε δὲ μὲ τὴν ἀρνητικὴ διάσταση τοῦ οἰκολογικοῦ προβλήματος λέγοντας μὲ λύπη του ὅτι προσδόθηκε σ' αὐτὸ πολιτικὸς χαρακτήρας.

Κατὰ τὴν ἀπογευματινὴ συνεδρία τῆς ἴδιας ἡμέρας ἐξετάστηκε τὸ θέμα «Θεολογικὲς προσεγγίσεις τῆς σχέσεως τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸ φυσικὸ περιβάλλον». Ἐγίναν ἑξὶ εἰσηγήσεις ἀπὸ ἰσαριθμοὺς ὁμιλητές.

Πρῶτος ὁμιλητὴς ἦταν ὁ Κοσμήτωρ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν Καθηγητὴς Ἡλίας Οἰκονόμου, ὁ ὁποῖος προσήγγισε τὸ θέμα ἀπὸ τὴ σκοπιὰ τῆς Βιβλικῆς Θεολογίας. Ὁ Καθηγητὴς Οἰκονόμου ἀρχισε τὴν εἰσηγήσή του μὲ ἀναφορὰ στὰ χωρία τῆς Γενέσεως 2,8 καὶ 2,15 ὅπου γίνεται λόγος γιὰ τὴ δημιουργία τοῦ παραδείσου ἀπὸ τὸ Θεό, τὴν τοποθέτηση μέσα σ' αὐτὸν τοῦ ἀνθρώπου, τὸν ὁποῖο ἔπλασε στὴ συνέχεια, καὶ στὴν ὑποχρέωση τοῦ ἀνθρώπου νὰ φροντίζει καὶ νὰ προστατεύει τὸ χωρὶ αὐτὸ τῆς «τροφῆς». Ἀκολούθως ἀναφέρθηκε στὸ περιεχόμενο τῶν κειμένων τῆς Καινῆς Διαθήκης (Ἀποκ. 16,1 κ.ἑξ. καὶ Ρωμ. 8, 20-22) συσχετίζοντας αὐτὰ μὲ ὅσα παρατηροῦνται σήμερα στὸ φυσικὸ περιβάλλον καὶ συνιστοῦν τὸ οὕτω καλούμενο «οἰκολογικὸ πρόβλημα». Κατ' αὐτόν, «θεία οἰκονομία» εἶναι ὅ,τι συναρτᾶται μὲ τὸν ἄνθρωπον καὶ τὴ φύση.

Στὴ συνέχεια, ὁ Καθηγητὴς Οἰκονόμου μίλησε γιὰ τὶς δύο περιγραφές τῆς Γενέσεως γιὰ τὴ δημιουργία τοῦ κόσμου καὶ τὴν πλάση τοῦ ἀνθρώπου (α' περιγραφή Γεν. 1, 1-2, 4 καὶ 6' περιγραφή Γεν. 2,4 κ.ἑξ.) καὶ κατέληξε στὸ σημεῖο αὐτὸ στὸν Ψαλμικὸ στίχο

«Τοῦ Κυρίου ἡ γῆ καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς, ἡ οἰκουμένη καὶ πάντες οἱ κατοικοῦντες ἐν αὐτῇ» (Ψαλμ. 23,1). Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, παρατήρησε, ἔχουν πλῆθος δεσμιῶν, συνδέονται μὲ πολλὰ κοινὰ στοιχεῖα.

Ἀναφερόμενος εἰδικὰ στὸ φυσικὸ περιβάλλον, ἀφοῦ ἐπισήμανε τὴν ὑπαρξὴ τῆς βιοποικιλίας (bio - diversity) ὁ Καθηγητὴς Οἰκονόμου εἶπε ὅτι τοῦτο ἐνέχει μεγάλη βιολογικὴ καὶ αἰσθητικὴ ἀξία, ἡ ὁποία ἐξηγεῖται καὶ ἀπὸ τὴν πληρότητα - ἀρτιότητα ποὺ παρουσιάζει. Ἡ θέση τοῦ ἀνθρώπου μέσα στὸ φυσικὸ περιβάλλον εἶναι θεοδοτή, γεγονός ποὺ υπογραμμίζει καὶ τὴν οἰκολογικὴ του ἐξάρτηση ἀπ' αὐτόν.

Τὸ περιβάλλον, τὸ ὁποῖο ὁ Καθηγητὴς Οἰκονόμου διέκρινε σὲ θεολογικὸ, κοινωνικὸ καὶ φυσικὸ, δίνει στὸν ἄνθρωπο μηνύματα καὶ θεολογικὲς κατευθύνσεις. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἀπαραίτητος γιὰ τὴ λειτουργία τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος, πράγμα ποὺ φαίνεται καὶ στὴ δυνατότητά του νὰ τὸ καταστρέψει. Ὁ Καθηγητὴς Οἰκονόμου κατέληξε μὲ τὴν προτροπὴ τοῦ Ἀγίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, νὰ μὴν πολεμοῦμε τὴν κτίση καὶ νὰ ἀποφεύγουμε τὶς «ἄτακτες» καὶ «παρὰ φύσιν» δραστηριότητες ἀπέναντι στὸ φυσικὸ περιβάλλον.

Δεύτερος εἰσηγητὴς κατὰ τὴν ἀπογευματινὴ συνεδρία τῆς δευτέρας ἡμέρας τοῦ Διορθοδόξου Συνεδρίου γιὰ τὴν προστασία τῆς φύσεως ἦταν ὁ Αἰδεσιμολ. Πρωτοπρεσβύτερος π. Θεόδωρος Ζήσης, Καθηγητὴς τῆς Πατρολογίας στὴ Θεολογικὴ Σχολὴ Θεσσαλονίκης, ὁ ὁποῖος ἀνέπτυξε τὸ θέμα ἀπὸ τὴν Πατερικὴ σκοπιά.

Ὁ Καθηγητὴς π. Ζήσης ἀναφέρθηκε στὴν πλάση τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸ Θεὸ ὑπογραμμίζοντας τὴ θέση τοῦ Μεγάλου Βασιλείου ὅτι σ' αὐτόν (τὸν ἄνθρωπο) ἐναπόκειται ἡ ρύπανση ἢ μὴ τῆς εἰκόνας τοῦ Θεοῦ ποὺ ὑπάρχει μέσα του. Ὅσον ἀφορᾷ τὸν κόσμον, ὁ Καθηγητὴς π. Ζήσης ἐπανέλαβε τὴ διατύπωση τοῦ Ἀγίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, ὅτι δὲν εἶναι Ἐκκλησία, γι' αὐτὸ καὶ θὰ πρέπει νὰ τὸν ἐκκλησιασούμε. Ἐκεῖνο ποὺ ἐπιβάλλεται νὰ προσέξουμε, προσέθεσε, δὲν εἶναι ἡ χρῆση, ἀλλὰ ἡ κατάχρηση τοῦ κόσμου. Ἡ θέση αὐτὴ ὁδηγεῖ στὴν ἀρχὴ τῆς «ὀλιγοδεΐας», δηλαδὴ τῆς ὀλιγάρκειας, ἡ ὁποία συνιστᾷ βασικὸ κανόνα τῆς χριστιανικῆς ζωῆς. Κατὰ τὸν Ἰωάννη Χρυσόστομο, «ποτήριον ὕδατος καὶ τεμάχιον ἄρτου» ἀρκοῦν στὴ ζωὴ μας.

Σχετικὰ δὲ μὲ τὴ στάση τοῦ χριστιανοῦ ἀπέναντι στὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴ ὁ Καθηγητὴς π. Ζήσης παρέπεμψε στὴν ὑπόδειξη τοῦ Μεγάλου Βασιλείου «ὑπερο-

ρᾶν μὲν σαρκός, παρέρχεται γάρ' ἐπιμελεῖσθαι δὲ ψυχῆς πράγματος ἀθανάτου». Παρόμοια σύσταση τοῦ Μεγάλου Βασιλείου περιέχεται καὶ στὴ γνωστὴ παιδαγωγικὴ του πραγματεία «Πρὸς τοὺς νέους, ὅπως ἂν ἐξ ἑλληνικῶν ὠφελοῖντο λόγων», στὴν ὁποία σημειώνονται καὶ τὰ ἀκόλουθα: «Ἡμεῖς, ὦ παῖδες, οὐδὲν εἶναι χρῆμα παντάπασιν τὸν ἀνθρώπινον βίον τοῦτον ὑπολαμβάνομεν, οὔτε ἀγαθὸν τι νομίζομεν, ὃ τὴν συντέλειαν ἡμῖν ἄχρι τούτου παρέχεται». Σύμφωνα μὲ τὴν θέση αὐτὴ τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, εἶπε ὁ Καθηγητὴς π. Ζήσης, ἡ ἀξία τοῦ κόσμου εἶναι καθαρὰ ἐσχολογικὴ.

Στὴ συνέχεια ὁ Καθηγητὴς π. Ζήσης ἀναφερόμενος στὰ διάφορα οἰκολογικὰ δεινὰ, ποὺ μαστίζουν σήμερα τὴν ἀνθρωπότητα, εἶπε ὅτι παρὰ τὸν ἀρνητικὸ τους χαρακτήρα συμβάλλουν καὶ στὴν περιστολὴ τοῦ κακοῦ. Ὑποστήριξε τὴν ἀποψη ὅτι ἡ ἀσθένεια τοῦ Ἑὐτῆς, ἡ μάλιστα τοῦ αἰῶνα μας, μόνο μὲ τὴν ἀγνότητα καὶ τὴν ἐγκράτεια μπορεῖ νὰ ἀντιμετωπιστεῖ ἀποτελεσματικὰ.

Ἡ ἐπίλυση τοῦ οἰκολογικοῦ προβλήματος, εἶπε καταληκτικὰ ὁ Καθηγητὴς π. Ζήσης, εἶναι δυνατὴ ἐφόσον ὁ ἄνθρωπος ἀποδεχθεῖ καὶ ἐφαρμόσει τὶς ἀκόλου-

Ἀπὸ τὴ δεξίωση τῶν συνέδρων στὸ Πολιτιστικὸ Κέντρο Νεό- τητος τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἀγ. Νεκταρίου Κ. Σούδας. Ἀπὸ ἀρι- στερά, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Πράγας καὶ πάσης Τσεχοσλοβα- κίας κ. Δωρόθεος, ὁ Θεοφ. Χωρεπίσκοπος Σαλαμίνος κ. Βαρ- νάβας, ὁ καθηγητὴς κ. Ἰβάν Δημητρώφ καὶ ὁ Σεβ. Μητροπο-λίτης Βράτσης κ. Κύριλλος.

θες ἀρχές, τὶς ὁποῖες ὑπέβαλε στὸ Συνέδριο ὑπὸ τὴ μορ- φὴ προτάσεων: α) Νὰ ἰσχύσει στὴ ζωὴ μας τὸ Εὐαγγ- γελικὸ καὶ Πατερικὸ ἰδεῶδες, β) Νὰ μὴ δημιουργοῦν-ται πλασματικὲς ἀνάγκες καὶ γ) Νὰ σταματήσῃ ἡ ἐμπορευματοποίηση τῆς ζωῆς.

Ἐπόμενος εἰσηγητὴς ἦταν ὁ Ἱερολ. Διάκονος π.

Ίγνάτιος Μίντις, Καθηγητής της Θεολογικής Σχολής Βελιγραδίου, ο οποίος μίλησε με βάση τη θεολογία του Αγίου Μαξίμου του Ομολογητού. Αφού ανέλυσε τη θεολογική σημασία των έννοιων, α) άκτιστη - κτιστή φύση, β) οίκουμένη - κόσμος, γ) άνθρωπος - φύση, δ) παράδεισος - κόσμος και ε) άρρεν - θήλυ, διατύπωσε τη συμπερασματική σκέψη ότι οι Πατέρες της Εκκλησίας και μάλιστα ο Άγιος Μάξιμος ο Ομολογητής, μολοντί έζησαν σε περιόδους που το οικολογικό πρόβλημα ήταν ουσιαστικά άνυπαρκτο, ωστόσο έχουν περιλάβει στα έργα τους αξιόλογες σχετικές απόψεις, οι οποίες μπορούν να αποδοθούν σήμερα χρήσιμος οδηγός στη σωστή αντιμετώπιση του θέματος της προστασίας της φύσεως.

Ο Θεοφ. Επίσκοπος Ειρηναίος Πόπ, που άνηλθε στη συνέχεια στο θέμα, εξέτασε το θέμα της σχέσεως του ανθρώπου με το φυσικό περιβάλλον από άποψη λειτουργική. Έκανε λόγο για τη σύσταση και το περιεχόμενο πολλών Άκολουθιών, οι οποίες περιελήφθησαν στο Μικρόν και στο Μέγα Ευχολόγιον της Εκκλησίας μας και οι οποίες αναφέρονται σε διάφορες ασχολίες και εκδηλώσεις της καθημερινής ζωής των ανθρώπων, όπως λ.χ. το έργο και τη σπορά, τη συγκομιδή και την εύλογία των καρπών της γης (θερισμός, τρυγητός κ.ά.), άλλα φαινόμενα όπως οι σεισμοί, ή ανομβρία, οι πλημμύρες, οι επιδημίες κ.λπ.

Ο Θεοφ. Επίσκοπος Ειρηναίος Πόπ μίλησε εκτενέστερα για την εύλογία των υδάτων, που γίνεται με την τελετή του Αγιασμού, κατά την οποία αναφωνείται από τον ιερέα ή τον Επίσκοπο «Μέγας εί, Κύριε, και θαυμαστά τα έργα σου και ούδεις λόγος έξαρκέσει προς ύμνον των θαυμασίων σου». Σχετικά με το ύδωρ του βαπτίσματος είπε ότι αυτό αντιπροσωπεύει την ύλη του κόσμου. Γενικό συμπέρασμά του ήταν ότι ο άνθρωπος μπορεί να αποτυπώσει στον κόσμο τη σφραγίδα της δημιουργικής του παρουσίας.

Η άπογευματινή συνεδρία έκλεισε με την παρουσίαση των εισηγήσεων του Αϊδεσιμολ. Πρωτοπρεσβύτερου π. Σταματίου Σκλήρη και του Κωνσταντίνου Σταματόπουλου, που προσήγγισαν το θέμα από την πλευρά της εικονογραφίας και της αρχιτεκτονικής αντίστοιχα. Ίδιαίτερη έντύπωση προκάλεσε ή επιγραμματική παρατήρηση του π. Σκλήρη, ότι ο άνθρωπος συνδέεται με τη φύση όχι αίσθητικά ή ρομαντικά, άλλ' οντολογικά.

* * *

Το πρόγραμμα της τρίτης ημέρας του Συνεδρίου,

δηλαδή της Παρασκευής, 8ης Νοεμβρίου 1991, άρχισε με άρχιερατική θεία Λειτουργία, την οποία τέλεσε ο Σεβ. Μητροπολίτης Γόρτυνος και Μεγαλοπόλεως Θεόφιλος στον πανηγυρίζοντα ιερό Ναό του Αρχαγγέλου Μιχαήλ, κοντά στο χωριό Έπισκοπή.

Έγιναν σύντομες έμιλίες από τον Σεβ. Μητροπολίτη Γόρτυνος και Μεγαλοπόλεως Θεόφιλο και τον Μακ. Πάπα και Πατριάρχη Άλεξανδρείας Παρθένιο Γ'. Τη θεία Λειτουργία παρακολούθησαν, εκτός από τους συνέδρους, όλόκληρη ή κοινότητα της Έπισκοπής και πολλοί κάτοικοι των γύρω χωριών.

Η εκκλησία του Αρχαγγέλου Μιχαήλ είναι ροτόντα και θεωρείται το αρχαιότερο χριστιανικό μνημείο της Κρήτης. Ανάγεται στον 5ο μ. Χ. αιώνα. Η εκκλησία ήταν, όπως φαίνεται από τους τάφους που ανασκάφηκαν, πολύ παλιό χριστιανικό κοιμητήριο. Το φυσικό περιβάλλον είναι όμολογουμένως θαυμάσιο. Όλόκληρη ή γύρω περιοχή καλύπτεται από πάρα πολλά χαμηλά ελαιόδεντρα.

Λίγο άργότερα, έπαυλήφθησαν οι εργασίες του Συνεδρίου στην ειδική αίθουσα της Όρθόδοξης Ακαδημίας της Κρήτης. Το θέμα της πρωϊνής συνεδρίας ήταν «Η Όρθόδοξη μοναχική παράδοση και ή σχέση του ανθρώπου με το φυσικό περιβάλλον». Όπως ήταν φυσικό, το θέμα καλύφθηκε με εισηγήσεις που έγιναν από πρόσωπα, τα οποία προέρχονταν από την τάξη των μοναχών.

Πρώτος έμιλητής ήταν ο Πανοσιολ. Ίερομόναχος π. Μακάριος, της Ίερās Μονής Σάμωνος Πέτρης του Αγίου Όρους, ο οποίος ανέπτυξε το θέμα «Ο μοναχός και ή φύση στην Όρθόδοξη Παράδοση». Ο π. Μακάριος είπε ότι, όταν ρίξει κανείς μια ματιά στα πολυάριθμα παραδείγματα που μάς δίδει ή άγιολογική γραμματεία για τις σχέσεις των όσίων μοναχών και του φυσικού περιβάλλοντος, διαπιστώνει ότι ο άγιος είναι ο άνθρωπος που έβηκε ξανά την προπρωτική κατάσταση του Άδάμ και ζει άρμονικά με όλη την κτίση.

Η οικειότητα των μοναχών με τη φύση και με τα ζώα, υπογράμμισε ο π. Μακάριος, είναι μία εικόνα της αποκαταστάσεως της άδამιαίας βιοτής, αλλά, επίσης, είναι και μία προτύπωση της έσχατολογικής έποχής. Αυτή ή αποκατάσταση δέν μπορεί να πραγματοποιηθεί παρά μόνο «έν Χριστώ», διά του Σταυρού και της Εθαγγελικής βίας, που επιβάλλεται στην πεπτωκυία και διεφθαρμένη φύση μας.

Διά της έπιστροφής στον εαυτόν του, διά της μετανοίας και της άσκήσεως, συνέχισε ο π. Μακάριος,

συνειδητοποιώντας την προσωπική του ευθύνη στη διαδικασία του θανάτου που ενεργείται μέσα στην κτίση, ο μοναχός θα μπορέσει να επανεύρει την κοινωνία με το Θεό, και τότε όλη ή δημιουργία θα συμμετέχει μαζί του στη χάρη της θεώσεως. Η συμμετοχή των Όρθοδόξων μοναχών στην οικολογική κίνηση κατανοείται στα παραδοσιακά πλαίσια μιας σιωπηλής αλλά δυναμικής μαρτυρίας, προσφέροντας στην Έκκλησία το παράδειγμα αυτής της, δια της μετανοίας, αποκατεστημένης αρμονίας.

Ακολουθώς μίλησε ή μοναχή Θεοξένη, θεολόγος - αδελφή της Ίερās Μονής Χρυσοπηγής Χανίων. Η μοναχή Θεοξένη είπε ότι ή Έκκλησία καθαγιάζει την ύλη και με τον άγιασμό του ελαίου στο μυστήριο του Αγίου Εύχελαίου, στον καθαγιασμό του άρτου και του οίνου στο μυστήριο της θείας Εύχαριστίας και στον άγιασμό του ύδατος στην τελετή του Μικρού και του Μεγάλου Αγιασμού. Αυτή ή προσέγγιση της ύλης οδηγεί το μοναχό στην εύχαριστιακή και την άσκητική χρήση των υλικών αγαθών. Ο μοναχός, όπως και κάθε άλλος πνευματικός χριστιανός, θα πρέπει να είναι της φύσεως χρήστης και όχι καταχραστής.

Η συμβολή των μοναχών στην προστασία της φύσεως ήταν και είναι πολύ μεγάλη, πράγμα που επιβεβαιώνεται από τα καθημερινά τους προγράμματα, είτε είναι στίς σκήτες είτε είναι στα κοινόδια. Αγαπούν τον κήπο και σέβονται τη φύση αναμένοντας την εύχαριστιακή λήψη των υλικών αγαθών ως εύλογία του Θεού. Αυτό όμως δεν παρατηρείται και μεταξύ των άλλων ανθρώπων, τουλάχιστο στον ίδιο βαθμό. Κατά τον Άγιο Κοσμά τον Αιτωλό, οι άνθρωποι θα γίνουν πτωχοί, γιατί δεν αγαπούν τα δέντρα.

Σήμερα ο κόσμος έπαυσε, δυστυχώς, να είναι κοσμημα. Με την άσυνδοσία των ανθρώπων προκλήθηκε ή μόλυνση της φύσεως και δημιουργήθηκε έτσι το γνωστό σ' όλους «οικολογικό πρόβλημα». Ο πειρασμός της φύσεως, κατέληξε ή αδελφή Θεοξένη, είναι αποτέλεσμα της σύγχρονης καταναλωτικής κοινωνίας.

Τελευταίος όμιλητής ήταν ο Πανοσιολ. Αρχιμανδρίτης π. Βασίλειος Γοντινάκης, Καθηγούμενος της Ίερās Μονής Ίδήςρων, του Αγίου Όρους. Ο π. Βασίλειος είπε ότι ο άνθρωπος δεν έφυλαξε τον Παράδεισο, δηλαδή τον κόσμο, όπως είχε υποχρέωση ως τοποτηρητής του Θεού. Έξαιτίας δέ τούτου ή φύση υποτάχθηκε στη φθορά, «ούχ έχουσα». Επομένως ή επίλυση του ούτω καλούμενου «οικολογικού προβλήματος» μπορεί να επιτευχθεί μόνο εφόσον ο άνθρωπος σεβαστεί και αναγνωρίσει τη φύση ως τον Παράδεισο και

επανέλθει στο δρόμο, που οδηγεί σ' αυτόν, δηλαδή την αρχέγονη κατάσταση. Αυτή ή πορεία θα φέρει σ' αυτόν και την ποθητή ήρεμία της ψυχής.

Ο άνθρωπος, τόνισε ο Καθηγούμενος της Ίερās Μονής Ίδήςρων π. Βασίλειος, είναι εικόνα του Θεού, γιατί είναι κοινωνία. Στην προκειμένη περίπτωση, ή φύση δεν ζητά από τον άνθρωπο ούτε λατρεία ούτε περιφρόνηση, άλλ' αγάπη και σεβασμό. Στη συνέχεια, έκανε έκτενη αναφορά στο «Γεροντικό», από το οποίο παρέθεσε και την ακόλουθη στιχομυθία, ένδεικτική της σημασίας, που αποδίδει ο μοναχός στο χώρο όπου ζει, έστω και προσωρινά:

διάβολος: Τί κάνεις εκεί;

μοναχός: Το χώρο φυλάττω.

Παρόμοιου νοήματος είναι και ο δεύτερος διάλογος, τον οποίο ανέφερε ο π. Βασίλειος και ο οποίος έγινε ανάμεσα σ' αυτόν και ένα μοναχό, τον Τιμόθεο:

π. Βασίλειος: Τί κάνεις εδώ (στο Άγιο Όρος);

π. Τιμόθεος: Έδώ μένω!

Η απάντηση, λοιπόν, του μοναχού, στο έρώτημα, ποιά είναι ή σχέση του ανθρώπου με το φυσικό περιβάλλον, είναι:

Το χώρο φυλάττω και φυλάττομαι απ' αυτόν!

* * *

Σύμφωνα με το Πρόγραμμα, οργανώθηκε επίσημη μας στο υπό ανέγερση Ευρωμεσογειακό Κέντρο Νεότητας, το οποίο θα αποτελεί παράρτημα της Όρθόδοξης Ακαδημίας της Κρήτης. Η ξενάγηση έγινε από τον Διευθυντή της Ακαδημίας Αλέξανδρο Παπαδερό.

Ακολουθώς πήγαμε στο Καστέλλι, όπου παρακολούθησαμε τον πανηγυρικό Έσπερινό, ο οποίος τελέστηκε στο παρεκκλήσι του Έπισκοπείου με την ευκαιρία της έορτης του Αγίου Νεκταρίου.

Το Πρόγραμμα της τετάρτης ημέρας του Συνεδρίου, δηλ. του Σαββάτου, 9ης Νοεμβρίου 1991, περιλάμβανε μετάβασή μας στη Σούδα για έκκλησιασμό στον πανηγυρίζοντα Ίερό Ναό του Αγίου Νεκταρίου. Από τους Αρχιερείς που μετείχαν στο Συνέδριο λειτούργησαν ο Σεβ. Μητροπολίτης Περγάμου Ιωάννης (του Οικουμενικού Πατριαρχείου), ο Θεοφ. Έπίσκοπος Ζεβενιγορόντ Νίκανδρος (του Πατριαρχείου Μόσχας) και ο Θεοφ. Έπίσκοπος Ούρμινιτσης Βαχτάνγκι (του Πατριαρχείου Γεωργίας). Μετά το Αρχιερατικό Συλλείτουργο, πραγματοποιήθηκε λιτάνευση της

Ἀπὸ τὴ λιτάνευση τῆς εἰκόνας τοῦ ἑορταζόμενου Ἀγίου Νεκταρίου σὲ κεντρικούς δρόμους τῆς Κ. Σούδας Κρήτης. Ἐμφανίζονται, ἀπὸ ἀριστερά, οἱ ἀρχιερεῖς Θεοφ. Ἐπίσκοπος Οὐρμπνίτσης Βαχτάνγκι, Σεβ. Μητροπολίτης Περγάμου Ἰωάννης καὶ Θεοφ. Ἐπίσκοπος Ζβενγκρόντ Νίκανδρος. Μπροστὰ (μετὰ τὸ Εὐαγγέλιο στὰ χέρια) ὁ Καθηγούμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἰβήρων τοῦ Ἀγίου Ὁρους Πανοσιολ. Ἀρχιμ. π. Βασίλειος Γοντικάνης.

Ἱερᾶς εἰκόνας τοῦ ἑορταζόμενου Ἀγ. Νεκταρίου στοὺς κεντρικούς δρόμους τῆς πόλεως.

Στὴ συνέχεια, ὁργανώθηκε δεξίωση τῶν συνέδρων στὸ παρακειμένο Πολιτιστικὸ Κέντρο Νεότητας τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἀγίου Νεκταρίου καὶ ἐκτελέστηκε στὸν περίβολο τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ καλλιτεχνικὸ πρόγραμμα, τὸ ὁποῖο περιελάμβανε κρητικὸς χορὸς καὶ τραγούδια ἀπὸ ὁμάδα νέων καὶ νεανίδων τοῦ Πολιτιστικοῦ Κέντρου.

Ἀκολούθως ἐπισκεφθήκαμε τὴ γυναικεία Ἱερὰ Μονὴ Παναγίας Χρυσοπηγῆς Χανίων. Σ' ὅλες τὶς πε-

Ἀπὸ τὴ μετάβαση τῶν συνέδρων σὲ χώρους τῆς Δυτικῆς Κρήτης μετὰ οἰκολογικὸ ἐνδιαφέρον. Ἀπὸ ἀριστερά, ὁ Καθηγητὴς τῆς Παντείου κ. Κων. Πάτελος, ὁ Γυμνασιάρχης Δρ. Ἀνδρέας Παπαθεοφιλείου, ὁ Καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Θεσσαλονίκης Αἰδεσιμολ. π. Θεόδωρος Ζήσης καὶ ὁ Κοσμήτωρ τῆς Θεολογ. Σχολῆς Ἀθηνῶν Καθηγητὴς κ. Ἠλίας Οἰκονόμου.

ριπτώσεις ἦταν ζωντανὴ ἡ παρουσία τοῦ οἰκείου Ποιμενάρχου Σεβ. Μητροπολίτη Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου Εἰρηναίου.

Μετὰ τὸ γεῦμα πραγματοποιήσαμε περιοδεία σὲ περιοχὲς οἰκολογικοῦ ἐνδιαφέροντος. Τὸ δρομολόγιό τῆς ἐκδρομῆς, τῆς ὁποίας προορισμὸς ἦταν τὸ ὄροπέδιο τοῦ Ὁμαλοῦ καὶ τὸ μεγάλο Φαράγγι τῆς Σαμαριάς, ἦταν μιὰ κάθετη τομὴ τῆς Δυτικῆς Κρήτης.

Τὰ τοπία τῆς περιοχῆς μετὰ τὸ θαυμάσιο πολιτισμικό τους χαρακτήρα εἶναι δημιούργημα τῆς ἀλληλεπι-

Ἀπὸ τὴ μετάβαση τῶν συνέδρων στὸ μεγάλο φαράγγι τῆς Σαμαριάς, στὸ ὄροπέδιο τοῦ Ὁμαλοῦ. Ἀπὸ ἀριστερά, ὁ Θεοφ. Ἐπίσκοπος Ναυκράτιδος κ. Θεόδωρος, ὁ Αἰδεσιμολ. Πρωτοπρ. π. Γιαροσλάβ Σουδάρσκυ, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Πράγας καὶ πάσης Τσεχοσλοβακίας κ. Δωρόθεος, ὁ Δρ. Ἀνδρέας Παπαθεοφιλείου, ἡ καθηγήτρια κ. Ταμάρα Μέσκχι καὶ ὁ Θεοφ. Ἐπίσκοπος Οὐρμπνίτσης κ. Βαχτάνγκι.

δράσεις ἀνάμεσα στὸν κόσμον τῆς φύσεως καὶ τῶν ἀνθρώπων δραστηριοτήτων. Ἡ περιοχή αὐτὴ ἀποτελεῖ τὸ ἀντικείμενο κοινῆς ἔρευνας μετὰ θέμα «Ἀπειλούμενα μεσογειακὰ τοπία», ποὺ ἔχουν ἀναλάβει ἀπὸ κοινοῦ τὰ Πανεπιστήμια τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τοῦ Καίτημπριτζ. Τὴν ξενάγηση τῶν συνέδρων ἀνέλαβε μετὰ πολλὴν ἐπιτυχία ὁ Ὀλιβερ Ράκχαμ, βοτανολόγος, ἀπὸ τὸ Καίτημπριτζ.

Μετὰ τὴν ἐπιστροφή μας στὴν Ὁρθόδοξη Ἀκαδημία τῆς Κρήτης, πραγματοποιήθηκε μονόωρη συνάντηση τῶν συνέδρων, κατὰ τὴν ὁποία χαιρέτισαν τὸ Συνέδριο καὶ ἐξέφρασαν τὶς ἀπόψεις τους γι' αὐτὸ εἰς ἀκόλουθοι παρατηρητές:

α) Βατικανό: Ἀδελφὴ Μάρτζιορι Κήγαν, τοῦ Ποντιφικικοῦ Συμβουλίου γιὰ τὴ Δικαιοσύνη καὶ τὴν Εἰρήνην.

β) Κοπτική Ἐκκλησία: π. Ἰωάννης Γουάντυ Φάραχ.

γ) Συμβούλιο Εὐρωπαϊκῶν Ἐκκλησιῶν (C.E.C.) : Πάστορας Ρούτιγκερ Νόλλ.

δ) Παγκόσμια Ὁμοσπονδία Βαπτιστῶν: Πάστορας Κνούτ Βούμπελμαν (Πρόεδρος).

ε) Σύνοδος (= Παγκόσμια Ἀδελφότητα Ὁρθόδοξης Νεολαίας) : Ἀλέξανδρος Μπελοπότσου.

* * *

Τὸ πρωὶ τῆς ἐπόμενης πέμπτης ἡμέρας τοῦ Συνεδρίου, δηλαδή τῆς Κυριακῆς 10ης Νοεμβρίου 1991, τελέστηκε στὸν Ἱ. Ναὸ τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος τοῦ Καστελλίου Ἀρχιερατικὸ Συλλεῖτουργο, στὸ ὁποῖο πῆραν μέρος ὅλοι σχεδὸν οἱ Ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ἄλλοι σύεδροι Κληρικοὶ καθὼς καὶ οἱ Σεβ. Μητροπολίτες Κισσάμου καὶ Σελίνου Εἰρηναῖος καὶ Ἀάμπης καὶ Σφακίων Εἰρηναῖος, τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κρήτης. Στὸ τέλος τοῦ Συλλεῖτουργοῦ, τοῦ ὁποῖου προέστη ὁ ἐκπρόσωπος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου Σεβ. Μητροπολίτης Περγάμου Ἰωάννης, τελέστηκε τὸ τεσσαρακονθήμερο μνημόσυνο τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Δημητρίου Α΄.

Ἀκολούθως ἐπιστρέψαμε στὴν Ὁρθόδοξη Ἀκαδημία τῆς Κρήτης προκειμένου οἱ Ὁρθόδοξοι σύεδροι, σὲ εἰδικὴ συνάντησή μας, νὰ μελετήσουμε τὰ «Συμπεράσματα καὶ Προτάσεις» τοῦ Συνεδρίου μας, ποὺ θὰ ἐπεῖχαν τὴ θέση καὶ Ἀνακοινωθέντος. Τὸ προσχέδιο τοῦ κειμένου τούτου συντάχθηκε ἀπὸ μιὰ μικτὴ Ἐπιτροπή, τὴν ὁποία ἀπετέλεσαν θεολόγοι καὶ ἄλλοι ἐπιστήμονες.

Ἡ μελέτη καὶ συζήτηση τοῦ προσχεδίου κράτησε μέχρι τὶς πρώτες ἀπογευματινὲς ὥρες καὶ συνεχίστηκε μετὰ τὸ γεῦμα γιὰ τρεῖς ἀκόμη ὥρες. Ἔτσι προέκυψε τὸ κείμενο μὲ τὰ «Συμπεράσματα καὶ Προτάσεις» τοῦ Διορθοδόξου Συνεδρίου γιὰ τὴν Προστασία τῆς Φύσεως», ποὺ παρατίθεται λίγο πρὶο κάτω.

* * *

Τὸ πρωὶ τῆς Δευτέρας, 11ης Νοεμβρίου 1991, ἀναχωρήσαμε γιὰ τὸ Ἡράκλειο πρὸς παρακολούθησιν τοῦ Ἀρχιερατικοῦ Συλλεῖτουργοῦ στὸν πανηγυρίζοντα Ἱερὸ Ναὸ τοῦ Ἀγίου Μηνᾶ. Τοῦ Ἀρχιερατικοῦ Συλλεῖτουργοῦ μετέσχον τὰ μέλη τῆς Ἐπαρχιακῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κρήτης μὲ προεξάρχοντα τὸν Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπο Τιμόθεο καθὼς καὶ οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς Ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς ἄλλους συνέδρους Κληρικούς. Στὸ τέλος τοῦ Ἀρχιερατικοῦ Συλλεῖτουργοῦ ἔγιναν σύντομες προσφωνήσεις ἀπὸ τοὺς

Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπο Κρήτης Τιμόθεο καὶ Σεβ. Μητροπολίτη Περγάμου Ἰωάννη.

Τὸ ὑπόλοιπο πρόγραμμα τῆς ἡμέρας περιελάμβανε ἐπισκέψεις στὴν Κνωσσό, τὸ Ἀρχαιολογικὸ Μουσεῖο τοῦ Ἡρακλείου καὶ προσκύνημα στὸν Ἱερὸ Ναὸ τοῦ Ἀγίου Τίτου.

Ἀργὰ τὸ ἀπόγευμα τῆς ἴδιας ἡμέρας ἐπισκεφθῆκαμε τὴ γυναικεῖα Ἱερὰ Μονὴ τῆς Ἀγίας Εἰρήνης Ρεθύμνου, ἡ ὁποία μόλις πρόσφατα ἐπαναλειτούργησε καὶ ἀκόμη ἀνακαινίζεται. Κατὰ τὴν ἐπίσκεψή μας στὴ Μονὴ παρευρίσκειτο καὶ ὁ οἰκεῖος Ποιμενάρχης Σεβ. Μητροπολίτης Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου Θεόδωρος.

Ἔτσι ἔληξε τὸ Πρόγραμμα τοῦ ἐξαήμερου Διορθοδόξου Συνεδρίου τῆς Κρήτης, τὸ ὁποῖο, κατὰ γενικὴ ὁμολογία, ὑπῆρξε ἐπιτυχημένο καὶ πρωτοποριακὸ. Δημιούργησε τὰ ἐρεθίσματα ἐκεῖνα ποὺ θὰ φέρουν τὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία στὴν πρωτοπορία τῆς παγκόσμιας προσπάθειας γιὰ προστασία τῆς φύσεως.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΔΙΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΦΥΣΕΩΣ

I

1. Τὸ 1989 ἡ Αὐτοῦ Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Δημήτριος Α΄ ἐξέδωσε Πατριαρχικὸ μῆνυμα μὲ τὸ ὁποῖο ζητοῦσε, ὅπως τὴν πρώτη ἡμέρα τοῦ Σεπτεμβρίου κάθε ἔτους, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ καὶ τὴν ἀρχὴ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους γιὰ τὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, ἀναπέμπονται εὐχαριστίες καὶ ἐκσιές γιὰ ὅλη τὴ δημιουργία. Ζήτησε ὅπως αὕτη ἀποτελεῖται τὴν ἡμέρα εἰδικῆς προσευχῆς γιὰ τὴ σωτηρία καὶ τὴν προστασία τῆς δημιουργίας τοῦ Θεοῦ.

2. Τὸ μῆνυμα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου δημιούργησε σημαντικὸ ἐνδιαφέρον μέσα καὶ ἔξω ἀπὸ τὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία. Σὲ ἀνταπόκριση τοῦ ἐνδιαφέροντος τούτου ἡ Αὐτοῦ Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Δημήτριος Α΄ κάλεσε τοὺς Ἀρχηγούς τῶν Αὐτοκεφάλων καὶ Αὐτονόμων Ἐκκλησιῶν νὰ ὑποδείξουν ἐπισήμους ἀντιπροσώπους, ὁ ἕνας ἀπὸ τοὺς ὁποίους νὰ εἶναι Ἱεράρχης, γιὰ νὰ συνέλθουν καὶ συζητήσουν τὴν κοινὴ στάση τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας γιὰ τὸ πρόβλημα τῆς προστασίας τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος. Τοῦτο ὁδήγησε στὴ σύγκληση ἐνὸς Διορθοδόξου Συνεδρίου μὲ ἀντικείμενο τὸ εἰδικὸ αὐτὸ θέμα.

3. Τὸ Συνέδριο αὐτὸ συγκλήθηκε στὴν Ὁρθόδοξη

Ἀκαδημία τῆς Κρήτης, ἀπὸ τῆς 5 μέχρι τῆς 11 Νοεμβρίου 1991, ὑπὸ τὴν προεδρία τοῦ ἀντιπροσώπου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Σεβ. Μητροπολίτη Περγάμου Ἰωάννη. Τὸ Συνέδριο εὐλογήθηκε ἀπὸ τὴν παρουσία τοῦ Μακ. Πάπα καὶ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Παρθενίου Γ'. Ἡ Α.Β.Υ. ὁ Πρίγκηπας Φίλιππος, Δούκας τοῦ Ἑδμβούργου καὶ Διεθνὴς Πρόεδρος τοῦ «Παγκοσμίου Ταμείου γιὰ τὴ Φύση» (W.W.F.) ἔκανε τὴν ἐναρκτήρια ὁμιλία καὶ μίλησε γιὰ τὴ φύση τῆς οἰκολογικῆς κρίσεως, τὴν ὁποία ἀντιμετωπίζει σήμερα ὁ κόσμος. Πῆραν μέρος ἀντιπρόσωποι ἀπὸ δώδεκα Αὐτοκέφαλες καὶ Αὐτόνομες Ἐκκλησίες. Τὶς ἐργασίες τοῦ Συνεδρίου παρακολούθησαν ὡς παρατηρητὲς εἰδικοί ἐπιστήμονες σὲ διάφορους τομείς, ὅπως τῆς Θεολογίας καὶ τῶν Φυσικῶν Ἐπιστημῶν.

4. Οἱ εἰσηγήσεις ποὺ παρουσιάστηκαν στὸ Συνέδριο καὶ οἱ συζητήσεις ποὺ ἀκολούθησαν κάλυψαν ἕνα εὐρὺ φάσμα θεμάτων, ὅπως: α) Γενικὴ εἰσαγωγικὴ ἐξέταση τῶν αἰτίων, τῆς φύσεως καὶ τῆς σημασίας τῆς οἰκολογικῆς κρίσεως, β) Περιβαλλοντικὰ προβλήματα, γ) Θεολογικὲς προσεγγίσεις ἀναφορικὰ μὲ τὴ σχέση τῆς ἀνθρωπότητας καὶ τοῦ φυσικοῦ τῆς περιβάλλοντος, δ) Πνευματικὲς πτυχὲς τοῦ προβλήματος μὲ εἰδικὴ ἀναφορὰ στὴν Ὁρθόδοξη μοναστικὴ παράδοση καὶ ε) Πρακτικὲς εἰσηγήσεις.

II

Τὸ Συνέδριο κατέληξε στὰ ἀκόλουθα γενικὰ συμπεράσματα, τὰ ὁποία ἐδράζονται πάνω σὲ θεμελιώδεις ἀρχὲς τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας καὶ ἀποτελοῦν τὴ θέση τῆς ἀναφορικὰ μὲ τὴν οἰκολογικὴ κρίση.

α) Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία συμμερίζεται τὴν εὐαισθησία καὶ τὴν ἀνησυχία αὐτῶν οἱ ὁποῖοι ἀγωνιοῦν γιὰ τὴν ἀξαναπόμνη ρύπανση τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος, ἢ ὁποία ὀφείλεται στὸν ἀνθρώπινο παράγοντα. Ἡ Ἐκκλησία τὴ θεωρεῖ ὡς ἁμαρτία καὶ γι' αὐτὴν καλεῖ ὅλα τὰ ἀνθρώπινα πλάσματα νὰ μετανοήσουν. Ὑπάρχει ἡ τάση γιὰ ἀναζήτηση μιᾶς νέας ἠθικῆς. Γιὰ τὴν Ὁρθόδοξον ὅμως Ἐκκλησία ἡ λύση τοῦ προβλήματος θρίσκει στὴ λειτουργικὴ καὶ τὴν εὐχαριστιακὴ ζωὴ, καθὼς καὶ στὸ ἀσκητικὸ ἥθος τῆς Ὁρθόδοξης παραδόσεως.

β) Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ ταυτιστεῖ μὲ ὁποιοδήποτε οἰκολογικὸ κίνημα, κόμμα ἢ ὁ γάνωση καὶ δὲν ἐπιθυμεῖ τὴν ἐπίλυση τοῦ οἰκολογικοῦ προβλήματος σύμφωνα μὲ τὴν ἰδεολογία καὶ τὴ φιλοσοφία τους ἢ τὴν ἐφαρμογὴ τῶν μεθόδων καὶ τῶν προγραμμάτων τους. Ἡ Ὁρθόδοξία πρῶτιστα θεωρεῖ

ἐαυτὴν ὡς Ἐκκλησία καὶ αὐτὸ σημαίνει μιὰ παρῶσι καὶ μιὰ μαρτυρία γιὰ ἕνα συγκεκριμένον τρόπο υπάρξεως, ποὺ εἶναι συνέπεια μιᾶς εἰδικῆς θεολογικῆς θεωρήσεως τῆς σχέσεως τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸ Θεό, τοὺς συνανθρώπους του καὶ τὴ φύση.

III

Ἐχοντας «κατὰ νοῦν» τὶς γενικὲς αὐτὲς ἀρχὲς οἱ συμμετέχοντες στὸ Διορθόδοξον Συνέδριο θὰ ἤθελαν μὲ σεβασμὸ νὰ θέσουν ὑπόψη τῶν Ἐκκλησιῶν τους τὶς ἀκόλουθες προτάσεις:

1. Ἡ Ἐκκλησία νὰ ἐπισύρει τὴν προσοχὴν στὸ Ὁρθόδοξον εὐχαριστιακὸ καὶ ἀσκητικὸ ἥθος, τὸ ὁποῖο ἀποτελεῖ τὴ σφραγίδα τῆς σχέσεως τῆς Ὁρθοδοξίας μὲ τὴ φύση. Οἱ Ἐκκλησίες θὰ πρέπει γιὰ μιὰ ἀκόμη φορὰ νὰ προσφέρουν στοὺς πιστοὺς καθὼς καὶ στὸν κόσμον γενικότερα αὐτὸν τὸν ἀπλό, ἀσκητικὸ καὶ ὁμοιοκλήρωτον τρόπο ζωῆς. Ἡ ἀνθρωπότητα χρειάζεται ἕνα ἀπλούστερο τρόπο ζωῆς, ἕνα ἀνανεωμένο ἀσκητισμὸ γιὰ χάρι τῆς Δημιουργίας.

2. Κάθε Αὐτοκέφαλη Ἐκκλησία νὰ καθιερώσει τὴν πρώτη Σεπτεμβρίου ὡς ἡμέρα γιὰ εἰδικὲς εὐχὲς καὶ ἱκεσίες γιὰ ὅλη τὴ Δημιουργία — ὡς ἡμέρα γιὰ τὴν προστασία ὅλης τῆς Δημιουργίας τοῦ Θεοῦ.

3. Κάθε Ἐκκλησία νὰ ἀναλάβει τὴ σύνταξη προγραμμάτων γιὰ χριστιανικὴ περιβαλλοντολογικὴ ἐκπαίδευση. Αὐτὰ τὰ προγράμματα θὰ πρέπει νὰ περιλαμβάνουν: Ὅλες τὶς πτυχὲς τῆς θεολογικῆς ἐκπαίδευσως, τὸ σχεδιασμὸ σειρᾶς μαθημάτων, τὴ δημιουργία ὕλικου γιὰ τὰ Κατηχητικὰ Σχολεῖα καὶ τὴν προετοιμασία κατάλληλου ὕλικου γιὰ χρῆση ἀπὸ τοὺς Καθηγητὲς τῶν Θρησκευτικῶν στὰ Δημόσια Σχολεῖα. Αὐτὸ τὸ ὕλικον θὰ μπορούσε, ἐπίσης, νὰ χρησιμοποιηθεῖ στὶς χώρες, ὅπου ἡ Ἐκκλησία ἔχει ὑπὸ τὴν ἐποπτεία τῆς Σχολεῖα Δημοτικῆς καὶ Μέσης Ἐκπαιδεύσεως. Ἰδιαίτερα συνιστᾶται, ὅπως ἡ 1η Σεπτεμβρίου θεωρηθεῖ ὡς κατάλληλη εὐκαιρία γιὰ ἐμφαση τόσο στὴ διδασκαλία ὅσο καὶ στὸ κήρυγμα, ἐκπαιδευόντας ἔτσι τὴν ἀνάγκη νὰ προστατεύσουμε τὴ Δημιουργία τοῦ Θεοῦ.

Στὶς χώρες ὅπου ἡ Ἐκκλησία ἔχει ὑπὸ τὴν ἐποπτεία τῆς Σχολῆς Τριτοβάθμιας Ἐκπαιδεύσεως θὰ πρέπει νὰ ἐνθαρρύνει τὴν ἔρευνα σὲ τομείς ποὺ προάγουν τὸ περιβάλλον — ὅπως λ.χ. οἱ ἐναλλακτικὲς πηγὲς ἐνέργειας.

4. Κάθε Ἐκκλησία νὰ ἀσχοληθεῖ μὲ ἔργα ἢ τοπικὲς πρωτοβουλίες, οἱ ὁποῖες ὁδηγοῦν στὴν ἐπανεκτί-

μηση τῆς ἀξίας ὅλης τῆς Δημιουργίας. Κάθε Ἐκκλησία παρακαλεῖται νὰ ἀναλάβει τὴν ἐκπόνηση σχεδίων καὶ τὴν ἐκτέλεση ἔργων πάνω σὲ τοπικό, δηλαδή ἐνοριακό καὶ εὐρύτερο ἐπισκοπικό ἐπίπεδο, ὅπως γιὰ παράδειγμα:

—Στὶς ἐνορίες: Νὰ ὀργανώσει προγράμματα γιὰ ἀνακύκλωση χαρτιοῦ, γυαλιοῦ, μετάλλων καὶ χημικῶν ἀποβλήτων, τὰ ὁποῖα μποροῦν νὰ γίνουν λίπασμα.

Νὰ ἐξοικονομήσει ἐνέργεια μέσα στὰ Ἐκκλησιαστικά κτίρια μὲ κατάλληλη μόνωση καὶ ἔλεγχο τοῦ φωτισμοῦ τους.

Νὰ ἐνθαρρύνει ἐξοικονόμηση νεροῦ.

Νὰ ἐνθαρρύνει λιγότερη χρήση τοῦ αὐτοκινήτου.

—Στὶς Ἐπισκοπικὲς ἐπαρχίες: Νὰ ἐντοπίσει εὐκαιρίες γιὰ παραγωγή καὶ χρήση ἐναλλακτικῶν μορφῶν ἐνέργειας (ἡλιακή, αἰολική καὶ χρήση βιομάζας) ὡς ἄμεσο καὶ πρακτικό τρόπο.

5. Κάθε Ἐκκλησία θὰ πρέπει νὰ ἐξετάσει τὴν χρήση τῆς γῆς, τῶν κτιρίων καὶ τῶν ἐπεγδύσεων πού ἐλέγχει ἢ ἐπηρεάζει γιὰ νὰ θεβαιωθεῖ ὅτι αὐτὰ χρησιμοποιοῦνται ἢ λειτουργοῦν μὲ τρόπο πού δὲν θὰ προκαλέσει ζημιὰ στὸ περιβάλλον, ἀλλ' ἀντίθετα θὰ τὸ βελτιώσει.

6. Κάθε Ἐκκλησία νὰ διοργανώνει συγκεντρώσεις τῶν μελῶν τῆς γιὰ ἐξέταση θεμάτων πού καλύπτουν τὸ φάσμα ἀπὸ τὴ Θεολογία μέχρι τὶς Ἐπιστῆμες πού ἀσχολοῦνται μὲ τὸ περιβάλλον μὲ σκοπὸ νὰ βοηθηθεῖ στὴν προσπάθειά τῆς γιὰ περαιτέρω πρακτικὴ τῆς ἐνασχόληση σὲ τομεῖς πού ἔχουν σχέση μὲ τὸ περιβάλλον καὶ μὲ τὰ βιο-ηθικά ζητήματα. Μέσω αὐτῶν τῶν συγκεντρώσεων ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία θὰ πρέπει νὰ πλησιάζει ὅσους ἀσχολοῦνται μὲ τὴν Ἐπιστήμη καὶ τὴν Οἰκολογία καὶ δὲν εἶναι μέλη τῆς καὶ νὰ τοὺς ζητήσει νὰ θέσουν στὴ διάθεσή τῆς τὴ γνώση καὶ τὴν πείρα τους.

7. Οἱ Αὐτοκέφαλες Ἐκκλησίες μιᾶς περιοχῆς νὰ συνεργάζονται πάνω σὲ εἰδικὰ περιβαλλοντολογικὰ ζητήματα, τὰ ὁποῖα ἐκφεύγουν τῶν ὁρίων μιᾶς τοπικῆς Ἐκκλησίας.

8. Οἱ σύεδροι νὰ ἀπευθύνουν ἔκκληση στὸ Συνέδριο τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν γιὰ τὸ Περιβάλλον καὶ τὴν Ἀνάπτυξη (UNEP), τὸ ὁποῖο θὰ πραγματοποιηθεῖ στὴ Βραζιλία, τὸν Ἰούνιο τοῦ 1992. Στὴν ἔκκληση νὰ ζητεῖται:

α) Σύμφωνα μὲ τὰ λόγια τοῦ Κυρίου «Καθὼς θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως» (Λουκ. 6,31), κανένα προῖόν ἢ βιομηχανία νὰ μὴν ἐξάγεται καὶ κανένα ἀπόβλητο νὰ μὴν

ἐναποτίθεται (νὰ μὴν ἀπορρίπτεται), ἐφόσον ἡ χώρα προελεύσεως δὲν θὰ τὸ ἀποδεχόταν στὸ δικό της ἔδαφος ἢ τὴν ἐπικράτειά τῆς.

β) Σύμφωνα μὲ τὴ Χριστιανικὴ ὑπόδειξη γιὰ σωστὴ διαχείριση τῶν πόρων, θὰ πρέπει νὰ καταβληθεῖ κάθε δυνατὴ προσπάθεια γιὰ ἱκανοποιητικὴ χρῆση τῆς ἐνέργειας. Αὐτὸ ἐνδεχομένως νὰ ἀπαιτήσῃ μείωση τῆς φορολογίας πάνω στὸ κόστος τῶν μονωτικῶν ὕλικων καὶ κατάργηση τῶν ἐπιχορηγήσεων γιὰ τὴν παραγωγή καὶ χρῆση μὴ ἀνανεώσιμων πηγῶν ἐνέργειας, οἱ ὁποῖες εἶναι ἰδιαίτερα ζημιολογικὲς γιὰ τὸ περιβάλλον. Εἶναι, ἐπίσης, ἐνδεχόμενο νὰ ἀπαιτήσῃ τὴν αὔξηση τῶν φόρων, ὥστε νὰ περιοριστοῦν ἡ χρῆση καυσίμων, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ προκύψῃ περισσότερο ὀρθολογιστικὴ χρῆση πηγῶν ἐνέργειας, ὅπως τὸ κάρβουνο καὶ τὸ πετρέλαιο.

9. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία νὰ ἐνθαρρύνει νέους ἀνθρώπους νὰ ἀναλάβουν ἔργα καὶ προγράμματα περιβαλλοντολογικοῦ χαρακτήρα, ὅπως κατασκηνώσεις μὲ θέματα περιβαλλοντολογικὰ καὶ ἐπιμορφωτικὰ προγράμματα.

Ο ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ, ἡ Παγκόσμια Ἀδελφότητα τῆς Ὁρθόδοξης Νεολαίας, θὰ πρέπει νὰ ἐνθαρρύνει Ὁρθόδοξες Ὁργανώσεις Νέων νὰ δράσουν σ' αὐτοὺς τοὺς τομεῖς, καὶ νὰ ἀσκήσῃ τὸ ρόλο τοῦ συντονιστῆ στὴν ἀνάπτυξη καὶ προώθηση προγραμμάτων τῆς Ὁρθόδοξης Νεολαίας σ' ὅλο τὸν κόσμον.

(Τέλος)

ΑΝΔΡΕΑΣ Ν. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ
Διδάκτωρ Θεολογίας - Γυμνασιάρχης

ΕΡΜΗΝΕΙΑΙ ΕΥΣΕΒΕΙΣ

τοῦ ψυχωφελεστάτου καὶ θαυμαστοῦ βιβλίου
ὀνομαζομένου

ΠΕΡΙ ΜΙΜΗΣΕΩΣ ΧΡΙΣΤΟΥ

μὲ στόχασες πνευματικαῖς καὶ κατόνυξιν
εἰς κάθε κεφάλαιον

Ἡ «Μίμησις» αὐτὴ τοῦ Χριστοῦ διαφέρει θεσικῶς ἀπὸ ὅλες τὶς μέχρι τώρα μεταφράσεις εἰς τὴν ἑλληνικὴν. Εἶναι ἡ πληρεστέρα, ἀπὸ ὀρθόδοξου ἐπόψεως.

Ἀνατύπωσης καλαίσθητος κατὰ τὸ πρωτότυπον ἐκδόσεως Ἐνετίας, ἔτους 1770. Μὲ ἔγκρισιν καὶ εὐλογίαν τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας μας.

Σελίδες 532, ἐξώφυλλον εἰς τετραχρωμίαν, δρχ. 1.200 (πλέον ταχυδρομικά).

Κεντρικὴ διάθεσις: Ἀποστολικὴ Διακονία, Ἰασίου 1, 115 21 Ἀθήνα, τηλ. 722.8008.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

«Γιὰ νὰ γίνουμε εἰρηνοποιοὶ καὶ φωτοδοταί».

Ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ, ἐν βαρυσημάντῳ ποιμαντορικῇ ἐγκυκλίῳ ἐπὶ τῇ ἐορτῇ τῶν Χριστουγέννων, ἥτις δημοσιεύεται εἰς τὰς πρώτας σελίδας τοῦ παρόντος τεύχους τῆς «Ἐκκλησίας», ἐπισημαίνει ὅτι «δυστυχῶς τὸ Χριστουγεννιάτικο μήνυμα τῆς εἰρήνης καὶ ἐν Χριστῷ συναδελφώσεως ἀκούεται σήμερον σ' ἓνα κόσμον, ποὺ συνεχίζει νὰ ζεῖ μὲ μόνιμη τὴν ἀπειλὴν τοῦ πολέμου καὶ νὰ αἰμορραγεῖ στὰ πεδία τῶν μαχῶν. Ἰδιαίτερα ἡ περιοχὴ μας, ἡ Βαλκανικὴ, ἔχει γίνῃ καὶ πάλι πυριτιδαποθήκη τῆς Εὐρώπης. Ὁ πόλεμος οὕτως αὐτὸς τίς ἱερώτατες στιγμὲς σταματᾷ τὸ δλέθριον ἔργον τοῦ καὶ οἱ Ὁρθόδοξοι Σέρβοι ἀδελφοί μας θνσιάζονται στὰ πεδία τῶν μαχῶν, ἀγωνιζόμενοι γιὰ τὴν ὑπαρξὴ καὶ ἐπιβίωσίν τους, ἐνῶ ψευδοχριστιανοί, καὶ ἀντίχριστοι, συνεργάζονται γιὰ τὴν συντριβὴ καὶ ἐκμηδένισή τους. Χριστιανοὶ καὶ μὴ Χριστιανοί, Ὁρθόδοξοι καὶ μὴ Ὁρθόδοξοι, σφαγιάζονται ἀνηλεῶς, θύματα συμφερόντων καὶ ἀνομολογήτων ἐπιδιώξεων».

Ἐνώπιον τῆς τραγικῆς αὐτῆς καταστάσεως καλεῖται ὁ Ἑλληνισμὸς σήμερον νὰ ἐπωμισθῇ τὴν μεγάλην ἀποστολήν του καὶ νὰ ἀνἀδειχθῇ «καὶ πάλιν ἄξιος τῆς ἱστορίας του». Πρέπει (νὰ ὑπερασπίσῃ τὰ δίκαια τῶν Ὁρθοδόξων τῆς Βαλκανικῆς), ἀναβαπτίζόμενος «στὴν ἑλληνορθόδοξον παράδοσίν μας. Χωρὶς Ὁρθοδοξία δὲν ἔχουμε Χριστὸν καὶ χωρὶς Χριστὸν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γεμίσουμε εἰρήνῃ καὶ φῶς, γιὰ νὰ γίνουμε εἰρηνοποιοὶ καὶ φωτοδοταί».

Ἄς εἶναι ἡ μνήμη αὐτοῦ αἰωνία.

Ἡ Α.Θ.Π. ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ. Βαρθολομαῖος κατὰ τὴν δεξίωσιν μετὰ τὸ ἐτήσιον μνημόσυνον τοῦ αἰοδύμου Πατριάρχου Δημητρίου εἶπεν, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, τὰ ἐξῆς διὰ τὸν ἐκλεκτὸν Προκάτοχόν Του: «Ἐφυγεν ἀπροσδοκῆτως καὶ αἰφνιδίως ἐκ τοῦ μέσου ἡμῶν — ὥς ἐν συσσεισμῷ, ἐφυγεν ἀθορύβως, ὅπως ἀπέφυγε τοὺς θορύβους καὶ τὴν προβολὴν καὶ τὰς ἐπιδεικτικὰς εἰς ὅλην του τὴν ζωὴν. Τὸν ἐνδιέφερε περισσότερον ἡ οὐσία, τὸν ἐνδιέφερε τὸ ἔργον τῆς Ἐκκλησίας, τὸν ἐνδιέφερεν ὁ ἄνθρωπος».

Ἐφυγεν ἀπὸ τὸν ἐφήμερον τοῦτον κόσμον καὶ ἐσκήνωσε τὸν φωτοφόρον νυμφῶνα τοῦ Κυρίου. Καὶ ὅμως ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι κοντὰ μας. Κάτω ἀπὸ τὴν

ἱερὰν αὐτὴν σιέγην τοῦ Πατριαρχικοῦ Οἴκου, τὸν ὁποῖον ἐκεῖνος ἠξιώθη νὰ ἀνοικοδομήσῃ καὶ νὰ κληροδοτήσῃ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ὡς πανταχοῦ εἰς τὰς Ἐκκλησίας καὶ εἰς τὰ Ἰδρύματά μας, ἀλλὰ πρὸ παντὸς εὐρίσκεται ἐνθρονισμένος εἰς τὸ διηνεκὲς εἰς τὰς καρδίας μας, αἱ ὁποῖαι τὸν ἠγάπησαν πολὺ (πρὸβλ. Λουκ. 7,47).

Ἐδῶ εἰς τὰ Πατριαρχεῖα, ὅπου καὶ ἂν σταθῶμεν καὶ ὅ,τι καὶ ἂν ἐγγίσωμεν τὸν ἐνθυμούμεθα. Καὶ τὰ ἄφηνχα πράγματα εἶναι συνδεδεμένα μὲ τὴν γλυκεῖαν μορφήν του καὶ τὸ πνεῦμα του πλανᾶται εἰς τοὺς ἱεροὺς τοῦτους χώρους καὶ ἡ εὐχή του μᾶς συνοδεύει καὶ ἡ ἀγάπη του μᾶς στηρίζει καὶ ἡ ἀπλότης του μᾶς παραδειγματίζει...

Ὅπως ἰδιαίτερος αἰσθάνεται τὴν προσιατευτικὴν καὶ ἐνισχυτικὴν διὰ τῶν εὐχῶν του παρουσίαν τοῦ ἐδῶ ἡ Μετρίτης ἡμῶν ποῦ, κατὰ τὴν ἀνεξιχνίαστον καὶ ἐπιεικῇ δουλήν τοῦ Θεοῦ, ἠξιώθη νὰ τὸν διαδεχθῇ ἐπὶ τοῦ Θρόνου τοῦ Πρωτοκλήτου, διὰ νὰ συνεχίσῃ τὴν ἱεροουργίαν τοῦ μυστηρίου τῆς παρουσίας τῆς Ἀγίας τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Γένους Μεγάλης Ἐκκλησίας εἰς τὴν ἱστορικὴν ταύτην βασιλίδαν τῶν πόλεων καὶ τῆς μαρτυρίας αὐτῆς ἀπὸ τῆς ἱερᾶς ταύτης αἰωνοβίου πνευματικῆς ἐπάλλξεως πρὸς τοὺς ἐγγὺς καὶ πρὸς τοὺς μακρὰν... Ἄς εἶναι ἡ μνήμη αὐτοῦ αἰωνία».

Διατηρεῖ ἀείποτε τὸν κλῆρον
τῆς ἀνυστάκτου εὐθύνης».

Τὸν παρελθόντα Ὀκτώθριον ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Καντουαρίας καὶ Ποιμᾶτος πάσης Ἀγγλίας Δρ. Γεώργιος Carey ἐπραγματοποίησεν ἐπίσημον ἐπίσκεψιν πρὸς τὸ Σεπτὸν Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον. Κατὰ τὸν πρὸς αὐτὸν χαιρετισμὸν τοῦ Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου ἐτιμώθησαν περὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, τὰ ἐξῆς:

«Ἡ παλαίφατος ἡμῶν αὕτη Ἐκκλησία καὶ Καθέδρα, παραμένονσα ἀδιαλείπτως ἡ μαρτυρικὴ σκοπία τῆς Πρωτοθρόνου Ἐκκλησίας μεταξὺ πάντων τῶν ἀνὰ τὸν κόσμον Ὁρθοδόξων, διατηρεῖ ἀείποτε, ἐν ταπεινώσει πολλῇ καὶ ὑπακοῇ εἰς τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου, τὸν κλῆρον τῆς ἀνυστάκτου εὐθύνης, τὴν ὁποίαν οἱ καθαγιασθέντες αἰῶνες δι' Ἀγίων Οἰκουμενικῶν Συνόδων ἐνεπιστεύθησαν αὐτῇ.

Καὶ ἴσως θὰ ἠδυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ἐνταῦθα ὅτι

δὲν ἦτο τυχαῖον — ἀλλὰ μᾶλλον ὡς ἐκ Θείας Προνοίας διδακτικὸς συμβολισμὸς — τὸ δι' ἀκριβῶς ἐν τῇ ἱερᾷ ταύτῃ Πόλει τῶν πολλαπλῶν μαρτυριῶν καὶ τῆς ἀδιαλείπτου μαρτυρίας ὑπόδεκxεν ὁ Θεὸς νὰ συγκροτηθῇ καὶ νὰ μεῖνῃ, μοναδικὸν παράδειγμα εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ ὅλου Χριστιανισμοῦ, ἡ περιφημὸς ἐκείνη Μονὴ τῶν Ἀκοιμήτων, ἡ ἄλλως καλουμένη Μονὴ τοῦ Στουδίτου».

Τὸ ζήτημα τῆς χειροτονίας τῶν γυναικῶν.

Ἡ πρόσφατος ἀπόφασις τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας περὶ τοῦ νὰ εἶναι ἐπιτρεπτὴ ἡ εἴσοδος γυναικῶν εἰς τὰς τάξεις τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἐπισκόπων, προσεκάλεσε λύπην τόσον εἰς τοὺς Ὀρθοδόξους, ὅσον καὶ εἰς τοὺς Ρωμαιοκαθολικούς, δοθέντος δι' οὗτω προστίθεται ἐν ἀκόμῃ ἐμπόδιον εἰς τὴν πρόοδον τοῦ μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν οἰκουμενικοῦ διαλόγου.

Ἦδη πρὸ τῆς λήψεως τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ἀποφάσεως ὁ Παναγιώτατος Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ. Βαρθολομαῖος, κατὰ τὸν μνημονευθέντα ἐν τῇ προηγουμένη παρατηρήσει χαιρετισμὸν Του πρὸς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Καντουαρίας, ἐπεσήμανεν ἀπὸ τῆς δοδωδῆς σκοπιᾶς τὰ ἑξῆς: «Ὁ μεταξὺ τῶν Ἀδελφῶν ἡμῶν Ἐκκλησιῶν συνεχιζόμενος διμερὲς Θεολογικὸς Διάλογος, ἐνῶ ἐπὶ τὴν διάσπασιν εἶχε, σὺν Θεῷ, ἀποδώσει ἱκανοποιητικὸν καρπὸν καὶ εἶχεν ἐμπνεύσει χρησιμὰς ὡς πρὸς τὸ ἄμεσον μέλλον ἐλπίδας, ἐν τοῖσις ἀφ' ἧς ἀνέκυψε παρ' ὑμῖν τὸ κεφαλαιῶδες διὰ τὴν Πίστιν καὶ τὴν Τάξιν τῆς ἀδιδαιρέτου Ἐκκλησίας ζήτημα τῆς χειροτονίας γυναικῶν, φυσικὸν εἶναι νὰ ἀντιμετωπίξῃ σήμερον τεραστίας δυσκολίας».

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Καντουαρίας, κατὰ τὴν ἀντιφώνησιν του πρὸς τὸν Παναγιώτατον Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην, ἀναφερθεὶς εἰς τὰς αὐτὰς δυσκολίας, εἶπεν: «Εἶμαι ἐνήμερος διὰ τὴν δημιουργηθεῖσαν εἰς κατὰ τόπους Ὀρθοδόξους λύπην ἐκ τῆς χειροτονίας τῶν γυναικῶν εἰς τοὺς βαθμοὺς τοῦ πρεσβυτέρου καὶ ἐπισκόπου εἰς τινὰς ἐπαρχίας τῆς Ἀγγλικανικῆς Κοινωνίας. Παρὰ ταῦτα δὲν δειλιῶ...».

Δέον νὰ σημειωθῇ, δι' ἡ μακραίων Ὀρθόδοξος παράδοσις, ὡς καὶ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔχομεν τονίσει, ἔχει γνωρίσει μόνον τὴν ιδιότητον (sui generis) χειροτονίαν τῶν διακονιστῶν.

Ἀξιέπαινος καὶ ὑποδειγματικὴ πρωτοβουλία.

Τὴν 23ην Νοεμβρίου 1992 τὸ Δ.Σ. τοῦ «Συλλό-

γου Ἀποφοίτων τοῦ Ε' Ὀκταετίας Γυμνασίου Ἀργένων Ἀθηνῶν» ὠργάνωσε ἐν τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἑταιρείᾳ τελετὴν, καθ' ἣν ἀνηγορεύθησαν ἐπίτιμα μέλη τοῦ Συλλόγου οἱ φοιτήσαντες εἰς τὸ Γυμνάσιον τοῦτο Σεβασμιώτατοι Μητροπολίται Ἀττικῆς κ. Δωρόθεος, Πατρῶν κ. Νικόδημος, Καρυστίας καὶ Σκύρου κ. Σεραφεῖμ καὶ Λήμων καὶ Ἀγίου Εὐστρατίου κ. Ἱεροθέος. Τὰς προσωπικότητας τῶν τιμηθέντων Ἱεραρχῶν καὶ τὴν ἀκτινοβόλον δρασίν των εὐστόχως παρουσίασαν κατὰ σειρὰν ὁ Πρόεδρος τοῦ Συλλόγου Καθηγητὴς κ. Νικόλαος Ἀντωνόπουλος, ὁ Διευθυντὴς τοῦ Ἀρχαίου Λυκείου Πατρῶν κ. Ἰωάννης Ἀθανασόπουλος, ὁ Γεν. Γραμματεὺς τοῦ Συλλόγου κ. Βασίλειος Τζαννέτιος καὶ ὁ Πανσο. Ἀρχιμανδρίτης κ. Δωρόθεος Πολυκανδριώτης.

Δέον νὰ ἐξαρθῇ ἰδιαίτερος ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος πρωτοβουλία, διότι ἀφ' ἐνὸς ἐντάσσεται εἰς εὐρύτερον πρόγραμμα προβολῆς τῶν διαπρεφάντων ἐν τῇ κοινῇ ἀποφοίτων τοῦ μνημονευθέντος εκπαιδευτικοῦ ιδρυμάτος, ἀφ' ἑτέρου ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ προγράμματος αὐτοῦ κρατεῖ ἰσοδύναμους συνδεδεμένους πρὸς ἀλλήλους τοὺς ἀποφοιτήσαντας ἐξ αὐτοῦ καὶ οὕτω συντελεῖ εἰς τὴν διατήρησιν τῆς συνοχῆς τῆς ἐλληνικῆς κοινωνίας καὶ τρίτον μαρτυρεῖ, δι' οἱ παλαιοὶ τρόφιμοι τῆς δευτεροβάθμιας ἐκπαίδευσως παρελάβανον ἐκ τῶν διδασκάλων των, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, καὶ τὴν μέχρι σήμερον διατηρουμένην ἀγάπην των πρὸς τὴν Μητέρα Ἐκκλησίαν καὶ τὸν ὀφειλόμενον εἰς τοὺς Λειτουργοὺς τῆς σεβασμῶν.

Ἀσφαλῶς ἡ κατάστασις τῆς ἐλληνικῆς κοινωνίας θὰ ἦτο πολὺ καλυτέρα, ἐὰν οἱ ἀπόφοιτοι πάντων τῶν εκπαιδευτικῶν ιδρυμάτων τῆς χώρας ἦσαν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον συνδεδεμένοι καὶ ἀνελάμβανον συλλογικῶς παρομοίας πρωτοβουλίας, αἱ ὁποῖαι θὰ προσέβαλλον διακεκριμένα σιελὲς τῆς Ἐκκλησίας καὶ θὰ ἔδιδον ἀφορμὴν εἰς τὸ νὰ ἀκούεται ἡ φωνὴ τῆς Ἐκκλησίας. Κατὰ τὴν προκειμένην περίπτωσιν, ἰδιαίτερον ἐντύπωσιν ἐνεποίησαν αἱ ἀντιφωνήσεις τῶν παρευρισκομένων εἰς τὴν τελετὴν Σεβ. Μητροπολιτῶν Πατρῶν καὶ Λήμων - Ἀγ. Εὐστρατίου κ.κ. Νικοδήμου καὶ Ἱεροθέου, τὰς ὁποίας οἱ ἀναγνώσται τῆς «Ἐκκλησίας» θὰ γνωρίσουν εἰς προσεχῇ τεύχη.

Τὸ ζήτημα τῆς Κυριακῆς ἀργίας.

Εἰς τὴν Κυριακὴν ἀργίαν ἦτο ἀφιερωμένη ἐξαίρετος εἰδικὴ ἐπιστημονικὴ διάλεξις τοῦ διακεκριμένου Συμβούλου Ἐπικρατείας κ. Ἀναστασίου Μαρίνου. Ἡ διάλεξις αὕτη, — ἥτις ἐπραγματοποιήθη πρὸς

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ Πάσης Ἑλλάδος κ. κ. Σεραφεὶμ προήδρευσε τῶν ἐργασιῶν τῆς Δ. Ι. Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ 3ης ἕως 6ης Νοεμβρίου ἐ.ἔ.

Τὴν Παρασκευὴν 6ην Νοεμβρίου ἐ.ἔ. ὁ Μακαριώτατος συμπαραστατούμενος ὑπὸ τῶν μελῶν τῆς Δ. Ι. Συνόδου παρέστη εἰς τὰς ἐν Θεσσαλονίκῃ ἐορταστικὰς ἐκδηλώσεις ἐπὶ τῇ πεντηκονταετηρίδι τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, ἀπευθύνας ἐπικαίρον χαιρετισμόν.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ ὁ Μακαριώτατος ἐπεσκέφθη τὰς Ἱερὰς Μητροπόλεις Θεσσαλονίκης, Νεαπόλεως καὶ Σταυρουπόλεως καὶ Νέας Κρήνης καὶ Καλαμαριάς γενόμενος δεκτὸς ὑπὸ τῶν οἰκείων Ἀρχιερέων.

Τὸ ἑσπέρας τῆς αὐτῆς ἡμέρας ὁ Μακαριώτατος συμπαραστατούμενος ὑπὸ τῶν μελῶν τῆς Δ. Ι. Συνόδου, ἐχοροστάτησεν εἰς τὸν ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου Πολιούχου Θεσσαλονίκης τελεσθέντα Ἑσπερινὸν γενόμενος ἐνθουσιωδῶς δεκτὸς ὑπὸ τοῦ

συρρεύσαντος πολυπληθοῦς Ἐκκλησιάσματος, τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ. Παντελεήμονος ἀπευθύναντος κατὰλληλον προσλαλίαν.

Τὴν Τρίτην 18ην παρελθόντος μηνὸς Νοεμβρίου τὸν Μακαριώτατο Ἀρχιεπίσκοπο ἐπεσκέφθη ἡ ὑφυπουργὸς Ἐξωτερικῶν κ. Βιργινία Τσουδεροῦ ἐν τῇ Ἱερᾷ Ἀρχιεπισκοπῇ.

Τὴν Δευτέραν 30ὴν Νοεμβρίου ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος ἐδέχθη εἰς τὸ ἐν τῇ Ἱερᾷ Ἀρχιεπισκοπῇ Γραφεῖον τοῦ τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Δαμπροδοσίας κ. Νικόλαον (Πατριαρχ. Σερβίας) καὶ τοὺς Θεοφίλ. Ἐπισκόπους Βράνιε κ. Παχώμιον (Πατριαρχεῖον Σερβίας) καὶ Κρουπνίκου κ. Ναναθαήλ (Πατριαρχ. Βουλγαρίας) παρεπιδημούντας ἐν Ἀθήναις ἐπ' εὐκαιρίᾳ τοῦ συνεδρίου τῶν Ὁρθοδόξων Νεολαίων «Σύνδεσμος», φιλοξενούμενοι ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Τὴν Δευτέραν 9ην Νοεμβρίου ἐ.ἔ. τὴν Ἀρχιγραμματεῖαν τῆς Ι. Συνόδου ἐπεσκέφθη ὁ ἐξ Ἀθηνῶν διερχόμενος Ἐπίσκοπος Δημητρώφ κ. Φιλάρετος καὶ ἐν ταυτῷ Σχολάρχῃ τῆς ἐν Ζαγκόρσκ Θεολογικῆς Ἀκαδημίας τῆς Μόσχας.

φάτως ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ προεδρευομένου ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Μεγάρων καὶ Σαλαμίνος κ. Βαρθολομαίου λαμπροῦ «Ἐκκλησιαστικοῦ, Ἐπιστημονικοῦ καὶ Μορφωτικοῦ Ἰδρύματος Ἰωάννου καὶ Ἐριέτις Γρηγοριάδου», κατέδειξεν, ὅτι τόσον ἡ ἐλληνορθόδοξος θρησκευτικὴ παράδοσις, ὅσον καὶ συνταγματικοὶ λόγοι ἐπιβάλλουν τὴν τήρησιν τῆς Κυριακῆς ἁγίας.

Ὅθεν δεδικαιολογημένως ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεὶμ, ὡς Πρόεδρος τῆς Ι. Συνόδου καὶ ὡς ἐκπροσωπῶν τὰ αἰσθήματα τοῦ Χριστοπαινόμενου πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐξέφρασε τὴν λύπην του διὰ τὴν ἐν πολλαῖς περιοχαῖς καὶ ὑπὸ διαφόρους ἀφορμὰς *de facto* κατάργησιν τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ἁγίας.

Χαρακτηριστικῶς, ὡς ἐγράφη, καὶ «ὁ ἐμπορικὸς κόσμος τάσσεται οὐσώμως κατὰ τῆς λειτουργίας τῶν ἐμπορικῶν καταστημάτων τὰς Κυριακὰς... Ἡ Ἑνωσις Ἐμπορικῶν Συλλόγων Ἑλλάδος (Ε.Ε.Σ.Ε.), ὁ Σύνδεσμος Ἐπιχειρήσεων Σούπερ Μάρκετ Ἑλλάδος (Σ.Ε.Σ.Μ.Ε.), ἐμπορικοὶ Σύλλογοι μετέφεραν πρὸς τὴν πολιτικὴν ἡγεσίαν τοῦ Ὑπουργείου Ἐμπορίου τὴν ἀγανάκτησιν των διὰ τὴν τροπὴν, πὺν ἔλαβε τὸ ζήτημα τῆς λειτουργίας τῶν ἐμπορικῶν καταστημάτων τὰς Κυριακὰς, τόσον ἐντός, ὅσον καὶ ἐκτὸς τῶν ἀποκαλουμένων τουριστικῶν περιοχῶν».

Ἀληθῶς προληπτικὴ προσπάθεια.

Ἡ ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου Θρησκευμάτων καὶ Ἐθνικῆς Παιδείας ἀναλαμβανομένη ἀξίειπαινος ἐκστρατεία κατὰ τῶν ναρκωτικῶν καὶ τοῦ AIDS δέον νὰ ἀποβλέπῃ οὐ μόνον εἰς τὴν λήψιν ἐξωτερικῶν μέτρων πρὸς πρόληψιν τῶν καταστρεπτικῶν συνεπειῶν τῶν δύο αὐτῶν μαστίγων τῆς κοινωνίας, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν καταπολέμησιν τῶν γενεσιουργῶν αἰτίων, τὰ ὅποια ὁδηγοῦν τοὺς νέους εἰς τὸ νὰ ἐκτίθενται εἰς τοὺς σχετικοὺς κινδύνους.

Ἰδίως τὰ ἐνημερωτικὰ φυλλάδια, τὰ ὅποια θὰ διανεμηθοῦν εἰς τὰ σχολεῖα, καὶ αἱ σχετικαὶ διαφωτιστικαὶ ὁμιλίαι, αἱ ὅποια θὰ γίνουν πρὸς τὴν μαθητικὴν νεολαίαν, πρέπει νὰ προβάλλουν τὴν ἀνάγκην νὰ θεωρακισθῇ ἡ πνευματικὴ ζωὴ τῶν νέων μας διὰ τοῦ ἰσχυροῦ συμπλέγματος πνευματικῶν κινήτρων καὶ ἐλατηρίων, τὰ ὅποια παρέχονται μόνον ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς ἐλληνορθοδόξου βιοθεωρίας. Ἄλλως ἢ ὅλη προσπάθεια θὰ εἶναι ἀπλῶς κατασταλτικὴ ἢ θεραπευτικὴ καὶ οὐχὶ ἀληθῶς προληπτικὴ. Ἡ ἀναλαμβανομένη ἐκστρατεία πρέπει νὰ μὴ ἔχῃ ἀποσπασματικὸν χαρακτῆρα, ἀλλὰ νὰ εἶναι ἐντειταγμένη εἰς τὴν ὁλόκληρην μιᾶς καθολικῆς ἐξυγιαντικῆς παιδείας, ἥτις θὰ καταπολεμῇ οἰανδήποτε «πέμπτην φάλλαγγα», ἥτις ἐπιβουλεύεται τὴν πνευματικὴν ἐλευθερίαν καὶ τὸν ὅλον ὕγιᾶ πνευματικῶν καὶ βιολογικῶν προσανατολισμὸν τῆς ἐλληνικῆς νεολαίας.

**Ἱερά Μητρόπολις Δρυϊνουπόλεως, Πωγωνιανῆς
καὶ Κονίτσης**

**Ἀνοικτή Ἐπιστολὴ
πρὸς τοὺς Βορειοηπειρῶτες
Ἀδελφοὺς**

«Πενήντα σχεδὸν χρόνια, ἀγαπητοί, διήρκεσε ἡ φοβερὴ τυραννία τοῦ Χότζα. Δὲν ἄφησε τίποτε ὀρθο μέσα. Στόχος του, κυρίως, ὁ Ἑλληνισμός. Γκρέμισε τίς Ἐκκλησίες· ἔκλεισε τὰ Ἑλληνικὰ Σχολεῖα· ἐγέμισε τίς φυλακὲς μὲ Βορειοηπειρῶτες, γιὰ ἓνα καὶ μόνον λόγον. Γιατί ἤθελαν νὰ μείνουν Ὁρθόδοξοι Χριστιανοὶ καὶ Ἕλληνες.

Καὶ οἱ ἀδελφοί μας Βορειοηπειρῶτες τί ἔκαναν; Ἐκράτησαν. Ἐμείναν ἀλύγιστοι. Διεφύλαξαν τὴν πίστι τους πρὸς τὸν Χριστὸ καὶ τὴν ἀγάπη τους πρὸς τὴν Πατρίδα Ἑλλάδα! Εἶχε τους!

Νά, ὅμως, ποὺ σήμερα, μετὰ τὴν πτώσι καὶ τὸν ἐξευτελισμὸ τοῦ κομμουνιστικοῦ καθεστῶτος, ἡ Βόρειος Ἡπειρος ἡ ἡρωϊκὴ καὶ αἱματοβαμμένη, κινδυνεύει ἐντελῶς νὰ χαθῇ, καὶ νὰ σθῇ, ἔτσι, ἐκεῖ, τελείως ὁ Ἑλληνισμός καί, μαζί του, μιά παράδοσι χιλιάδων ἐτῶν.

Ἀλλὰ τὸ ἐρώτημα εἶναι: Ἀπὸ ποιὸν κινδυνεύει, σήμερα, ἡ Βόρειος Ἡπειρος; Ἀπὸ τὸν Μπερίσα; Βεβαίως καὶ ἀπὸ τὸν Μπερίσα, ὁ ὁποῖος, ἐνῶ ἐμφανίσθηκε μὲ ἔνδυμα δημοκράτη, στὴν οὐσία δὲν εἶναι καὶ αὐτὸς παρὰ δικτάτωρ! Δικτάτωρ καὶ μισέλληνας, ποὺ στόχο ἔχει νὰ ὀλοκληρώσῃ τὸ ἔργο ποὺ δὲν ἐτελείωσε ὁ Χότζα, τὸν πλήρη, δηλαδή, ἀφανισμὸ τοῦ Ἑλληνισμοῦ μὲ νέο, ὅμως, τρόπο τώρα. Μὲ τὸ ἄδειασμα τῆς Βορείου Ἡπείρου ἀπὸ τοὺς Βορειοηπειρῶτες. Καὶ αὐτόν, ἀκριβῶς, τὸν κίνδυνον διατρέχει ἡ Βόρειος Ἡπειρος ἀπὸ τὸν Μπερίσα.

Ἄλλ' ὁ Μπερίσα δὲν θὰ ἔκανε τίποτε ἂν δὲν παρουσιάζονταν ἄθελά του ὁ Ἑλληνισμός τῆς Βορείου Ἡπείρου σύμμαχος στὰ καταχθόνια σχέδιά του, πέφτοντας —χωρὶς νὰ τὸ καταλάβῃ— στὴν παγίδα του. Naί! Καὶ παρακαλῶ νὰ μοῦ ἐπιτραπῇ νὰ τὸ πῶ ἱσα καὶ σταράτα: Σήμερα, ποὺ ἡ Ἀλβανία τελεῖ ἐν διαλύσει, ἡ Βόρειος Ἡπειρος κινδυνεύει νὰ χαθῇ ἀπὸ ἡμᾶς. Κινδυνεύει ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς μας Βορειοηπειρῶτες, ποὺ ἐνῶ μέχρι χθὲς τᾶδωσαν ὅλα γιὰ τὴν Πατρίδα τους τὴν Βόρειο Ἡπειρο καὶ τὴν διεφύλαξαν ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ, τώρα τὴν ἐγκατέλειψαν καὶ ἔφυγαν... Καὶ συνεχῶς φεύγουν... Ἐθνικὴ συμφορὰ εἶναι αὐτό, ποὺ συμβαίνει σήμερα στὴν Βόρειο Ἡπειρο. Ἄδειασαν καὶ ρήμαξαν τελείως ὅλα τὰ χωριά. Ἐφυγαν ὄχι μόνον οἱ νέοι, ἀλλὰ καὶ οἱ γέροι. Ἔτσι, ἔκλεισαν τὰ Σχολεῖα. Μένουν ἀκαλλιέργητα τὰ χωράφια. Καὶ ἐκεῖ, ποὺ ἄλλοτε, τὰ χωριά ἔσφυζαν ἀπὸ κόσμον καὶ νειῶτα, τώρα δὲν ἔμειναν παρὰ λίγες δεκάδες γερόντων. Ἐφυγαν οἱ ἀδελφοί μας ἀπὸ τὸν τόπον τοὺς οἰκογενειακῶς καὶ οἱ πλείστοι ἐγκαταστάθηκαν μόνιμα στὴν Ἑλλάδα...

Ἔτσι, ἡ Βόρειος Ἡπειρος ἡ αἱματοβαμμένη χάνεται. Σὲ λίγο, δὲν θὰ ὑπάρχῃ τίποτε. Τρίθουν τὰ χέρια τους οἱ Ἀλβανοὶ ἀπὸ χαρὰ, γιὰ τὸ ἀναπάντε-

χο αὐτὸ δῶρο. Ἦδη, μάλιστα, ἡ Ἀλβανικὴ Κυβέρνησις μεταφέρει Ἀλβανούς τοῦ Βορρᾶ καὶ τοῦ Κοσσυφοπεδίου καὶ τοὺς ἐγκαθιστᾷ στὴν περιοχὴ τῶν Ἀγίων Σαράντα, ὅπου, σύντομα, θὰ πάρουν καὶ τὰ ἄδεια σπίτια καὶ τὰ ἀκαλλιέργητα χωράφια. Καὶ ἐκεῖνο, λοιπόν, ποὺ δὲν πέτυχαν οἱ Χότζα, Ἀλία καὶ Μπερίσα, τὸ ἄδειασμα, δηλαδή, τῆς Βορείου Ἡπείρου, τὸ πετυχαίνουν τώρα οἱ ἴδιοι οἱ Βορειοηπειρῶτες μὲ τὴν ἐθελοντικὴ φυγὴ τους καὶ τὴν ἐγκατάλειψι τῆς πατρογονικῆς περιοχῆς τους —πραγματικά, μιά νέα ἐθνικὴ συμφορὰ, ποὺ ἐγγίζει ἐκείνην τῆς μικρασιατικῆς καταστροφῆς!

Εἶναι θαυράτη, θέβαια, ἡ εὐθύνη τῆς Ἑλλάδος καί, ιδιαίτερα, τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ ὅλου τοῦ πολιτικοῦ κόσμου, γιατί δὲν ἔκαναν τίποτε θετικό, προκειμένου νὰ σταματήσῃ τὸ ρεῦμα τῆς φοβερᾶς μεταναστεύσεως τῶν Ἑλλήνων ἐκ τῆς Βορείου Ἡπείρου.

Ὅμως, ἐγώ, αὐτὴν τὴν στιγμὴ, ἀπευθύνομαι στὰ ἀδελφία μας τοὺς Βορειοηπειρῶτες, ποὺ ἦλθαν στὴν Ἑλλάδα. Σ' αὐτοὺς θέλω νὰ πῶ, μὲ πόνο καὶ ὀδύνη ψυχῆς, δυὸ λόγια:

Ἀδελφία Βορειοηπειρῶτες!

Θὰ ἀνεχθῆτε νὰ χαθῇ τὸ σπίτι σας, τὸ χωράφι σας, τὸ Σχολεῖο σας, τὸ χωριὸ σας, ἡ Βόρειος Ἡπειρος; Θὰ ἀνεχθῆτε σεῖς, τὴν γῆ αὐτὴ, ποὺ τὴν ποτίσατε μὲ αἷμα, νὰ τὴν καταπατήσουν, νὰ τὴν κάνουν δική τους, τώρα, οἱ Τσάμηδες καὶ οἱ Λιάπηδες; Ὁχι, θὰ πῆτε. Δὲν πρέπει αὐτὸ νὰ γίνῃ ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ. Καλῶς! Ἀλλὰ γιὰ νὰ μὴ γίνῃ αὐτὸς ὁ τόπος, ὁ ἅγιος καὶ ἱερός, Ἀλβανία, μιά λύσις ὑπάρχει: Νὰ γυρίσετε σεῖς στὰ σπίτια σας, στὸν τόπον σας. Στὴν Ἑλλάδα δουλέψατε καὶ κάτι θγάλατε. Πᾶτε τώρα καὶ μέσα —κυρίως οἱ νέοι— νὰ ἀνοίξετε τὸ σπίτι σας, νὰ καλλιεργήσετε τὸ χωράφι σας, νὰ νοιασθῆτε γιὰ τὸ Σχολεῖο σας καὶ τὴν Ἐκκλησίαν σας. Πᾶτε νὰ φυλάξετε τὸν τόπον σας, ποὺ ληστεύεται ἀπὸ τοὺς Ἀλβανούς. Δὲν βλέπετε, ἄλλωστε, καὶ τί ἐξελίξεις γίνονται στὰ Βαλκάνια καὶ τί ἐτοιμάζεται καὶ γιὰ τὸ Κοσσυφοπέδι; Ἀργὰ ἢ γρήγορα —καὶ μάλλον γρήγορα— θὰ ῥθοῦν αὐτὲς οἱ ἐξελίξεις καὶ στὴν Βόρειο Ἡπειρο. Γι' αὐτό, ἀκριβῶς, πρέπει νὰ εἰστε σεῖς ἐκεῖ, στὸν τόπον σας, γιὰ νὰ ζητήσετε τὰ δικάιά σας τὰ ἐθνικά.

Ἡ Ἑλλάδα σᾶς ἀγαπᾷ, σπίτι σας εἶναι. Καὶ ὅλοι σᾶς ἀγαποῦμε. Ὅμως, τώρα, εἶναι ἀνάγκη καὶ χρέος νὰ πᾶτε μέσα. Καὶ πάλι τὴν ἀνοίξι, δυὸ ἢ καὶ περισσότερα ἄτομα ἀπὸ κάθε οἰκογένεια θὰ ξανάρχωνται στὴν Ἑλλάδα γιὰ δουλειὰ μέχρι τὸ φθινόπωρο, ὅποτε καὶ θὰ ἐπιστρέφουν πάλι στὰ σπίτια τους. Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις εἶναι σύμφωνη γι' αὐτὸ καὶ τὸ δέχεται εὐχαρίστως.

Ξέρω, θέβαια, τί θὰ πῆτε γιὰ ὅλα αὐτὰ ποὺ προτείνω. Θὰ πῆτε, ὅτι, μέσα, ὑπάρχουν δυσκολίες, προβλήματα, φτώχεια κ.λπ. Μήπως, ὅμως, καὶ τόσοι ἄλλοι ποὺ ἔμειναν πίσω, δὲν ἀντιμετωπίζουν τίς δυσκολίες αὐτές; Καί, ἐπὶ τέλους, εἶναι δίκαιο, ὅλο τὸ θᾶρος τῶν δυσκολιῶν, νὰ τὸ σηκώνουν μόνον τοὺς ἐκεῖνοι; Τὰ ὅποιαδήποτε προβλήματα, σιγὰ-σιγὰ, θὰ ξεπε-

ρασθοῦν μετὰ τὴν ἐπιστροφή σας. Γιὰ τὴν Πατρίδα, ἀλλωστε, ἀξίζει καθεθυσία. Καὶ τὴν θυσία αὐτὴ θὰ τὴν ἀμείψῃ ὁ Θεός.

Ἀδελφία Βορειοηπειρώτες, ἀκούστε με, παρακαλῶ: Εἶναι ἀνάγκη νὰ σωθῇ ἡ Βόρειος Ἡπειρος, ποὺ τὴν ὥρα χάνεται. Καὶ γιὰ νὰ σωθῇ, μία λύσις ὑπάρχει καὶ ἓνας τρόπος: Ὁ γυρισμός, τὸ συντομώτερον, στὰ σπίτια σας, στὴν τιμημένη Βόρειο Ἡπειρο.

Ὁ Θεὸς μαζί σας!

Μετ' εὐχῶν

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ

† Ὁ Δρυϊνουπόλεως, Πωγωνιανῆς καὶ Κονίτης
ΣΕΒΑΣΤΙΑΝΟΣ

Κόνιτσα, 25 Ὀκτωβρίου 1992

Ἱερὰ Μητρόπολις Σύρου

Ὁ Σεβ. Σύρου κ. ΔΩΡΟΘΕΟΣ,

Τὴν 2αν Νοεμβρίου, εἰς ΣΥΡΟΝ, ἐγκαινίασε τὴν νέαν Σχολὴν Βυζαντινῆς Μουσικῆς, ἡ ὁποία τελεῖ ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Ἱ. Μητροπόλεως καὶ διευθύνεται ἀπὸ τὸν Μουσικοδιδάσκαλο κ. Λουκᾶ Τσοῦκο.

Εἰς ΤΗΝΟΝ, τὴν 21ην Νοεμβρίου, ἐτέλεσε τὴν πανηγυρίαν τῆς ἑορτῆς τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου εἰς τὸ χωρίον Τριπόταμος, ὅπου καὶ ἐχειροτόνησε Διάκονον τὸν ἐκ Τήνου προερχόμενον Μάρκο Φώσκολον.

Κατὰ τὴν διάρκειαν δοχῆς, ἡ ὁποία ἐδόθη εἰς τὸ παρακείμενον Πνευματικὸν Κέντρον οἱ χριστιανοὶ ἠυχήθησαν εἰς τὸν Σεβασμιώτατον ἐπὶ τῇ εἰκοστῇ ἐβδόμῃ ἐπετείῳ τῆς χειροτονίας του.

Εἰς ΣΥΡΟΝ, τὴν 4ην Δεκεμβρίου ἐτέλεσε τὴν Πανηγυρίαν τῆς ἑορτῆς τῆς Ἀγίας Βαρβάρας, εἰς τὴν ὁμώνυμον Ἱερὰ Μονὴ εἰς Κίνιον, ὅπου καὶ ἐχειροτόνησε Πρεσβύτερον τὸν Διάκονον Κων/νον Σαμπούρ.

Τὴν 6ην Δεκεμβρίου ἐτέλεσε τὴν πανηγυρίαν τοῦ πολιούχου τῆς Σύρου Ἀγ. Νικολάου εἰς τὸν περίλαμπρον ὁμώνυμον Ναὸν εἰς Ἑρμούπολιν, τῇ παρουσίᾳ τῶν Πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν ἀρχῶν τοῦ Νομοῦ καὶ πλῆθους προσκυνητῶν, χειροτονήσας κατ' αὐτὴν Διάκονον, τὸν ἐξ Ἑρμουπόλεως καταγόμενον Ἀντώνιον Χάλαρη.

ΚΙΜΩΛΟΣ. Τὴν ἑορτὴν τῆς πολιούχου «Θεοτόκου Ὁδηγητρίας», ἐώρτασεν ἡ Κίμωλος, τὴν 21ην Νοεμβρίου. Τὴν πανηγυρίαν ἐτέλεσεν ὁ Ἱεροκίρυξ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως.

Ἀρχιμ. Δ. Π.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

Ἱερὰ Μητρόπολις Μόρφου

Κατὰ τὸ 1992 συμπληρώθηκαν ὀκτακόσια (800) ἔτη ἀπὸ τῆς ιδρύσεως τῆς Ἱ. Μονῆς τῆς Παναγίας τοῦ Ἀρακα, ἡ ὁποία θρίσκεται μεταξὺ τῶν κοινοτήτων Λαγουδερά καὶ Σαράντι. Ἡ ὀργανωτικὴ ἐπιτροπὴ, σὲ συνεργασία μετὰ τῆς χωριτικῆς ἀρχῆς καὶ παρὰ

γοντες τῶν Λαγουδερῶν καὶ τοῦ Σαραντίου, κατάρτισε τὸ πρόγραμμα τῶν ἐκδηλώσεων ποὺ ἐγίναν.

Στὸ χρονικὸ διάστημα ἀπὸ τῆς 5 Σεπτεμβρίου 1992, ποὺ μεταφέρθηκε ἡ εἰκόνα ἀπὸ τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν στὴν Ἱερὰ Μονὴ τοῦ Ἀρακα, ὡς στίς 8 Σεπτεμβρίου 1992, ποὺ τέλειωσαν οἱ ἐκδηλώσεις, πλήθῃ πιστῶν συνέρρεαν συνεχῶς στὴ Μονὴ γιὰ νὰ προσκυνήσουν τὴ σεπτὴ εἰκόνα καὶ νὰ καταθέσουν τὸν πόνο, τὰ δάκρυα, τῆς δυσκολίας καὶ τὰ προβλήματα τοὺς τὰ θασανιστικά, στὰ πόδια τῆς Ἀειπάρθενης Κόρης τῆς Ναζαρέτ καὶ νὰ παρακαλέσουν γιὰ τὴ μεσιτεία τῆς κοντὰ στὸν Υἱὸ τῆς, τὸν Κύριο ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστό.

Εἶναι πολὺ παρήγορο τὸ γεγονὸς ὅτι μέσα στὸ σημερινὸ κόσμον τὸν ὑλοκρατούμενον δὲν ἀπόλιπε τοὺς ἀνθρώπους ἡ πίστη, ἀλλὰ μόλις τῆς δοθεῖ ἡ εὐκαιρία ἐκδηλώνεται καθαρὴ, δυνατὴ, θαυμάσια καὶ συγκλονιστικὴ.

(Ἀπὸ τὴν Ἱ. Μητρόπολιν)

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΑΛΒΑΝΙΑΣ

Π Ρ Ο Σ Φ Ω Ν Η Σ Η

τοῦ καθηγητοῦ κ. Ἡλία Β. Οἰκονόμου, κοσμήτορος τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς καὶ εκπροσώπου τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κατὰ τὴν ἐνθρόνισιν τοῦ νέου Ἀρχιεπισκόπου (2.8.92)

Μακαριώτατε Ἀρχιεπίσκοπε Τιράνων καὶ πάσης Ἀλβανίας, κ. Ἀναστάσιε!

1. «Εἶπεν ὁ ὄνομα τοῦ Θεοῦ εὐλογημένον —λέγει ὁ προφήτης Δαυὶδ (2,20-33)— ἀπὸ τοῦ αἰῶνος καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος, ὅτι ἡ σοφία καὶ ἡ σύνεσις αὐτοῦ ἐστίν» (21) καὶ αὐτὸς ἄλλοις καιροῦς καὶ χρόνους, καθιστᾷ βασιλεῖς καὶ μεθιστᾷ, διδοὺς σοφίαν τοῖς σοφοῖς καὶ φρόνησιν τοῖς εἰδόσιν σύνεσιν» (22) αὐτὸς ἀποκαλύπτει θαυμάσια καὶ ἀπόκρυφα, γινώσκων τὰ ἐν τῷ σκότει, καὶ τὸ φῶς μετ' αὐτοῦ ἐστίν».

[=... Αὐτὸς μεταβάλλει τοὺς χρόνους καὶ τοὺς καιροῦς.

Αὐτὸς ἀνεβάζει στὸ θρόνον ἄρχοντες καὶ Αὐτὸς τοὺς κατεβάζει,

Αὐτὸς δίνει σοφία στοὺς σοφοὺς καὶ γνώση στοὺς συνετοὺς.

Αὐτὸς ἀποκαλύπτει τὰ θάθη καὶ τὰ κρυμμένα.

Αὐτὸς γνωρίζει τί συμβαίνει στὸ σκοτάδι καὶ τὸ φῶς μένει μαζί του»].

2. Αὐτὸς —συνεχίζουμε καὶ ἐμεῖς, ἀκολουθοῦντες τὴν προφητικὴ σκέψη— ὁ τριαδικὸς Θεὸς ἀπεμάκρυνε, μετὰ αἰσχύνῃς, τὴν θρασύτητα ἔναντι τοῦ Θεοῦ καὶ καταπιεστικότητα ἔναντι τῶν ἀνθρώπων ἀθεΐα ἀπὸ τὴ χώρα αὐτή.

3. Αὐτὸς ἐπέτρεψε τὴν ἔξοδο τῆς πίστεως τοῦ Ὁρθοδόξου ἀπὸ τῆς κατακόμβης τῆς καρδιᾶς καὶ τοῦ νοῦ τῆς σύραγγης στὸ φῶς τῆς ὁμολογίας καὶ τῆς δοξολογίας.

4. Αὐτὸς ἀνέδειξε τὸν ἐνθρονισθέντα ἤδη ἅγιον προκαθήμενον τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἀλ-

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑΙ

Φώτῃ Κόντογλου, Γίγαντες ταπεινοί, ἐκδ. «Ἀκρίτας», Ἀθήνα 1991, σσ. 246.

Κάθε φορὰ πὺν ἐκδίδεται κάποιον καινούργιον βιβλίον τοῦ Κόντογλου (ἢ γιὰ τὸν Κόντογλου) αἰσθανόμαστε τὴν ὀρθόδοξον βιβλιογραφίαν πῶς γερή, πῶς ἐνισχυμένη. Καὶ ἰδιαίτερα, ὅταν ἐκδίδεται κάποιον βιβλίον μὲ ἀνέκδοτα κείμενα τοῦ κορυφαίου νεοέλληνα λογοτέχνη καὶ ἀγιογράφου Φ. Κόντογλου. Τὸ

βιβλίον, ἐμπνεύσας στὸν σεπτὸν προκαθήμενον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τὴν περὶ Αὐτὸν Ἀγίαν καὶ Ἱερὰν Σύνοδον ἐγκαίρους καὶ σοφὰς ἀποφάσεις.

5. Ἐχὼ τὴν τιμὴν νὰ εὐρίσκομαι ἐδῶ, κινούμενος ὅχι μόνον ἐκ καθήκοντος κοσμητορικοῦ, τῆς ἐκπροσωπήσεως δηλαδὴ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν στὸ ἱστορικὸ γεγονός τῆς ἐνθρονίσεως τοῦ προκαθημένου τῆς μαρτυρικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἀλβανίας, ἀλλὰ καὶ ἐκ προσωπικῆς ἐκτιμήσεως πρὸς τὸ ἔργον σας καὶ τὴν ἀφοσιωμένη διακονία σας.

Ἐδῶ μὲ ἔφερεν, ἐπίσης, ἡ ἐντολὴ τοῦ Πρυτάνεως τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ὁ ὁποῖος χαιρετίζει ἐγκαρδίως τὴν ἀνάδειξιν ἐκλεκτοῦ μέλους τοῦ Πανεπιστημίου σὲ προκαθήμενον τῶν Ὁρθοδόξων φίλης καὶ γείτονος χώρας.

6. Γνωρίζομε ὅτι τὸ ὠμοφρόριον τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Τιράνων θὰ εἶναι —τί λέγω, εἶναι ἤδη— σύμβολον τῶν πραγματικῶν τεραστίων προβλημάτων, εὐθυνῶν καὶ ἐλπίδων ἀξίας ἀνταποκρίσεως, τίς ὁποῖες ἐναπόθεσεν τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον καὶ μαζί του ὁλόκληρη ἡ Ὁρθοδοξία.

Τὸ μελανὸ ἐπανωκαλύμμαχόν σας θὰ ἐπεκτείνεται σὲ τόση ἔκτασιν, ὅση καταλαμβάνεται ἀπὸ τίς μαῦρες μαντιῆλες τοῦ πένθους ἀπὸ τοὺς πόνους τῶν πιστῶν σας. Γνωρίζομε ὅτι θὰ θερμάνετε μὲ τὴν ἀγάπην σας τὸν ἄξιον αὐτό, ἀλλὰ δοκιμασμένο λαὸν τοῦ Χριστοῦ.

Οἱ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ συναδελφοί σας, σὰς ὑπενθυμίζομε τό, «ἴσχυε καὶ ἀνδρίζου», τὸ ὁποῖον ἀποδείχθηκε ἐμβληματὶκόν σας.

7. Ὁ Γρηγόριος ὁ Νύσσης λέγει κάπου ὅτι ὁ Θεὸς δίδει αὐτὸ γιὰ τὸ ὁποῖον κατέστη καθένας ἄξιος, μὲ τὰ ἔργα του. Τὸ δικόν σας ἐπιστημονικόν, ἱεραποστολικόν καὶ λοιπὸν πολυσχιδὲς ἔργον σὰς κατέστηρε, διὰ χειρὸς τῆς Μεγάλῃς Ἐκκλησίας, ἄξιον ἀποδέκτην τοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ θρόνου τῆς Ἀλβανίας πάσης.

Ἀξίος!

Μακαριώτατε, ἔχων τὴν πρόσθετην χαρὰ νὰ σὰς προσκομίσω τὸ ἀναμνηστικὸν μετάλλιον τῆς 150ετηρίδος τῆς Θεολογικῆς μας Σχολῆς, πὺν κόπηκε πρόσφατα, γιὰ νὰ ἐπισημάνω καὶ τὴ δικήν σας διακεκρυμένη συμβολὴν στὸ ἔργον της.

νέον βιβλίον τοῦ ἀλησμόνητου συγγραφέα περιέχει εἰκοσιπέντε (25) ἀνέκδοτα κείμενα, πὺν εἶχαν κάποτε δημοσιευθεῖ σ' ἐφημερίδες ἢ περιοδικὰ, μὰ δυσπρόσιτα (ἢ κ' ἐντελῶς ἀπρόσιτα) σήμερον γιὰ τὸ σύγχρονον ἀναγνώστη. Ὅλα τὰ κείμενα εἶναι λογοτεχνήματα μὲ ἀκραιφνὴ ὀρθόδοξον χαρακτῆρα: εἴτε πνευματικὰ κ' ἐπιστημονικὰ, εἴτε ἀγωνιστικὰ καὶ ἀντιρρητικὰ. Τὰ πρῶτα μὰς καλοῦν νὰ γνωρίσουμε τοὺς μεγάλους δασκάλους - Πατέρες τῆς Ὁρθοδοξίας, ἐνῶ τὰ δεύτερα μὰς διαφωτίζουν γιὰ τοὺς κινδύνους πὺν διατρέχει ἡ Ἐκκλησία καὶ ἡ Πίστις μας ἀπ' τοὺς Δυτικούς. Ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἀποψη θεωροῦμε, πὺς εἶναι πολὺ σημαντικὰ ὅσα σημειώνει ὁ φιλόλογος - συγγραφέας καὶ ἐπιμελητὴς τοῦ βιβλίου αὐτοῦ Κ. Κυριακίδης, στὸν Πρόλογον: «Ἡ διάκρισις Ἀνατολῆς - Δύσης, πρέπει νὰ τὸ ξεκαθαρίσουμε, δὲν εἶναι διάκρισις καλοῦ - κακοῦ, ἢ μεγάλου - μικροῦ. Εἶναι, ἀπλᾶ, διαφορὰ ἡθους: τὸ δικόν μας καὶ τὸ ξενικόν· αὐτὸ πὺν ταιριάζει σ' ἐμὰς, πὺν μὰς ἐκφράζει ὡς φορεῖς μακρᾶς παραδόσεως, καὶ τὸ ἀλλιώτικον, αὐτὸ πὺν ἐκφράζει μιὰ παράδοση ἄλλων, διαφορετικὴν, ἀντίθετην σὲ πολλὰ μὲ τὴ δικήν μας. Ἐμεῖς δὲν ζητοῦμε ν' ἀλλάξουν οἱ ἄλλοι τὸ ἦθος τους γιὰ νὰ μὰς μοιάσουν· ζητοῦμε νὰ μὴν ἐπιδιώκουν νὰ μὰς ἀλλοτριώσουν ἀπὸ τὸ δικόν μας, μὲ τοὺς μισσιοναρίους ἢ τοὺς τουρίστες ἢ τὰ δολλάρια τους. Ἐπιδιώκουμε νὰ παραμείνουμε ἐδραῖοι στὸ κληρονομημένον ἦθος μας, ὅχι γιὰτὶ εἶναι ἀπαραίτητα καλύτερον ἢ συμφερότερον ἢ ἀποτελεσματικώτερον, ἀλλὰ μόνον γιὰτὶ εἶναι τὸ ἦθος πὺν δοκιμάσαμε ὡς λαὸς καὶ τὸ ἐνστερνιστήκαμε διαχρονικὰ καὶ δὲν ἔχομε κανένα λόγον νὰ τὸ ἀλλάξουμε. Καὶ τὸ ἦθος αὐτὸ διατυπώνεται μὲ τὸν ὄρον Ἀνατολή· καὶ μάλιστα καθ' ἡμᾶς Ἀνατολή. Αὐτὲς οἱ πραγματικότητες φέρουν τὸ Φῶς τὸ Κόντογλου στὸ προσκήνιον τῆς ἐπικαιρότητος» (σελ. 11-12).

Ὁ δάσκαλος τοῦ ἦθους καὶ τοῦ ὕφους Κόντογλου εἶναι κ' ἐδῶ παρών, μὲ ὅλην τὴν αἴγλην τῆς ἑλληνορθοδοξίας του. Ὅλα τὰ κεφάλαια διαβάζονται «ἀπλήστως», ὅπως ἔλεγον οἱ παλαιοί, μὰ εἶναι καὶ μερικὰ πὺν εἶναι ὑποδειγματικὰ καὶ σπάνια δείγματα τῆς γραφῆς τοῦ μεγάλου στυλίστα. Σὰν τέτοια ξεχωρίζουν, σὲ τοῦτο τὸν τόμον, τὰ κείμενα: «Ἦδωρ ἀθανασίας» (σελ. 15 ἐξ.), «Ἐνας νέος ἅγιος τῆς Ὁρθοδοξίας» (σελ. 67 ἐξ.), «Ὁ Ροβινσώνας τῆς Ὁρθοδοξίας» (σελ. 133 ἐξ.), «Ὁ πολυαγαπημένος Ἀγιος» (σελ. 147 ἐξ.), «Ὁ ἅγιος Νικάνωρ καὶ τὸ μοναστήριον».

ρι του στη Ζάβορδα» (σελ. 185 ἐξ.) καὶ «Ἰδὼν ὁ τρομερὸς καὶ οἱ Μάρτυρες τῆς Ὁρθοδοξίας» (σελ. 219 ἐξ.).

Τὸ ἐξώφυλλο τοῦ βιβλίου κοσμεῖ μιὰ πολὺ κατα-
νυκτικὴ ἐγχρωμὴ εἰκόνα, καμωμένη ἀπὸ τὸ χέρι τοῦ
Κόντογλου, ὅπως καὶ τὰ πλουμίδια ποὺ στολίζουν τὸν
καλοτυπωμένο αὐτὸ τόμο.

Π. Β. ΠΑΣΧΟΣ

★

«Κι βω τὸς» - Ἀπάνθισμα. Εἰσαγωγή -
Ἐπιμέλεια Κ. Ε. Τσιροπούλου, Ἐπιλο-
γὸς Μητροπολ. Κορίνθου Παντελεήμονος.
Ἐκδοτ. Οἶκος «Ἀστὴρ», Ἀθῆναι 1991, σελ. 15' +
572.

Δίχρωμος καὶ πολυτελέστατα τυπωμένος ὁ ὁγκώ-
δης αὐτὸς τόμος, ἀποτελεῖ ὄντως ἓνα πολύτιμο Ἀ-
πάνθισμα ἀπ' τὶς πνευματέμφορες σελίδες τοῦ
περίφημου περιοδικοῦ «Κιβωτός», ποὺ, ἂν καὶ κυκλο-
φόρησε μόνον τρία χρόνια (1952-1955), πρόσφερε στὴν
Ἑλλάδα τὴ μεγαλύτερη ὑπηρεσία καὶ διακονία ποὺ
χρειαζόταν ἐκεῖνο τὸν καιρὸ: τὸν φωτισμένο ὁδηγὸ
γιὰ νὰ ξαναβρεῖ τὴ χαμένη ἐλληνορθόδοξη
Παράδοση. Ὅπως εἶναι γνωστὸ, ἔχει πολλὲς
φορὲς γίνεи συζήτηση νὰ ξαναεκδοθεῖ τὸ ἔνδοξο καὶ
πνευματικώτατο ἐκεῖνο περιοδικό. Καὶ στὸν ὑπογρα-
φόμενο ἐπανειλημμένως εἶχε κάμει πρόταση ὁ ἀλησμό-
νητος Ἀλέξ. Δ. Παπαδημητρίου καὶ ὁ μακαριστὸς
Φώτης Κόντογλου, ν' ἀναλάβω τὴν ἐπανεκδόση, μὲ τὴ
βοήθειά τους. Καθὼς καὶ στὸν κ. Κ. Ε. Τσιροπούλο,
ἀπ' ὅσο γνωρίζω. Κρίμασιν οἷς οἶδε Κύριος, δὲν ἀπο-
φασίστηκε ἡ ἐπανεκδόση τοῦ περιοδικοῦ — ἔστω καὶ
μὲ παραλήψεις ἀρχῆς καὶ σκοπούς, δηλ. μ' ἐπιμονὴ
στὸ ὀρθόδοξο δοκίμιο, ποὺ ἡ ἐποχὴ μας τὸ προσέχει
πιο πολὺ ἀπὸ τὴν ἀπλὴ διδασχὴ. Σήμερα, ὅμως, ἔχου-
με τὴ χαρὰ, καθὼς πολλὲς κόσμος ζητοῦσε τὶς λίγες
καὶ ἐξαντλημένες πιά σειρὲς τοῦ παλίου περιοδικοῦ, νὰ
ἔχουμε ὅ,τι καλύτερο καὶ ὅ,τι ἐκφραστικώτερο (στὴ
γραμμὴ τῆς Α' περιόδου τῆς «Κιβωτοῦ») γράφτηκε
στὶς σελίδες τῆς, σ' ἓναν βαρύτερο τόμο. Οἱ ἐκδόσεις
«Ἀστέρως» ἔβαλαν τὸ μεράκι, τὰ τεχνικὰ μέσα καὶ
τὴ δαπάνη γιὰ τὴν ωραία αὐτὴ ἐκδόση, τὴν ὁποία
συνέλαβε, ἀνάλαβε, ἐπιμελήθηκε καὶ προλογίζει ὁ γνω-
στὸς λογοτέχνης καὶ διαπρεπὴς δοκιμογράφος κ. Κ.
Ε. Τσιροπούλου, ποὺ ἦταν καὶ συνεργάτης
τῆς «Κιβωτοῦ» στὰ δύσκολα μὰ εὐλογημένα ἐκεῖνα
χρόνια. Στὴν Εἰσαγωγὴ τοῦ Ἀπανθίσματος
αὐτοῦ, ὁ κ. Τσιροπούλος ἐκθέτει, μὲ συγκινητικὸ τρό-

πο τὴν ἱστορία τῆς «Κιβωτοῦ» καὶ τὴν μεγάλη προσ-
φορὰ τῆς στὴν Πατρίδα μας, καθὼς καὶ τὶς ἀρχὲς
ποὺ ἔθεσε γιὰ νὰ γίνεи ἀντικειμενικὰ χρήσιμη καὶ ἐπι-
τυχὴς αὐτὴ ἡ ἀνθολόγησις. Δικαιολογημένα ἐπαινεῖ
τοὺς πρωτεργάτες τῆς «Κιβωτοῦ» Φ. Κόντογλου, Ἀλ.
Δ. Παπαδημητρίου, Βασ. Μουστάκη, καθὼς καὶ τοὺς
ἄξιους συνεργάτες τους, ποὺ ἄλλοι πέρασαν στὴν ἀντί-
περα Ὀχθὴ, καὶ ἄλλοι ζοῦν ἀκόμη ἀνάμεσά μας.

Στὴ νέα ἐκδόση «Κιβωτός» - Ἀπάνθισμα οἱ νέοι
ἀναγνώστες θὰ βροῦν τὴ γνέση τῆς γλυκύτητας καὶ
τῆς γνησιότητος τῆς Ὁρθοδοξίας, ὅπως ὑπογραμμί-
ζει στὸν Ἐπίλογον τοῦ τόμου ὁ Σεβ. Μητροπολίτης
Κορίνθου κ. Παντελεήμων — παλαιὸς συνεργάτης, ἐ-
πίσης, τῆς πρώτης περιόδου τῆς «Κιβωτοῦ». Ἀκόμη,
θὰ βροῦν Πατερικὰ κείμενα, ἄρθρα κατανυκτικά, σχό-
λια, μεταφράσεις, ὀρθόδοξα κηρύγματα, ἄρθρα γιὰ
τὶς λειτουργικὲς τέχνες καὶ ἄπειρες βυζαντινὲς εἰκό-
νες, ποὺ κατακοσμοῦν τὰ κείμενα καὶ τὶς σελίδες τῆς
«Κιβωτοῦ». Σοφὴ ἡ ἰδέα τῆς ἐκδόσεως καὶ πραγμα-
τικὰ, ἐξαισία ἢ πραγμάτων τῆς. Ἕνα κατ' ὀρ-
θώμα γιὰ τὶς ἐκδόσεις «Ἀστέρως» καὶ τὸν ἐπιμε-
λητὴ τῆς ἐκδόσεως, ἀλλὰ καὶ ἓνα πολύτιμο ἀπό-
κρημα γιὰ κάθε ἐραστὴ τῆς ὀρθοδόξου μας Πα-
ραδόσεως!

Π. Β. ΠΑΣΧΟΣ

★

Πρωτοπρ. Παπαῖωακείμ Πεσμα-
τζίογλου, ANAMNΗΣΕΙΣ (ἀπὸ τὴν πατρίδα
μου Σπάρτη Μ. Ἀσίας). Ἐκδ. Ἐνώσεως Σπάρτης
Μ. Ἀσίας, Ν. Ἰωνία Ἀθηνῶν 1990, σελ. 304.

Ὁ «εὐδοκίμως λειτουργῶν ἐν Νέᾳ Ἰωνίᾳ Σύλλο-
γος Ἐνωσις Σπάρτης Μικρᾶς Ἀσίας Ἀθηνῶν»,
ὅπως σημειοῖ εἰς τὴν ἀφιέρωσιν τῶν χειρογράφων του
ὁ ἀείμνηστος Πρωτοπρεσβύτερος, κτίτωρ τοῦ Μητρο-
πολιτικοῦ Ναοῦ Νέας Ἰωνίας καὶ τῆς πόλεως ταύτης
Παπαῖωακείμ, ἀνέλαβεν τὴν ἐκδοσιν τῶν ὄντως σπου-
δαίων ἀπὸ ἱστορικῆς, λαογραφικῆς, θρησκευτικῆς, ἐ-
θνικῆς ἀπόψεως «ἀναμνήσεων» του. Τὴν ἐκδοσιν ἐπι-
μελεῖται ὁ ἐκλεκτὸς Ἰωνιώτης (Σπαρταλῆς) Πρόε-
δρος τῆς Ἐνώσεως, Ἀντιδῆμαρχος καὶ λαμπρὸς ἐκ-
παιδευτικὸς Χάροξ Σαπουντζάκης,
αἱ ὑποσημειώσεις τοῦ ὁποίου εἰς τὸ κείμενον τῶν «ἀ-
ναμνήσεων» ἀποδεικνύουν πειστικώτατα, ὅτι κατέχει
πλήρως τὸ ἀντικείμενον τοῦ σπουδαίου κειμένου καὶ
ἡ ἐκδοσις τῶν ὁποίων, ὡς προσφέρεται εἰς τὸν ἀνα-
γνώστην, ἀποτελεῖ μοναδικὴν εἰς τὸ εἶδος τῆς συμ-
βολῆς εἰς τὴν μελέτην ἑνὸς τῶν σπουδαιοτέρων κέν-

τρων τῆς Ἑλληνικῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἀλλὰ καὶ τοῦ σημερινοῦ Δήμου Ν. Ἰωνίας Ἀθηνῶν.

Τοῦ κειμένου τῶν «ἀναμνήσεων» τὴν θέσιν τοῦ προοιμίου κατέχει Εἰσαγωγή τοῦ Ἐπιμελητοῦ τῆς ἐκδόσεως (σελ. 9-27) εἰς τὴν ὁποίαν καταχωρεῖται τὸ ἱστορικὸν τῆς ἐκδόσεως, ἡ δομὴ καὶ τὸ περιεχόμενον τοῦ ἔργου καὶ γίνεται πλήρης ἀναφορὰ εἰς τὴν διασκευὴν, τὰς ὑπὸ τοῦ ἐκδότου σημειώσεις καὶ τὰ σχόλια. Ἀκολουθεῖ τῆς εἰσαγωγῆς τὸ βιογραφικὸ τοῦ Παπαῖωακείμ (σελ. 29-30) καὶ τὸ προλογικὸν κείμενον τοῦ συγγραφέως τῶν Ἀναμνήσεων (σελ. 31-32).

Ὁ Ἐπιμελητὴς ἐκδότης τὸ κείμενον τὸ διασκευάζει εἰς τέσσαρα Μέρη ἀναλόγως τοῦ περιεχομένου τοῦ κειμένου τοῦ Παπαῖωακείμ, μὲ ὁμολογουμένην ἐπιτυχίαν. Τὸ πρῶτον Μέρος (σελ. 33-56) χωρίζεται εἰς 5 κεφάλαια καὶ ἐπιγράφεται «γενικὰ γιὰ τὴ Σπάρτη τῆς Πισιδίας» καὶ ἀναφέρεται εἰς τὴν θέσιν τῆς πόλεως (γεωγραφικῶς) τὰ προϊόντα τῆς, τὰς ἀσχολίας τῶν κατοίκων τῆς, τοὺς Ἱεροὺς Ναοὺς τῆς, τὴν ἐορτὴ τῶν Θεοφανείων, τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ τὴν συμφώνως τῇ παραδόσει κατοίκησιν τῆς Πόλεως.

Τὸ δεύτερον Μέρος (σελ. 55-207) ἐπιγράφεται «τὸ λυκόφως τῆς ἑλληνικῆς παρουσίας στὴ Σπάρτη» μὲ ἀναφορὰ εἰς τὰ δεινὰ τοῦ Α' Παγκοσμίου Πολέμου, τοῦ μεγάλου σεισμοῦ, τοὺς φόρους καὶ τὰς διώξεις, τὴν ἐπικοινωνία τοῦ Παπαῖωακείμ μὲ τὴν Σμύρνην, τὸν Σμύρνης Χρυσόστομον, τοὺς πρόσφυγας ἐκ τοῦ Ἀϊδινίου καὶ Ναζλῆ, τοὺς Τσέτας, καὶ περιγράφονται ὅλα ἐκεῖνα τὰ περιστατικὰ τὰ προμαρτυροῦντα τὰς ὁλοθρίους διὰ τοὺς Σπαρταλῆδες συνεπειάς.

Τὸ τρίτον Μέρος (σελ. 207-239) ὀνομάζεται «Ἐξοδος» καὶ ὡς ἄλλος Βενέζης, μὲ τὴν αὐτὴν δύναμιν, περιγράφει τὴν διὰ μέσου ἀντιξώων καὶ φρικτῶν καταστάσεων μετοίκησιν τῶν ἐκ Σπάρτης εἰς Ἀθήνας, καὶ τὸ τέταρτον Μέρος (σελ. 241-255) ἀναφέρεται εἰς τὴν ἵδρυσιν τῆς Νέας Ἰωνίας, θέμα πὺν ἀποτελεῖ καὶ τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ δ' μέρους. Ὁ συγγραφεὺς μὲ λιτότητα ἀναμνήσκει τὰ ἐγκαίνια τοῦ συνοικισμοῦ, τὰς ἀναζητήσεις μέρους τοῦ ποιμνίου τοῦ ἐκ Μακεδονίας καὶ τὴν ἵδρυσιν τοῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων. Τὴν θέσιν τοῦ Ἐπιλόγου κατέχουν τὰ ὑπὸ τοῦ ἐκδότου - ἐπιμελητοῦ «σχόλια» καὶ «σημειώσεις» (σελ. 257-279) τῶν ὁποίων ἡ ἀναφορὰ ὑπάρχει εἰς τὸ κείμενον τοῦ συγγραφέως. Ἐὰν βεβαίως ταῦτα καταχωροῦντο εἰς τὴν ἀνάλογον σελίδα ἢ μελέτη τῶν θὰ ἦτο εὐχρηστος. Ἴσως ὁ ἐπιμελητὴς τὸ ἀπέφυγεν σεβασμοῦ ἕνεκεν πρὸς τὸ κείμενον τοῦ Παπαῖωακείμ. Εἰς τὰς σελίδας 281-300 καταχωρεῖται πλουσιωτάτη περὶ τοῦ θέματος βιβλιογρα-

φία καὶ φωτογραφικὸν ὕλικόν.

Ὁ σημειῶν τὰς γραμμὰς αὐτάς, σχεδὸν Ἰωνιώτης, ἀφοῦ ἀπὸ μιᾶς Ἰδετίας διακονεῖ τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ ἐν αὐτῇ, πιστεύει ὅτι ἡ ἔκδοσις τῶν ἀναμνήσεων τοῦ Παπαῖωακείμ ἀποτελεῖ σταθμὸν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Νέας Ἰωνίας Ἀθηνῶν. Εἰς τὰς σελίδας τοῦ αὐτοῦ ἐκείνου Λευίτου, ὅστις ὡς ἄλλος Μωϋσῆς κατηύθυνεν τὸν λαὸν τοῦ εἰς τὰ πατρῷα ἐδάφη, σκιαγραφεῖται ἡ παρὰ τοὺς «Ποδαράδες» Ἀττικῆς ἐγκαθίδρυσιν ἑνὸς λαοῦ δοκιμασμένου καὶ εἰς τὴν συνειδήσιν τοῦ νέου Ἑλληνισμοῦ κατέχοντος τὴν θέσιν τοῦ μάρτυρος.

Ἡ ἔκδοσις τῶν ἀναμνήσεων ἃς λάβη τὴν θέσιν τοῦ αἰωνίου μνημοσύνου καὶ ὁ ἐκδότης - ἐπιμελητὴς ἃς ἀπολάβη τὴν εὐγνωμοσύνην ὅλων, ὅσοι μὲ νοσταλγία καὶ ἐθνικὴ ὑπερηφάνεια ἀναφέρονται εἰς τὰς ἀλυτρώτους Πατρίδας.

Ἀρχμ. ΤΙΤΟΣ Κ. ΧΟΡΤΑΤΟΣ

★

Δ η μ. Ζ. Σ ο φ ι α ν ο ὦ, Μ ε τ έ ω ρ α (ὀδοιπορικόν), ἔκδ. Ἰ. Μ. Μεταμορφώσεως (Μεγάλου Μετεώρου), Μετέωρα 1990, σελ. 168.

Ἡ πολυτελέστατη αὐτὴ ἔκδοσις, πὺν δὲν θυμίζει σὲ τίποτε τοὺς συνήθεις τουριστικὸς ὁδηγούς, ὀφείλεται στὸν ἀκαταπόνητο βυζαντινολόγο ἐρευνητὴ κ. Δ η μ. Ζ. Σ ο φ ι α ν ὸ καὶ στὴ γενναιοδωρία τοῦ καθηγουμένου τοῦ Μεγάλου Μετεώρου, π. Ἀθ α ν α σ ί ο υ Ἀ ν α σ τ α σ ί ο υ. Ὁ κ. Σοφιάνός, Διευθυντὴς ἀπὸ χρόνια τοῦ Κέντρου Ἑρεῦνης Μεσαιωνικοῦ καὶ Νέου Ἑλληνισμοῦ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, δίνει στὸν τόμο αὐτὸ τὰ πῦν ἀπαραίτητα στοιχεῖα γιὰ τὴν ἱστορία τοῦ τόπου καὶ τοῦ μοναχισμοῦ, καθὼς καὶ γιὰ τὸν πνευματικὸ πολιτισμὸ πὺν ἄνθισε στὸ συγκλονιστικῆς ὁμοριᾶς πέτρινο δάσος τῶν Μετεώρων, μὲ τὴν ἐπὶ αἰῶνες εὐεργετικὴ παρουσία τους στὸ χῶρο τοῦ πνεύματος καὶ τὴν πλούσια ἐπίδρασή τους στὰ γράμματα καὶ τὶς τέχνες. Ὁ τόμος αὐτός μᾶς προσφέρει, ἐκτὸς ἀπὸ τεκμηριωμένα ἐπιστημονικὰ κείμενα γιὰ τὰ Μετέωρα καὶ τοὺς θησαυροὺς τους, κ' ἕναν πλοῦτο ἐγχρώμων εἰκονογραφικῶν πινάκων καθὼς καὶ χειρογράφων ἀπ' ὅλα τὰ μοναστήρια. Τὸ βιβλίον, πὺν βγήκε σὲ πανηγυρικὴ πράγματι ἔκδοσις γιὰ τὰ 600 χρόνια μοναστικῆς παρουσίας τῶν Μετεώρων εἶν' ἕνα ἱστορικόν, φιλογολικόν καὶ καλλιτεχνικόν μνημεῖον, κ' ἕνα πολύτιμον ἀπόκτημα γιὰ κάθε βιβλιοθήκη καὶ γιὰ κάθε φιλομόναχο καὶ φιλότεχνο ἀναγνώστη.

Π. Β. ΠΑΣΧΟΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ἱερὰ Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 37, παράγρ. 2, καὶ 67 τοῦ Ν. 590/1977, «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», ὡς καὶ τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 33 καὶ 34 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου, ἵνα προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίου πρὸς πλήρωσιν κενῆς θέσεως τακτικοῦ Ἐφημερίου ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ Ὑψώσεως Τιμίου Σταυροῦ-Κυψέλης, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους, ἵνα καταλάβωσιν τὴν Ἐφημεριακὴν ταύτην θέσιν καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 34/1α τοῦ αὐτοῦ ὡς ἂν Κανονισμοῦ προβλεπόμενα κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης προκηρύξεως εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» υποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ νενόμισμένα δικαιολογητικὰ διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 30ῇ Νοεμβρίου 1992

† Ὁ Ἀθηνῶν ΣΕΡΑΦΕΙΜ

Ἱερὰ Μητρόπολις Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παράγρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἄρθρων 33-37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρῶσωμεν τὰς κενὰς οργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημερίων τῶν Ἱερῶν Ναῶν α) Ἀγ. Δημητρίου Λευκασίου Καλαβρύτων, β) Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος Καλυθίων Δρυμοῦ Καλαβρύτων, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» υποβάλλωσιν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Αἰγίῳ τῇ 12ῇ Ὀκτωβρίου 1992

† Ὁ Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας ΑΜΒΡΟΣΙΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Τρίκης καὶ Σταγῶν

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παράγρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἄρθρων 33-37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρῶσωμεν τὰς κενὰς οργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημερίων τῶν Ἱερῶν Ναῶν 1) Ἀγίων Ἀποστόλων Λειβαδοχωρίου, 2) Ἀγίας Παρασκευῆς Ἀετοῦ, 3) Ἀγίας Παρασκευῆς Γκολφαρίου, 4) Κοιμήσεως Θεοτόκου Λαγκαδιᾶς, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημο-

σιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» υποβάλλωσιν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Τρικάλαις τῇ 23ῇ Ὀκτωβρίου 1992

† Ὁ Τρίκης καὶ Σταγῶν ΑΛΕΞΙΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Νεαπόλεως καὶ Σταυρουπόλεως

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παράγρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἄρθρων 33-37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρῶσωμεν τὴν κενὴν οργανικὴν θέσιν τακτικοῦ ἐφημερίου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἀγίας Παρασκευῆς Ξηροκρήνης, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» υποβάλλωσιν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀνωτέρω κενῆς θέσεως.

Ἐν Νεαπόλει τῇ 11ῇ Νοεμβρίου 1992

† Ὁ Νεαπόλεως καὶ Σταυρουπόλεως ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Σάμου καὶ Ἱκαρίας

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παράγρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἄρθρων 33-37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρῶσωμεν τὰς κενὰς οργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημερίων τῶν Ἱερῶν Ναῶν α) Ἀγίου Νικολάου Ἀγ. Κηρύκου Ἱκαρίας, β) Ἀγίου Χαραλάμπους Εὐδήλου Ἱκαρίας, γ) Ταξιάρχου Μιχαὴλ Ξυλοσοῦρτης Ἱκαρίας, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» υποβάλλωσιν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Σάμῳ τῇ 20ῇ Νοεμβρίου 1992

† Ὁ Σάμου καὶ Ἱκαρίας ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

Ἱερὰ Μητρόπολις Ἀργολίδος

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παράγρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἄρθρων 33-37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρῶσωμεν τὰς κενὰς οργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημερίων τῶν Ἱερῶν Ναῶν α) Ἀγίας Τριάδος Στέρνας Ἀργους, β) Κοιμήσεως Θεοτόκου Λυρκείας Ἀργους, γ) Εὐαγγελισμοῦ Θεοτόκου Φιχτίων Ἀργους, δ) Ζωοδόχου Πηγῆς Κεφαλαρίου Ἀργους, ε) Παμμεγίστων Ταξιαρχῶν Μπορσιῶν Ἀργους, στ) Ἀγίου Δημητρίου Μύλων Ἀρ-

γους, ζ) 'Αγίου 'Αθανασίου Κουρτακίου "Αργους, η) 'Αγ. Κων)νου και 'Ελένης Τολού Ναυπλίας, καλούμεν τούς βουλευμένους και έχοντας τὰ κανονικά και νόμιμα προσόντα, όπως έντός μηνός από της δημοσιεύσεως της παρούσης έν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» υποβάλωσι τὰ απαιτούμενα δικαιολογητικά διά την κατάληψιν τῶν ανωτέρω κενῶν θέσεων.

Έν Ναυπλίῳ τῇ 23ῃ Νοεμβρίου 1992

† 'Ο 'Αργολίδος ΙΑΚΩΒΟΣ

Ίερά Μητρόπολις Βερροίας και Ναούσης

"Εχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παρὰγρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «περί Καταστατικοῦ Χάρτου της 'Εκκλησίας της 'Ελλάδος» και τῶν ἄρθρων 33 - 37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ της 'Ιερᾶς Συνόδου «περί 'Ιερῶν Ναῶν, 'Ενοριῶν και 'Εφημερίων», προκειμένου νά πληρώσωμεν τὰς κενὰς οργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημερίων τῶν 'Ιερῶν Ναῶν α) 'Αγ. Κωνσταντίνου και 'Ελένης και 'Οσίου Νικοδήμου Βερροίας, β) Τιμίου Προδρόμου Καστανιάς, γ) Κοίμ. Θεοτόκου Χράδρας, δ) 'Αγ. Νικολάου Τριλοφιάς, ε) 'Αγ. Κωνσταντίνου και 'Ελένης Σφηκιᾶς, στ) 'Αγ. Παρασκευῆς Κορυφῆς, ζ) 'Αγ. Δημητρίου και 'Οσίου Διονυσίου Νεοχωρίου, η) 'Αγ. Γεωργίου Σταυροῦ,

καλούμεν τούς βουλευμένους και έχοντας τὰ κανονικά και νόμιμα προσόντα, όπως έντός μηνός από της δημοσιεύσεως της παρούσης έν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» υποβάλωσι τὰ απαιτούμενα δικαιολογητικά διά την κατάληψιν τῶν ανωτέρω κενῶν θέσεων.

Έν Βερροίᾳ τῇ 26ῃ Νοεμβρίου 1992

† 'Ο Βερροίας και Ναούσης ΠΑΥΛΟΣ

Ίερά Μητρόπολις Λήμνου

"Εχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παρὰγρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «περί Καταστατικοῦ Χάρτου της 'Εκκλησίας της 'Ελλάδος» και τῶν ἄρθρων 33 - 37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ της 'Ιερᾶς Συνόδου «περί 'Ιερῶν Ναῶν, 'Ενοριῶν και 'Εφημερίων», προκειμένου νά πληρώσωμεν τὰς κενὰς οργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημερίων τῶν 'Ιερῶν Ναῶν 1) 'Αγ. Τριάδος Μυρίνης, 2) Κοίμ. Θεοτόκου Μυρίνης, 3) 'Αγ. Παντελεήμονος Μυρίνης, 4) 'Αγ. Δημητρίου Κοντοπουλίου, 5) Εὐαγγ. Θεοτόκου Μούδρου, 6) Γενέσ. Θεοτόκου Παναγίας, 7) Εἰσοδ. Θεοτόκου Πορτιανοῦ, 8) 'Αγ. 'Αναργύρων Δάφνης, 9) 'Αγ. Παχυμίου Καρπασίου, 10) 'Αγ. Δημητρίου Λύχνων, 11) 'Αγ. Δημητρίου Πλάκας, 12) 'Αγ. Νικολάου Σκανδάλης, 13) Κοίμ. Θεοτόκου Τσιμανδρίων, 14) 'Αγ. 'Ιωάννου Φυσίνης, 15) 'Αγ. Γεωργίου 'Αγγαριῶνων, 16) 'Αγ. Μαρίας Λειβαδοχωρίου και 17) 'Αγ. Δημητρίου Σαρδῶν, καλούμεν τούς βουλευμένους και έχοντας τὰ κανονικά και νόμιμα προσόντα, όπως έντός μηνός από της δημοσιεύσεως της παρούσης έν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» υποβάλωσι τὰ απαιτούμενα δικαιολογητικά διά την κατάληψιν τῶν ανωτέρω κενῶν θέσεων.

Έν Μυρίνῃ τῇ 27ῃ Νοεμβρίου 1992

† 'Ο Λήμνου ΙΕΡΟΘΕΟΣ

Ίερά Μητρόπολις Μαντινείας και Κυνουρίας

"Εχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παρὰγρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «περί Καταστατικοῦ Χάρτου της 'Εκκλησίας της 'Ελλάδος» και τῶν ἄρθρων 33 - 37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ της 'Ιερᾶς Συνόδου «περί 'Ιερῶν Ναῶν, 'Ενοριῶν και 'Εφημερίων», προκειμένου νά πληρώσωμεν την κενήν οργανικήν θέσιν τακτικοῦ ἐφημερίου τοῦ 'Ιεροῦ Ναοῦ Ζωοδόχου Πηγῆς Στόλου Κυνουρίας, καλούμεν τούς βουλευμένους και έχοντας τὰ κανονικά και νόμιμα προσόντα, όπως έντός μηνός από της δημοσιεύσεως της παρούσης έν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» υποβάλωσι τὰ απαιτούμενα δικαιολογητικά διά την κατάληψιν της ανωτέρω κενῆς θέσεως.

Έν Τριπόλει τῇ 1ῃ Δεκεμβρίου 1992

† 'Ο Μαντινείας και Κυνουρίας ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ

Ίερά Μητρόπολις Νέας Σμύρνης

"Εχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις α) τῶν ἄρθρων 38, παρὰγρ. 2 και 67 τοῦ Ν. 590/1977, β) τοῦ Ν. Δ. 1398/1973, γ) τοῦ Ν. 673/1977 και προκειμένου ἵνα προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίου πρὸς πλήρωσιν της κενῆς θέσεως τακτικοῦ Διακόνου έν τῷ ἱ. ναῷ 'Αγίου Κωνσταντίνου Γλυφάδας,

καλούμεν τούς βουλευμένους ἵνα καταλάβωσι την Διακονικήν ταύτην θέσιν και έχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 34/α' τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ «Περὶ 'Ιερῶν Ναῶν, 'Ενοριῶν και 'Εφημερίων» προβλεπόμενα κανονικά και νόμιμα προσόντα, όπως έντός μηνός από της δημοσιεύσεως της παρούσης προκηρύξεως εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» υποβάλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένα δικαιολογητικά διά τὰ περαιτέρω.

Έν Νέᾳ Σμύρνῃ τῇ 3ῃ Δεκεμβρίου 1992

† 'Ο Νέας Σμύρνης ΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΣ

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΘΕΣΣΑΛΙΩΤΙΔΟΣ ΚΑΙ ΦΑΝΑΡΙΟΦΕΡΣΑΛΩΝ ΕΠΙΣΚΟΠΙΚΟΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΝ

Α Π Ο Φ Α Σ Ι Σ ὑπ' ἀριθ. 3) 1992

Έν Καρδίτῃ σήμερον την 5ην τοῦ μηνός 'Οκτωβρίου τοῦ χιλιεστοῦ ἐννεακοσιοστοῦ ἐννενηκοστοῦ δευτέρου (1992) ἔτους και ὥραν 9ην π.μ. συνήλθεν εἰς συνεδρίασιν τὸ 'Επισκοπικὸν Δικαστήριον της 'Ιερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλιώτιδος και Φαναριοφερσάλων έν τῷ 'Επισκοπικῷ Μεγάρῳ, ὑπὸ την προεδρίαν τοῦ Πανοσ. Ἀρχιμ. Κυρίλλου Χριστάκη, Πρωτοσυγγέλλου, νομίμου ἀναπληρωτοῦ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Θεσσαλιώτιδος και Φαναριοφερσάλων κ. κ. Κλεόπια, συν-φδὰ τῷ ἄρθρῳ 4 τοῦ Νόμου 5383) 1932, και συμπαραδρευόντων τῶν τακτικῶν μελῶν αὐτοῦ Αἰδес. 'Ιερέων 1) Γρηγορίου Βασιλάκου και 2) Εὐαγγέλου Παπαλοῦ, 'Εφημερίων Καρδίτσης και παρόντος ὡς Γραμματέως τοῦ Αἰδес. ἱερέως Δημητρίου Μάγγου, 'Εφημερίου τοῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ Καρδίτσης, πρὸς ἐκδίκασιν της ὑποθέσεως τοῦ ἱερέως Κ ω ν-

στα ντίνο υ Ψαρρή, 'Εφημερίου τοῦ 'Ιεροῦ Ναοῦ Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου Ριζίου Φαρσάλων, κατηγορουμένου ἐπὶ [...] ἀντικανονικοῖς παραπτώμασι.

Τὸ Δικαστήριον λαβὼν ὑπ' ὄψιν τὸν ἀνακριτικὸν φάκελλον μετὰ τοῦ πορίσματος τοῦ 'Αρχιερατικοῦ 'Επιτρόπου Φαρσάλων Αἰδεσ. Χρήστου Παππᾶ, ἐξ ὧν στοιχειοθετοῦνται ἐπαρκῶς αἱ ἀνωτέρω κατηγορίαι εἰς θάρος τοῦ κατηγορουμένου Πρεσβυτέρου Κωνσταντίνου Ψαρρή, 'Εφημερίου 'Ιεροῦ Ναοῦ Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου Ριζίου Φαρσάλων.

Δικάζον ἐρήμην τοῦ κατηγορουμένου, νομίμως κληθέντος καὶ μὴ προσελθόντος.

'Ιδὸν καὶ τὸ ἄρθρον 12 τοῦ Ν. 5383) 1932 «Περὶ 'Εκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων καὶ τῆς πρὸ αὐτῶν διαδικασίας».

Δ ι ᾱ τ α ὕ τ α

α) Κηρύσσει ὁμοφώνως ἔνοχον τὸν Πρεσβύτερον Κωνσταντῖνον Ψαρρῆν, 'Εφημέριον 'Ιεροῦ Ναοῦ Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου Ριζίου Φαρσάλων, ἐπὶ [...] ἀντικανονικοῖς παραπτώμασι καὶ

β) 'Επειδὴ ἡ προβλεπομένη ὑπὸ τῶν Θείων καὶ 'Ιερῶν Κανόνων καὶ κολάζουσα τὰ ὡς εἴρηται παραπτώματα Κανονικὴ ποινὴ τυγχάνει μείζον τῆς ἀρμοδιότητος αὐτοῦ, κ η ρ ὐ σ σ ε ι ἑαυτὸ ἀναρμόδιον ἐπὶ τῆς ὑπὸ κρίσιν ὑποθέσεως καὶ παμψηφεί παραπέμπει τὸν κατηγορούμενον λόγῳ ἀρμοδιότητος εἰς τὸ Α) θμῖον Συνοδικὸν Δικαστήριον, ἵνα δικασθῇ, διατάσσει δὲ τὴν δημοσίευσιν τῆς παρούσης ἐν τῷ περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» καὶ ἐν τῷ τοπικῷ τύπῳ «ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ» δίχα τῆς ἀναλυτικῆς ἀναφορᾶς τοῦ κατηγορητηρίου καὶ τοῦ αἰτιολογικοῦ αὐτῆς μέρους, καταδικάζον ἅμα εἰς θάρος αὐτοῦ καὶ ὑπὲρ τοῦ Τ.Α.Κ.Ε. τὴν ἐκ 30.000 δραχμῶν δικαστικὴν δαπάνην.

'Ενεκρίθη, ἀπεφασίσθη καὶ ἐδημοσιεύθη αὐθήμερόν.

Ὁ Προεδρεύων

'Αρχιμ. Κύριλλος Χριστάκης

Τὰ Μέλη

Γρηγόριος Βασιλάκος, ἱερεὺς

Εὐάγγελος Παπαλός, ἱερεὺς

Ὁ Γραμματεὺς

Δημήτριος Μάγγος, Πρωτοπρεσβύτερος

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΒΕΡΡΟΙΑΣ ΚΑΙ ΝΑΟΥΣΗΣ

ΕΠΙΣΚΟΠΙΚΟΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΝ

ΚΛΗΤΗΡΙΟΝ ΘΕΣΠΙΣΜΑ

Ὁ Πρόεδρος τοῦ 'Επισκοπικοῦ Δικαστηρίου τῆς 'Ιερᾶς Μητροπόλεως Βερροίας καὶ Ναούσης καλεῖ τὸν Αἰδεσμι. 'Ιερέα Στέργιον Καραγινοβάνην, ἀγνώστου διαμονῆς, ὅπως προσέλθῃ εἰς τὸ Γραφεῖον ἡμῶν καὶ παρουσιασθῇ αὐτοπροσώπως τὴν 28ην τοῦ μηνὸς 'Ιανουαρίου τοῦ ἔτους 1993 καὶ ὦραν 9η π.μ. ἵνα δικασθῇ ἐπὶ Κανονικοῖς παραπτώμασι.

'Εν Βερροίᾳ τῇ 27ῃ Νοεμβρίου 1992

† Ὁ Βερροίας καὶ Ναούσης ΠΑΥΛΟΣ

« ΕΚΚΛΗΣΙΑ »

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

'Εκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον

ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

Τηλ. 72.18.308, Fax 72.26.597

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ 'Αρχιεπίσκοπος 'Αθηνῶν καὶ πάσης 'Ελλάδος ΣΕΡΑΦΕΙΜ

† Ὁ Μεγάρων καὶ Σαλαμῖνος ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ

† Ὁ Λήμνου ΙΕΡΟΘΕΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Ὁμότ. Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου 'Αθηνῶν
'Αρχων Διδάσκαλος τοῦ Εὐαγγελίου
τῆς 'Αγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης 'Εκκλησίας

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

Α) 'Εσωτερικοῦ: Δραχμαὶ 300 ἑτησίως.

Β) 'Εξωτερικοῦ: Δολλάρια 20 ἑτησίως.

Τιμὴ ἐκάστου τεύχους μετὰ τοῦ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ»

δρχ. 15.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

'Αρχιεπ. 'Αθηνῶν Σεραφεῖμ, Ποιμαντορικὴ ἐγκύκλιος Χριστουγέννων.

'Εόρτια Γράμματα.

Εὐαγγέλιον Δ. Θεοδώρου, Κριτικὴ ἀξιολόγησις ρωμαιοκαθολικῶν ἰσχυρισμῶν.

Ι. Συναξάριον, 'Εγκύκλιος 2543 (Κανονικὸν καθεστὼς Μετοχίων, 'Ησυχαστηρίων κ.λπ.).

Μητροπ. Πατρῶν Νικοδήμου, Περὶ ἀνακηρύξεως τοῦ ἐθνομάρτυρος Χρυσόστομου Σμύρνης ὡς ἱερομάρτυρος.

Μητροπ. Σισανίου 'Αντωνίου, 'Η φύσις τῆς κατὰ τοῦ 'Ιησοῦ κατηγορίας.

Ι. Μ. Χατζηφώτης, 'Η ποιμαντορικὴ ἐπισκεψὴ τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἴκ. Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου στὴν Κρήτη.

Γεωργίου Ν. Αιλαίου, Γνωμοδότηση (ἀρμοδιότητα ὑπογραφῆς μισθοδοτικῶν καταστάσεων Κληρικῶν τῆς Ι. Μητροπ. Λαρίσης).

Ι. Μ. Χατζηφώτης, 'Η ἐπίσκεψις τοῦ Πατριάρχου Μόσχας κ. 'Αλεξίου Β' στὴν 'Εκκλησίαν τῆς 'Ελλάδος (17-26 'Ιουνίου).

Δημ. Β. Γόνη, Τὸ πατριαρχικὸν στὴν 'Εκκλησίαν τῆς Βουλγαρίας.

'Ανδρέα Ν. Παπαθασιλείου, 'Η 'Εκκλησία καταλύτης στὴν προστασία τῆς φύσεως.

Παρατηρήσεις καὶ Σχόλια.

'Εκκλησιαστικὰ Χρονικά.

Βιβλιοκρισίαι.

Παράρτημα.

Περὶ ἐχόμενα «'Εκκλησίας» τοῦ ἔτους ΕΘ' (1992).

Οἱ κατὰ τὸ ἔτος 1992 Συνεργάται τῆς «'Εκκλησίας».

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ «ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ» ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ ΞΘ' (1992)*

ΕΟΡΤΙΑ ΚΑΙ ΕΠΙΣΗΜΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΜΗΝΥΜΑΤΑ

Ἑόρτια Γράμματα (τοῦ Ἀθηνῶν Σεραφεῖμ),
σ. 6. — Ὁμοίως, σ. 210, 690. — Ἐπιστολή πρὸς τὸν
Γεν. Γραμματέα τοῦ Ο.Η.Ε. (διὰ τὸ Κυπριακόν), σ.
420.

ΕΓΚΥΚΛΙΟΙ

Ἀρχιεπ. Ἀθηνῶν Σεραφεῖμ, Ποιμαντορικὴ
Χριστουγέννων, σ. 3, 689. — Οἰκ. Πατριάρχου Βαρθολομαίου, Πατριαρχικὴ Ἀπόδειξις ἐπὶ τοῖς
Χριστουγέννοις, σ. 4. — Δ. Ἱ. Συνοδου, Ἐγκύκλιος 2525/10.1.92 (πρὸς τὸν Κλῆρον καὶ τὸν Λαόν
τῆς Ἱ. Μητρ. Λαρίσης), σ. 52. — Ἀρχιεπ. Ἀθηνῶν
Σεραφεῖμ, Πασχάλιος Ποιμαντορικὴ Ἐγκύκλιος,
σ. 209. — Οἰκουμ. Πατριάρχου Βαρθολομαίου,
Πατριαρχικὴ Ἀπόδειξις ἐπὶ τῷ Πάσχα, σ. 211. —
Ἱ. Συνοδου, Ἐγκύκλιος 2529/3.4.92 (περὶ ἐνι-
σχύσεως τῆς ἐν Ἀλβανίᾳ Ἐκκλησίας), σ. 261. —
Ἐγκύκλιος 2533/7.4.92 (περὶ ἐνισχύσεως τῶν Ὁρθο-
δόξων Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀνατ. Εὐρώπης), σ. 262. —
Ἐγκύκλιος 2535/11.5.92 (περὶ προστασίας τῶν δα-
σῶν), σ. 263. — Ἐγκύκλιος 2536/5.6.92 (περὶ τοῦ
Μακεδονικοῦ ζητήματος), σ. 341. — Ἐγκύκλιος 2537
(Μνήμη Μικρᾶς Ἀσίας), σ. 465. — Ἐγκύκλιον Ση-
μείωμα (καθαίρεσις βουλγάρων Ἱεραρχῶν), σ. 485.
— Ἐγκύκλιοι 2540, 2541 καὶ 2542/1992 (συναρί-
θμησης νέων Ἀγίων εἰς τὸ Ἀγιολόγιον), σσ. 644-46.
— Ἐγκύκλιον σημείωμα (περὶ καθαιρέσεως Ρώσων
Ἱεραρχῶν), σ. 646. — Ἐγκύκλιον σημείωμα (περὶ
ἀντικαταστάσεως Ἐκκλ. Συμβουλίων), σ. 647. — Ἐγ-
κύκλιος 2543/1992 (Κανονικὸν καθεστὼς Μετοχιῶν,
Ἑσυχαστηρίων κλπ.), σ. 693.

ΝΟΜΟΙ - ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ - ΠΡΑΞΕΙΣ ΣΥΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ

Κανονισμὸς 58/1992, σ. 110. — Πράξεις συστά-
σεως ἐκκλησιαστικῶν Ἰδρυμάτων, σσ. 1-21 Παραρτή-
ματος (τεῦχος 7/15.4. - 1.5.92). — Κανονισμοὶ 59,
60, 61, 62, 63, 64, 65 καὶ 66/1992, σσ. 25-40 Πα-
ραρτήματος (τεῦχος 14/1.10.92). — Πράξεις συστά-
σεως ἐκκλησιαστικῶν Ἰδρυμάτων, σσ. 41-56 Παραρ-
τήματος (τεῦχος 14/1.10.92). — Ὁμοίως, σσ. 57-72

Παραρτήματος (τεῦχος 17/15.11.92). — Πράξεις,
σ. 686, 687.

ΚΥΡΙΑ ΑΡΘΡΑ

(Τοῦ Διευθυντοῦ τῆς «Ἐκκλησίας»
Εὐαγγέλου Δ. Θεοδοῦρου)

Τὸ πολιτικὸν ιδεῶδες καὶ τὸ προοδευτικὸν πνεῦμα
τοῦ Μ. Φωτίου, σ. 7. — «Ἄτομον» καὶ «πρόσωπον»,
«ἄτομισμός» καὶ «κοινωνισμός», σ. 49. — Πανορθόδο-
ξος ἀντίδρασις γιὰ παπικὲς ἐνέργειες, σ. 81. — Οἱ
Καίσαροπαπικὲς ἐνέργειες τοῦ Βατικανοῦ, σ. 113. —
«Ἐξ οἰκείων τὰ θέλη» γιὰ τὴν Οὐνία, σ. 145. — Ἀ-
πόρριψις τῆς Οὐνίας ὡς «μοντέλου» ἐνώσεως, σ. 177.
— Ὁ νέος «Κώδιξ Κανόνων τῶν (οὐνιτικῶν) Ἀνα-
τολικῶν Ἐκκλησιῶν», σ. 213. — Ἀνθενωτικοὶ «ἐνω-
τικοί», σ. 257. — Προϋποθέσεις συνεχίσεως τοῦ Δια-
λόγου μεταξὺ Ὁρθοδόξων καὶ Ρωμαιοκαθολικῶν, σ.
305. — Ρωμαιοκαθολικὲς ἐξηγήσεις γιὰ τὴν πολιτικὴ
τοῦ Βατικανοῦ στὴν Ἀνατολικὴ Εὐρώπη, σ. 337. —
Ἡ σημασία τῆς εἰς Ἑλλάδα ἐπισκέψεως τοῦ Μακ. Πα-
τριάρχου Μόσχας καὶ πάσης Ρωσίας κ. Ἀλεξίου Β',
σ. 369, 417, 469. — Βατικανὸν καὶ Ὁρθόδοξος Ἀ-
νατολή, σ. 513. — Κριτικὲς παρατηρήσεις γιὰ τὴ
ΡΚαθολικὴ ἀντιμετώπιση τῶν πανορθοδόξων αἰτιάσε-
ων, σ. 545. — Ἀδικοὶ ἰσχυρισμοί, σ. 593. — «Κά-
θαρσις τῆς μνήμης», σ. 641. — Κριτικὴ ἀξιολόγησις
ρωμαιοκαθολικῶν ἰσχυρισμῶν, σ. 691.

ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΕΙΣ

Παναγ. Ι. Μπούμη, Ἡ κανονικότητα τῶν
περὶ τοὺς 12 Μητροπολίτες λόγων, ἀποφάσεων καὶ πρά-
ξεων, σ. 18, 60, 96, 124, 155, 190, 236, 282. —
Γεωργίου Ν. Λιλαίου, Ὁρθόδοξος κατ' Ἀνατο-
λὰς Ἐκκλησία. Συνοδικὸς Ἐξάρχος - ἐννοια καὶ ἀπο-
στολή, σ. 91. — Τοῦ αὐτοῦ, Τὸ ἐκκλησιαστικὸ
καὶ ἰδιοκτησιακὸ καθεστὼς τῶν ἐρειπωθεισῶν Μονῶν
καὶ τῶν Ναῶν αὐτῶν στὴν Ἑπτάνησο καὶ εἰδικώτερα
στὴ Ζάκυνθο, σ. 563. — Τοῦ αὐτοῦ, Γνωμοδό-
τηση, σ. 611. — Τοῦ αὐτοῦ, Γνωμοδότηση (ἀρ-
μοδιότητα ὑπογραφῆς μισθοδ. καταστάσεων κληρικῶν
Λαρίσης), σ. 714.

ΠΙΝΑΚΕΣ ΥΠΟΨΗΦΙΩΝ ΠΡΟΣ ΑΡΧΙΕΡΑΤΕΙΑΝ ΕΚΛΟΓΙΜΩΝ

Σελ. 59, 481.

* Τὰ Περιεχόμενα κατήρτισεν ὁ Εὐάγγελος Π.
Λέκκος.

ΕΚΛΟΓΑΙ - ΧΕΙΡΟΤΟΝΙΑΙ - ΕΝΘΡΟΝΙΣΕΙΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΩΝ

Εὐαγγέλου Π. Λέκκου (ἐπιμέλεια), Ἐνθρονίσεις Μητροπολιτῶν: Τοῦ Σεβ. Παροναξίας κ. Ἀμβροσίου, σ. 227· τοῦ Σεβ. Σταγῶν καὶ Μετεώρων κ. Σεραφεῖμ, σ. 232· τοῦ Σεβ. Γουμενίσσης κ. Δημητρίου, σ. 270· τοῦ Σεβ. Ἀγιάς καὶ Συκουρίου κ. Παύλου, σ. 277· τοῦ Σεβ. Πολυανῆς καὶ Κιλκισίου, σ. 280. — Ἀρχιμ. Βασ. Δρόσου, Ἡ ἐκλογή καὶ ἐνθρόνισις τοῦ Σεβ. Γέροντος Χαλκηδόνος κ. Ἰωακείμ Γ', σ. 311. — Πρωτ. Ἡλία Δροσινοῦ, Ἡ ἐκλογή καὶ ἐνθρόνισις τοῦ Σεβ. Αὐστρίας κ. Μιχαήλ, σ. 356, 387. — Ὁ ἐνθρονιστήριος λόγος τοῦ Ἀρχ/που Τιράνων κ. Ἀναστασίου, σ. 517, 548.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ

Εὐαγγέλου Π. Λέκκου, Ἡ Α.Θ.Π. ὁ Οἶκουμ. Πατριάρχης Δημήτριος Α' εἰς Βόλον, Τρίκαλα καὶ Μετέωρα (28 - 30.9.90), σ. 23. — Τοῦ αὐτοῦ, Ἐκδηλώσεις γιὰ τὴν 25ετία ἐπισκοπικῆς ζωῆς καὶ δράσεως (1965 - 1990) τοῦ Σεβ. Δράμιας κ. Διονυσίου, σ. 31. — Τὰ σχετικὰ Ἀνακοινωθέντα Τύπου (γιὰ τὸ θέμα τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Λαρίσης), σ. 53. — Μητροπ. Πατρῶν Νικοδήμου, Ἀπόψεις περὶ ἀποκαταστάσεως Μητροπολιτῶν εἰς τὴν ἐνεργὸν ὑπηρεσίαν, σ. 55. — Μητροπ. Σύρου Δωροθέου, Ὁ Σύρου Φιλάρτος Ἰωαννίδης (1883 - 1961), σ. 65, 87, 116, 149, 183, 219, 308, 349, 380. — Πρωτοπρ. Ἡλία Παπαγγελάκη, Συγκινητικὲς ἐκδηλώσεις στὴ μνήμη τοῦ Μητροπ. Ἡλείας Ἀθανασίου (15, 16, 17.11.91), σ. 67, 104, 133. — Γεωργ. Β. Ἀντοῦράκη, Μακεδονία ἡ ἐλληνική, σ. 130, 157. — Σπ. Παξιμαδάς, Στ. Παγώνη, Σπ. Μαρκέτο, Γιατροὶ ποῦ ἀγίασαν, σ. 243, 286. — Μητροπ. Πατρῶν Νικοδήμου, Ἡ ἄλωση, χθὲς καὶ σήμερον, σ. 342. — Ἱ. Μ. Χατζηφώτης, Ἡ ἐπίσημη ἐπίσκεψις τοῦ Πατριάρχου Μόσχας κ. Ἀλεξίου Β' στὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος, σ. 373, 422, 472, 522, 555, 614, 666, 718. — Ἐπισκ. Ἀχελώου Εὐδ.

θουμίου, Στὰ ἔχνη τῶν πρωτοπόρων, σ. 381. — Μητροπ. Θήρας Παντελεήμονος, «Ἔστιν οὖν Ἑλλάς καὶ ἡ Μακεδονία», σ. 421. — Ἡ Δ. Ι. Σύνοδος τῆς 136ης περιόδου (1.9.92 — 31.8.93), σ. 467. — Ἱ. Μ. Χατζηφώτης, Ἡ ἐπίσκεψις τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἴκουμ. Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου στὴν Κρήτη, σ. 706.

ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΑ

Πρωτοπρ. Ἀγ. Ἀλεξίου οπουλίου, Τὰ πνευματικὰ θεμέλια τῆς Εὐρώπης, σ. 34, 135, 197, 247, 495. — Ἀρχιεπ. Ἀθηνῶν Σεραφεῖμ, Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχες καὶ ἡ Παιδεία, σ. 84. — Πανελλήνιο Συνέδριο Στελεχῶν Νεότητος Ἱ. Μητροπόλεως, σ. 346.

ΔΟΓΜΑΤΙΚΑ - ΚΑΝΟΝΙΚΑ

Εὐγενίου Μιχαηλίδη (†), Τὰ ἐπτὰ μυστήρια τῆς Κοπτικῆς Ἐκκλησίας, σ. 35. — Σπυρ. Ν. Τρωιάτου, Ἡ Πενθέκτη Οἶκουμ. Σύνοδος καὶ τὸ νομοθετικὸν τῆς ἔργου, σ. 63, 99, 127, 160, 194, 239. — Δημ. Β. Γόνη, Τὸ Πατριαρχικὸν στὴν Ἐκκλησίαν τῆς Βουλγαρίας, σ. 284, 319, 354, 400, 433, 484, 528, 573, 661, 721. — Ἀρχιμ. Εὐθ. Ε. Ἐλεutheriades, Τὰ ἐκ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου ἀπορρέοντα ἀγαθὰ, σ. 670.

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ

Θαν. Ν. Παπαθανασίου, «Γυναῖκες εὐαγγελιστρίαι», σ. 290, 326. — Ἀρχιμ. Ἱερ. Βλάχου, Ὁ Θεός, ὡς Παράδεισος καὶ Κόλασις, σ. 403, 444, 487, 534. — Μητροπ. Σισανίου Ἀντωνίου, Ἡ φύσις τῆς κατὰ τοῦ Ἰησοῦ κατηγορίας, σ. 597, 647, 701. — Ἱω. Φουντούλη, Σύγχρονα λειτουργικὰ προβλήματα, σ. 607, 657. — Ἀρχιμ. Εὐθ. Ε. Ἐλεutheriades, Ἡ μορφή τοῦ θεανθρώπου Χριστοῦ, σ. 621.

ΛΟΓΟΙ - ΟΜΙΛΙΑΙ - ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ - ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

Μητροπ. Πατρῶν Νικοδήμου, Μνήμη Φωτίου τοῦ Μεγάλου, σ. 86. — Ἱ. Μ. Χατζηφώτης, Οἱ προκλήσεις τῆς Οὐνίας στὴν Ἀν. Εὐρώπη καὶ τὰ Βαλκάνια σήμερον, σ. 106, 137. — Μητροπ. Θήρας Παντελεήμονος, Οὐνία - Σκόπια - Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, σ. 150, 185, 221, 264. — Μητροπ. Πατρῶν Νικοδήμου, Τὸ σύγχρονον μῆνυμα τῆς Ὁρθοδοξίας, σ. 180. — Ἀρχιεπ. Ἀθηνῶν Σεραφεῖμ, Νέος θρίαμβος τῆς Ὁρθοδοξίας, σ. 216. — Ἡλία Β. Οἰκονόμου, Δημήτριος Α', «φωνή

Πρόσφατα ἐκυκλοφόρησε δίχρωμο τὸ

ΕΓΚΟΛΠΙΟΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ

σὲ 12η ἔκδοσις, μὲ νέα στοιχειοθεσία, μεγαλύτερα καὶ πολλὰ εὐανάγνωστα γράμματα καὶ χρυσόδετο.

Ἀπὸ τὴν ἐκδόσεις τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας.

αῦρας λεπτῆς», σ. 351. — Ἡ ὑποδοχή τοῦ Σεβ. Ἐλβετίας κ. Δαμασκηνοῦ ὡς Ἀντεπιστέλλοντος Μέλους τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, σ. 384, 429, 482, 560, 619. — Χρίστου Θ. Κρικώ νη, Χαρακτηριστικά τῆς προσωπικότητος τοῦ Ἀποστόλου Παύλου καὶ ἡ Ἐκκλησία τῶν Φιλιππῶν, σ. 394. — Ἀρχιμ. Ἀλεξίου Βρυώνη, Ὁ Παῦλος, χθὲς καὶ σήμερον, σ. 436. — Ἀρχιμ. Νικολάου Ι. Πρωτοπαπᾶ, Οἱ σφαγιασθέντες ὡς ἀρνες Ἀρχιερεῖς καὶ Ἱερεῖς τῆς Μ. Ἀσίας, σ. 440, 486, 532, 576. — Μητροπ. Σύρου Φιλαρέτου, Εἰσήγησις περὶ ἐσωτερικῆς Ἱεραποστολῆς, σ. 478, 520, 552, 601. — Μητροπ. Πατρῶν Νικοδήμου, Λόγος εἰς τὴν ἀποτομὴν τῆς κεφαλῆς Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου καὶ ἀναγγελία ἀνακηρύξεως τοῦ νέου Ἀγίου ἱερέως Νικολάου Πλαναῆ, σ. 595. — Μητροπ. Γουμένισσης Δημητρίου, 70 χρόνια ἀπὸ τὴ Μικρασιατικὴ τραγωδία, σ. 604, 651. — Μητροπ. Πατρῶν Νικοδήμου, Περὶ ἀνακηρύξεως τοῦ Ἐθνομάρτυρος Χρυσόστομου Σμύρνης ὡς ἱερομάρτυρος, σ. 696.

ΔΙΑΦΟΡΑ

Ἰω. Γ. Παπαγιαννοπούλου, Θανατηφόροι κακώσεις ἐκ σαρκοβόρων ζώων ἐν τῇ Π. Διαθήκῃ, σ. 20. — Ἀρχιμ. Νικ. Ι. Πρωτοπαπᾶ, Προτάσεις διὰ τὸ μέλλον τῆς Ριζαρείου Ἐκκλ. Σχολῆς, σ. 27. — Ἰω. Μπουγάτσου, Αἱ ἀπόψεις τοῦ Κων. Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων, περὶ τῆς τετραφωνίας καὶ τοῦ Λεσβίου συστήματος, σ. 37, 71, 139, 199, 248, 324, 404, 497, 579, 629. — Ἀρχιμ. Μακ. Βαρλᾶ, Ὁ ἐπίσκοπος καὶ ἡ κοσμικὴ ἐξουσία, σ. 69. — Μητροπ. Κερκύρας Τιμοθέου, Ἡ Ἑλλάδα, στίς συμπληγάδες τοῦ ἰσλαμικοῦ καὶ παπικοῦ ἱμπεριαλισμοῦ, σ. 89. — Ἰω. Γ. Παπαγιαννοπούλου, Αἱ ἐκ κοινωνικῶν συνθηκῶν κακώσεις

ὧτων ἐν τῇ Π. Διαθήκῃ, σ. 132. — Ἀρχιμ. Νικ. Ι. Πρωτοπαπᾶ, «Ἦχος εὐμελῆς» (ἀπολογισμὸς 1991 τοῦ Ρ/Σ τῆς Ἐκκλησίας), σ. 166, 196, 245, 288. — Ἡ Ἱ. Μητρόπολις Γαλλίας ἐνημερώνει τὸν Γάλλον Πρόεδρον διὰ τὸ Μακεδονικόν, σ. 321. — Ἀρχιμ. Μακ. Βαρλᾶ, Τρεῖς ἐπίσκοποι κοινωνικοὶ ἐργάτες, σ. 322, 358, 401, 442, 490. — Ἀρχιεπ. Ἀθηνῶν Σεραφεῖμ, Ἐκκλησις δι' εἰρήνευσιν εἰς τὴν Εὐρώπην, σ. 372. — Κων. Νικολάκοπου, Βυζαντινὴ Μουσικὴ καὶ λαϊκὴ μελοποιΐα, σ. 447. — Ἰω. Φ. Ἀθανάσιόπουλου, Ἡ ἀπονομή πατριαρχικοῦ ὀφφικίου στὸν κ. Τ. Γριτσόπουλον, σ. 451. — Νικ. Κ. Δρατσέλλας, Ὁρθοδοξία καὶ Πληροφορικὴ, σ. 454, 500. — Τὰ νέα ἀναλυτικὰ προγράμματα τῶν Θρησκευτικῶν..., σ. 492. — Ἀνδρ. Παπαθασίλειου, Ἡ Ἐκκλησία καταλύτης στὴν προστασία τῆς φύσεως, σ. 625, 674, 726.

ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ

ΚΑΙ ΔΙΑΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΑΙ ΣΧΕΣΕΙΣ

Μητροπ. Νικοπόλεως Μελετίου, Ἀπάντηση σὲ ἀπορίες γύρω ἀπὸ τὸ θέμα τῆς ἐνώσεως τῶν Ἀντιχαλκηδονίων, σ. 11. — Πρωτοπρ. Ἰω. Ρωμανίδης, Ἐκκλησιαστικαὶ Σύνοδοι (Μόσχα, 31.5 - 7.6.91), σ. 15, 57, 94, 119. — Νικ. Εὐδ. Μητσοπούλου, Ὁ ὁρος τῆς Δ' ἐν Χαλκηδόνι Οἰκ. Συνόδου καὶ ἡ ἄρνησις αὐτοῦ ὑπὸ τῶν σημερινῶν Ἀντιχαλκηδονίων, σ. 153, 192, 238. — Ἰ. Μ. Χατζηφώτης, Ἡ συνάντηση τῶν Προκαθημένων τῶν Ὁρθοδόξων αὐτοκεφάλων καὶ αὐτονόμων Ἐκκλησιῶν στὸ Φανάρι (1 - 15.3.92), σ. 187, 223, 266. — ἱ. μ. χ., Ὁ καθαγιασμὸς τοῦ ἁγίου Μύρου, σ. 269.

ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΑ

Ἰωάννης Ν. Καρμίρης, σ. 101. — Ὁ Ν. Ἰωνίας καὶ Φιλαδελφείας Τιμόθεος, σ. 121, 162.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

Σεβασμὸς τοῦ ὅλου ἀνθρώπου καὶ ὅλων τῶν ἀνθρώπων. — Ὁρθοδοξία καὶ Ἑλληνισμὸς, σ. 39. — Τάσεις ὑποθαμίσεως ἢ θεθλωσέως τῶν ἐορτῶν. — «Διαβάτες εἰς Εὐρώπην...». — Ἡ ἐλληνικότης τῆς Μακεδονίας, σ. 40. — Τὰ θεμέλια τῆς Παιδείας. — Ἀποστομωτικὴ ἀπάντησις, σ. 41. — «Προδοσία ἀληθινῇ», σ. 42. — Ἰωάννης Ν. Καρμίρης. — «Τὸ Βατικανὸν ὁδηγεῖ σὲ πώλωση». — «Ὁρθοδοξία καὶ Ρωμαιοκαθολικισμὸς», σ. 73. — «Τὸ θλιβερὸν πρόβλημα τῶν Οὐνιτῶν». — Κων. Παπαρρηγόπουλος (1815 - 1891), σ. 74. — «Ἡ Ἐκκλησία γιὰ τὸ AIDS», σ. 75. — Ἐξέτα-

Κυκλοφορεῖ

ἀπὸ τὶς ἐκδόσεις Ἀποστολικῆς Διακονίας

Μάρκου Α. Σιώτη

Ὁμοτ. Καθηγητοῦ τοῦ Παν(μίου) Ἀθηνῶν

ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΘΕΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΙΕΡΩΝ ΕΙΚΟΝΩΝ

Ἀπευθυνθῆτε: Ἀποστ. Διακονία, Ἰασίου 1,
115 21 Ἀθήνα — Δραγασανίου 2 — πλατ.
Κλαυθμώνος. Τηλ. 7228.008, 3228.637.

σις δύο σημαντικῶν ζητημάτων. — «Δίπτυχα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος 1992». — Ὁρθοδοξία καὶ φυσικὸ περιβάλλον, σ. 108. — «Νὰ ξεσηκώσωμε τὴν Εὐρώπην». — «Ἀστέρας πνευματικὸς πρώτου μεγέθους», σ. 109. — Ἀμοιβαῖαι σχέσεις Βατικανοῦ καὶ Σκοπίων. — Προέβαλε πολλὰς ἀληθείας, σ. 141. — «Νὰ ζητήσουμε μίαν διεθνή ἐπιτροπή». — «ΑΝΑΔΡΟΜΗ» - Τιμητικὸν ἀφιέρωμα. — Σπουδαῖον ἐπιστημονικὸν συμπόσιον, σ. 142. — Μήνυμα τῆς ἡνωμένης Ὁρθοδοξίας. — Ἡ ὑπὸ τῆς Ἱ. Μητρ. Μεσσηνίας ὀργανωθείσα «λογία», σ. 168. — «Παποκεντρικὴ» ἐκκλησιαστικὴ πολιτικὴ. — Διάψεις ἀδίκου ἰσχυρισμοῦ, σ. 169. — Νέα εὐχρηστα λειτουργικὰ βιβλία. — Τὰ Μηναῖα τοῦ Ἰανουαρίου, τοῦ Φεβρουαρίου καὶ τοῦ Μαρτίου, σ. 170. — «Ἐστέφθη ὑπὸ ἐπιτυχίας ἀξιολόγου». — «Τὸ οὐράνιον τόξο τῆς Ὁρθοδοξίας». — Ἡ «Μαρτυρία» τῆς Ἱ. Μητρ. Ἱερισσοῦ, σ. 201. — Ὁρθοδοξία καὶ Πολιτικὴ Θεωρία καὶ Πράξις. — Τρίτομον «Ἱερατικόν», σ. 202. — Ἡ φροντίς τῆς Ἱ. Μονῆς Σίμωνος Πέτρας διὰ τὴν λειτουργικὴν παραδοσιακὴν εὐταξίαν, σ. 203. — Ἑορτῶν ἑορτὴ καὶ πανηγυρὶς πανηγύρεω. — «Δύο κορυφαῖα γεγονότα», σ. 249. — Μηνύματα τοῦ Σταυροῦ καὶ τῆς Ἀναστάσεως. — Τὸ ὀρφανοτροφεῖον Ν. Σμύρνης «ὁ ἅγιος Ἀνδρέας». — Τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν γιὰ τὴν ἐνότητα τῶν ὀρθόδοξων λαῶν, σ. 250. — «Ἐγχειρίδιον αἱρέσεων καὶ πχρῶν χριστιανικῶν ὁμάδων», σ. 251. — «Νέος θρίαμβος τῆς Ὁρθοδοξίας». — Βαρυσήμεντοι δηλώσεις τοῦ Μακ. Πατριάρχου τῶν Σέρβων, σ. 292. — Ὁ Μακ. Κύπρου περὶ τῆς ἐλληνικότητος τῆς Μακεδονίας. — Αἱ χριστιαναὶ γυναῖκες τῆς Εὐρώπης, σ. 293. — Τὸ Ἰνστιτούτον Ὁρθόδοξου Θεολογίας «Ἅγιος Σέργιος». — Διὰ τὴν προφύλαξιν τῆς παιδικῆς ηλικίας, σ. 294. — Τὸ περιοδικὸν «Νεανικοὶ Προβληματισμοί». — «Πανελλήνιον Συνέδριον Στελεχῶν Νεότητος». — «Ποικιλόμορφον ἔργον διὰ πάσας τὰς τάξεις τῶν νέων», σ. 328. — «Διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς εἰρήνης». — «Πασχάλιος Ἀμνὸς 1992» ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ Ἀθηνῶν. — Ἀποκαλυπτικὴ σερβικὴ ἔκδοσις, σ. 329. — Ἡ Ἐκκλησία συμπαραστάτις τοῦ Γένους, σ. 359. — Ἡ συνέντευξις τοῦ Μακαριωτάτου. — «Μοναστήρια Νήσου Ἰωαννίνων», σ. 360. — Ἀντεπιστέλλον μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. — Ἡ ἰδιόχειρος διαθήκη τοῦ ἀειμνήστου Ἰω. Καρμίρη, σ. 361. — Ἐνδιαφέρον διὰ τὴν προστασίαν τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος. — Ἡμέρα προσευχῶν ὑπὲρ τῆς προστασίας τῆς Δημιουργίας τοῦ Θεοῦ. — Ἐπαλξίς τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τῆς Ὁρθοδοξίας, σ. 407. — «Ἐχει ὑψίστην ἱστορικὴν σημασίαν». — «Ἰσως θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι τὸ πρῶτον θῆμα».

— Τρομακτικὴ ἀπειλή, σ. 408. — «Ἐπικαίρως καὶ ἐγκαίρως». — Ἡ διορθόδοξος ἐνότης. — «Τιμὴ ἀργυροῦ ἰωβηλαίου», σ. 456. — Ἡ παπικὴ διακήρυξις περὶ τῆς ἐλληνικότητος τῆς Μακεδονίας. — Οἰκουμενικὸς διάλογος καὶ Οὐνία. — Μνήμη Ἀποστόλου Παύλου, σ. 457. — Ἡ ἐν Φαναρίῳ Σύναξις τῆς Ἱεραρχίας τοῦ Οἴκ. Πατριαρχείου. — Ἐπὶ τῇ συμπληρώσει 70 ἐτῶν ἀπὸ τῆς Μικρασιατικῆς Καταστροφῆς. — Δύο ρηξικέλευθα βιβλία, σ. 503. — Πρέπει νὰ τιμῶμεν τὴν μνήμην τῶν Νεομαρτύρων τῆς Μ. Ἀσίας, σ. 504. — Ὁ ἐκ Νάξου ἅγιος παπα - Νικόλας Πλανᾶς. — «Μὲ καθολικότητα στὴ συνείδηση». — «Πρόσωπα - Σύμβολα», σ. 505. — Ἀρχιεπισκοπικὴ διαμαρτυρία, σ. 535. — Ὁρθοδοξία καὶ Ἑλληνισμός. — «Ἡ Παναγία ἡ Λουτρακιώτισσα... κλαίει». — «Ἄβυσσος Ἡθικῶν Κρίσεων», σ. 582. — Ἐπὶ τῇ 50ετηρίδι. — Τιμητικὸν ἀφιέρωμα εἰς τὸν Καθηγητὴν Ἱ. Καλογήρου, σ. 583. — Ὁ Καθηγητὴς Balthasar Fischer, σ. 584. — Τιμητικὴ ἐκδήλωσις. — Πτυχὰὶ ἠθολογημένης παρουσίας καὶ συμβολῆς. — Ἡ τελευταία τριετία ἐνὸς ἀκτινοβόλου Ἰδρύματος, σ. 632. — Πνευματικὴ κυψέλη τῶν Καλαβρύτων. — Φιλοξενία παιδιῶν τῆς Οὐκρανίας, σ. 633. — Ἡ παρουσία τοῦ Οἴκ. Πατριάρχου εἰς Ἄγιον Ὅρος. — Ἡ ἐν Κρήτῃ ὑποδοχὴ τοῦ Παναγιωτάτου. — Ἡ παρουσία τῶν μελῶν τῆς Δ.Ι.Σ. ἐν Θεσσαλονίκῃ, σ. 677. — Ἑθνικὴ, θεολογικὴ καὶ ἐκκλησιαστικὴ δραστηριότης. — Τὸ ἸΓ' Θεολ. Συνέδριον τῆς Ἱ. Μητρ. Θεσσαλονίκης, σ. 678. — Εὐρεῖα παραπληροφόρησις τῆς διεθνoῦς κοινῆς γνώμης, σ. 679. — «Γιὰ νὰ γίνουμε εἰρηνοποιοὶ καὶ φωτοδότηι». — «Ἄς εἶναι ἡ μνήμη αὐτοῦ αἰωνία». — «Διατηρεῖ ἀείποτε τὸν κληρον τῆς ἀνυστάκτου εὐθύνης», σ. 735. — Τὸ ζήτημα τῆς χειροτονίας τῶν γυναικῶν. — Ἀξιέπαινος καὶ ὑποδειγματικὴ πρωτοβουλία. — Τὸ ζήτημα τῆς Κυριακῆς ἀργίας, σ. 736. — Ἀληθῶς προληπτικὴ προσπάθεια, σ. 737.

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑΙ

Δημ. Β. Γόνη, Δίπτυχα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος - 1992, σ. 44. — Π. Β. Πάσχου, Ἑμμ. Χατζημάρκου, Μελωδικὴ Ἀνθοδέσμη, σ. 46. — Τοῦ αὐτοῦ, Ἡ ζωὴ στὸ πρῶτο Κοινόβιο Μοναστηρίου: Ὁσίου Ἀμμωνος ἐπιστολή, σ. 47. — Εὐαγγ. Π. Λέκκου, Μητροπ. Πατρῶν Νικοδήμου, Μηνύματα Τριωδίου, τ. Α', σ. 78. — Π. Β. Πάσχου, Στ. Ράμφου, Φιλοσοφία ποιητικὴ, σ. 79. — Π. Β. Πάσχου, Νικοδήμου ἐρημίτου, Χριστοκεντρικὲς ἐμπειρίαι ἐνὸς Ἐρημίτου, σ. 204. — Εὐαγγ. Π. Λέκκου, Μητροπ. Δράμας Διονυσίου, Ἑόρτιοι Ἀναβαθμοί. — Γ.

Θ. Πρίντζιπα, Ν. Ἀτζέμογλου, Τ' ἀγιάσμα-
τα τῆς Πόλης, σ. 205. — Ἰω. Ἀθανασόπου-
λου, Τόμος Τιμητικὸς Κ. Ν. Τριανταφύλλου, σ.
299. — Π. Β. Πάσχου, Σάσας Μόσχου - Σα-
κορράφου, Ἱστορία τοῦ ἑλλήν. φεμινιστικοῦ κινήματος.
— Γ. Ε. Μαργέλλου, Ὁ νέος ἄνθρωπος στὴν «κο-
σμική» Παιδαγωγική καὶ τὸ χρέος τῆς Ἐκκλησίας,
σ. 300. — Τοῦ αὐτοῦ, Πρωτοπρ. Παντ. Χανό-
γλου, Διακονικόν. — Τοῦ αὐτοῦ, π. Ἀλεξ. Σμέ-
μαν, Ἡ Ἐκκλησία προσευχομένη, σ. 301. — Τοῦ
αὐτοῦ, Γερασίου μοναχοῦ, «Ὁ Ποιμὴν ὁ Καλός»,
σ. 302. — Εὐαγγ. Π. Λέκκου, Γ. Χώρα, Ἱστο-
ρία τῆς Μονῆς Ταξιάρχων Ἐπιδαύρου. — Τοῦ αὐ-
τοῦ, Ἱερ. Σ. Βλάχου, Ὁ Βλέπων (Σαμουὴλ ὁ Προ-
φήτης), σ. 303. — Εὐαγγ. Δ. Θεοδώρου, Ἱ. Μ.
Χατζηφώτης, Ἀλεξάνδρεια - Οἱ δύο αἰῶνες τοῦ Νεω-
τέρου Ἑλληνισμοῦ, σ. 332. — Π. Β. Πάσχου,
π. Διον. Τάτση, Ἀποδημία σὲ Μοναστήρι, σ. 334. —
Εὐαγγ. Π. Λέκκου, Πρωτοπρ. Ἰω. Ἀντωνοπού-
λου, Γράμματα ἀγάπης σ' ἓνα «μάρτυρα τοῦ Ἱερωδᾶ»,
σ. 334. — Π. Β. Πάσχου, Μητροπ. Κοζάνης
Διονυσίου, Τὸ σπῆτι μας, σ. 365. — Τοῦ αὐτοῦ,
«Ἀγιορειτικὴ Μαρτυρία», σ. 365. — Τοῦ αὐτοῦ,
Ὁ ἱεραπόστολος τοῦ Ζαῖρ π. Κ. Γρηγοριάτης, σ. 365.
— Τοῦ αὐτοῦ, Κ. Σαρδελλῆ, Ὁ ἅγιος τῶν σκλά-
δων, σ. 366. — Τοῦ αὐτοῦ, Ἱ. Μ. Διονυσίου,
Τὸ Δωδεκάορτον, σ. 366. — Δημ. Β. Γόνη, Π. Β.
Πάσχου, Παπαδιαμάντης, σ. 411. — Εὐαγγέλου Π.
Λέκκου, Ἱ. Μονῆς Τιμ. Προδρόμου Καρέα, Κατη-
χήσεις ἁγίου Κυρίλλου Ἱεροσολύμων. - Ἀββᾶ Δωρο-
θέου Ἔργα Ἀσκητικά - Τὸ θεῖκὸ Λυχνάρι, σ. 412. —
Π. Β. Πάσχου, Β. Βιτσαξῆ, Ὁ στοχασμὸς καὶ
ἡ Πίστη, σ. 459. — Τοῦ αὐτοῦ, Ἀλ. Φλωρά-
κη, Ἡ Παναγία τῆς Τήνου στὸν Ἀγῶνα τοῦ '40, σ.
460. — Τοῦ αὐτοῦ, Γ. Τσατσαρώνη, Βυζαντινὴ
Καλοφωνία ἢ Καλοφωνικὸν Εἰρμολόγιον. — Τοῦ
αὐτοῦ, Διαφόρων συγγραφέων, Ἑνορία - πρὸς μιὰ
νέα ἀνακάλυψη, σ. 461. — Νικ. Α. Φορόπου-
λου, Κείμενα καὶ μελέται (ἀγγλιστί), σ. 508. —
Π. Β. Πάσχου, ἀρχιμ. Ν. Πρωτοπαπᾶ, Εἰς ἐπί-
γνωσιν Θεοῦ. — Τοῦ αὐτοῦ, Ὁσιος Παΐσιος
Βελιτσκόφσκυ, σ. 539. — Τοῦ αὐτοῦ, Μαρίας
Λουκοπούλου - Παττίχη, Ἐπιστροφή: Κωστάρισα...
Δωρίδας. — Τοῦ αὐτοῦ, Ἀνθούσης μοναχῆς,
Ἐορτοδρόμιον. Α' Ἐρμηνεῖα εἰς τὸν Κανόνα τοῦ τι-
μίου Σταυροῦ, σ. 540. — Τοῦ αὐτοῦ, Ἀγ. Γρη-
γορίου Νύσσης, Εἰς τὸν βίον τοῦ Μωυσέως. — π. Γεωρ.
Μαργέλλου, Ὁ «μεγαλόκοσμος» ἄνθρωπος κατὰ τὸν
ἅγιο Νικόδημο..., σ. 588. — Χρ. Κρικώνη, Στ.

Γ. Παπαδοπούλου, Πατρολογία, τ. Β', σ. 589. —
Εὐαγγ. Π. Λέκκου, Μητροπ. Δράμας Διονυσίου,
Ἐόρτιοι ἀναβαθμοί, σ. 634. — Π. Β. Πάσχου,
Γ. Μαντζαρίδη, Χριστ. Ἡθική - Χρόνος καὶ ἄνθρωπος.
- Ἱ. Μ. Ἀγ. Διονυσίου, Ὁ ἅγιος Νήφων - Διονυσια-
τικαὶ διηγήσεις, σ. 635. - Ἱ. Μονῆς Βατοπαιδίου, Ἀ-
σματικὴ Ἀκολουθία εἰς τὸν ἅγιον Λάζαρον. — Μαξι-
μου Ἱερομονάχου, Εὐαγγέλιον Ἱ. Χριστοῦ, σ. 636. —
Γ. Θ. Πρίντζιπα, Μάρ. Μπέγζου, Ὁ λόγος
ὡς διάλογος, σ. 637. — Π. Β. Πάσχου, Ἱ. Μητρ.
Δράμας, Α' Χριστ. Ἐορτολόγιον - Β' Τὰ Μυστήρια
τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἡ πρεσβυτέρα, σ. 683. — Εὐαγγ.
Π. Λέκκου, Οἱ ἐκδόσεις τῆς Ἱ. Μονῆς «Παρα-
κλήτου», σ. 684. — Π. Β. Πάσχου, Φ. Κόντο-
γλου, Γίγαντες ταπεινοί, σ. 740. — Τοῦ αὐτοῦ,
«Κιβωτός» - Ἀπάνθισμα. — Ἀρχιμ. Τ. Χορτάτου,
Πρωτοπρ. Παπαϊωακείμ Πεσματζόγλου, Ἀναμνήσεις,
σ. 741. — Π. Β. Πάσχου, Δημ. Ζ. Σοφianoῦ,
Μετέωρα, σ. 742.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΒΙΒΛΙΩΝ

«ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ»

(συντάκτης Εὐαγγέλος Π. Λέκκος)

1. Μηναῖον Ἰανουαρίου. — 2. Μηναῖον Φεβρουα-
ρίου. — 3. Μηναῖον Μαρτίου, σ. 302. — 4. Ἐγκόλ-
πιον Ἀναγνώστου. — 5. Μικρὸν Εὐχολόγιον, σ. 303.
— 6. Συμειὼν τοῦ Μεταφραστοῦ, Ἡ ζωὴ καὶ τὰ θαύμα-
τα τοῦ ἁγίου Νικολάου, σ. 334. — 7. Μικρὸν Εὐχολό-
γιον ἢ Ἀγιασματάριον, σ. 366. — 8. Μητροπ. Σισα-
νίου Ἀντωνίου, Κοσμικὴ καὶ ἐκκλησιαστικὴ ἐξουσία.
— 9. Μητροπ. Γουμενίσσης Δημητρίου, Οἱ Ἀπόστο-
λοι ὡς ἐδίδασκαν. — 10. Ἀθ. Ι. Δεληκωστοπούλου, Ἡ
ἐξέλιξις τῆς Μυστικῆς Θεολογίας στὴν Ἀνατολικὴ Ὁρ-
θόδοξη Ἐκκλησία, σ. 367. — 11. Ἀστερ. Ἀργυρίου,
Κοράνιο καὶ Ἱστορία, σ. 413. — 12. Ἀρχιμ. Ἱερ. Σ.
Βλάχου, Μικρὰ εἴσοδος στὴν ὁρθόδοξη πνευματικότη-
τα. — 13. Ἀρχιμ. Γερβ. Ι. Ραπτοπούλου, Ἡ πανοπλία
τοῦ χριστιανοῦ. — 14. Γ. Π. Σωτηρίου, Παιδαγωγὸς
εἰς Χριστόν. — 15. Μητροπ. Σισανίου Ἀντωνίου, Τὰ
ἀποτελέσματα τῆς ἁμαρτίας. — 16. Μητροπ. Ἀλεξαν-
δρουπόλεως Ἀνθίμου, Ὁρθόδοξη εὐσέβεια. — 17-18.
Καθηγ. Ἀθαν. Δεληκωστοπούλου, Ἡ δύναμις τῆς προσ-
ευχῆς. — Ἡ δύναμις τῆς πίστεως, σ. 541. — 19. π.
Γ. Δ. Μεταλληνοῦ, Οὐνία, πρόσωπο καὶ προσωπεῖο, σ.
542. — 20. Ἀρχιμ. Εὐσεβίου, Μικρὴ Φιλοκαλία. —
21. CAROLINE MASON - PAT ALEXANDER, Θη-
σταυρὸς διδλικῶν εἰκόνων. — 22. Ε. Π. Λέκκου (ἐπι-
λογή), Ἐν ἀναμονῇ τῶν Χριστουγέννων. — 23. Ἡ
Καينὴ Διαθήκη, σ. 686.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ - ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ - ΨΗΦΙΣΜΑΤΑ

Ἐνωσις Θεολόγων Βορείου Ἑλλάδος, σ. 203, 264.
— 11ον Πατρολογικὸν Συνέδριον, σ. 538.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ:

Ἰερὰ Σύνοδος, σ. 42, 75, 76, 109, 294, 362, 409, 458, 506, 507, 508, 584, 680, 737.

Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν, σ. 680.

Ἀρχιεπίσκοπὴ Ἀθηνῶν, σ. 330, 537, 585, 638, 680.

Ἰερὰ Μητροπόλεις:

Βεροίας καὶ Ναούσης, σ. 251.

Γουμένισσης, σ. 251.

Δημητριάδος, σ. 252, 680.

Δράμας, σ. 537.

Δρυϊνουπόλεως, σ. 43, 252, 295, 738.

Ζακύνθου, σ. 77, 252, 458.

Ἡλείας, σ. 252.

Θηβῶν καὶ Λεβαδείας, σ. 252.

Θήρας, σ. 363, 538.

Ἱερισσοῦ, σ. 252.

Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας, σ. 252, 681.

Κερκύρας καὶ Παξῶν, σ. 43, 296.

Κίτρους καὶ Κατερίνης, σ. 253.

Κορίνθου, σ. 253, 585.

Λήμνου, σ. 253, 681.

Μεσογαίας, σ. 296, 586.

Μεσσηνίας, σ. 296.

Μυτιλήνης, σ. 296.

Ναυπάκτου, σ. 296.

Νεαπόλεως, σ. 296, 363, 459.

Πειραιῶς, σ. 296.

Σταγῶν καὶ Μετεώρων, σ. 682.

Σύρου, σ. 254, 297, 363, 682, 739.

Τρίκκης καὶ Σταγῶν, σ. 297.

Φωκίδος, σ. 297.

Χαλκίδος, σ. 297.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΑ

Οἰκουμἐνικόν, σ. 586.

Ἀλεξανδρείας, σ. 297, 330, 364.

Μητρ. Ἀξώμης, σ. 172.

Μητρ. Λεοντοπόλεως, σ. 331.

Ἱεροσόλυμων, σ. 298, 459.

Ρωσίας, σ. 298, 409, 587.

Ρουμανίας, σ. 410, 638.

Σερβίας, σ. 298, 409, 587.

Ἐκκλησία Κύπρου, σ. 587, 739.

Ἐκκλησία Ἀλβανίας, σ. 739.

Ἐκκλησία Τσεχοσλοβακίας, σ. 410, 459.

ΡΩΜΑΙΟΚΑΘΟΛΙΚΙΣΜΟΣ, σ. 683.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Προκηρύξεις ἐκλογῆς:

Ἐφημερίων: σ. 47, 80, 111, 112, 143, 144, 175, 176, 208, 255, 256, 304, 335, 336, 367, 368, 415, 416, 464, 511, 512, 542, 543, 591, 592, 638, 639, 688, 743, 744.

Διακόνων: σ. 47, 80, 112, 143, 144, 255, 256, 368, 415, 416, 464, 510, 511, 512, 542, 543, 591, 592, 638, 640, 744.

Πρωτοσυγκέλλων: σ. 256, 511,

Ἐκκλ. Ὑπαλλήλων: σ. 48, 111, 175,

Ἱεροκλήρων: σ. 335, 512, 542, 543, 639.

Προκηρύξεις ὑποτροφίων: σ. 255.

Ἀποφάσεις Ἐκκλησιᾶς Διακαστηρίων:

Ἐπισκοπικῶν, σ. 744, 745.

Ἀ' βαθμοῦ Συνοδικοῦ, σ. 111, 173, 174, 206, 207, 254, 414, 462, 590, 687.

Β' βαθμοῦ Συνοδικοῦ, σ. 175, 335, 590.

Κλητήρια ἐπικρίματα, σ. 511,

Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας, σ. 544.

ΕΙΚΟΝΕΣ - ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑΙ

Ἰησοῦς Χριστός, ὁ ἱατρὸς τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων, σ. 2. — Ὁ Ἡλείας Ἀθανάσιος, σ. 67, στιγματισμὸς ἀπὸ τέλεση μνημοσύνου του, σ. 68, παρουσίαση τιμητικοῦ τόμου, σ. 105. — Ὁ Σύρου Φιλάρετος, σ. 88. — Ἰω. Ν. Καρμίρης, σ. 101. — Ὁ Ν. Ἰωνίας καὶ Φιλαδελφείας Τιμόθεος, σ. 122. — Οἱ Προκαθήμενοι τῶν Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν στὸ Φανάρι, σ. 223. — Οἰκουμἐνικὴ Πατριαρχικὴ θ. Λειτουργία στὸ Φανάρι, σ. 225 καὶ κατὰ τὸ ἐπίσημο γεῦμα, σ. 226. — Ὁ καθαγιασμὸς τοῦ ἁγίου Μύρου στὸ Φανάρι (23.4.92), σ. 269. — Ἀπὸ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Πατρ. Μόσχας κ. Ἀλεξίου Β' στὴν Ἑλλάδα, στίς σσ. 374, 375, 376, 377, 378, 379, 424, 426, 427, 428, 523, 524, 525, 527, 555, 556, 558, 615, 666, 668, 718-20. — Ἡ Δ.Ι.Σ. τῆς 136ης περιόδου, σ. 467. — Συνέδριον ἱερέων Δράμας, σ. 537. — Ἀπὸ τὸ Συνέδριον γιὰ τὴν προστασία τῆς φύσεως, σσ. 627, 628, 674, 675, 728, 731. — Ἀπὸ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Οἰκ. Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου στὴν Κρήτη, στίς σσ. 706-713.

“ΕΚΚΛΗΣΙΑ,,

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΑΘΗΝΩΝ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΕΡΑΦΕΙΜ

† Ο ΜΕΓΑΡΩΝ ΚΑΙ ΣΑΛΑΜΙΝΟΣ ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ

† Ο ΔΗΜΝΟΥ ΙΕΡΟΘΕΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

ΟΜΟΤΙΜΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

ΟΙ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1992 ΣΥΝΕΡΓΑΤΑΙ ΤΗΣ «ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ»

† Ο ΟΙΚ. ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ Α΄
† Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΑΘΗΝΩΝ ΣΕΡΑΦΕΙΜ
† Ο ΤΙΡΑΝΩΝ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΑΛΒΑΝΙΑΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ
† Ο ΣΥΡΟΥ ΔΩΡΟΘΕΟΣ
† Ο ΠΑΤΡΩΝ ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ
† Ο ΣΙΣΑΝΙΟΥ ΚΑΙ ΣΙΑΤΙΣΤΗΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ
† Ο ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ ΜΕΛΕΤΙΟΣ
† Ο ΚΕΡΚΥΡΑΣ ΚΑΙ ΠΑΣΩΝ ΤΙΜΟΘΕΟΣ
† Ο ΘΗΡΑΣ ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ
† Ο ΓΟΥΜΕΝΙΣΣΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ
† Ο ΑΧΕΛΩΟΥ ΕΥΘΥΜΙΟΣ

ΠΡΩΤΟΠΡ. ΙΩΑΝΝΗΣ ΡΩΜΑΝΙΔΗΣ
ΕΥΓΕΝΙΟΣ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ (†)
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Β. ΑΝΤΟΥΡΑΚΗΣ
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Β. ΓΟΝΗΣ
ΧΡΙΣΤΟΣ Θ. ΚΡΙΚΩΝΗΣ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ν. ΔΙΔΑΙΟΣ
ΣΠΥΡ. ΜΑΡΚΕΤΟΣ
ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΕΥΘ. ΜΗΤΣΟΠΟΥΛΟΣ
ΠΑΝΑΓ. Ι. ΜΠΟΥΡΜΗΣ
ΗΛΙΑΣ Β. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

ΙΩΑΝ. Γ. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ
Π. Β. ΠΑΣΧΟΣ
ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΤΡΩΙΑΝΟΣ

ΑΡΧΙΜ. ΜΑΚΑΡΙΟΣ ΒΑΡΛΑΣ
» ΙΕΡΟΘΕΟΣ ΒΛΑΧΟΣ
» ΑΛΕΞΙΟΣ ΒΡΥΩΝΗΣ
» ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΔΡΟΣΟΣ
» ΕΥΘ. Ε. ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΔΗΣ
» ΝΙΚ. Ι. ΠΡΩΤΟΠΑΠΑΣ

ΠΡΩΤΟΠΡ. ΑΝΤ. ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΣ
» ΗΛΙΑΣ ΔΡΟΣΙΝΟΣ
» ΗΛΙΑΣ ΠΑΠΑΓΓΕΛΗΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ Φ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ
ΝΙΚΟΛΑΟΣ Κ. ΔΡΑΤΣΕΛΛΑΣ
ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Π. ΔΕΚΚΟΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΜΠΟΥΤΑΤΣΟΣ
ΚΩΝ. ΝΙΚΟΛΑΚΟΠΟΥΛΟΣ
ΑΝΔΡΕΑΣ Ν. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ
ΘΑΝ. Ν. ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ
Ι. Μ. ΧΑΤΖΗΦΩΤΗΣ